

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

**«Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΟΛΟΜΒΙΑΣ ΤΟΝ 21^ο
ΑΙΩΝΑ»**

Διπλωματική Εργασία

Πόθας Σάββας

Επιβλέπουσα : Επίκουρη Καθηγήτρια κα. Πετράκου Ηλέκτρα

Μυτιλήνη 2020

"Hallucinatory - that's just the way everyday life is, in Colombia. All the time, you say to yourself, did I just see that?" ~ Barbet Schroeder

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πέρα από απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση των σπουδών μου είναι πάνω απ' όλα η έμπρακτη απόδειξη της ανάγκης μου για αυτοβελτίωση και για το λόγο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό του Τμήματος Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου που μου παρείχε αυτή τη δυνατότητα.

Ιδιαίτερώς οφείλω να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Ηλέκτρα Πετράκου για τη συμβολή της στην επιλογή του πραγματευόμενου θέματος αλλά κυρίως για τη στήριξη και καθοδήγηση της καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας και της συγγραφής.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την αδελφική μου φίλη Αθηνά Αβαγιανού που αποτέλεσε κινητήριο μοχλό και έμπνευση σε αυτή μου την επιδίωξη.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στη Σοφία Μερκούρη για την υποστήριξη της, ηθική και επιστημονική, από τη πρώτη στιγμή αυτού του εγχειρήματος.

Περιεχόμενα

Περίληψη	7
Λέξεις – Κλειδιά	7
Abstract.....	7
Key – Words	7
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
2.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	10
2.1 Πρώιμη Ιστορία	10
2.2 Η Περίοδος της Αποικιοκρατίας.....	11
2.3 Εξέγερση.....	13
2.4 Η Δημοκρατία της Μεγάλης Κολομβίας.....	15
2.5 Αναδιοργάνωση εν μέσω τρικυμίας : Η Δημοκρατία της Νέας Γρανάδας και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Κολομβίας.....	19
2.6 Η Συνθήκη του Γουισκόνσιν και ο Πόλεμος των Χιλίων Ημερών	25
2.7 Η Εποχή του Καφέ. Η ομαλοποίηση των σχέσεων με τις ΗΠΑ και η πτώση της κυριαρχίας των Συντηρητικών.....	26
2.8 Αλλαγές υπό το Πρίσμα των Φιλελευθέρων και η περίοδος της «Βίας»	31
2.9 Η εποχή της συνεργασίας, η πρωτότυπη μορφή διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου	37
2.10 Η νέα πραγματικότητα των επαναστατικών ομάδων και των ναρκωτικών	40
2.11 Το νέο Σύνταγμα και η μετάβαση στη σύγχρονη Κολομβία.....	43
2.12 Νέα χιλιετία, νέα προβλήματα, νέες προοπτικές.....	46
3. ΤΟ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΚΟΛΟΜΒΙΑΣ.....	52
3.1 Η κοινωνία της Κολομβίας και το περιβάλλον της	53
3.1.1 Η γεωλογία και η φυσική γεωγραφία της Κολομβίας.....	54
3.1.2 Το κλίμα της Κολομβίας.....	59

3.1.3 Περιβαλλοντικές πολιτικές και σύγχρονα ζητήματα.....	60
3.1.4 Εθνική καταγωγή και φυλές.....	61
3.1.5 Δημογραφία, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνικοί δεσμοί, φαινόμενα και διακρίσεις.....	65
3.1.6 Συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.....	78
3.1.7 Η θρησκεία και οι αλληλεπιδράσεις της με το κράτος και τη κοινωνία	82
3.1.8 Εκπαιδευτικό σύστημα.....	84
3.1.9 Κοινωνικές οργανώσεις και κινήματα.....	86
3.2 Η οικονομία	88
3.2.1 Μία σύντομη ιστορική αναδρομή.....	89
3.2.2 Η δομή της οικονομίας.....	93
3.2.2.1 Αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή.....	93
3.2.2.2 Βιομηχανική παραγωγή και εξόρυξη μετάλλων.....	96
3.2.2.3 Ο κλάδος των υπηρεσιών.....	99
3.2.3 Τηλεπικοινωνίες και μεταφορές.....	101
3.2.4 Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος.....	104
3.2.5 Το εμπορικό ισοζύγιο και οι άμεσες ξένες επενδύσεις.....	105
3.2.6 Η οικονομία του κόσμου των ναρκωτικών.....	107
3.2.7 Μακροοικονομική στρατηγική.....	109
3.2.8 Προοπτικές της οικονομίας.....	111
3.3 Διακυβέρνηση και πολιτική.....	113
3.3.1 Το εκτελεστικό σύστημα.....	113
3.3.2 Η τοπική αυτοδιοίκηση.....	115
3.3.3 Το νομοθετικό σύστημα.....	117
3.3.4 Το εκλογικό σύστημα.....	118

3.3.5 Το νομικό σύστημα.....	119
3.3.6 Το εγχώριο πολιτικό περιβάλλο.....	122
3.3.7 Ομάδες κοινωνικού ενδιαφέροντος.....	124
3.3.8 Διεθνείς σχέσεις. Βασικά χαρακτηριστικά και πολιτικές.....	128
3.3.9 Διπλωματικές σχέσεις και οι προτεραιότητες του σήμερα.....	129
3.4 Εθνική ασφάλεια.....	135
3.4.1 Ο στρατός, μία σύντομη ιστορική αναδρομή.....	136
3.4.2 η συνταγματική εξουσία και η οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων...	137
3.4.3 Η εθνική αστυνομία.....	140
3.4.4 Η ιστορία της εθνικής ασφάλειας.....	142
3.4.5 Ένοπλες δυνάμεις, ανθρώπινα δικαιώματα και βία.....	144
3.4.6 Οι στρατηγικές εθνικής ασφαλείας, οι γεωπολιτικές συμμαχίες, σχέσεις και οι σημερινοί κίνδυνοι.....	146
4. ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΛΟΜΒΙΑ	152
4.1 Η μετανστευτική κρίση της Βενεζουέλας.....	152
4.2 Η συνέχιση της βίας, η πλημμελής εφαρμογή της συμφωνίας της Αβάνας και ο ανεξέλεγκτος κόσμος των ναρκωτικών	159
4.3 Κλιματική αλλαγή, περιβαλλοντικά ζητήματα και οι κοινωνικοοικονομικές τους επιπτώσεις.....	169
4.4 Η πανδημία του COVID-19.....	174
5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	179
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	182
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	187
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ - ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ	192

Περίληψη

Στη παρούσα εργασία επιχειρείται η ολοκληρωμένη και διεξοδική παρουσίαση της πολιτικής γεωγραφίας της Κολομβίας τον 21^ο αιώνα. Μέσα από την καταγραφή της πολιτικής, πολιτισμικής, οικονομικής και αμυντικής δομής της χώρας θα προκύψει η ανάγνωση της πραγματικότητας που διαμορφώνεται σήμερα στη Κολομβία. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι τετραμερής. Στο πρώτο μέρος πραγματοποιείται ιστορική αναδρομή και μελετάται το πολιτικό υπόβαθρο, στο κύριο μέρος παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της χώρας ενώ στο τρίτο μέρος πραγματεύονται μία σειρά από τα κυριότερα ζητήματα και προβλήματα της, τέλος στο τέταρτο μέρος συγκεντρώνονται τα συμπεράσματα και συζητούνται οι προβλέψεις, οι ευκαιρίες και οι προοπτικές της.

Λέξεις - Κλειδιά

- 1) Εκτοπισμός
- 2) Ναρκωτικά
- 3) Σύγκρουση
- 4) Βιοποικιλότητα
- 5) ΗΠΑ

Abstract

In the present essay we are attempting to provide a complete and comprehensive presentation of the political geography of Colombia in the 21st century. Through the documentation of the political, cultural, financial and defense frame of the country we will attain the reality of today's Colombia. This bibliographic review is fourfold. In the first chapter the historical perspective and political background are presented, in the main chapter the fundamental characteristics of the country are established while in the third chapter the most important current issues and problems are addressed, finally in the fourth chapter we arrive to the conclusion of the study and discuss future predictions, opportunities and projections.

Key - Words

- 1) Displacement
- 2) Drugs
- 3) Conflict
- 4) Biodiversity
- 5) USA

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Η πολιτική γεωγραφία και ο ορισμός της έχουν υπάρξει αντικείμενο μελέτης αλλά και διαφωνιών στους κύκλους των κοινωνικών επιστημών για σχεδόν διακόσια χρόνια τώρα αφού οι πρώτες απόπειρες οριοθέτησης της έννοιας πραγματοποιήθηκαν στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα ακολουθώντας την δημιουργία των περισσότερων κρατών, τουλάχιστον με τη σημερινή έννοια του κράτους, τις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα. Ο γερμανός γεωγράφος και εθνογράφος Φρίντριχ Ράτζελ είναι κοινά αποδεκτό ότι έθεσε τις βάσεις για ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης γύρω από τη διάσταση του χώρου και το συνδυασμό αυτής με άλλες πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης, στο βιβλίο του «Anthropogeographie» που ολοκληρώθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα επικεντρώνεται στις επιδράσεις εδαφών και περιοχών στο τρόπο ζωής των ανθρώπων.

Το έργο του Ράτζελ συνέχισε ο Άγγλος γεωγράφος, ακαδημαϊκός και πολιτικός Χάλφορντ Μάκιντερ υπέρμαχος του ότι η φυσική γεωγραφία και η ανθρωπογεωγραφία θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται σαν ένα κοινό αντικείμενο μελέτης και στο βιβλίο του «Geographical Pivot of History» στις αρχές του 20^{ου} αιώνα διετύπωσε τη θεωρία παγκόσμιας κυριαρχίας του με την ονομασία Heartland, έργο που αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της επιστήμης της γεωπολιτικής.

Η συζήτηση για τους ορισμούς γεωπολιτικής και πολιτικής γεωγραφίας συνεχίζεται μέχρι και τις μέρες μας αφού πλήθος επιστημόνων απορρίπτοντας μέρος ή προσθέτοντας στις υπάρχουσες θεωρίες (Balander 1967, Rosiere 2007, Painter και Jeffrey 2009, Claval 2010, κ.α.) επέκτειναν την επιστημονική αναζήτηση, χωρίς όμως να μπορεί να δοθεί ένας απόλυτος και αδιαμφισβήτητος ορισμός.

Η Κολομβία αποτελεί δυνητικά ένα παράδειγμα φαντασιακής γεωγραφίας (imagined geography) κατά τη θεωρία του Οριενταλισμού του Edward Said (Said 1978) καθώς συνειρμικά στο άκουσμα της λέξης η πλειοψηφία των ακροατών μεταφέρεται σε έναν κόσμο που ο καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσης είναι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Η διακίνηση ναρκωτικών είναι ένα υπαρκτό φαινόμενο στη χώρα από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και σε συνδυασμό με την κρατική απουσία σε μεγάλο μέρος της επικράτειας αυτής και την ιδιαίτερη

γεωμορφολογία της αλλά και το πολιτικό της υπόβαθρο διαμορφώνει την κοινωνία, το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων, την εξωτερική πολιτική, την αγορά εργασίας, την κατά τόπους ανάπτυξη, τις χρήσεις της γης, την ένταση της αστικοποίησης και πληθώρα άλλων εκφάνσεων της ζωής στη Κολομβία. Στόχος λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι ο αναγνώστης να μπορέσει αφού την επεξεργαστεί να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη εικόνα της Κολομβίας διαμέσου της παρουσίασης της πολιτικής της γεωγραφίας και να αποφασίσει ο ίδιος αν αυτή η επικρατούσα αντίληψη έχει ουσιαστική βάση ή αν επιβεβαιώνεται μερικώς ή αν αυτή είναι ολοκληρωτικά λανθασμένη.

Για να γίνει εφικτός ο παραπάνω στόχος θα προχωρήσω καταρχάς σε μία ιστορική αναδρομή από την πρώιμη ιστορία των αρχαίων πολιτισμών της περιοχής που τώρα αποτελεί την επικράτεια της Κολομβίας έως και τη σύγχρονη ιστορία της συμπεριλαμβανομένων των σημαντικότερων πολιτικών εξελίξεων, εν συνεχεία θα παρουσιάσω τη πολιτική γεωγραφία της όπως τη κατέγραψα μέσα από επιστημονικά κείμενα, βιβλία και άρθρα αλλά και από αξιόπιστες επιστημονικές, δημοσιογραφικές, επίσημες και εγκυκλοπαιδικές διαδικτυακές πηγές, επιχειρώντας τέλος την ανάλυση των κατά τη γνώμη μου κυριότερων ζητημάτων που απασχολούν τους πολίτες, τους φορείς της χώρας αλλά και τη διεθνή κοινότητα σήμερα.

Κεφάλαιο 2. Ιστορική Αναδρομή και Πολιτικό Υπόβαθρο

2.1 Πρώιμη Ιστορία

Οι πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης παρουσίας στη σημερινή επικράτεια της Κολομβίας και συγκεκριμένα στην οροσειρά των Άνδεων υπολογίζονται περίπου στο 20.000 π.Χ. , ο αρχαιολογικός χώρος Tibito στη πρωτεύουσα Μπογκοτά χρονολογείται στα 9.790 έτη π.Χ ενώ οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες στη Καραϊβική ακτή υπολογίζεται ότι εμφανίστηκαν περίπου 4.000-2000 χρόνια π.Χ. οι οποίες δεν ήταν ομοιογενείς πληθυσμιακά αλλά συμπεριελάμβαναν διάφορες κουλτούρες και υποκουλτούρες και χρησιμοποιούσαν τρεις τουλάχιστον καταγεγραμμένες διαλέκτους Αραγουάκ, Καρίμπ και Τσίμπτσα (Hudson 2010, pp 3-5).

Οι πολιτισμοί αυτοί δεν είχαν ποτέ την κοινωνική, τεχνολογική ή πολιτιστική ανάπτυξη που συναντάμε σε άλλες περιοχές της Λατινικής και της Κεντρικής Αμερικής όπως π.χ. οι Ίνκας ή οι Αζτέκοι, ωστόσο δύο φυλές διακρίθηκαν και οργανώθηκαν σε μεγαλύτερους αριθμούς, η φυλή των Μούισκας και αυτή των Ταϊρόνας. Οι Μούισκας οι οποίοι κατοικούσαν στην σημερινή περιοχή Κουντιναμάρκα της ανατολικής οροσειράς των Άνδεων ήταν η μεγαλύτερη κοινωνία στη περιοχή τόσο εδαφικά όσο και πληθυσμιακά, συγκεκριμένα με πληθυσμό που βάσει εκτιμήσεων την περίοδο των πρώτων επαφών με τους αποικιοκράτες τον 15^ο αιώνα ξεπερνούσε τις 500.000, ήταν χωρισμένοι σε δύο φυλαρχίες αλλά ήταν οι λιγότερο τεχνολογικά ανεπτυγμένοι από τους δύο καθώς τόσο οι κατοικίες τους όσο και οι τόποι λατρείας ήταν φτιαγμένοι από αναλώσιμα υλικά. Από την άλλη οι Ταϊρόνας εντοπίζονταν στο βορειότερο άκρο της χώρας με τη παρουσία να τους εκτείνεται έως και τη σημερινή Σάντα Μάρτα την αρχαιότερη πόλη της σημερινής Κολομβίας σε πολύ καλά οργανωμένες πόλεις, με ξεκάθαρους δρόμους και κατείχαν τεχνολογίες επεξεργασίας υλικών όπως η πέτρα την οποία χρησιμοποιούσαν τόσο στους δρόμους και στις κατοικίες όσο και στα κοινόχρηστα κτίρια. Οι Ταϊρόνας όντας εμφανώς πιο ανεπτυγμένοι σε όλους τους τομείς σε σχέση με τους Μούισκας είχαν καθιερώσει και ένα παρόμοιο αλλά σαφώς πιο εξελιγμένο οργανωτικό σύστημα δύο συνομοσπονδιών(Hudson 2010, pp 3-5).

2.2 Η περίοδος της Αποικιοκρατίας

Οι πρώτη καταγεγραμμένη παρουσία Ευρωπαίου εξερευνητή στη περιοχή της σημερινής επικράτειας της Κολομβίας πραγματοποιείται το 1499 από τον Ισπανό Αλόνσο ντι Οχέδα που συνοδευόταν από τον Αμέρικο Βεσπούτσι στη χερσόνησο Γκουαχίρα με πρωταρχικό στόχο την εύρεση, επεξεργασία και εμπορεία πολύτιμων μετάλλων όπως ο χρυσός αλλά και την συλλογή μαργαριταριών και όχι τη δημιουργία αποικίας. Η πρώτη οργανωμένη Ισπανική αποικία εδραιώθηκε το 1525 στη Σάντα Μάρτα περιοχή στην οποία κατοικούσαν Ταϊρόνας ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκε σαν σταθμός εξόρμησης για την επιβολή των Ισπανών κατά των Μουίσκας. Άλλες σημαντικές αποικίες των Ισπανών στην εν λόγω χρονική περίοδο ήταν οι Καρταχένα ντε Ίντιας, Κάλι, Ποπαϊάν και η Σάντα Φε που μετά την αποικιοκρατική περίοδο ονομάστηκε Μπογκοτά και αποτελεί τη σημερινή πρωτεύουσα της Κολομβίας.

Το σύνολο των ισπανικών αποικιών στη Νότια Αμερική και στον Παναμά ονομάστηκε Νέα Γρανάδα και βρισκόταν υπό την επιτήρηση της αντιβασιλείας του Περού που ήδη είχε αναγνωριστεί από το 1544 ωστόσο λόγω του αυξημένου μεγέθους της γεωγραφικής επιρροής των Ισπανών και πρακτικών δυσκολιών απόρροια αυτού ήταν η σχετικά αυτόνομη διοίκηση κάποιων επαρχιών υψηλής σημασίας όπως παραδείγματος χάριν της Καρταχένα που αποτελούσε εμπορικό κέντρο. Στοχευμένη πολιτική οργάνωση της Νέας Γρανάδας επετεύχθη αργότερα στο δεύτερο μισό του 16^{ου} αιώνα με τη καθιέρωση ενός Γενικού Στρατηγού με έδρα τη Σάντα Φε ο οποίος υπό την αρμοδιότητα του είχε το μεγαλύτερο μέρος της σημερινής Κολομβίας και Βενεζουέλας. Υπό αυτό το νέο σύστημα παρατηρούμε για πρώτη φορά διοικητικά συμβούλια αλλά και νομικά συμβούλια αλλά και τη δημιουργία διακριτών επαρχιών. Οι διοίκηση των επαρχιών γινόταν από αιρετούς τοπικούς άρχοντες με την εκλογική διαδικασία να απέχει παρασάγγας από δημοκρατικά πρότυπα. Οι τοπικοί άρχοντες ή «πενινσουλάρες» λόγω της καταγωγής τους από την Ιβηρική χερσόνησο, απολάμβαναν διάφορα προνόμια και οι ανώτεροι εξ' αυτών είχαν το δικαίωμα αμφισβήτησης μέσω αιτήματος αναθεώρησης ακόμα και εντολών του ίδιου του βασιλιά.

Οι Ισπανοί αναγνώριζαν, έστω τύποις, δικαιώματα γης των ιθαγενών. Η αναγνώριση επέφερε και την επιβολή ίσως της γνωστότερης αποικιοκρατικής

πολιτικής της «ενκομιένδα» (Farnsworth & Palacios & Gomez 2017, pp 97) σύμφωνα με την οποία άποικοι αναλάμβαναν τη προστασία και τον εκχριστιανισμό ομάδων γηγενών «αμερίντιανς» με αντάλλαγμα προϊόντα ή και χρηματικό αντίτιμο. Στο πλαίσιο αυτό η κατοχή γης θα παρέμενε στους αυτόχθονες όμως με διάφορους κυρίως «πλάγιους» τρόπους αυτή κατέληγε στους άποικους οι οποίοι και τη κληροδοτούσαν στους απογόνους τους. Η δουλεία είναι μία πρακτική που δεν εξαπλώθηκε ποτέ στη Νέα Γρανάδα, στα πρώτα χρόνια της αποικιοκρατίας κάποιοι γηγενείς υπήρξαν αντικείμενα δουλείας όμως γρήγορα καθιερώθηκαν νέες πολιτικές όπως η προαναφερθείσα «ενκομιένδα» ενώ και στα επόμενα χρόνια όταν αφρικανοί δούλοι άρχισαν να συρρέουν στη Λατινική Αμερική στη Νέα Γρανάδα ο αριθμός αυτός σε σχέση τουλάχιστον με άλλες περιοχές όπως αυτή τη Βραζιλίας ήταν μικρός (Hudson 2010, pp 8).

Η ανέλιξη στη ιεραρχία για τους αποίκους ή «κονκισταδόρες» συνοδεύταν από πιστοποιητικά φυλετικής και θρησκευτικής «καθαρότητας» και με σκοπό τον αποκλεισμό μη λευκών, μουσουλμάνων, εβραίων ή αιρετικών από τους διοικητικούς κύκλους. Λογικό όμως από την άλλη ήταν με το πέρασμα του χρόνου να προκύψουν προσμίξεις πληθυσμών, είτε με επίσημα αναγνωρισμένους γάμους είτε μέσω άτυπων ενώσεων, με απόρροια την δημιουργία μία νέας φυλετικής ομάδας στην οποία δόθηκε η ονομασία «μεστίχος». Οι «μεστίχος» στο τέλος της αποικιοκρατικής περιόδου ανήλθαν στη πολυπληθέστερη δημογραφική ομάδα, ο όρος μάλιστα διατηρείται ακόμα και σήμερα στη Κολομβία αφού χρησιμοποιείται ακόμη και σε επίσημες κρατικές αναφορές. Οι «μεστίχος» ή μιγάδες με το πέρασμα του χρόνου και σε συνάρτηση πάντα με το πόσο ανοικτό ήταν το χρώμα του δέρματος τους ανήλθαν κοινωνικά και κατέλαβαν αξιώματα και ευμεγέθεις περιουσίες. Η κοινωνική ανέλιξη ουσιαστικά δεν ήταν ποτέ επιλογή για τους έγχρωμους ή αφρικανικής καταγωγής μιγάδες, στη καλύτερη περίπτωση αποκτούσαν μικρής αξίας γη ή κατατάσσονταν στις κατώτερες επαγγελματικές ομάδες.

Οι κοινωνίες παρέμεναν αγροτικές ή κτηνοτροφικές, κάποια νέα προϊόντα προστέθηκαν στα παράγωγα των καλλιεργειών αλλά τεχνικά υπολείπονταν άλλων αποικιών όπως αυτών της Κούβας ή της Βενεζουέλας με αποτέλεσμα η εξόρυξη χρυσού να ήταν η κυριότερη πρόσοδος για τους αποικιοκράτες.

Η αιτιολόγηση της αποικιοκρατίας από τους Ισπανούς βασιζόνταν κυρίως στον εκχριστιανισμό των αυτοχθόνων και τα οικονομικά οφέλη ακόμη και σήμερα δεν αναφέρονται στα έγγραφα των «κατακτητών» ως αυτοσκοπός των πρακτικών τους. Η επιτυχία στον τομέα του προσηλυτισμού ήταν σχεδόν καθολική αφού οι «αμερίντιανς» γρήγορα ασπάστηκαν τη νέα θρησκεία, σε αρκετές περιπτώσεις βέβαια διατηρώντας προηγούμενες θρησκευτικές συνήθειες ή πρακτικές. Στις τελευταίες δεκαετίες πριν τη πτώση της αποικιοκρατίας, το ενδιαφέρον για τη θρησκεία έφθινε αλλά η πανίσχυρη Ρωμαιοκαθολική εκκλησία με τη τοποθέτηση ενός ιερέα ανά 750 κατοίκους, οι οικονομικές επενδύσεις καθώς και το γεγονός του ότι σχεδόν όλο το εκπαιδευτικό σύστημα βρισκόταν υπό τον έλεγχο της αναθέρμαναν το ενδιαφέρον και καθιέρωσαν τη κοινωνική της θέση ως εξαιρετικά σημαντική, απολαμβάνοντας σχεδόν καθολικά τον σεβασμό των κατοίκων (Hudson 2010, pp 12). Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της εκκλησίας στις ζωές των κατοίκων της Νέας Γρανάδας παρέμεινε τέτοιος καθ' όλη τη διάρκεια της Κολομβιανής ιστορίας και όχι μόνο τη περίοδο της αποικιοκρατίας.

Η εκπαίδευση, όλων των επιπέδων, όπως αναφέρεται παραπάνω κατά την αποικιοκρατική περίοδο βρισκόταν στα χέρια των κληρικών. Η πλειοψηφία των κατοίκων παρέμεναν αναλφάβητοι καθώς όλα τα εγχειρίδια μελέτης ήταν εισαγόμενα από τις μητροπόλεις και ήταν δυσεύρετα ενώ το πρώτο τυπογραφείο κατασκευάστηκε μόλις το 1738 ωστόσο αυτοί που είχαν πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση απέκτησαν σύντομα εκτενείς γνώσεις και επηρεάστηκαν σημαντικά από την Ευρωπαϊκή Αναγέννηση (Hudson 2010, pp 12).

2.3 Εξέγερση

Το τέλος του 18^{ου} αιώνα βρίσκει την μορφωμένη ελίτ των κατοίκων της Νέας Γρανάδας σε αναβρασμό, απόρροια των επαναστάσεων των Ηνωμένων Πολιτειών και της Γαλλίας. Η σκέψη για επανάσταση δεν είχε ακόμη ωριμάσει αλλά η βελτίωση τουλάχιστον των όρων συνεργασίας που επιβάλλονταν από το καθεστώς ήταν πλέον αναγκαία.

Η πρώτη σοβαρή πράξη απείθειας προς το καθεστώς θεωρείται η εξέγερση του 1781 στο Ελ Σορρόκο από τέσσερις περίπου χιλιάδες άνδρες η οποία ονομάστηκε η εξέγερση των «κουμουνέρος» ή η εξέγερση των επιτροπών (Farnsworth & Palacios

& Gomez 2017, pp 182). Στη προσπάθεια ανεύρεσης κεφαλαίων για τη ναυτική βάση της Καρταχένα η Ισπανική αυτοκρατορία επέβαλε μεγαλύτερους δασμούς και φόρους με τη ταυτόχρονη καθιέρωση ενός πιο πιεστικού εισπρακτικού μηχανισμού. Αγανακτισμένοι αγρότες και τεχνίτες στην επαρχία Σορόκο προέβαλαν την δυσαρέσκεια τους απέναντι στα νέα μέτρα καταστρέφοντας ποτά και καπνό που ανήκαν σε κρατικά μονοπώλια και προέβησαν στη δημιουργία επιτροπών ή «κομούνες» οι οποίες και πήραν τον έλεγχο της τοπικής διοίκησης. Η εξέγερση μόλις κατέστη δυνατή η αποστολή στρατευμάτων από την αντιβασιλεία κατεστάλη βίαια με την εκτέλεση μάλιστα ορισμένων εκ των υποκινητών της. Παρά το γεγονός ότι τότε δεν ειπώθηκε ή ζητήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο η ανεξαρτησία από τους «κομουνέρος» η εξέγερση είχε παίξει σημαντικό ρόλο στο δρόμο προς την ανεξαρτησία καθώς εδραίωσε την ύπαρξη αδικιών και τη δυναμική καθολικής διαμαρτυρίας ακόμη και με τη μορφή επανάστασης (Hudson 2010, pp 14-15).

Το 1809 και το 1810 πραγματοποιήθηκαν απόπειρες επιβολής δικτατοριών στις ισπανικές αποικίες από τους μέχρι τότε αντιβασιλείς έπειτα από τις παρεμβάσεις του Ναπολέοντα Βοναπάρτη στην άλλη μεριά του Ατλαντικού ο οποίος και εξανάγκασε σε παραίτηση τόσο τον Κάρολο Δ' της Ισπανίας όσο και τον άμεσο διάδοχο και υιό του Φερδινάνδο τον Ζ' οι οποίοι μάλιστα βρέθηκαν αιχμάλωτοι στη Γαλλία το 1808. Οι συνεργαζόμενοι με τον Ναπολέοντα Ισπανοί αξιωματούχοι προσπάθησαν να επαναλειτουργήσουν την ανενεργή Ισπανική Βουλή δίνοντας και κάποιες κοινοβουλευτικές θέσεις στις αποικίες στη προσπάθεια τους να αποφύγουν τη διαγραφόμενη επανάσταση στη Νέα Γρανάδα ωστόσο οι θέσεις αυτές αποδείχθηκαν λίγες δεδομένου και ότι ο πληθυσμός στις αποικίες ήταν ήδη σημαντικά μεγαλύτερος από αυτόν της μητρόπολης ενώ η απαίτηση της Ισπανίας στο να έχει τον τελευταίο λόγο σε όλες τις σημαντικές αποφάσεις ήταν η «σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι» και οδήγησε στην σύσταση των πρώτων τοπικών ανεξάρτητων δικτατοριών στις σημαντικότερες επαρχίες της Νέας Γρανάδας (Hudson 2010, pp 16-18).

Οι κινήσεις αυτές ενώ πραγματοποιούντο στο όνομα του κρατουμένου των Γάλλων διαδόχου Φερδινάνδου Ζ' ουσιαστικά ανακήρυτταν την αυτονομία των εν προκειμένω περιοχών, σε καμία περίπτωση όμως αυτές οι μεταβατικές καταστάσεις δεν προέκυπταν έπειτα από κάποια συνεννόηση ή συνεργασία, ενώ η κίνηση των διοικούντων στη Σάντα Φε να διεκδικήσουν τον έλεγχο σε όλη την επικράτεια των

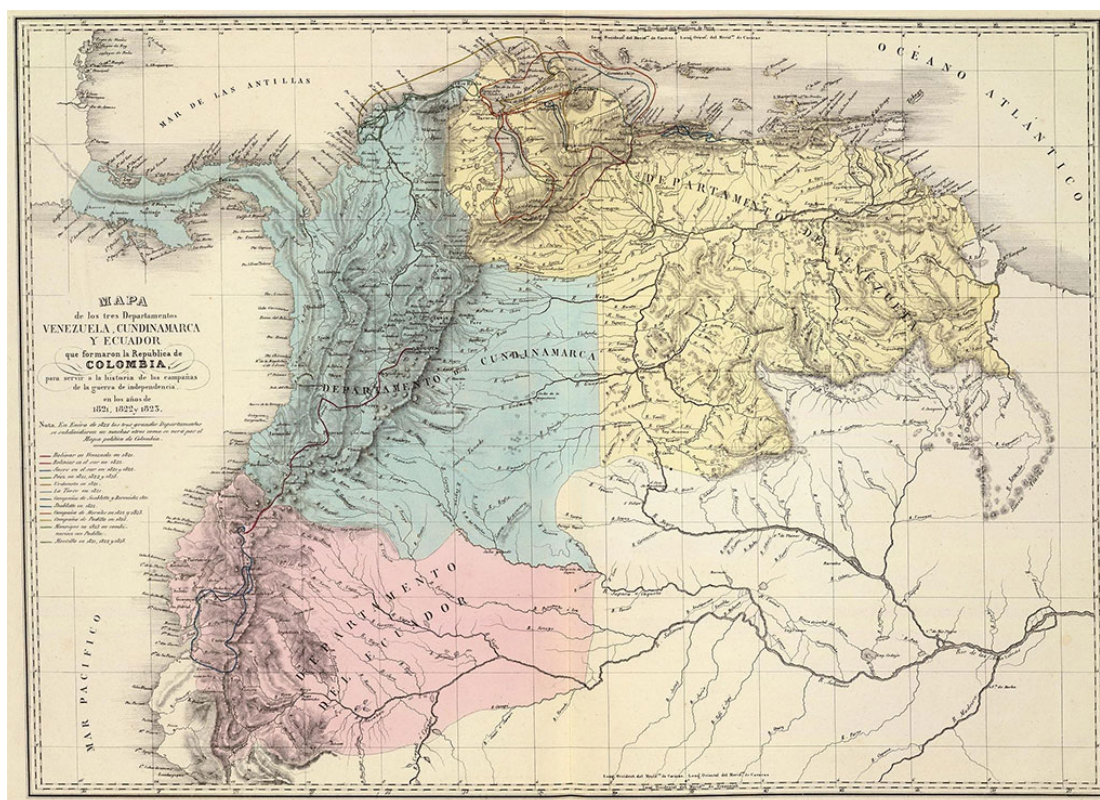
πρώην Ισπανικών αποικιών θεωρώντας εαυτούς ως τους φυσικούς κυβερνητικούς διαδόχους δεν βρήκε ανταπόκριση σε κάποια άλλη μεταβατική δικτατορική διοικητική οντότητα της περιόδου. Η ενότητα κάνει την εμφάνιση της για πρώτη φορά στα τέλη του 1814 υπό τον πολιτικό και στρατιωτικό Μπολιβάρ Σιμόν Παλάσιος, επικεφαλής της χούντας στο Καράκας (σημερινή Βενεζουέλα) και φυγής τη δεδομένη χρονική περίοδο στη Νέα Γρανάδα, ενότητα που επετεύχθη τόσο μέσω διπλωματίας όσο και μέσω στρατιωτικής ισχύος.

Εν τω μεταξύ όμως οι Γάλλοι από τον Μάρτιο του 1814 είχαν επιστρέψει στην Ισπανία και στέφει βασιλιά τον Φερδινάνδο τον Ζ' ο οποίος με μία εντυπωσιακή στρατιωτική αποστολή στις αρχές τους 1815 στόχο είχε να επαναφέρει το αποικιοκρατικό στάτους κβο στη βόρεια Λατινική Αμερική. Το αυτοκρατορικό καθεστώς επέστρεψε σε πολλές από τις εξαθλιωμένες από την πολιτική αναρχία και τις εσωτερικές συγκρούσεις αποικίες όμως η αποστολή δεν πέτυχε ποτέ ολοκληρωτικά το στόχο της (Hudson 2010, pp 16-18).

Η αντίδραση ξεκίνησε ξανά από τον Σιμόν Μπολιβάρ το 1817 ο οποίος είχε επιστρέψει στη Βενεζουέλα και ήδη ανακτήσει τον έλεγχο των επαναστατών στη λεκάνη του Ορινόκο. Στις απόπειρες του να επιβληθεί των αυτοκρατορικών δυνάμεων στο πρωτεύουσα Καράκας ήρθε αντιμέτωπος με ανυπέρβλητες δυσκολίες γεγονός που τον ώθησε να στρέψει το ενδιαφέρον του στη Νέα Γρανάδα όπου και στα μέσα του 1819 στη μάχη του Μπογιάκα συνέτριψε τις ισπανικές δυνάμεις ενώ λίγες ημέρες αργότερα συνέχισε τη προέλαση του στη πρωτεύουσα Σάντα Φε την οποία και άμεσα μετονόμασε σε Σάντα Φε ντε Μπογκοτά. Σύντομα η Νέα Γρανάδα πλην της Καραϊβικής ακτής του νοτιοδυτικού κομματιού βρισκόταν υπό τον έλεγχο των επαναστατών. Ο Μπολιβάρ αφού τοποθέτησε τον συνεργάτη του στρατηγό Σανταντέρ επικεφαλής στην επαναστατική κυβέρνηση της Μπογκοτά κατευθύνθηκε στην Ανγκοστούρα προσωρινή πρωτεύουσα της Βενεζουέλας και με διαταγή του τον Δεκέμβριο του 1819 ανακήρυξε την ίδρυση της Δημοκρατίας της Κολομβίας η οποία για μία σύντομη χρονική περίοδο τουλάχιστον περιελάμβανε όλη την περιοχή υπό τον έλεγχο της πρώην αντιβασιλείας της Νέας Γρανάδας (Hudson 2010, pp 18).

2.4 Η Δημοκρατία της Μεγάλης Κολομβίας

Ο αγώνας της ανεξαρτησίας συνεχίστηκε για σχεδόν τέσσερα ακόμη έτη έως ότου να απελευθερωθούν και οι πιο απομακρυσμένες και απομονωμένες περιοχές. Ενδεικτικά η πλήρης απελευθέρωση της Βενεζουέλας χρονολογείται τον Ιούνιο του 1821, της Καραϊβικής Ακτής της Νέας Γρανάδας τον Οκτώβριο του 1821 και ο Ισθμός του Παναμά τον Νοέμβριο του ίδιου έτους ενώ το Εκουαδόρ τον Μάιο του 1822. Η νεοϊδρυθείσα δημοκρατία αποτελεί τη μοναδική περίπτωση που μία ισπανική αντιβασιλεία παρέμεινε ενωμένη έστω και για ένα μικρό χρονικό διάστημα όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια αυτής της ιστορικής αναδρομής, προς αποφυγή σύγχυσης με τη σημερινή Κολομβία οι ιστορικοί αναφέρονται σε αυτή ως τη «Δημοκρατία της Μεγάλης Κολομβίας» ή «Γραν Κολόμπια» (Safford, Palacios 2002, pp 104).

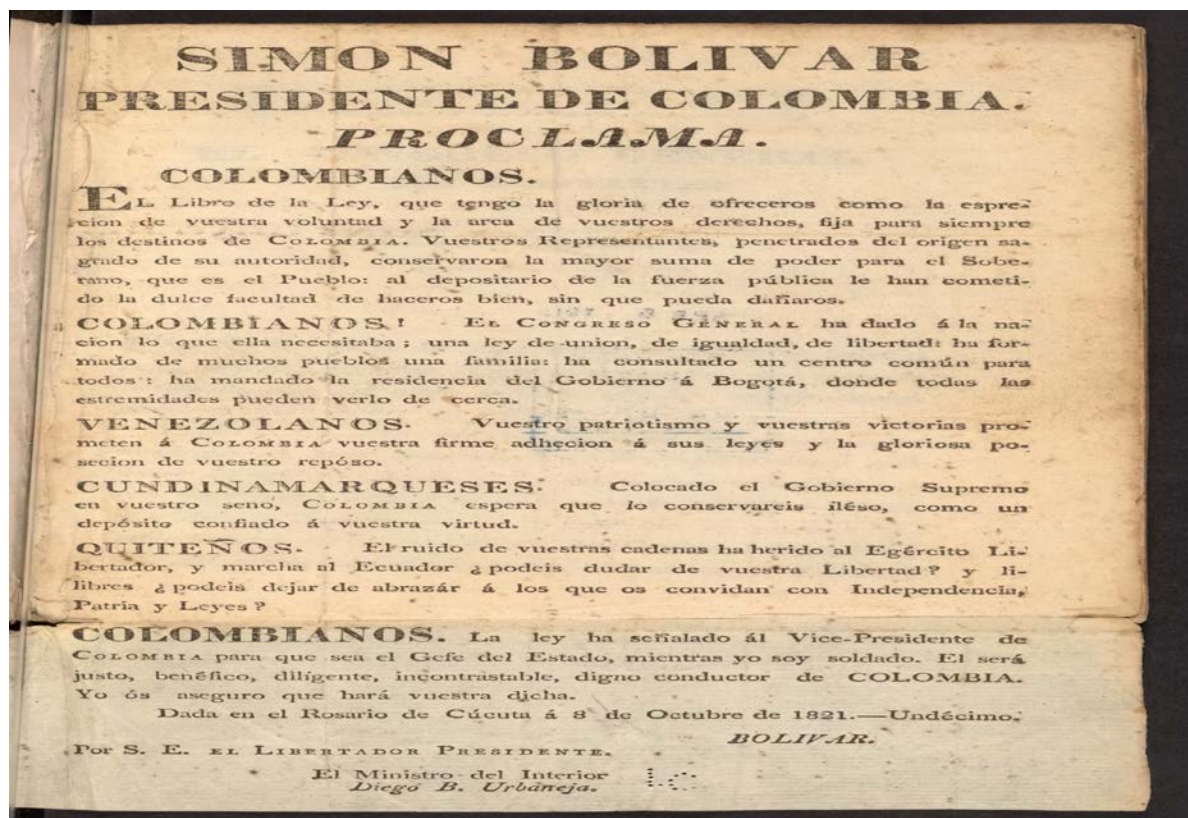

Εικόνα 1. Χάρτης της Μεγάλης Κολομβίας 1821 Πηγή: <https://colombiareports.com/colombia-celebrates-200th-anniversary-of-battle-that-ensured-independence/>

Η πεποίθηση του Σιμόν Μπολιβάρ ήταν πως μόνο ένα μεγάλο γεωγραφικά κράτος θα μπορούσε να ισχυροποιήσει τη θέση του στη νέα τάξη πραγμάτων που διαμορφωνόταν παγκοσμίως καθώς και ότι υπήρχε μίας μορφής αλληλοσυμπλήρωση παραγωγικών, εμπορικών και στρατιωτικών δυνατοτήτων της κάθε περιοχής και πως

αυτός θα ήταν ο πιο αποδοτικός τρόπος να αποκτήσει οικονομική και κυριαρχική βιωσιμότητα (Safford, Palacios 2002, pp 105 - Hudson 2010, pp 19) .

Η πρώτη προσπάθεια πολιτικής έκφρασης της Δημοκρατίας της Κολομβίας ήταν ένα πρώιμο κείμενο Συντάγματος το οποίο προέκυψε ως απόρροια της Συνόδου της Κούκουτα στη σημερινή Κολομβία το 1821. Στο εν λόγω κείμενο παρουσιάζονταν μία μορφή διοίκησης σύμφωνα με την οποία κάθε κράτος - μέλος της Μεγάλης Κολομβίας προχωρούσε στη διαίρεση της επικράτειας της σε επαρχίες και τμήματα επικεφαλής των οποίων θα διορίζονταν από τη πρωτεύουσα Μπογκοτά, συγκεκριμενοποιούνταν το εκλογικό σώμα το οποίο αντιστοιχούσε σε περίπου 10% των ενήλικων ανδρών και εγγυότανε κάποια βασικά δικαιώματα των πολιτών χωρίς να γίνεται κάποια αναφορά στη θρησκεία αλλά μάλλον αφήνοντας αυτό το θέμα ανοικτό προς μελλοντική συζήτηση ενώ επίσης δεν καταργούσε τη δουλεία αλλά έθετε τις βάσεις για τη μελλοντική της κατάργηση αφού πλέον κάθε νέος πολίτης της χώρας γεννιόταν πλέον ελεύθερος. Επίσης απαγόρευε την επιβολή ειδικών φόρων και την εξαναγκαστική εργασία των γηγενών Αμερίντιανς ενώ τέλος εξέλεγε και επισήμως πρόεδρο τον Σιμόν Μπολιβάρ με καταγωγή από τη Βενεζουέλα και αντιπρόεδρο τον Σανταντέρ από τη Νέα Γρανάδα.

Εικόνα 2. Η πρώτη σελίδα του Συντάγματος του 1821. Πηγή: <https://www.wdl.org/en/item/16725/>

Η νέα κρατική οντότητα αναγνωρίστηκε σύντομα τόσο από τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και από τη Μεγάλη Βρετανία, μάλιστα κατάφερε να αποκτήσει και πρόσβαση σε κεφάλαια από τη δεύτερη προχωρώντας στον πρώτο δημοσιονομικό δανεισμό που χρησιμοποιήθηκε κυρίως για τη κάλυψη αναγκών της επανάστασης. Ωστόσο από το 1826 όταν και εκφράστηκαν οι πρώτες αιτιάσεις τόσο από Βενεζουέλα όσο και από το Εκουαδόρ για τον ρόλο που καλούνταν να παίξουν στη Γκράν Κολόμπια γεγονός όμως που δεν απασχολούσε τον Μπολιβάρ ο οποίος εκλάμβανε τη εσωτερική κρίση ως ευκαιρία στις προσπάθειες επαναδημιουργίας του κράτους. Στόχος του ήταν να νομιμοποιήσει την επιδίωξη ισόβιας θητείας του προέδρου της δημοκρατίας, εν προκειμένω της δικής του, καθώς και την υπόδειξη του διαδόχου του (Hudson 2010, pp 21).

Οι τριγμοί συνεχίστηκαν τα επόμενα χρόνια αφήνοντας όλες τις πλευρές ανικανοποίητες και σε μία προσπάθεια «να σώσει τη δημοκρατία» ο Μπολιβάρ προχώρησε σε μία μορφή ήπιας δικτατορίας το 1828 με την υποστήριξη του στρατού, της εκκλησίας και της παραδοσιακής αριστοκρατίας (Safford, Palacios 2002, pp 126-127). Στον αντίποδα βρισκόταν η νέα άνω τάξη της Αντιοχείας και της πρώην ανατολικής Νέας Γρανάδας. Όσο η δικτατορία του Μπολιβάρ γινόταν πιο συμπαγής και σκληρή τόσο δυνάμωναν και φωνές στον αντίποδα που αποζητούσαν νέα ηγεσία στη Μαδρίτη με τη μορφή ενός βασιλιά ενώ στο διάστημα αυτό πραγματοποιήθηκε και απόπειρα δολοφονίας του. Οι τοπικές εξεγέρσεις ήταν πια καθημερινότητα για τον Μπολιβάρ και οι προσπάθειες καταστολής των δεν στάθηκαν αρκετές με αποτέλεσμα τελικά την ανεξαρτησία από την Γραν Κολόμπια πρώτα της Βενεζουέλας στα τέλη του 1829 και λίγο αργότερα του Εκουαδόρ, την παραίτηση του από τη θέση του προέδρου και τη δήλωση πρόθεσης για εθελοντική εξορία κάτι που δε πρόλαβε να κάνει πράξη αφού λίγο πριν αναχωρήσει από τη Σάντα Μάρτα τον Δεκέμβρη του 1830 άφησε τη τελευταία του πνοή.

Οι εξελίξεις της απόσχισης των δύο κρατών μελών αλλά και του θανάτου του Μπολιβάρ έβρισκαν τη χώρα διαιρεμένη στους αντιπάλους και τους υποστηρικτές του, αμφότερες οι δύο πλευρές τον αναγνώριζαν ως οραματιστή και σημαντικό ευεργέτη της χώρας αλλά είχαν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις για τη περίοδο της δικτατορίας (Hudson 2010, pp 23). Ο διαχωρισμός αυτός αποτελεί προπομπό της ακόλουθης πολιτικής κατάστασης στη Κολομβία και προάγγελο της δημιουργίας των

δύο βασικών πολιτικών κομμάτων που πρωταγωνιστήσουν στο άμεσο αλλά και στο απώτερο μέλλον στη χώρα, των φιλελεύθερων και των συντηρητικών.

2.5 Αναδιοργάνωση εν μέσω τρικυμίας : Η Δημοκρατία της Νέας Γρανάδας και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Κολομβίας

Το φιλόδοξο σχέδιο του Μπολιβάρ είχε συντριφεί και η προσφάτως ιδρυθείσα Δημοκρατία της Κολομβίας βρισκόταν ήδη σε πολύ δύσκολη θέση. Πρώτος στόχος ήταν αναδιοργάνωση του κράτους και έτσι στη σύνοδο της Μπογκοτά τον Απρίλιο του 1830 υιοθετήθηκε μεταβατικό σύνταγμα με επίκεντρο την ενδυνάμωση της εκτελεστικής εξουσίας ενώ το 1832 τίθεται σε ισχύ το σύνταγμα της Δημοκρατίας της Νέας Γρανάδας που ακολουθούσε ένα μοντέλο κοντά σε αυτό του συντάγματος του 1821 «χαλαρώνοντας» τα κριτήρια δικαιώματος ψήφου και διατηρώντας την ισχυρή κεντρική εξουσία παρέχοντας ελάχιστη ευελιξία στα επαρχιακά συμβούλια ενώ καταργούνται προνόμια δικαστικής αντιμετώπισης των ένοπλων δυνάμεων κάτι που δε συνέβη με τα αντίστοιχα προνόμια της εκκλησίας (Hudson 2010, pp 24). Η Εκκλησία διατηρούσε ισχυρή θέση ενώ ο Στρατός ήταν αποδυναμωμένος και το πρώτο σύνταγμα της Δημοκρατίας της Νέας Γρανάδας ήταν μία πρόγευση του δευτερεύοντος ρόλου που έμελε να διαδραματίσει στην ιστορία της Κολομβίας.

Πρώτος εκλεγμένος πρόεδρος της νέα κρατικής οντότητας εξελέγη ο Σανταντέρ ο οποίος επέστρεψε από την εξορία και κλήθηκε να πραγματοποιήσει την αναδιοργάνωση της (Safford, Palacios 2002, pp 139). Επικέντρωσε τον ενδιαφέρον του στην εκπαίδευση και περιόρισε τα στρατιωτικά έξοδα σε μία θητεία με μικρή επιτυχία σε όλους τους τομείς. Δημοσιονομικά η χώρα βρισκόταν σε τραγική κατάσταση αφού η υπανάπτυκτη αγροκτηνοτροφική κυρίως οικονομία παρήγαγε μόνο για τη κάλυψη εσωτερικών αναγκών ενώ η μόνη δραστηριότητα που συνείφερε σημαντικά ήταν εξαγωγή χρυσού. Τα καπνά και το κινίνο (που ζητείτο για ιατρικούς λόγους) υπήρξαν για σύντομες χρονικές περιόδους μία προσοδοφόρα ενασχόληση χωρίς όμως τη δυνατότητα μονιμοποίησης της εξαγωγιμότητας τους, ο καφές έμελε να είναι το δεύτερο δημοσιονομικά σημαντικό εξαγωγίμο προϊόν αλλά αυτό ήρθε αργότερα μαζί με τη παγκόσμια αύξηση ζήτησης του στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα (Hudson 2010, pp 24-25).

Τον Σανταντέρ διαδέχθηκε ο Χοσέ Ιγκνάσιο ντε Μαρκέζ που διετέλεσε Πρόεδρος από το 1837 έως το 1841 επομένως και στον Πόλεμο των Ανώτατων Διοικητών (1840-1842) μεταξύ των υποστηρικτών του και αυτών του Σανταντέρ αφορμή για τον οποίο στάθηκε η διανομή εξουσίας προς μία φίλα προσκείμενη στον Μπολιβάρ στρατιωτική φατρία που παρείχε τέτοιου είδους στήριξη στη κυβέρνηση από τον Μαρκέζ και η κάθετα αρνητική στάση στο ζήτημα από τον Σανταντέρ (Hudson 2010, pp 25). Οι δύο αυτές ομάδες που δημιουργήθηκαν εξελίχθηκαν στις δύο βασικές πολιτικές παρατάξεις της χώρας : τους Φιλελεύθερους και τους Συντηρητικούς, με τη πρώτη τους επίσημη εμφάνιση στις εκλογές του 1849 με την επικράτηση των Φιλελευθέρων υπό τον Στρατηγό Χοσέ Χιλάριο Λόπεζ, κατά τη θητεία του οποίου και εκδιώχθηκαν οι Ιησουίτες, περιορίστηκε σημαντικά το μέγεθος του Στρατού, εκμηδενίστηκε η δουλεία αλλά και καταμερίστηκε η γη των γηγενών σε ιδιωτικές περιουσίες με σκοπό τη καλλιέργεια καπνού ενώ υιοθετήθηκε και νέο Σύνταγμα το 1853 με βασικές αλλαγές την ανεξιθρησκία και την επέκταση του εκλογικού σώματος σε όλο τον ενήλικο ανδρικό πληθυσμό. Ήδη στις τάξεις των φιλελευθέρων υπήρχαν οι πρώτες εσωτερικές προστριβές οι οποίες έφεραν το πραξικόπημα του 1854 ενώ η κανονικότητα επανήλθε με τις εκλογές του 1856 και τη πρώτη νίκη των Συντηρητικών με πρόεδρο τον Μαριάνο Οσπίνα υπό τον οποίο υιοθετήθηκε νέο σύνταγμα το 1858 και απότοκος αυτού ήταν το νέο ομοσπονδιακό σύστημα διακυβέρνησης. Το νέο σύστημα εδραίωνε τη διοικητική δύναμη των Συντηρητικών ανεξαρτήτως κυβερνητικής παράταξης πράγμα που φυσικά προκάλεσε τις αντιδράσεις των Φιλελευθέρων και συνεχή αναβρασμό για να φτάσουμε στο 1859 και την έναρξη ενός νέου εμφυλίου πολέμου που διήρκησε έως το 1862 και το τέλος του βρήκε επικεφαλής και πρόεδρο τον φιλελεύθερο Στρατηγό Μοσκέρα και την επίσημη ονομασία της χώρας ως απόρροια της πιο πρόσφατης μορφής του συντάγματος σε Ηνωμένες Πολιτείες της Νέας Γρανάδας (Hudson 2010, pp 27-28).

Η νέα φιλελεύθερη κυβέρνηση προχώρησε σε μία ακόμη υιοθέτηση νέου συντάγματος που ισχυροποιούσε το ομοσπονδιακό σύστημα διαιρώντας την επικράτεια σε εννέα σχετικά αυτόνομες πολιτείες που απαντούσαν μόνο στη κεντρική διοίκηση. Μαζί με το νέο σύνταγμα επήλθε ακόμη μία αλλαγή στην επίσημη ονομασία της χώρας που πλέον αναγνωριζότανε ως Ηνωμένες Πολιτείες της Κολομβίας (1863). Η κάθε πολιτεία είχε ίδιες ένοπλες δυνάμεις, το δικό της εκλογικό σώμα και τους δικούς της κανόνες διαμόρφωσης του εκλογικού σώματος ενώ η

εκλογή του προέδρου γινόταν με το σύστημα «μία πολιτεία μία ψήφος» κάθε δύο έτη και χωρίς την δυνατότητα άμεσης επανεκλογής από τον εν ενεργεία πρόεδρο ενώ οποιαδήποτε συνταγματική αλλαγή θα έπρεπε να έχει τη σύμφωνη γνώμη και των εννέα πολιτειών. Όσον αφορά στο κομμάτι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων το νέο σύνταγμα διατηρούσε έστω και τυπικά την ανεξιθρησκία, παρά τους περιορισμούς στους τομείς επιρροής της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας λόγω της υποστήριξης της στους συντηρητικούς στον εμφύλιο, ενδυνάμωνε της ελευθερία του λόγου, καταργούσε τη θανατική ποινή και έδινε το δικαίωμα αυτοπροστασίας και οπλοκατοχής του πολίτη κατά τα πρότυπα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Hudson 2010, pp 28-30).

Βασικότερο κυβερνητικό μέλημα στο κομμάτι των υποδομών τη περίοδο των Ηνωμένων Πολιτειών της Κολομβίας (1863-1886) ήταν η ανάπτυξη των μεταφορών και συγκοινωνιών καθώς μία τέτοια θετική εξέλιξη θα έδινε νέα πνοή στην ασθμαίνουσα οικονομία. Ο ρυθμός ανάπτυξης του σιδηροδρομικού δικτύου παρέμενε σταθερά αργός καθώς δεν υπήρχε η αντίστοιχη τεχνογνωσία και η εξέλιξη του στηρίζονταν αποκλειστικά σε ξένους επιχειρηματίες με αντίτιμο προνόμια ή επιχορηγήσεις των εκάστοτε πολιτειακών κυβερνήσεων. Σημαντική εξέλιξη σε αυτόν τον τομέα ήταν η ένωση με τις ΗΠΑ το 1856 με τη γραμμή που ακολουθούσε παραλλήλως τον ισθμού του Παναμά. Στη σημερινή επικράτεια της Κολομβίας πρώτη άξια αναφοράς σιδηροδρομική σύνδεση ολοκληρώθηκε το 1871 και συνέδεε το παραλίμνιο λιμάνι της Μπαρραγκίλα με τη Καραϊβική ακτή (Hudson 2010, pp 28-30).

Ένας άλλος τομέας με μικρή ανάπτυξη αλλά σημαντικές αλλαγές τη περίοδο των ΗΠΚ ήταν αυτός της εκπαίδευσης. Το 1867 χρονολογείται η ίδρυση του Εθνικού Πανεπιστημίου της Κολομβίας ωστόσο το πρόβλημα δεν εντοπιζόταν στη τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά στην υποχρεωτική. Περισσότερο από το 80% του πληθυσμού παρέμεναν αναλφάβητοι και σε μία χρονική περίοδο που η παγκόσμια νόρμα εκσυγχρονισμού ήθελε τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού να κατέχει τα βασικά προσόντα γραφής και ανάγνωσης η Κολομβία απείχε παρασάγγας. Στη προσπάθεια αντιμετώπισης του εν λόγω προβλήματος το 1870 οι Φιλελεύθεροι ανακήρυξαν τη βασική εκπαίδευση ως ελεύθερη και υποχρεωτική αλλά και θρησκευτικά ανεξάρτητη. Εδώ και δεκαετίες η εκκλησία είχε αναλάβει την ευθύνη της εκπαίδευσης με τα όποια ανεπιτυχή αποτελέσματα. Το νέο σχέδιο προέβλεπε τη

κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού από Γερμανούς ειδικούς, πλάνο που αποδείχθηκε μάλλον φιλόδοξο καθώς η συνεργασία πολιτειακών και ομοσπονδιακής κυβέρνησης μόνο αγαστή μπορούσε να χαρακτηριστεί. Στη προσπάθεια να μην επέλθει καθολική ρήξη στις σχέσεις Φιλελευθέρων – εκκλησίας επετράπη η συμπληρωματική ρωμαιοκαθολική εκπαίδευση αυτό όμως δε στάθηκε αρκετό και οι Συντηρητικοί, που διατηρούσαν όπως προείπαμε εξαιρετικές σχέσεις με την εκκλησία, με αφορμή την θρησκευτική ανεξαρτητοποίηση της εκπαίδευσης προκάλεσαν ακόμη μία εμφύλια σύγκρουση το 1876 που ευτυχώς κατεστάλη από τη κυβέρνηση και δεν οδήγησε σε εμφύλιο πόλεμο (Hudson 2010, pp 30).

Γενικότερα στη περίοδο των ΗΠΚ σε συνέχεια της περιόδου της Δημοκρατίας της Νέας Γρανάδας συνεχίστηκε η κοινωνική και πολιτική αστάθεια και σε πολλές περιπτώσεις κυρίως με αφορμή την εξουσία σε κάποια πολιτειακή κυβέρνηση υπήρξαν πολλά επεισόδια – συγκρούσεις μεταξύ Φιλελευθέρων και Συντηρητικών ή και απλώς μεταξύ των διαφόρων συνιστωσών των φιλελευθέρων. Το 1880 μία ομάδα αντιφρονούντων φιλελευθέρων με την υποστήριξη των συντηρητικών κατάφερε να πάρει την εξουσία υπό τον πρόεδρο Ραφαέλ Νούνιεζ. Ο Νούνιεζ έχοντας και την υποστήριξη των βιομηχάνων - βιοτεχνών αναζωογόνησε τον κλάδο με φορολογικά προνόμια αλλά και την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. Η Εθνική Τράπεζα δεν είχε δημόσιο χαρακτήρα αρχικά όμως οι μετοχές διατέθηκαν προς πώληση στο κοινό χωρίς ανταπόκριση έτσι η κυβέρνηση επένδυσε περίπου ένα εκατομμύριο δολάρια όντας ο μοναδικός ιδιοκτήτης (Farnsworth & Palacios & Gomez 2017, pp. 460).

Το ομοσπονδιακό σύστημα παρείχε ευκαιρίες ανέλιξης σε πολιτικούς και αξιωματούχους αλλά η εκπαίδευση παρέμενε προσόν εκ των ουκ άνευ γεγονός που αυτομάτως απέκλειε τη πλειοψηφία του πληθυσμού που εξακολουθούσαν να είναι αναλφάβητοι. Η κοινωνική ανέλιξη αλλά και η εν γένει μεταβολή στις τάξεις της κοινωνικής διαστρωμάτωσης παρέμενε για το μεγαλύτερο κομμάτι της ανεξάρτητης Κολομβίας απίθανη. Σημαντικές κοινωνικές αλλαγές όπως η απαγόρευση της δουλείας ή αναδιανομή εδαφών των αυτοχθόνων δεν έφερναν τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς η κυβερνητική μέριμνα για την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη αυτών των ομάδων ήταν πλημμελής. Οικογένειες που ανήκαν στα άνω κοινωνικοοικονομικά στρώματα κληροδοτούσαν αυτή τη διάκριση στους απογόνους τους οι οποίοι είχαν την ευχέρεια της επιλογής σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής. Ωστόσο καθώς μόνο ένα μικρό ποσοστό ξεχώριζε κοινωνικά αυτό

μεταφράζονταν σε λιγότερα αισθητές κοινωνικές διαφοροποιήσεις στο μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού πράγμα που μπορούμε να πούμε ότι ήταν μία ιδιαιτερότητα για την εποχή. Άξιο αναφοράς είναι επίσης πως ενώ η φτώχεια αλλά και οι ασθένειες μονοπωλούσαν τις ζωές των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων ο υποσιτισμός παρέμενε άγνωστη λέξη για αυτούς καθώς αν μη τι άλλο η βιοποικιλότητα της Κολομβίας σε συνδυασμό με τις αδιεκδίκητες εκτάσεις γης φρόντιζαν για την ανυπαρξία του φαινομένου γεγονός επίσης ασυνήθιστο για την εποχή (Hudson 2010, pp 31-32).

Όπως σήμερα γνωρίζουμε όμως η μετεγκατάσταση εργατών αγροτών και μικρό-ιδιοκτητών αγροτών από την Αντιόχεια των Κεντρικών Άνδεων σε γειτονικές περιοχές με ευνοϊκότερες συνθήκες καλλιέργειας λόγω του τροπικού κλίματος επέφερε σημαντικές οικονομικές ανακατατάξεις στη περιοχή ενώ οι ευκαιρίες δεν αφορούσαν μόνο στον αγροτικό τομέα αλλά και στους σχετικούς με αυτόν όπως διαπίστωσε μεγάλος αριθμός εμπόρων στις εσωτερικές αποικίες που δημιουργήθηκαν. Στις εύφορες αυτές περιοχές της Κορδιγέρα Σεντράλ ξεκίνησε και εξελίχθηκε η καλλιέργεια καφέ, του αδιαμφισβήτητα σημαντικότερου αγροτικού προϊόντος στην ιστορία της Κολομβίας. Μόλις το 20% των Κεντρικών Άνδεων θεωρείται καλλιεργήσιμο αλλά η περιοχή θεωρείται εξαιρετικής οικονομικής σημασίας για την εκάστοτε κυβέρνηση λόγω του μικροκλίματος της αλλά και του μεγάλου αριθμού μεταλλείων (Hudson 2010, pp 30-32).

Εν τω μεταξύ ο πρόεδρος Νούνιεζ βρισκόταν επικεντρωμένος στο πρόγραμμα αναζωογόνησης της οικονομίας, οι βίαιες επεμβάσεις στις αντιδράσεις των αντιφρονούντων δεν ήταν πολιτική του καθώς και ο ίδιος δεν είχε στρατιωτικό υπόβαθρο όντας δικηγόρος στο επάγγελμα, οι στοχευμένες διώξεις ή οι παρεμβάσεις στον Τύπο όμως συνέβαιναν όπου το θεωρούσε αναγκαίο. Για τον Νούνιεζ το σύνταγμα του 1863 ήταν πρακτικά ανεπίκαιρο στο βαθμό που σε δημόσια δήλωση του το χαρακτήρισε άκυρο και ξεκίνησε τη διαδικασία σχεδιασμού ενός νέου πολύ διαφορετικού συγκροτώντας και αναθέτοντας την δημιουργία του προσχεδίου του σε μία επιτροπή εμπειρογνομόνων. Το νέο σύνταγμα υιοθετήθηκε επισήμως το 1886 και παρέμεινε σε ισχύ για περισσότερο από εκατό έτη γεγονός πρωτοφανές για λατινοαμερικανική χώρα.

Πρωταρχικός σκοπός του νέου συντάγματος ήταν η εγκατάλειψη του φεντεραλισμού και η καθιέρωση ενός κυβερνητικού συγκεντρωτισμού (centralism), ο πρόεδρος της δημοκρατίας επέλεγε τους κυβερνήτες των τμημάτων όπως τώρα ονομάζονταν οι πολιτείες και αυτοί με τη σειρά τους επέλεγαν τους δημάρχους έτσι όποια παράταξη κατείχε τη κεντρική εξουσία μπορούσε βάσει συντάγματος πλέον να ελέγχει σχεδόν όλες τις θέσεις ευθύνης της χώρας (Hudson 2010, pp 33). Τοπικές εκλογές πραγματοποιούνταν αλλά η εκπροσώπηση που απόρρεε από αυτές ήταν ασθενής. Προφανές ήταν ότι υπό το νέο σύστημα διακυβέρνησης δεν θα μπορούσε πλέον η χώρα να ονομάζεται Ηνωμένες Πολιτείες της Κολομβίας και μετονομάστηκε εκ νέου σε Δημοκρατία της Κολομβίας. Οι αξίες αναφοράς μεταρρυθμίσεις ήταν η επαναφορά της θανατικής ποινής (Safford, Palacios 2002, pp 246), το εκλογικό σώμα υπόκειντο σε συγκεκριμένο κρατικά κριτήρια και ο αλφαριθμητισμός ήταν ένα από αυτά, ακόμη η θητεία του προέδρου επιμηκύνθηκε και επετράπη ξανά η άμεση επανεκλογή του γεγονός που εκμεταλλεύτηκε και ο ίδιος ο Νούνιεζ αν και η συνταγματική αυτή παράγραφος άλλαξε σύντομα (Hudson 2010, pp 33).

Ο Νούνιεζ ήθελε να βάλει ένα τέλος στην ανομία και τον σχεδόν μόνιμο κοινωνικό αναβρασμό και ήξερε πως για να γίνει αυτό θα έπρεπε να τερματιστεί η σύγκρουση μεταξύ κληρικών και αντικληρικών. Δεδομένης της επήρειας που είχε η καθολική εκκλησία στο κοινό αίσθημα ορθότερος τρόπος για να το πράξει ήταν η αποδοχή των όρων της (Safford, Palacios 2002, pp 247). Οι όροι αυτοί συμπεριλήφθηκαν στο σύνταγμα του 1886 και ανάμεσα τους ήταν η επαναφορά του ελέγχου της εκπαίδευσης, επιχορηγήσεις αναστήλωσης ναών καθώς και εκ νέου αποδοχή των θρησκευτικών ταγμάτων. Επιπροσθέτως η καθολική εκκλησία δεν αναγνώριζε το διαζύγιο ένα ζήτημα που αποτέλεσε συζήτησης και προστριβών το επόμενο διάστημα και επηρέασε και τον ίδιο τον Νούνιεζ. Ο Νούνιεζ δε στάθηκε μόνο στο θρησκευτικό ζήτημα άλλα τόλμησε να επιχειρήσει να κατευνάσει την πολιτική αντιπαλότητα φιλελευθέρων και συντηρητικών επαναφέροντας το Εθνικό κόμμα που στη σύσταση του περιελάμβανε Ανεξάρτητους Φιλελεύθερους και όμοιας πολιτικής σκέψης Συντηρητικούς (Hudson 2010, pp 33). Στη πράξη βέβαια οι περισσότεροι φιλελεύθεροι κατέληξαν στο παραδοσιακό τους κόμμα αντιδρώντας τόσο στη συνταγματική επανίδρυση της εκκλησίας όσο και στην απώλεια θέσεων ευθύνης ενώ τελικά οι Εθνικιστές κατέληξαν να είναι ακόμη μία φατρία των συντηρητικών οι οποίοι δήλωναν παραπονούμενοι για την οικονομική πολιτική του

Μιγκέλ Αντόνιο Κάρο, διαδόχου του Νούνιεζ, όσον αφορά τη στρατηγική δασμών στο όλο και ανερχόμενο εξαγωγικό προϊόν της Κολομβίας τον καφέ αλλά και τον νομισματικό πληθωρισμό (Hudson 2010, pp 34).

2.6 Η συνθήκη του Γουισκόνσιν και ο Πόλεμος των Χιλίων Ημερών

Τον Οκτώβριο του 1899 εν μέσω διάστασης απόψεων των Συντηρητικών, οι φιλελεύθεροι εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία και οργάνωσαν εξέγερση κατά της κυβέρνησης, μία εξέγερση που εξελίχθηκε σε εμφύλιο πόλεμο και διήρκησε περίπου τρία έτη εξ' ου και η ονομασία Πόλεμος των Χιλίων Ημερών. Ο εμφύλιος περιελάμβανε δύο μαζικές συγκρούσεις μία με νικητές τους υπό εξέγερση Φιλελεύθερους και μία με νικητή τη κυβέρνηση ενώ η παύση που επήλθε μετά τη δεύτερη σύγκρουση έδωσε τη σκυτάλη σε ανταρτοπόλεμο μία τακτική που όπως θα παρατηρήσουμε στη συνέχεια αυτής της ιστορικής αναδρομής απασχολεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τη κοινωνία και τη κρατική οντότητα της Κολομβίας μέχρι τις μέρες μας ήτοι τον 21^ο αιώνα (Hudson 2010, pp 35).

Εν μέσω συγκρούσεων και ανταρτοπόλεμου η οργάνωση «Τριακοστή Πρώτη Ιουλίου» αποτελούμενη από ένα μείγμα συντηρητικών και φιλελεύθερων προέβη σε αναίμακτο πραξικόπημα και εγκατέστησε στο «τιμόνι» της χώρας τον αντιπρόεδρο του Κάρο, Χοσέ Μανουελ Μαροκίν (1900-1904), εξέλιξη που δε βοήθησε τους Φιλελεύθερους οι οποίοι αναγκάστηκαν τελικά να αποδεχθούν την ήττα τους. Οι συνέπειες του πολέμου για τη χώρα ήταν καταστροφικές, η δημοσιονομική χρεωκοπία αντιμετωπίστηκε με υπερπληθωρισμό, πράγμα που μετέτρεψε τη Κολομβία σε οικονομικό παρία, η κοινωνική καταρράκωση ήταν διάχυτη στην επικράτεια ενώ η κυβέρνηση ανίκανη, λόγω των παραπάνω, να υπερασπιστεί τις θέσεις της χώρας (Hudson 2010, pp 35).

Οι κυβερνήσεις της Κολομβίας εδώ και δεκαετίες βρίσκονταν σε διαβουλεύσεις για τη κατασκευή του καναλιού του Παναμά, ένα μεγαλεπήβολο έργο που θα έδινε νέα πνοή στο εμπόριο. Καθότι δεν υπήρχε τέτοιου είδους τεχνογνωσία στην επικράτεια οι κυβερνήσεις στρέφονταν στο εξωτερικό στην αναζήτηση μίας επωφελούς συμφωνίας κατασκευής του και στο παρελθόν είχε βρεθεί κοντά σε μία τέτοια με τους Γάλλους χωρίς όμως να ξεκινήσει ποτέ η υλοποίηση του έργου. Εν μέσω εμφυλίου πολέμου συνεχίζονταν οι διαβουλεύσεις με τις ΗΠΑ για την αναδοχή

του έργου και μάλιστα εν πλω πάνω στο πολεμικό πλοίο «Γουισκόνσιν» υπεγράφη και η ομώνυμη συμφωνία των δύο πλευρών τον Νοέμβριο του 1902. Η συμφωνία έπρεπε να επικυρωθεί στη γερουσία της Κολομβίας γεγονός που δεν πραγματοποιήθηκε φυσικά αφού πολλά μέλη της συζήτησης έθεσαν θέμα εθνικής κυριαρχίας ενώ άλλοι θεωρούσαν τους όρους βλαπτικούς καθώς οι ΗΠΑ θα διατηρούσαν τον έλεγχο του καναλιού. Τοπικοί αξιωματούχοι του Παναμά είχαν προειδοποιήσει τη Μπογκοτά πως σε περίπτωση μη κύρωσης της συμφωνίας θα αποσχίζονταν από τη Δημοκρατία της Κολομβίας έτσι και έγινε τον Νοέμβριο του 1903 όταν μία ομάδα πολιτικών από τον Παναμά κήρυξε την ανεξαρτησία του. Κάθε σκέψη αντίδρασης από τη Μπογκοτά γρήγορα εγκαταλείφτηκε καθώς οι ΗΠΑ ξεκαθάρισαν ότι δεν θα ανεχτούν ούτε απόπειρα ανακατάληψης (Hudson 2010, pp 34-35).

2.7 Η εποχή του Καφέ. Η ομαλοποίηση των σχέσεων με τις ΗΠΑ και η πτώση της κυριαρχίας των Συντηρητικών.

Το ξεκίνημα του 20^{ου} αιώνα βρίσκει τη Κολομβία λαβωμένη. Έχοντας απολέσει ένα εξαιρετικής οικονομικής σημασίας μέρος της επικράτειας της και μόλις εξέλθει από έναν ακόμη καταστροφικό εμφύλιο πόλεμο, γεγονότα απότοκοι της ακραίας πολιτικής πόλωσης που καταγραφόταν έως τότε στη σχετικά σύντομη ιστορία της. Η ανάγκη για μία περίοδο ειρήνης, ευημερίας και πολιτικής σύμπνοιας ήταν ίσως μεγαλύτερη από ποτέ, το ίδιο και η ανάγκη για ένα μεγάλο ηγέτη που θα μπορούσε να οδηγήσει τη χώρα σε αυτό το «μονοπάτι» (Hudson 2010, pp 36-37).

Ο Στρατηγός Ραφαέλ Ρέγιες (πρόεδρος 1904-1909) ήταν ένας πραγματιστής συντηρητικός σύμφωνος με τις βασικές θέσεις του Νούνιεζ τόσο στο πολιτικό κομμάτι όσο και στο θρησκευτικό καταλαβαίνοντας όμως την ανάγκη για αποκλιμάκωση της πολιτικής πόλωσης, ακολούθησε λοιπόν εξαιρετικά σκληρή πρακτική προς τα μέλη της παράταξης του που παραστρατούσαν από τις βασικές κυβερνητικές γραμμές αντικαθιστώντας τους μάλιστα με μέλη των Φιλελευθέρων και αναπροσαρμόζοντας ταυτοχρόνως το εκλογικό σύστημα έτσι ώστε να εγγυάται στην αντίπαλη πολιτική παράταξη έναν ικανοποιητικό αριθμό θέσεων αντιπροσώπων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της πρακτικής ήταν η διάλυση της γερουσίας το 1905 που στη συντριπτική της πλειοψηφία

αποτελούνταν από συντηρητικούς και η αντικατάσταση της από την περισσότερο ουδέτερη εθνική σύνοδο η οποία μάλιστα ψήφισε για την διεύρυνση της θητείας του από έξι σε δέκα έτη (Hudson 2010, pp 36). Το ίδιο σκληρή αλλά πάντα μελετημένη και εντός πολιτικών ορίων στάση διατήρησε και απέναντι στους επικριτές του, εσωκομματικά αλλά και γενικότερα. Η οξυδέρκεια, η διορατικότητα και η πυγμή του Ρέγιες έθεσαν τα θεμέλια μίας περιόδου ειρήνης που διατηρήθηκε στη χώρα έως και το 1930 και αποτελεί επιχείρημα έναντι μερίδας ιστορικών και μελετητών και της τοποθέτησης τους ότι η βία είναι ένα αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό του μέσου Κολομβιανού, ονομαζόμενη «η κουλτούρα της βίας» (Hudson 2010, pp 36).

Η αποτελεσματικότητα του Ρέγιες είναι ευδιάκριτη σχεδόν σε όλα το φάσμα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Στον τομέα της οικονομίας αφού διαπραγματεύτηκε επιτυχώς τα συγκεντρωμένα δημοσιονομικά χρέη, αντικατέστησε το υποτιμημένο πέσο και καθιέρωσε δικαιότερη πολιτική δασμών και φόρων για τον βιομηχανικό τομέα. Ανασυγκρότησε τις ένοπλες δυνάμεις, ανεξαρτητοποιώντας τις πολιτικά και προχώρησε στην εκπαίδευση τους προσωπικού τους δίνοντας μία πιο σύγχρονη και επαγγελματική εικόνα. Τέλος στον τομέα των κρατικών υποδομών προώθησε πολλά αναγκαία έργα και ιδιαιτέρως τη κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου με σκοπό να ενισχύσει τις απαραίτητες υποδομές μεταφορών.

Ωστόσο η αποτελεσματικότητα του Ρέγιες δεν ήταν καθολική και δε θα μπορούσε να είναι καθώς όπως κάθε κοινωνία αυτή της Κολομβίας είχε τις δικές τις παθογένειες και ιδιαιτερότητες. Παρά την αύξηση των συνολικών σιδηροδρομικών γραμμών κατά περίπου 60% τα 900 περίπου χιλιόμετρα του σιδηροδρομικού δικτύου διαμόρφωναν για τα δεδομένα του μεγέθους της Κολομβίας, μία περιορισμένη συγκοινωνιακή διασύνδεση ενώ επιπροσθέτως υπήρξαν και αναφορές, αληθείς ή ανυπόστατες για φαινόμενα διαφθοράς στη διαδικασία ανάθεσης και κατασκευής των δημοσίων έργων. Επίσης σε μία κοινωνία όπου οι θέσεις ευθύνης πλήθαιναν τεχνηέντως το προφίλ ενός προέδρου με παρεμβατικές τάσεις παρήγαγε αντιπολίτευση, αυτό το γεγονός σε συνδυασμό και με την αποτυχημένη προσπάθεια επανασύστασης των σχέσεων με τον ισχυρότερο γεωπολιτικό παράγοντα της περιοχής, τις ΗΠΑ, μετά την όξυνση των σχέσεων κατά την απόσχιση του Παναμά, οδήγησαν στην απόσυρση του το 1909 (Hudson 2010, pp 36-37).

Ο Ρέγιες πρότεινε μία ειρηνευτική συνθήκη σύμφωνα με την οποία διεκδικούσε οικονομική αποζημίωση για την απώλεια του Παναμά σε αντάλλαγμα της αναγνώρισης του ως ανεξάρτητο κράτος, μία συμφωνία για την οποία η κοινωνία και οι πολιτικοί παράγοντες δεν ήταν ακόμη έτοιμοι. Διαδηλώσεις στη πρωτεύουσα Μπογκοτά υπήρξαν η αφορμή της απόσυρσης του. Τη διακυβέρνηση της χώρας ανέλαβε προσωρινός πρόεδρος ενώ οι υπόλοιποι έως το 1930 εξελέγησαν μέσω σχετικά δημοκρατικών διαδικασιών και ανήκαν στο χώρο των συντηρητικών. Ο λόγος αυτής περιόδου σύμπτωσης και σταθερότητας εκτός από τον διαμοιρασμό των θέσεων ευθύνης και στα δύο πολιτικά στρατόπεδα βάσει της πολιτικής του Ρέγιες ήταν η οικονομική άνθιση που εκτυλίσσονταν και η αντιστροφή της δημοσιονομικής πενίας της Κολομβίας (Hudson 2010, pp 36-37).

Η αύξηση της καλλιέργειας καφέ υπήρξε διαρκής τον 19^ο αιώνα με την ταυτόχρονη διεθνή αναγνώριση της Κολομβίας ως τη ποιοτικότερη παραγωγό καθώς η καλλιέργεια πραγματοποιούνταν από μικρά αγροκτήματα. Λάθη στον προγραμματισμό παραγωγής καφέ της Βραζιλίας, του μαζικότερου παραγωγού καφέ της εποχής, ανάγκασαν την κυβέρνηση της στην επιβολή πλαφόν στους παραγωγούς γεγονός που επέτρεψε σε μικρότερους παραγωγούς όπως η Κολομβία να κεφαλαιοποιήσουν αυτή την μικρή αλλά σημαντική επέκταση στο περιθώριο κέρδους που προέκυψε. Εκτός από τη περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου όταν ένας εκ των κυριοτέρων αγοραστών ήτοι η Γερμανία σχεδόν εξαφανίστηκε από τις εξαγωγικές λίστες της Κολομβίας, ο καφές αποτελούσε το 75% του συνόλου των εξαγωγών της και μάλιστα από τη δεκαετία του 1920 η χώρα ανήλθε στη δεύτερη θέση παραγωγής καφέ παγκοσμίως όπου και παρέμεινε έως και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα (Hudson 2010, pp 37-38).

Εικόνα 3 Εξαγωγείς καφέ στο Μανισάλες το 1920. Πηγή: https://mpr.aub.uni-muenchen.de/33796/1/The_paths_of_Colombia_coffee.pdf

Ταυτοχρόνως με την αύξηση παραγωγής καφέ αναπτύχθηκαν και άλλοι τομείς της οικονομίας. Η καλλιέργεια μπανάνας είχε ευρεία εξάπλωση και αποτέλεσε ένα από τα εξαγωγικά προϊόντα της Κολομβίας. Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου ξεκίνησε τον 20^ο αιώνα αρχικά για εσωτερική κατανάλωση αλλά το 1930 αποτελούσε ακόμη ένα εξαγωγικό προϊόν της Κολομβίας με τη συνδρομή των βρετανών και των αμερικανών στο κομμάτι της τεχνολογίας. Άνθιση επίσης γνώρισε η κλωστοϋφαντουργία με τις μονάδες μεταποίησης που συγκεντρώνονταν στο Μεντεγίν να γνωρίζουν σημαντική επιτυχία στη παραγωγή ρούχων αποκλειστικά για την εσωτερική αγορά η οποία είχε επεκταθεί αφού οι ανταγωνιστικές τιμές των προϊόντων της επέτρεπε την αγορά τους από τη μεγαλύτερη μερίδα παραγωγών καφέ που έως τότε ντύνονταν με αυτοσχέδια ρούχα, η άνθηση αυτή σήμαινε και την καθυστερημένη αλλά δυναμική είσοδο της χώρας στην εποχή της βιομηχανίας (Hudson 2010, pp 37-38).

Η παραγωγή καφέ βρισκόταν εξολοκλήρου στα χέρια ντόπιων καλλιεργητών γεγονός καίριας σημασίας για την οικονομία της Κολομβίας αλλά και για την ικανοποίηση του αισθήματος του οικονομικού εθνικισμού που επικρατούσε τη δεδομένη περίοδο. Το σύνολο των ξένων επενδύσεων παρέμενε σχετικά μικρό αλλά αυτό ήταν θέμα χρόνου να μεταβληθεί καθώς και οι δύο πολιτικοί πόλοι της χώρας δήλωναν υπέρ της εισροής ξένων κεφαλαίων και σε αυτό το πλαίσιο επιδιώχθηκε από

τη κυβέρνηση η ομαλοποίηση των σχέσεων με τις ΗΠΑ γεγονός που θα έστελνε το μήνυμα στους διακρατικούς επενδυτές ότι είναι πλέον ευπρόσδεκτοι.

Πρωτεργάτης της προσπάθειας ολικής επαναφοράς των σχέσεων με τις ΗΠΑ ήταν ο πρόεδρος Μάρκο Φιντέλ Σουάρεζ (1918-1921) οποίος παρά τη ρωμαιοκαθολική του ανατροφή και την πίστη του στις ιδέες του Συντηρητικού δόγματος εξέφραζε την ανάγκη υιοθέτησης ενός συστήματος πιο σύγχρονης και ανοικτής κοινωνίας όπως αυτής των ΗΠΑ. Προώθησε μία συμφωνία αναγνώρισης της ανεξαρτησίας του Παναμά με ταυτόχρονη αποζημίωση 25 εκατομμυρίων δολαρίων και με τη χρήση ενός πολιτικού τεχνάσματος έκανε σίγουρη τη ψήφιση της με την απόσυρση του και την προώθηση της υπό μεταβατικό πρόεδρο (Hudson 2010, pp 38-39).

Στον αντίποδα το λόμπυ του πετρελαίου αλλά και του κατασκευαστικού κλάδου στήριζε σθεναρά την επικύρωση της συμφωνίας εν μέσω της (προ Μεγάλης Ύφεσης περιόδου) οικονομικής άνθησης έως το 1929. Η επίτευξη της συμφωνίας απέφερε σημαντική ανάπτυξη των κρατικών υποδομών της Κολομβίας όπως των δημοσίων κτηρίων, της οδοποιίας αλλά και του σιδηροδρομικού δικτύου που πλησίαζε το 1929 τα 2500 χιλιόμετρα με τη διαδικασία να έχει ευεργετικές επιπτώσεις κεντρικά στην οικονομία. Οι επιπτώσεις όμως αυτές δεν άγγιζαν το σύνολο της επικράτειας της Κολομβίας.

Τόσο η πρωτεύουσα Μπογκοτά όσο και το βιομηχανικό κέντρο του Μεντεγίν άδραξαν τους καρπούς της επενδυτικής αφθονίας όμως περιοχές με σημαντική αντιπροσώπευση στο εκλογικό σώμα όπως η επαρχία της Μπογιάκα όχι, με αποτέλεσμα τη καλλιέργεια ενός κλίματος δυσφορίας για του Συντηρητικούς. Σε αυτό ήρθε να προστεθεί η υπόνοια ότι ο πλουτισμός διαφόρων επιχειρηματιών και πολιτικών αξιωματούχων ήταν αποτέλεσμα χρηματισμού τους για την προώθηση συγκεκριμένων κατασκευαστικών και άλλων συμφερόντων. Η αύξηση των ύποπτων περιστατικών σε συνδυασμό με αυτά που πιθανολογούνταν κατά τη περίοδο προεδρίας Ρέγιες έβλαψαν το κύρος των Συντηρητικών (Hudson 2010, pp 39-40).

Παρά την οικονομική άνθηση δυσφορία υπήρχε στην εργατική τάξη σε βασικούς παραγωγικούς τομείς. Διαδηλώσεις και απεργίες πραγματοποιήθηκαν τόσο στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας αλλά της εξόρυξης πετρελαίου και συνεχίστηκαν στους τομείς αγροτικής καλλιέργειας ήτοι σε αυτούς του καφέ και της

μπανάνας. Η απεργία ενάντια στην αντιμετώπιση των εργατών στη παραγωγή μπανάνας από την αμερικανικών συμφερόντων United Fruit έφερε τη βίαιη κυβερνητική παρέμβαση όπου κατά ίδια ομολογία στρατιώτες πυροβόλησαν στο πλήθος και σκότωσαν περισσότερους από δέκα διαδηλωτές το 1928 (Hudson 2010, pp 39).

Οι αποζημιώσεις των οικογενειών δεν ήταν αρκετές για να αντιστρέψουν το κλίμα που διαμορφωνόταν ενώ οι πρώτες επιπτώσεις της Μεγάλης Ύφεσης το 1929 λειτούργησαν αθροιστικά σε αυτό. Οι συνθήκες αυτές επέφεραν τη διαίρεση των Συντηρητικών σε παραδοσιακούς και εκσυγχρονιστές με αποτέλεσμα στις προεδρικές εκλογές του 1930 να χρίσουν δύο υποψηφίους και να ηττηθούν για πρώτη φορά εδώ και σχεδόν μισό αιώνα από τους Φιλελεύθερους (Hudson 2010, pp 40).

2.8 Αλλαγές υπό το πρίσμα των Φιλελευθέρων και η περίοδος της Βίας

Το δύσκολο έργο της πολιτικής μετάβασης ανέλαβε Ενρίκε Ολάγια που διετέλεσε πρόεδρος της Κολομβιανής Δημοκρατίας τη περίοδο 1930 – 1934. Ο Ολάγια όντας ένας μετριοπαθής πολιτικός επιχείρησε να διαμορφώσει ένα κυβερνητικό σχήμα σύμπνοιας συμπεριλαμβάνοντας υπουργούς από τον Συντηρητικό χώρο και στη πρωτεύουσα αυτό το σχήμα φαινόταν αρχικά τουλάχιστον λειτουργικό. Ωστόσο σε πολλές περιοχές τις επικράτειας πλην της πρωτεύουσας, Φιλελεύθεροι θεωρώντας εαυτούς αδικημένους και διατηρώντας αιτιάσεις για τη προϋπάρχουσα κυβερνητική περίοδο υπό τους Συντηρητικούς ικανοποίησαν την ανάγκη τους για εκδίκηση διασπείροντας τη βία. Το επίκεντρο αυτής ήταν η ανατολική Κολομβία και χρειάστηκε η αμφισβήτηση της εθνικής κυριαρχίας ενός φυλακίου το 1932 από το Περού ώστε να τερματιστεί ενώνοντας κυνηγούς και κυνηγημένους για το εθνικό καλό (Hudson 2010, pp 40-41).

Ο Ολάγια πιστώνεται την αποτελεσματική αντιμετώπιση της «Μεγάλης Ύφεσης» που ταλάνιζε την ανθρωπότητα από το 1929 έως και τα τέλη της δεκαετίας του 1930 (Safford, Palacios 2002, pp 289). Με τεχνοκρατικά ορθολογική προσέγγιση στη πολιτική δασμών και δημοσιονομικών εξόδων αλλά και την μάλλον τυχερή αλλά ευεργετική αύξηση της ζήτησης του κύριου εξαγωγικού προϊόντος της χώρας, του καφέ, καθώς και επικουρικά του γεγονότος ότι άνω του μισού πληθυσμού ζούσε στη ύπαιθρο και απολάμβανε αυτάρκεια τροφίμων οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

ήταν σχετικά ήπιες στη Κολομβία. Αν και η κυβέρνηση Ολάγια κατηγορήθηκε ως αδιάφορη μεταρρυθμιστικά στη πράξη πιστώνεται με τη καθιέρωση του οκταώρου εργασίας αλλά και τη κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παντρεμένων γυναικών όσον αφορά στη κοινή τους περιουσία (Hudson 2010, pp 40-41).

Ο Αλφόνσο Λόπεζ ο οποίος και διαδέχθηκε τον Ολάγια το 1934 ήταν ένας πολύ πιο δογματικός πολιτικός και διατεθειμένος να προωθήσει τις ιδέες των Φιλελευθέρων μέσω μεταρρυθμίσεων. Δεχόμενος τη στήριξη του νεοσύστατου Κομμουνιστικού Κόμματος της Κολομβίας αλλά και υπό την ιδεολογική επήρεια της πρωτοποριακής για την εποχή διανόησης καθώς και την μεταρρυθμιστική πίεση των συνδικαλιστών προχώρησε στο σχηματισμό απολύτως φιλελεύθερης κυβέρνησης και στην υλοποίηση ενός επαναστατικού κυβερνητικού σχεδιασμού. Η βίαιη καταστολή απεργιών και διαδηλώσεων διαμαρτυρίας απαγορεύτηκε νομοθετικά, εφαρμόστηκε ο πρώτος μεταρρυθμιστικός αγροτικός νόμος, θεσπίστηκαν κριτήρια σχετικά με τη κατοχή και το μέγεθος της ακίνητης περιουσίας των πολιτών, επαναφέρθηκε το δικαίωμα ψήφου των ενήλικων ανδρών ανεξαρτήτως ηλικίας ενώ καταργήθηκε το μονοπώλιο της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας στον τομέα της εκπαίδευσης με ταυτόχρονη κατάργηση οποιασδήποτε μορφής φυλετικού και θρησκευτικού διαχωρισμού για τους μαθητές (Hudson 2010, pp 41-42).

Βέβαια, η κοινωνία της Κολομβίας δεν ήταν έτοιμη για όλες αυτές τις αλλαγές, χαρακτηριστικά οι αλλαγές στην εκπαίδευση επανέφεραν τη διαμάχη μεταξύ κληρικών και διαφωνούντων που ταλαιπώρησε τη χώρα για μεγάλο κομμάτι του 19^{ου} αιώνα. Πολλοί, ακόμη και εντός των τάξεων των φιλελευθέρων θεωρούσαν πως οι μεταρρυθμίσεις ήταν βιαστικές και δεν ήταν δυνατό να γίνουν κοινωνικά αποδεκτές έτσι όταν η παράταξη έπρεπε να ονομάσει τον επόμενο υποψήφιο πρόεδρο αυτός ήταν ένας ακόμη μετριοπαθής πολιτικός ονόματι Εντουάρντο Σάντος που κέρδισε εύκολα τις εκλογές του 1938 αφού οι Συντηρητικοί απείχαν διαμαρτυρόμενοι για αδιαφανείς εκλογικές διαδικασίες (Hudson 2010, pp 42). Υπό τη προεδρία Σάντος κόπασε παροδικά η κομματική πόλωση έως και την επόμενη εκλογική διαδικασία το 1942 από την οποία αναδείχθηκε εκ νέου πρόεδρος ο Λόπεζ. Αν και αυτή τη φορά το μεταρρυθμιστικό του έργο ήταν σημαντικά μικρότερο οι διαφωνούντες ήταν περισσότεροι με αποτέλεσμα μία αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος περιθωριοποιημένων στρατιωτικών κάτι που είχε να συμβεί στη χώρα για πάρα

πολλά χρόνια. Εν μέσω αυτών των συνθηκών ο Λόπεζ αναγκάστηκε σε παραίτηση το 1945 (Safford, Palacios 2002, pp 289).

Η περίοδος 1939-1945 ωστόσο ήταν η περίοδος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μία περίοδος που επέφερε μία θεμελιώδη αλλαγή στο πλανητικό στάτους κβο, τη διαδοχή των Βρετανών από του Αμερικανούς στη διακυβέρνηση του παγκοσμίου γεωπολιτικού χάρτη. Οι διακρατικές σχέσεις Κολομβίας και ΗΠΑ ήταν στο παρελθόν και πόσο μάλλον τη συγκεκριμένη περίοδο στο επίκεντρο του χαρτοφυλακίου της Κολομβιανής κυβέρνησης. Παρά τη διαρραγή των σχέσεων τους στις αρχές του 20^{ου} αιώνα λόγω της απόσχισης του Παναμά ήδη η διαδικασία επανασύστασης της συνεργασίας είχε ξεκινήσει. Ο πρόεδρος Σάντος όντας γαλλόφιλος έθεσε εαυτό και τη χώρα στη διάθεση των ΗΠΑ και τις Γαλλίας στη μάχη κατά των δυνάμεων του Άξονα. Δεκτή με ενθουσιασμό έγινε αυτή η πρόταση από τους Αμερικανούς και η Κολομβία αν και δεν είχε επισήμως κηρύξει τον πόλεμο μέχρι το 1943 παρείχε πολύτιμη βοήθεια στο κομμάτι των προμηθειών με κυριότερο αγαθό αυτό του πετρελαίου. Το γεγονός αυτό ενδυνάμωσε τις επίσημες σχέσεις των δύο χωρών, οι ΗΠΑ προσπάθησαν μάλιστα να διαμορφώσουν και πολιτικές σχέσεις μεταξύ Κολομβιανών Φιλελευθέρων και Αμερικανών Δημοκρατών.

Οι φιλελεύθεροι αρέσκονταν στο να αποδίδουν τις βίαιες αντιδράσεις των Συντηρητικών στις πολιτικές συνδέσεις των δευτέρων με τις δυνάμεις του Άξονα και τον φασισμό, γεγονός εν μέρει αληθές λόγω των σχέσεων του Άξονα με τις ισπανικές δικτατορικές δυνάμεις του Φράνκο (Hudson 2010, pp 42). Για πρώτη φορά η μάχη των δύο πολιτικών πόλων άρχισε να «γέρνει» προς το μέρος των Φιλελευθέρων χάρις και στην έντονη αστικοποίηση γεγονός που μεγέθυνε την πολιτική απόγνωση των Συντηρητικών. Οι τελευταίοι συνέχιζαν τη ρητορική των αλλοιωμένων εκλογικών αποτελεσμάτων και διατείνονταν ότι πρεσβεύουν την πλειοψηφία και υπό την αρχηγεία του Λαουρεάνο Ελετέριο Γκόμεζ αποδοκίμαζαν το σύνολο των πράξεων των φιλελευθέρων κυβερνήσεων αποκαλώντας τους καθεστώς. Αυξητικά στη πίεση που δέχονταν οι φιλελεύθεροι λειτούργησε και η αμφισβήτηση της κυβερνητικών θέσεων από τον αντιφρονούντα φιλελεύθερο Χόρχε Ελιέσερ Γκαϊταν ο οποίος ήταν υπέρμαχος των ριζοσπαστικών θέσεων του Λόπεζ και αντίθετος στις πιο μετριοπαθείς πολιτικές που ακολουθούσε τη δεδομένη χρονική περίοδο η παράταξη. Ο Γκαϊτάν έθεσε εαυτόν υποψήφιο για τη προεδρεία της χώρας το 1946 όταν και κατείχε τη πλειοψηφία στήριξης στα περισσότερα αστικά κέντρα, οι φιλελεύθεροι προτείνοντας

ουσιαστικά δύο υποψηφίους ενώ απέσπασαν συγκεντρωτικά τη πλειοψηφία των ψήφων ηττήθηκαν λόγω της διαίρεσης και νέος Πρόεδρος της Κολομβιανής Δημοκρατίας εξελέγη ο Συντηρητικός Λουίς Μαριάνο Οσπίνα (Hudson 2010, pp 43).

Ο Οσπίνα όπως και ο Ολάγια θεώρησε φρόνιμο να επιλέξει στο υπουργικό του συμβούλιο και στελέχη των Φιλελευθέρων ώστε να περιορίσει τις συνέπειες της μετάβασης και όπως και το 1930 αυτή η τακτική έδειχνε να αποδίδει στα αστικά κέντρα όχι όμως και στην ύπαιθρο όπου το συσσωρευμένο μίσος των Συντηρητικών τους οδήγησε σε εκδικητικές εξάρσεις βίας. Τα γεγονότα που θα εξελιχθούν στα πλαίσια αυτής της εκδικητικής μανίας των Συντηρητικών θα γράψουν ίσως τις πιο μελάνες σελίδες τη σύγχρονης Κολομβιανής ιστορίας, στις σελίδες αυτές δύο λέξεις πρωταγωνιστούν η «Violencia» και το «Bogotazo».

“La Violencia” ελληνιστί «Η Βία» ονομάστηκε ο εμφύλιος πόλεμος που ξέσπασε ως απόρροια των συνεχών βίαιων περιστατικών από την επανεκλογή των Συντηρητικών. Αν και κάποια ιστορικά κείμενα αναφέρουν ως ημερομηνία έναρξης το 1946 ή και το 1947 αυτή κατά πλειοψηφία αναφορών θα πρέπει να τοποθετηθεί χρονολογικά στις 9 Απριλίου 1948 την ημέρα δολοφονίας του Γκαίταν. Η «Βία» διήρκησε 15 περίπου έτη και στοίχησε τη ζωή 250.000-300.000 ανθρώπων (Farnsworth & Palacios & Gomez 2017, pp. 347). Η αστυνομική αναφορά έκανε λόγο για έναν ασταθή ψυχολογικά δολοφόνο χωρίς πολιτικά κίνητρα όμως η έκρυθμη κατάσταση της κοινωνίας και η πολιτική πόλωση τη μετέτρεψαν σε αφορμή έναρξης εμφυλίου πολέμου. Τα επεισόδια που ακολούθησαν από το αγανακτισμένο πλήθος που απέδιδε τη δολοφονία σε συνωμοσία των Συντηρητικών διήρκησαν 10 ώρες και ο θλιβερός απολογισμός τους πέρα από τις αμέτρητες λεηλασίες σε εμπορικά καταστήματα της οικονομικής ολιγαρχίας ήταν 5.000 νεκροί (Wikipedia Bogotazo). Η εξέγερση αυτή ονομάστηκε «Bogotazo» με το πρώτο συνθετικό της λέξης να υποδηλώνει προφανώς τον τόπο που έλαβε χώρα και τη κατάληξη azo να χρησιμοποιείται για να προσδώσει βίαια χαρακτηριστικά στο ουδέτερο πρώτο συνθετικό. Η κατάσταση ξέφυγε από κάθε έλεγχο, κυρίως στην επαρχία αφού τα γεγονότα στη Μπογκοτά αποτελούσαν εξαίρεση, με τα μέλη των Φιλελευθέρων που είχαν παραιτηθεί από τη κυβέρνηση διαμαρτυρόμενοι για τις εξάρσεις βίας τα δύο προηγούμενα έτη να επιστρέφουν σε μία απέλπιδα προσπάθεια κατευνασμού των αγανακτισμένων αλλά η άρνηση του Οσπίνα για παραίτηση επέτεινε το αναβρασμό (Hudson 2010, pp 43).

Εικόνα 4. Πρωτοσέλιδο της "El Tiempo" μετά το Bogotazo 12/04/1948 .Πηγή: <https://www.ecured.cu/Archivo:Bogotazo.jpg>

Ο Οσπίνα παρά τη κατάσταση χάους που είχε δημιουργηθεί παρέμεινε στη προεδρία έως το 1950 όπου οι Φιλελεύθεροι εμμένοντας στην άποψη τους περί αλλοίωσης της εκλογικής διαδικασίας δεν προέκριναν κάποιο υποψήφιο με αποτέλεσμα την εκλογή του πιο μισητού τους αντιπάλου του Λαουρεάνο Ελετέριο Γκόμεζ. Ο Γκόμεζ σαφώς επηρεασμένος από Ισπανό δικτάτορα Φράνκο προωθούσε συνταγματική αναθεώρηση σε αυτό το πλαίσιο και γρήγορα έχασε τη στήριξη ακόμα και στο εσωτερικό του κόμματος με αποτέλεσμα το 1953 έπειτα από στρατιωτική παρέμβαση υποκινηθείσα από τους ίδιους τους Συντηρητικούς να αντικατασταθεί από τον Στρατηγό Γκουστάβο Ρόχας που παρέμεινε στην εξουσία έως το 1957 (Hudson 2010, pp 44). Η αλλαγή αυτή ευπρόσδεκτη από τη συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών παραγόντων της χώρας οδήγησε σε έναν παροδικό κατευνασμό της έκρυθμης κατάστασης αφού ο Ρόχας κατάφερε να έρθει σε συμφωνία και με αρκετές ομάδες φιλελεύθερων ανταρτών που αποτελούσαν και τη κύρια πηγή βίας μαζί φυσικά μαζί με τον περιορισμό του αντίπαλου δέοντος ήτοι τις παρακρατικές οργανώσεις με σαφείς συνδέσεις με τους Συντηρητικούς. Οι πράξεις βίας όμως των δύο αντιπάλων πλευρών πλέον είχαν πάψει να είναι αμιγώς πολιτικές αντ' αυτού στο όνομα των δύο πολιτικών δογμάτων οι ενέργειες αυτές είχαν στόχο οικονομικά οφέλη.

Οι προσπάθειες του Ρόχας για αφοπλισμό ή βίαιη καταστολή των ομάδων αυτών ήταν αναποτελεσματικές και έτσι ο απολογισμός των θυμάτων πλησιάζοντας τις εκλογές του 1957 είχε ξεπεράσει τις 175.000 (Hudson 2010, pp 44), αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με τις κατηγορίες για τον προσωπικό του πλουτισμό οδήγησαν στην απώλεια εμπιστοσύνης προς το πρόσωπο του και από τις δύο παρατάξεις. Αντί εκλογών είχαμε δεύτερο συνεχόμενο πραξικόπημα μέσω του οποίου ανέλαβε την εξουσία της χώρας ένας μεικτός κυβερνητικός συνασπισμός.

Πλην των πρώτων τριών δεκαετιών του 20^{ου} αιώνα η πολιτική πόλωση ήταν η νόρμα στη Κολομβία, τα γεγονότα της περιόδου «Βίας» οδήγησαν στη παγίωση της διαμάχης, μία διαμάχη η οποία παραμένει μεταμφιεσμένη ή όχι ακόμη και στις μέρες μας. Παρόλα αυτά όμως η Κολομβία ήταν και παραμένει ένα κράτος έντονων αντιθέσεων, έτσι και τότε λοιπόν, ταυτόχρονα με τον εμφύλιο πόλεμο η χώρα διένυε και μία περίοδο πρωτοφανούς οικονομικής ανάπτυξης. Τη δεκαετία 1945-1955 το ακαθάριστο εθνικό προϊόν κατέγραφε ετήσια αύξηση της τάξης του 5% ενώ η βιομηχανική παραγωγή ετήσια αύξηση 9% (Hudson 2010, pp 46). Τόσο η άνοδος της τιμής του καφέ που εξακολουθούσε να είναι το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν όσο και η εκμετάλλευση των εξορύξεων χάλυβα αλλά και για πρώτη φορά με ίδια μέσα του πετρελαίου σε συνδυασμό με τη δασμολογική πολιτική τόνωσης του εμπορικού ισοζυγίου καθώς και την απογείωση των κλωστοϋφαντουργιών του Μεντεγίν λόγω αυτής εξηγούν αυτή την οξύμωρη κατάσταση (Hudson 2010, pp 46-47).

Ακόμα ίσως πιο οξύμωρο μπορεί να θεωρηθεί το φαινόμενο κοινωνικών κατακτήσεων κατά τη διάρκεια ενός εμφυλίου πολέμου. Συνέβη όμως και αυτό. Η ίδρυση της Ένωσης Κολομβιανών Εργατών, η νομοθετική κατοχύρωση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων, η ίδρυση κρατικής υπηρεσίας κοινωνικής πρόνοιας αλλά και η κατοχύρωση του δικαιώματος ψήφου των γυναικών ήταν οι σημαντικότερες εξ' αυτών (Hudson 2010, pp 46-47).

Τέλος η δεκαετία του 1950 έφερε στη Κολομβία άκρα αστικοποίηση και για πρώτη φορά ο πληθυσμιακός συσχετισμός άγγιξε το 50-50 γεγονός προερχόμενο σίγουρα από την άνοδο της βιομηχανίας. Η αλλαγή αυτή σήμαινε πως μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού θα είχε πλέον ασφαλιστική κάλυψη, πρόσβαση στην εκπαίδευση αλλά και πρόσβαση σε άλλα βασικά αγαθά όπως το πόσιμο νερό και ο ηλεκτρισμός και γύρω στα μέσα της δεκαετίας τη τηλεόραση. Το σύνηθες στη

Λατινική Αμερική ήταν η πληθυσμιακή έξαρση μίας πόλης που λάμβανε το ρόλο της μητρόπολης αλλά στη περίπτωση της Κολομβίας μπορεί η πρωτεύουσα Μπογκοτά να πέρασε πρώτη το όριο του ενός εκατομμυρίου κατοίκων όμως μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση γνώρισαν και άλλες πόλεις όπως το Μεντεγίν ή το Κάλι. Η αστικοποίηση όμως πάνω από όλα επιτάχυνε την άφιξη της αλλαγής μίας νέας εποχής που δειλά έκανε την εμφάνιση της.

2.9 Η εποχή της συνεργασίας, η πρωτότυπη μορφή διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου.

Η βαθειά ανάγκη για ειρήνη στην επικράτεια αλλά και για κεφαλαιοποίηση των αλμάτων της οικονομίας έφερε στο προσκήνιο μία καινοτόμα ιδέα που σύντομα βρήκε εφαρμογή, το Frente Nacional ή Εθνικό Μέτωπο ελληνιστί, επικυρώθηκε μέσω δημοψηφίσματος το 1958 (Safford, Palacios 2002, pp 324-326). Το Εθνικό Μέτωπο ουσιαστικά περιελάμβανε ένα κυβερνητικό προγραμματισμό και ανέβαλε τις εκλογικές διαδικασίες για τις επόμενες τέσσερις προεδρικές θητείες. Στο εν λόγω διάστημα συμφωνήθηκε και από τις δύο πλευρές η εναλλάξ εκλογή προέδρου και διαμοιρασμός ανάμεσα των όλων των θέσεων ευθύνης σε όλα διοικητικά επίπεδα. Η εκλογική διαδικασία επρόκειτο να λάβει μέρος ξανά το 1974 και ο ισομερής διαμοιρασμός των θέσεων ευθύνης να σταματήσει το 1978.

Η έλλειψη ανταγωνισμού μεταξύ των δύο πολιτικών πόλων λειτούργησε ευεργετικά στο κομμάτι της δημοφιλούς πολιτικής βίας βεβαίως όμως ταυτόχρονα απέκλειε οποιαδήποτε άλλη πολιτική παράταξη από τη διεκδίκηση και ανάληψη διοικητικών καθηκόντων. Το 1970 χρόνια εναλλαγής της προεδρίας υπήρξαν διαμαρτυρίες για αδιαφανείς διαδικασίες κατά την εκλογική αναμέτρηση και για πρώτη φορά αμφισβητείται η νομιμότητα του Εθνικού Μετώπου. Δυσaráσκεια υπήρχε πλέον όχι ενάντια στο αντίπαλο πολιτικό δόγμα αλλά εσωκομματικά αφού οι διάφορες φατρίες μάχονταν για την ανέλιξη τους σε εκλόγιμες θέσεις. Παρότι το ενδιαφέρον για πολιτική αντιπαράθεση Συντηρητικών και Φιλελευθέρων είχε μειωθεί σημαντικά το κυβερνητικό σύστημα και οι εγγενείς αδυναμίες του βρίσκονταν στο επίκεντρο πολιτικών συζητήσεων και κάποιες από αυτές εμπεριείχαν τη λέξη επανάσταση και η υλοποίηση αυτών μπορούσε να υποστηριχτεί από ομάδες ανταρτών που δεν είχαν έρθει σε συμφωνία με τον Ρόχας και που τώρα μάχονταν

ενάντια στη κατάλυση ελευθεριών τους από το Εθνικό Μέτωπο οι οποίες μάλιστα ενέτειναν τη δράση τους υπό τη νέα διακυβέρνηση (Hudson 2010, pp 47-49).

Οι σημαντικότερες ομάδες ανταρτών αριστερών πολιτικών πεποιθήσεων ήταν η Ejercito de Liberacion Nacional (ELN) ελληνιστί «Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός» με αστικές καταβολές και τη συμμετοχή φοιτητών και επαγγελματιών και η Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) ελληνιστί «Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις της Κολομβίας» οι οποίοι προέρχονταν ως επί το πλείστον από την ύπαιθρο και στη πλειοψηφία τους απασχολούνταν στον αγροτικό τομέα (Safford, Palacios 2002, pp 354-357). Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 παρέμεναν σε απομονωμένες περιοχές της Κολομβιανής επαρχίας όντας ασφαλείς από τις κυβερνητικές αντεπιθέσεις. Επίσημως η συγκρότηση των ομάδων αυτών πραγματοποιήθηκε 1964 (όμως ήδη δρούσαν από το 1958), μάλιστα στην ιδρυτική διακήρυξη της FARC στις 20 Ιουλίου του ίδιου έτους συμπεριλαμβάνεται λίστα με τα εγκλήματα του καθεστώτος ενάντια στις επαναστατικές ομάδες με γνωστότερο γεγονός ίσως τη βίαιη κατάληψη της Μαρκετάλια (Farnsworth & Palacios & Gomez 2017, pp 429).

Εικόνα 5 Στρατιώτες καίνε αγροτόσπιτα στη κατάληψη της Μαρκετάλια Πηγή: Joseph Fabry/The LIFE Images Collection <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/burnt-houses-after-army-ousted-communist-bandits-news-photo/50676807?adppopup=true>

Σε αντιμετώπιση των αυξανόμενων δράσεων των ομάδων ανταρτών στην επαρχία ο πρόεδρος της χώρας στη δεύτερη θητεία του 1958-1962 πέρασε από τη γερουσία ένα εξαιρετικά σημαντικό αγροτικό νόμο υπό τον οποίο αποδόθηκε καλλιεργήσιμη γη σε χιλιάδες αγρότες χωρίς ιδιοκτησία ή με ιδιοκτησία πολύ μικρή

για υποστηρίζει τις ανάγκες μίας οικογένειας. Στο ιδρυτικό δημοψήφισμα του Εθνικού Μετώπου υπήρχε σαφής δεσμευτική αναφορά για αξιοποίηση τουλάχιστον 10% του προϋπολογισμού στην εκπαίδευση στόχος της οποίας δεν ήταν άλλος από τη καταπολέμηση του αναλφαβητισμού γεγονός που επετεύχθη σε σημαντικό βαθμό. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού υπήρξε πρωτοφανής τη δεκαετία του 1960 και αυτό έφερε παρά τις αντιρρήσεις της εκκλησίας κρατικά προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού που εκ των υστέρων μπορούν και αυτά να κριθούν επιτυχημένα (Hudson 2010, pp 49-51).

Στον οικονομικό τομέα η περίοδος του Εθνικού Μετώπου δεν είχε να επιδείξει εντυπωσιακά αποτελέσματα ωστόσο η ανάπτυξη ήταν σταθερή και αδιάκοπη σε συνέχεια της περιόδου Βίας. Το εμπορικό ισοζύγιο εξακολουθούσε να βελτιώνεται και η Κολομβία εξελίχθηκε στη δεύτερη δύναμη παγκοσμίως στην εξαγωγή λουλουδιών πίσω από την Ολλανδία ενώ αναπτύχθηκε και ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας. Καθώς οι γυναίκες καταλάμβαναν όλο και περισσότερες θέσεις εργασίας και αποκτούσαν πρόσβαση στην εκπαίδευση μπορούσαν πλέον να διεκδικούν περισσότερα δικαιώματα, μεγαλύτερη κατάκτηση αν και μάλλον καθυστερημένη ήταν η αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων των δύο γονέων πάνω στα παιδιά τους (Hudson 2010, pp 49-51).

Παρά τα βήματα που έγιναν προς τη σωστή κατεύθυνση η Δημοκρατία της Κολομβίας απείχε παρασάγγας από ένα προηγμένο κράτος, οι πληροφορίες για τη κοινωνικοοικονομική κατάσταση στη γειτονική Βενεζουέλα σε συνδυασμό με τις εικόνες που έρχονταν από το αρκετά διαδεδομένο στα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέσο της τηλεόρασης καταδείκνυαν το γεγονός. Υπολογίζεται πως πάνω από ένα εκατομμύριο Κολομβιανοί μετανάστευσαν τις δεκαετίες του 1960 και 1970 στη Βενεζουέλα για να εργαστούν ως εργάτες στον πετρελαϊκό κλάδο (Rowntree & Lewis & Price & Wyckoff 2008, pp 96). Οι λειψές κρατικές υποδομές κυρίως στο κομμάτι των μεταφορών, η διάχυτη φτώχεια στην ύπαιθρο και η μειούμενη μεν αλλά εμφανής εισοδηματική ανισότητα διαμόρφωναν ένα μη θελκτικό περιβάλλον διαβίωσης και συνέβαλαν στην εξάπλωση συναισθημάτων απογοήτευσης των Κολομβιανών (Hudson 2010 pp 51).

2.10 Η νέα πραγματικότητα των επαναστατικών ομάδων και των ναρκωτικών.

Κολομβιανή Σύγκρουση ονομάζεται η συνεχιζόμενη περίοδος βίας που τοποθετείται χρονολογικά από την ιστορική και ερευνητική κοινότητα στο 1964 όταν και οργανώθηκαν οι δύο βασικές ομάδες αριστερών ανταρτών FARC και ELN και συμπεριλαμβάνεται πολιτικά στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου (1964-1992) ενώ μετά τη πτώση της Σοβιετικής Ένωσης η Σύγκρουση εντάσσεται στα πλαίσια του Πολέμου Κατά των Ναρκωτικών (1993 – σήμερα). Το τέλος της διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου το 1978 δίνει τη σκυτάλη στη σύγχρονη Κολομβία όπου τουλάχιστον έως το 1992 η Σύγκρουση κατατάσσεται και στα δύο πλαίσια ενώ θα διαπιστώσουμε πως οι δύο εκφάνσεις αυτής αλληλεπικαλύπτονται.

Συντηρητικοί και Φιλελεύθεροι έχοντας αμβλύνει τις διαφορές τους τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και στους τομείς εκπαίδευσης και θρησκείας συνέχιζαν να εναλλάσσονται στην προεδρία τα επόμενα χρόνια. Οι φιλελεύθεροι τοποθετούνταν πλέον στο πολιτικό «κέντρο» και τη ανάγκη της κοινωνίας για ριζοσπαστικές απόψεις κάλυπταν οι ακροαριστερές ομάδες ανταρτών οι οποίες με τη σειρά τους μάλλον ορθώς τους θεωρούσαν κομμάτι του ίδιου πολιτικού δόγματος. Η ανάγκη για μία εναλλακτική πολιτική ρητορική αποτυπώνεται για πρώτη φορά στην ανάδειξη των αυτοδιοικητικών αρχόντων το 1985 οι οποίοι για πρώτη φορά εξελέγησαν από το εκλογικό σώμα γεγονός που κατέστη εφικτό μέσω μίας συνταγματικής τροποποίησης. Σε αυτές τις εκλογές πρωτοεμφανίζεται η παράταξη Πατριωτική Ένωση (Union Patriótica) που ανεπίσημως σχετίζονταν με την επαναστατική αριστερά και κατάφερε να επικρατήσει σε 16 από τους 1009 δήμους της χώρας (Hudson 2010, pp 51-52).

Η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα αλλά και την ιδιότυπη μορφή καθεστώτος του διπολισμού έβαινε ολοένα και αυξανόμενη με την ξαφνική άνθιση καλλιέργειας παράνομων ναρκωτικών. Τη δεκαετία του 1970 η καλλιέργεια κάνναβης απέκτησε διαστάσεις με επίκεντρο καλλιέργειας την απομονωμένη Σιέρα Νεβάδα της Σάντα Μάρτα και βασικό αποδέκτη τις ΗΠΑ. Το ξέσπασμα αυτό ήταν παροδικό καθώς τόσο ο ανταγωνισμός από καλλιεργητές στις ίδιες τις ΗΠΑ όσο και η πρώτη εφαρμογή πολιτικής αεροψεκασμών των παράνομων καλλιεργειών στη περιοχή αλλά ακόμη περισσότερο η εμφάνιση ενός νέου ναρκωτικού την επόμενη δεκαετία της κοκαΐνης (Hudson 2010, pp 52-53).

Η Κολομβία ανήλθε γρήγορα στη πρώτη θέση εξαγωγής κοκαΐνης παγκοσμίως ενώ αξίζει να σημειωθεί πως τα κατάφερε αυτό χωρίς να καλλιεργεί τη πρώτη ύλη αλλά πραγματοποιώντας την απαραίτητη επεξεργασία σε φυτά κόκας και της παραγώγου του πάστας που «εισήγαγε» από το Περού και τη Βολιβία. Αυτό συνέβη λόγω της εξαιρετικής θέσης της Κολομβίας εμπορικά αφού τόσο οι ΗΠΑ όσο και ευρωπαϊκή ήπειρος ήταν σχετικά προσιτές. Γνωστότερο στην ιστορία κέντρο επεξεργασίας και εμπορίας της παράνομης ουσίας ήταν το καρτέλ του Μεντεγίν και η πιο περιβόητη φιγούρα στις υψηλές κλίμακες ιεραρχίας της οργάνωσης ο Πάμπλο Εσκομπάρ Γκαβίρια. Ο Εσκομπάρ θεωρείτο ιδιαίτερος εφευρετικός και οξυδερκής επιχειρηματικά, ήταν αγαπητός στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα λόγω του φιλανθρωπικού του έργου γεγονός που τον βοήθησε να εκλεγεί γερουσιαστής με τους Φιλελευθέρους. Ταυτόχρονα όμως ήταν και εργοδότης ομάδων θανάτου οι οποίες αναλάμβαναν όχι μόνο τον εκφοβισμό αντιπάλων διακινητών, δημοσίων υπαλλήλων και πολιτικών αλλά ακόμη και τη δολοφονία τους όταν αυτό κρίνονταν απαραίτητο (Hudson 2010, pp 52-54). Η δολοφονία του Υπουργού Δικαιοσύνης Ροντρίγκο Λάρα Μπονίγια το 1984 και του υποψηφίου προέδρου Λουίς Κάρλος Γκαλάν το 1989 χρεώνονται σε αυτούς και σε δεύτερη ανάλυση στον Εσκομπάρ.

Τα αντίμετρα από τη Κολομβιανή κυβέρνηση σε συνεργασία με την ηγεσία των ΗΠΑ ήτοι του βασικού αποδέκτη των ναρκωτικών ήταν άμεσα. Μέχρι όμως να αποδώσει αυτή η στρατηγική ήδη ένα νέο καρτέλ απέκτησε δύναμη και επιρροή, το καρτέλ του Κάλι. Παρά τις επιδρομές από ειδικές δυνάμεις στα εργαστήρια επεξεργασίας, τους αυστηρούς τελωνιακούς ελέγχους αλλά και την έκδοση και παράδοση πολλών ιεραρχικά σημαντικών στελεχών των διακινητών στο νομικό σύστημα των ΗΠΑ το πρόβλημα δεν σταμάτησε να υπάρχει. Βασικοί λόγοι ήταν η έναρξη της καλλιέργειας του φυτού της κόκας που σύντομα λόγω της ιδιαίτερης βιοποικιλότητας την έφερε στη πρώτη θέση παγκοσμίως, η εμπλοκή των ομάδων αριστερών ανταρτών αλλά και των αντιπάλων τους παρακρατικών στη διαδικασία παραγωγής και διακίνησης καθώς και η προσθήκη καλλιέργειας της ηρωΐνης στις παράνομα καλλιεργούμενες ουσίες.

Οι επιπτώσεις του κυκλώματος ναρκωτικών στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Κολομβίας ήταν πολλές και ποικίλες. Θετικά επηρεάστηκαν οι τομείς της απασχόλησης και του εξωτερικού χρέους μέσω της νομισματικής ισοτιμίας. Η Κολομβία αποτελεί μέχρι και στον 21^ο αιώνα βασικό τροφοδότη ναρκωτικών ουσιών

των ΗΠΑ, του Μεξικό και της Ευρωπαϊκή Ένωσης απολαμβάνοντας τα σχετικά νομισματικά οφέλη που απορρέουν (Rowntree & Lewis & Price & Wyckoff 2008, pp 5). Στον αντίποδα αρνητικά επηρεάστηκε το νόμιμο εμπορικό κομμάτι της οικονομίας και η ανταγωνιστικότητα των εξαγωγικών προϊόντων αλλά η σοβαρότερη συνέπεια δεν ήταν άλλη από την εξάπλωση της διαφθοράς. Οι χρηματισμοί κυβερνητικών αξιωματούχων, μελών των ομάδων ανταρτών αλλά και των παρακρατικών για λόγους προστασίας αλλά και οι εκβιασμοί, απαγωγές και δολοφονίες όταν οι χρηματισμοί δεν ήταν αρκετοί επιβάρυναν το ήδη ανεπαρκές νομικό σύστημα και ενέτειναν την ψυχολογική κατάπτωση του πληθυσμού.

Η νέα πραγματικότητα ευνόησε την αύξηση των δράσεων των ομάδων ανταρτών και των παρακρατικών που τους αντιτίθονταν. Την εμφάνιση της έκανε και μία νέα ομάδα ανταρτών με την ονομασία Movimiento 19 de Abril ή εν συντομία M-19 με αστικές καταβολές που μπορεί να έδρασε για σχετικά μικρό χρονικό διάστημα αλλά συνέδεσε το όνομα της με μία από τις πιο θλιβερές σελίδες της Κολομβιανής ιστορίας όταν στις 6 Νοεμβρίου του 1985 στη Μπογκοτά προχώρησε σε κατάληψη του ανώτατου δικαστηρίου της χώρας (Palacio de Justicia de Colombia) ζητώντας τη παρουσία και δίκη του πρόεδρου της Μπελίσάριο Μπετανκούρ και παίρνοντας όμηρους περίπου 300 πολίτες εκ των οποίων ο πρόεδρος του δικαστηρίου, το μεγαλύτερο μέρος του ανωτάτου συμβουλίου και άλλοι δικαστές που βρίσκονταν εκεί. Οι καταληψίες ενήργησαν με απίστευτη βία πυροβολώντας κατά βούληση προς οποιαδήποτε κατεύθυνση ενώ οι αντίδραση των δυνάμεων ασφαλείας ήταν εξίσου βίαιη σε σημείο που χαρακτηρίστηκε ως «σφαγή» από την Παναμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - IACHR. Τα επακόλουθα αυτής της διήμερης επιχείρησης ήταν ο θάνατος περισσότερων από εκατό ανθρώπων συμπεριλαμβανομένου του συνόλου των ανταρτών, του προέδρου του ανωτάτου συμβουλίου και άλλων έντεκα δικαστών και λίγο αργότερα της παράδοσης των όπλων σε συμφωνία με τη κυβέρνηση (Hudson 2010, pp 54-55).

Αρκετές από τις επαναστατικές ομάδες παρέδωσαν τα όπλα όχι όμως οι δύο μεγαλύτερες FARC και ELN. Η ELN δρούσε κυρίως με ένοπλους εκβιασμούς εταιρειών συσχετιζόμενων με την εξόρυξη και μεταφορά πετρελαίου ενώ σπανίως προχωρούσε σε απαγωγές εταιρικών στελεχών με οικονομικό αντάλλαγμα ωστόσο δεν καταγράφεται ιστορικά σύνδεση της με το κύκλωμα των ναρκωτικών. Η FARC στον αντίποδα ξεκίνησε με ένοπλους εκβιασμούς και απαγωγές κτηνοτρόφων, μελών

αγροτικών κοινοτήτων και πολιτών της μεσαίας και άνω τάξης γρήγορα όμως εξελίχθηκε σε άροχο προστασίας των καλλιεργητών και επεξεργαστών κοκαΐνης ενώ τελικά ενεπλάκη και η ίδια με την καλλιέργεια και εμπορία ναρκωτικών. Η FARC ήταν με διαφορά η πολυπληθέστερη επαναστατική ομάδα και πλέον η καλύτερα χρηματοδοτούμενη αποκτώντας έτσι τη δυνατότητα στρατολόγησης νέων μελών αλλά και της εισαγωγής όπλων (Hudson 2010, pp 55).

Οι περιοχές υπό τον έλεγχο των ανταρτών ολοένα και αυξανότανε αν και αυτές βρίσκονταν εξ' ολοκλήρου στην επαρχία ενώ παράλληλα η στήριξη προς το μέρος τους από τη κοινή γνώμη έπαυε να υφίσταται λόγω των βιαιοτήτων, της εμπλοκής με τα ναρκωτικά αλλά και της σχετικής ανόδου του βιοτικού επιπέδου των Κολομβιανών. Οι ένοπλες δυνάμεις απαντούσαν με βιαιότητα στις δράσεις τους χωρίς όμως να αγγίζουν τα επίπεδα βιαιότητας που χρησιμοποιήθηκαν σε άλλες χώρες του αμερικανικού νότου στη προσπάθεια καταστολής τέτοιων ομάδων. Η έξαρση των δράσεων ανταρτών είχε ως απόρροια αρκετοί πολίτες συγγενείς των θυμάτων να πάρουν τον νόμο στα χέρια τους και να δημιουργηθούν πολλές παρακρατικές ομάδες αντίστασης εναντίων των ανταρτών που συνδέθηκαν με ακροδεξιές πολιτικές απόψεις όχι τόσο λόγω της ιδεολογικής τους ρητορικής αλλά περισσότερο για τις δράσεις τους εναντίων όχι μόνο των ανταρτών αλλά και των νομίμων αριστερών παρατάξεων όπως το UP με αποκορύφωμα τη δολοφονία του υποψηφίου προέδρου για τις εκλογές του 1990 Χοσέ Αντεκέρα (Hudson 2010, pp 56). Σε πολλές περιπτώσεις οι παραστρατιωτικοί κατηγορήθηκαν για αλόγιστη βία και συνεργάζονταν με μερίδα της αστυνομίας και του στρατού με τους οποίους τους ένωνε το μίσος για τις επαναστατικές ομάδες ενώ και αυτοί ενεπλάκησαν στο κύκλωμα των ναρκωτικών.

2.11 Το νέο Σύνταγμα και η μετάβαση στη σύγχρονη Κολομβία

Κάθε ισχυρή κοινωνία έχει ανάγκη από ισχυρούς θεσμούς και η αναθεώρηση και η ενδυνάμωση του ακρογωνιαίου λίθου των θεσμών του συντάγματος, έμοιαζε αναγκαία για τη Κολομβία με την είσοδο της στη δεκαετία του 1990. Το Σύνταγμα της Κολομβίας όπως καταγράψαμε προηγουμένως είχε τεθεί σε ισχύ το 1886 όντας ένα εκ των μακροβιότερων παγκοσμίως. Τη διαδικασία αναθεώρησης του συντάγματος εκκίνησε ο πρόεδρος Βιργίλιο Μπάρκο τον Μάιο του 1990 λίγο πριν

παραδώσει τα ηνία της χώρας, πραγματοποιώντας δημοψήφισμα για το αν θα έπρεπε να λάβει χώρα σύνοδος αναθεώρησης του συντάγματος στο οποίο η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε θετικά (Hudson 2010, pp 56-57). Ο φιλελεύθερος διάδοχος του Μπάρκο πρόεδρος Σεζάρ Γκαβίρια λίγο αργότερα κήρυξε νέες εκλογές με μέλημα την επιλογή των μελών που θα στελέχωναν την αναθεωρητική επιτροπή, απόρροια των το Σύνταγμα του 1991 το οποίο βρίσκεται σε ισχύ μέχρι σήμερα.

Οι τροποποιήσεις και μεταρρυθμίσεις που περιελάμβανε ήταν ποικίλες και σαφέστατα το καθιστούσαν το πιο δημοκρατικό στην ιστορία της Κολομβίας. Η επιλογή των επικεφαλής των γεωγραφικών διαμερισμάτων έπαψε να πραγματοποιείται από τη κυβέρνηση και ανατέθηκε και αυτή στο εκλογικό σώμα (Safford, Palacios 2002, pp 337-338). Αναδιαμόρφωσε τη διαδικασία επιλογής των μελών της γερουσίας που πλέον θα γίνεται με αναλογικά κριτήρια ενώ υπήρξε ειδική μέριμνα για τη συμμετοχή στη γερουσία Αφροκολομβιανών και αυτοχθόνων Κολομβιανών (Safford, Palacios 2002, pp 337-338). Κατοχύρωσε ατομικά δικαιώματα όπως το δικαίωμα στην εργασία, την ιδιαίτερη αντιμετώπιση παιδιών και εφήβων ενώ προσέθεσε μία διαδικασία νομικής προστασίας των αδυνάτων πολιτών ονόματι tutela ελληνιστί προστασία (Hudson 2010, pp 57-58). Έπαψε κάθε αναφορά στη ρωμαιοκαθολική εκκλησία όσον αφορά στη θρησκεία επισημοποιώντας την ανεξιθρησκία ενώ κατοχύρωσε τη νομιμότητα του διαζυγίου και για τους θρησκευτικούς γάμους. Τέλος μία σημαντική αλλαγή όπως αποδείχθηκε αργότερα ήταν η απαγόρευση έκδοσης στις ΗΠΑ των ένοχων για εγκλήματα σχετιζόμενα με το κύκλωμα των ναρκωτικών στη προσπάθεια της κυβέρνησης για επίλυση του ζητήματος της ανεξέλεγκτης βίας μεταξύ κυβέρνησης, ανταρτών και παραστρατιωτικών ομάδων γεγονός που διατάραξε τις σχέσεις των δύο χωρών κατά τα επόμενα έτη (Hudson 2010, pp 58).

Υπό το νέο δικαιότερο σύνταγμα το θετικό κλίμα επέστρεψε έπειτα από χρόνια στη κοινωνία της Κολομβίας και πολλοί θεώρησαν πως είχε φτάσει η ώρα οι FARC και ELN να παραδώσουν τα όπλα και να συνεχίσουν τις διεκδικήσεις τους διά της πολιτικής οδού, κάτι τέτοιο όμως δε συνέβη ενώ επιπροσθέτως δε λύθηκε το ζήτημα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Η συνταγματική ισχυροποίηση των περιφερειών σήμαινε και αναδιανομή κονδυλίων από τη κεντρική κυβέρνηση σε αυτές χωρίς αυτό να μεταφράζεται σε δικαιότερη κατανομή προς τους πολίτες.

Τόσο το κύκλωμα των παρανόμων ουσιών όσο και επαναστατικές ομάδες αντιστέκονταν σθεναρά στα κυβερνητικά αντίμετρα και συνέχιζαν να αποτελούν βασικά προβλήματα της Κολομβιανής κοινωνίας. Η νεοφιλελεύθερη ατζέντα του Γκαβίρια περιελάμβανε χαλάρωση των περιορισμών στις ξένες επενδύσεις και μείωση των δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα σε συνδυασμό με αποκρατικοποίηση διαφόρων δημόσιων οργανισμών και αντίστοιχων ΔΕΚΟ αλλά και ευμεγέθεις μισθολογικές αυξήσεις στον δημόσιο τομέα σε συνδυασμό με γενικότερη αύξηση των δημοσιονομικών εξόδων ωστόσο το πρόσημο των αλλαγών δεν υπήρξε ξεκάθαρα θετικό αφού έφερναν σε πλεονεκτική θέση το κεφάλαιο σε σχέση με το εργατικό δυναμικό ενώ προκάλεσαν διόγκωση του εξωτερικού χρέους (Hudson 2010, pp 58-60).

Η αύξηση των δημοσίων εξόδων χωρίς την αναμόρφωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού φαίνονταν να αποδίδει έως και το 1995 τουλάχιστον δηλαδή το χρονικό διάστημα όπου οι εξωτερικές συνθήκες ήταν ευνοϊκές όμως η αναστάτωση που επήλθε στο παγκόσμιο οικονομικό κύκλωμα από την Ασιατική και τη Ρωσική οικονομική κρίση έφεραν τη Κολομβία σε εξαιρετικά δυσχερή θέση αφού τα διολισθαίνοντα έσοδα σε συνδυασμό με τα εξαιρετικά αυξημένα δημοσιονομικά έξοδα εκτόξευσαν το εξωτερικό της έλλειμμα, προκάλεσαν δύο υποτιμήσεις του κολομβιανού πέσο, προκάλεσαν αδυναμία δανεισμού στις διεθνείς αγορές, τη σύναψη συμφωνίας δανεισμού και δημοσιονομικής επιτήρησης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Wikipedia Economic History of Colombia) και την πρωτοφανή βουτιά του ΑΕΠ της χώρας κατά 4,2% το 1999 (World Bank Databank).

Η Δημοκρατία της Κολομβίας έβαινε προς το τέλος του 20^{ου} αιώνα όντας μία χώρα δημοκρατική χωρίς ερωτηματικά αντιθέτως όμως χωρίς πλήρη και καθολικό έλεγχο της επικράτειας από τη κυβέρνηση. Μία χώρα έντονων αντιθέσεων είναι η Κολομβία και στο οικονομικό κομμάτι όπου παρά την σχεδόν απρόσκοπτη ανάπτυξη της οικονομίας (πλην εξαιρέσεων στα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης) από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα έως και το 1999 σημαντικός αριθμός ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας και οι οικονομικές ανισότητες ήταν τρομακτικές. Η εικόνα της Κολομβίας δυστυχώς παρέμενε αυτή της βίας και της εγκληματικότητας παρά τις σημαντικές προσφορές της στις τέχνες και τη λογοτεχνία ενώ στο εσωτερικό της πολλοί Κολομβιανοί αναζητούσαν μία καλύτερη ποιότητα ζωής στις ΗΠΑ και τον υπόλοιπο

ανεπτυγμένο κόσμο ωστόσο το ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο ήταν παρόντα σαν εχέγγυα για εν δυνάμει ευημερία (Hudson 2010, pp 58-60).

2.12 Νέα χιλιετία, νέα προβλήματα, νέες προοπτικές

Το σύνταγμα του 1991 άνοιξε το δρόμο για την είσοδο της Κολομβίας στην οικονομική κανονικότητα του ανεπτυγμένου κόσμου αλλά και στα κοινωνικά παράγωγα αυτής όποια και αν αυτά είναι (Ocampo, Parra 2003). Η μετάβαση από τη κεντροβαρή παρεμβατική διακυβέρνηση που άλλες φορές αντιμετώπιζε ανέλπιστα επιτυχημένα και άλλες φορές οξυμύτως αποτυχημένα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, σε μία πιο δημοκρατική αλλά και οικονομικά φιλελεύθερη ήδη παρατηρήσαμε σε αυτή την ιστορική αναδρομή πως κάθε άλλο παρά ομαλή υπήρξε.

Σε μία πραγματικότητα αντιθέσεων, η απρόσκοπτη ύπαρξη της βίας στη Κολομβία από τη τέταρτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα έμοιαζε φυσιολογική για τη κοινωνία γεγονός αδιανόητο για ένα προηγμένο σε οποιαδήποτε μορφή κράτος. Αν και υπάρχουν επιστημονικές έρευνες που διαχωρίζουν τη βία από την οικονομική και κοινωνική δυσχέρεια στη Κολομβία (Ocampo, Parra 2003) ωστόσο η σχεδόν «παραισθησιογόνα» πραγματικότητα της βίας θα έπρεπε να πάψει να υφίσταται αν η χώρα ήθελε να διεκδικήσει μία θέση στον προηγμένο κόσμο γεγονός που στη νέα χιλιετία έγινε αυτοσκοπός για τους κυβερνώντες.

Η επίδραση της βίας ήταν καθοριστική στη κοινωνία της Κολομβίας τη πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα και έκανε αισθητή τη παρουσία της με διάφορους τρόπους. Η εμφάνιση των επαναστατικών ομάδων και των αντιπάλων τους παραστρατιωτικών πέραν των όσων ήδη αναφέρονται στη παρούσα αναδρομή είχε και μία πρωτοφανή επίδραση για κράτος που δε βρίσκεται εν μέσω κάποιας πολεμικής σύγκρουσης, τον αναγκαστικό εκτοπισμό πολιτών. Το φαινόμενο απέκτησε τέτοιες διαστάσεις που η ετήσια καταγραφή των νέων περιπτώσεων μετριόταν σε εκατοντάδες χιλιάδες, διαστάσεις που αποτέλεσαν καθοριστικό παράγοντα ώθησης προτάσεων επίλυσης του ζητήματος της βίας από τις κυβερνητικές τάξεις. Η ειρηνευτική διαδικασία και οι προεκτάσεις της σχεδόν μονοπώλησαν το ενδιαφέρον στην Κολομβία έως και το 2017.

Η ειρηνευτική διαδικασία μεταξύ κυβέρνησης, ομάδων ανταρτών και παραστρατιωτικών ξεκίνησε ουσιαστικά το 1998 με την εκλογή του συντηρητικού Αντρές Παστράνα στη Προεδρία της χώρας. Ο Παστράνα ξεκίνησε τις συζητήσεις ερχόμενος σε μία συμφωνία παραχώρησης μίας αποστρατικοποιημένης ζώνης ασφαλείας στους αντάρτες, μίας περιοχής που άγγιζε σε μέγεθος αυτό της επικράτειας της Ελβετίας. Τον Ιούλιο του 2000 ο Παστράνα ήρθε σε συμφωνία με τη κυβέρνηση των ΗΠΑ και ξεκίνησε την εφαρμογή του Plan Colombia στα πλαίσια του οποίου 7,5 περίπου δις δολάρια διατέθηκαν για τη καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών αλλά και των συσχετιζόμενων με αυτό ανταρτών (Oxford Research Group, Wikipedia). Το 2001 η κυβέρνηση συμφωνεί με τη FARC για προσωρινή παύση πυρός έπειτα από τη συνάντηση μεταξύ του Παστράνα και του αρχηγού των ανταρτών Μανουέλ Μαρουλάντα και ενώ απελευθερώνονται τόσο άντρες των σωμάτων ασφαλείας όσο και επαναστατικά στελέχη από την άλλη, υπάρχουν ήδη οι κυβερνητικές υποψίες πως η ζώνη ασφαλείας χρησιμοποιείται ως κέντρο παραγωγής και εμπορίας ναρκωτικών (BBC Colombian History Timeline).

Το 2002 εκλέγεται Πρόεδρος της χώρας ο ανεξάρτητος Άλβαρο Ουρίμπε ο οποίος χρησιμοποίησε σκληρή αντεπαναστατική ρητορική στον προεκλογικό του αγώνα, η αλλαγή αυτή δεν ήταν ευπρόσδεκτη από τους αντάρτες, μάλιστα η τελετή ορκωμοσίας τον Αύγουστο του ίδιου έτους συνοδεύτηκε με εκρήξεις στη πρωτεύουσα όπου η FARC με αποτέλεσμα τον θάνατο 20 τουλάχιστον πολιτών και τη κήρυξη της χώρας σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης (Wikipedia Colombian History Timeline).

Το έργο του Ουρίμπε παρά τη δύσκολη ομολογουμένως αρχή ήταν σημαντικό δεδομένης της κατάστασης της οικονομίας αλλά και της κλιμάκωσης της βίας τα προηγούμενα χρόνια. Στον οικονομικό τομέα παίρνοντας αυστηρά μέτρα λιτότητας και αναδιανομής των δημοσιονομικών κονδυλίων εν μέσω ισχυρών αντιδράσεων βέβαια κατάφερε να επαναφέρει τη χώρα σε σταθερή τροχιά ανάπτυξης τα πρώτα χρόνια της θητείας του ενώ στο δεύτερο μισό αυτής η οικονομία κάλυψε με το ΑΕΠ της χώρας να αυξάνεται συγκεντρωτικά πάνω από 35% (World Bank Databank) καθώς επίσης και η επικύρωση της εμπορικής συμφωνίας με τις ΗΠΑ που είχε καθυστερήσει λόγω της έξαρσης της βίας.

Στο κοινωνικό κομμάτι της καταπολέμησης της βίας αλλά και της συνέχισης της ειρηνευτικής διαδικασίας η συνεισφορά του υπήρξε καθοριστικής σημασίας επίσης. Μεταξύ των επιτυχιών συγκαταλέγονται ο αποπλισμός της ένωσης παραστρατιωτικών ομάδων AUC - Autodefencas Unidas de Colombia η οποία είχε κατηγορηθεί για χρήση εξαιρετικής βίας εναντίων αόπλων, για σκοτεινές σχέσεις με τις ένοπλες δυνάμεις ενώ αναγνωρίζονταν από πολλές χώρες παγκοσμίως συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ ως τρομοκρατική οργάνωση, η σύλληψη και φυλάκιση του ανώτερου ιεραρχικά αντάρτη στην ιστορία της Κολομβίας Ρικάρντο Παλμέρα της FARC το 2004, η έναρξη των διαπραγματεύσεων για παράδοση των όπλων με του αντάρτες του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (ELN) στη Κούβα το 2006, η διάσωση δεκαπέντε ομήρων συμπεριλαμβανομένης της υποψήφιας προέδρου Ίνγκριντ Μπετανκούρ το 2008 (μεγαλύτερη κυβερνητική επιτυχία έως τότε) καθώς επίσης και η έκδοση μελών της FARC στις ΗΠΑ το 2008 γεγονός που έφερε και την επίσημη αναγνώριση των προσπαθειών της Κολομβίας από τις ΗΠΑ στον κομμάτι αντιμετώπισης του προβλήματος των ναρκωτικών και της βίας (BBC Colombian History Timeline).

Ωστόσο, τη περίοδο διακυβέρνησης Ουρίμπε 2002-2010 καταγράφηκαν οι μεγαλύτεροι ετήσιοι αριθμοί νέων εκτοπισμένων πολιτών από την έναρξη συλλογής σχετικών δεδομένων για τη Κολομβία οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από την επαρχία ενώ συχνές ήταν οι δράσεις των ανταρτών και στα αστικά κέντρα. Σημαντικό ποσοστό των εκτοπισμένων πολιτών δεν σχετίζονταν με τη βία αλλά σε κλιματικούς και γεωγραφικούς παράγοντες όπως οι πλημμύρες του 2010 που προκάλεσαν τον εκτοπισμό 1,5 έως 3,0 εκατομμυρίων πολιτών αναλόγως της πηγής αναφοράς (iDMC, UN reliefweb). Επιπροσθέτως η Κολομβία το 2008 είχε το μεγαλύτερο δείκτη δολοφονιών παγκοσμίως, δέκα φορές μεγαλύτερο από αυτόν των ΗΠΑ (Rowntree & Lewis & Price & Wyckoff 2008, pp 104). Η αντιμετώπιση του μείζονος προβλήματος είχε και άλλα παράγωγα προβλήματα όπως οι εντάσεις σε διπλωματικό επίπεδο τόσο με τη Βενεζουέλα (2005,2007,2009,2010) όσο και το Εκουαδόρ (2007) όταν στρατιωτικές επιχειρήσεις λάμβαναν χώρα είτε στη συνοριογραμμή είτε ακόμη και σε διάφορα από της Κολομβίας εδάφη ενώ το 2006 πραγματοποιήθηκε δικαστική παρέμβαση για την εξέταση πιθανών σχέσεων μεταξύ πολιτευτών από το γεωγραφικό διαμέρισμα του Σούκρε και παραστρατιωτικών γεγονός που όξυνε περαιτέρω το ζήτημα της διαφθοράς (BBC Colombian History Timeline).

Διάδοχος του Ουρίμπε στη προεδρεία της χώρας (2010-2018) ήταν ο Χοσέ Μανουέλ Σάντος που ανήκε στο νεοϊδρυθέν κόμμα συνεργασίας συντηρητικών και φιλελευθέρων U που στήριζε τον Ουρίμπε τα προηγούμενα χρόνια ενώ είχε διατελέσει και Υπουργός Άμυνας. Η τελευταία διαμάχη Κολομβίας Βενεζουέλας είχε φτάσει στα άκρα με τον πρόεδρο Ούγκο Τσάβεζ (2009) της Βενεζουέλας να δηλώνει ότι προετοιμάζεται για πόλεμο με τη Κολομβία και να συγκεντρώνει περίπου 15.000 στρατιώτες στα σύνορα (BBC Colombian History Timeline) ενώ ταυτόχρονα οι Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις της Κολομβίας - FARC είχαν κλιμακώσει τις δράσεις τους. Η παρουσία του Σάντος βοήθησε στον κατευνασμό τόσο των ανταρτών όσο και του Τσάβεζ με τους πρώτους να δηλώνουν έτοιμοι για διαπραγματεύσεις και τον δεύτερο να επιστρέφει στις θέσεις του το διπλωματικό προσωπικό στο Μπογκοτά (BBC Colombian History Timeline).

Ο Σάντος υπήρξε αρχικά διστακτικός απέναντι στους αντάρτες της FARC απορρίπτοντας την πρόταση τους απαιτώντας επιπροσθέτως την απελευθέρωση των αιχμαλώτων τους γεγονός που χαιρέτησε η FARC απελευθερώνοντας σημαντικό αριθμό ομήρων ως κίνηση καλής θέλησης τον Φεβρουάριο του 2011. Το επόμενο έτος η προεδρεία ανακοίνωσε δημοσίως πως έστω και σε πρωταρχικό επίπεδο οι συζητήσεις με τους αντάρτες των FARC και ELN έχουν ξεκινήσει ενώ το κογκρέσο τις επικυρώνει το καλοκαίρι του 2013 σε μία εξέλιξη ιστορικής σημασίας που καταδείκνυε πως βασικός στόχος της πολιτικής ελίτ τη νέα χιλιετία ξεκινούσε να παίρνει «σάρκα και οστά» (BBC Colombian History Timeline).

Κομβικής σημασίας για την αποδοχή των πολιτικών του Σάντος από το κοινωνικό σύνολο αποδείχθηκαν επίσης η αναγνώριση της γενοκτονίας των αυτοχθόνων Κολομβιανών κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, η ψήφιση νόμου οικονομικών αποζημιώσεων και επιστροφής και αναδιανομής γης των εκτοπισμένων πολιτών, η επικύρωση της για πολλά έτη καθυστερούσας εμπορικής συμφωνίας από πλευράς ΗΠΑ καθώς και η διευθέτηση υπέρ της Κολομβίας από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης της διαμάχης Κολομβίας Νικαράγουας για δύο μικρά νησιά στο αρχιπέλαγος του Σαν Αντρές επεκτείνοντας βέβαια την έκταση των εθνικών υδάτων της Νικαράγουας (BBC Colombian History Timeline). Στον αντίποδα το ζήτημα της διαφθοράς εξακολουθούσε να απασχολεί τη κοινή γνώμη και στο ήδη επιβαρυσμένο κλίμα ήρθε να προστεθεί η καταδίκη του πρώην διοικητή της Υπηρεσίας Πληροφοριών της Κολομβίας Χόρχε Νογκουέρα που ανήκε στο στενό

περιβάλλον του Ουρίμπε σε εικοσιπενταετή κάθειρξη για σχέσεις με παραστρατιωτικές ομάδες (BBC Colombian History Timeline).

Ο Σάντος επανεκλέγεται τον Ιούνιο του 2014 και επιβεβαιώνει την προσωρινή αμοιβαία παύση πυρών μεταξύ πολιτείας και FARC τον Ιανουάριο του 2015 ενώ τον Σεπτέμβριο συστήνονται ειδικά δικαστήρια, επιτροπή αληθείας όπως και νόμος αμνηστίας για τους εμπλεκόμενους στη Κολομβιανή Σύγκρουση ενώ τον Δεκέμβριο συμφωνούνται και αποζημιώσεις για τους πληγέντες πολίτες. Το 2016 αποδεικνύεται το έτος ορόσημο καθώς τον Ιούνιο υπογράφεται στην Αβάνα της Κούβας η καθοριστική αορίστου χρόνου συμφωνία αμοιβαίας παύσης πυρών των δύο πλευρών ενώ τον Σεπτέμβριο υπογράφεται η ιστορική συμφωνία ειρήνης για το τέλος των ένοπλων συγκρούσεων διάρκειας 52 ετών από την ίδρυση της FARC ενώ επιπροσθέτως ξεκινούν και επισήμως οι ειρηνευτικές συζητήσεις μεταξύ κυβέρνησης και ELN (BBC Colombian History Timeline). Όλες οι παραπάνω εξελίξεις οδηγούν στην απονομή του υψηλού κύρους βραβείου Νόμπελ Ειρήνης για το 2016 στον πρόεδρο Σάντος.

Η συμφωνία τέθηκε προς επικύρωση στο εκλογικό σώμα μέσω δημοψηφίσματος τον Οκτώβριο του 2016 όπου με 49,8% ψήφους υπέρ και 50,2% ψήφους κατά, απορρίφθηκε καθώς θεωρήθηκε υπέρ το δέον ευνοϊκή για τους αντάρτες. Αναθεωρημένη συμφωνία επικυρώθηκε τον Ιούνιο 2017 επισημοποιώντας το τέλος της μεγαλύτερης επαναστατικής οργάνωσης στην ιστορία της Κολομβίας ενώ αργότερα στο ίδιο έτος ανακοινώνεται η αμοιβαία προσωρινή παύση πυρών μεταξύ πολιτείας και ELN ενώ οι διαπραγματεύσεις για τη παράδοση των όπλων συνεχίστηκαν έως και τον Μάιο του 2018. Μία από τις τελευταίες κυβερνητικές πράξεις του Σάντος ήταν η επικύρωση διενεργείας ενός δημοψηφίσματος ενάντια στη διαφθορά που τελέστηκε τον Αύγουστο του ίδιου έτους με συντριπτικά αποτελέσματα έγκρισης από τους εκλογείς αλλά και την άρνηση εφαρμογής του από τη κυβέρνηση Ντούκε λόγω αδυναμίας ικανοποίησης της προϋπόθεσης συμμετοχής του εκλογικού σώματος (Haman 2019)

Έπειτα από μία περίοδο πρόκληση για τον πολιτικό κόσμο της Δημοκρατίας της Κολομβίας τη τελευταία εικοσαετία η οποία και απέφερε απτά αποτελέσματα και μία νέα πραγματικότητα πλέον στοχευμένη στην ειρήνη και τον αμοιβαίο σεβασμό των πολιτών το εκλογικό σώμα προσήλθε στις κάλπες το 2018 να εκλέξει τον

ενεργεία πρόεδρο της χώρας συντηρητικό Ιβάν Ντούκε που εξελέγη με την υποστήριξη του μέντορα του και πρώην προέδρου της Κολομβίας Αλβάρο Ουρίμπε. Ο Ντούκε πήρε θέση κατά της συμφωνίας Σάντος – FARC ενώ σταμάτησε τις διαπραγματεύσεις με τον ELN και συνέχισε τις ένοπλες επιχειρήσεις κατά των υπολοίπων επαναστατικών ομάδων (Pinzon 2020). Επιπροσθέτως κατηγορείται για την βίαιη αντιμετώπιση πρώην ανταρτών, επικεφαλής συνδικαλιστών, περιβαλλοντικών ακτιβιστών ακόμη και απλών πολιτών. Επιβαρυντικά στις κατηγορίες λειτούργησε η αποπομπή της επιτροπής παρατηρητών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Η διαφθορά, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες αποτέλεσαν τα κίνητρα για τις διαμαρτυρίες του 2019 οι οποίες αντιμετωπίστηκαν επίσης με βίαιες πρακτικές από τη κυβέρνηση και συνεχίζονται έως και σήμερα ανοίγοντας έναν νέο κύκλο βίας (Wikipedia Colombian Protests 2019).

Κεφάλαιο 3. Το γεωπολιτικό προφίλ της Κολομβίας

Όπως ήδη αναφέρεται πολλάκις στο παρόν η Κολομβία είναι μία χώρα αντιθέσεων, αντιθέσεις που γίνονται ορατές στους περισσότερους τομείς ενδιαφέροντος της πολιτικής γεωγραφίας. Η χώρα ακολουθείται από τη μία από τη φήμη της καλλιέργειας και εμπορίας παράνομων ναρκωτικών ενώ από την άλλη από τη φήμη «παραγωγής» παγκοσμίου φήμης συγγραφέων και καλλιτεχνών. Η γεωγραφία της είναι εντυπωσιακή με τις Άνδεις να δημιουργούν πολλαπλές κλιματικές ζώνες με αποτέλεσμα την μοναδική βιοποικιλότητα αλλά και έντονες κοινωνικοπολιτικές διαφοροποιήσεις και νόρμες, η έλλειψη εθνικής ομοψυχίας και ενότητας καταδεικνύεται από την ιστορία της όπως σύντομα αυτή περιγράφηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Βεβαίως όπως αυτό είναι λογικό σε μία δημοκρατική χώρα που παρά τις δυσκολίες πλησιάζει τα διακόσια έτη ιστορίας υπάρχουν και συνδετικοί παράγοντες. Ο Ρωμαιοκαθολικισμός καθώς και η ισπανική γλώσσα καθώς και η διαφόρων βαθμών ελευθερίας και σταθερότητας συνταγματική κυβέρνηση αποτελούν συνδετικούς παράγοντες για τη κολομβιανή κοινωνία.

Πάρα ταύτα ο μέσος Κολομβιανός δεν ταυτίζεται με το έθνος, δεν έχει εμπιστοσύνη στους κυβερνητικούς θεσμούς ενώ ο κύκλος εμπιστοσύνης του περιορίζεται στην οικογένεια και σε πολύ μικρούς κοινωνικούς κύκλους. Ο τοπικισμός λόγω ακριβώς της γεωγραφικής ιδιομορφίας της χώρας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα έντονο και διαρκές φαινόμενο επιβαρυντικά στο οποίο λειτούργησε το γεγονός των σχεδόν ανύπαρκτων κρατικών υποδομών όσον αφορά στους τομείς συγκοινωνίας και μεταφορών έως και τουλάχιστον τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, ο πρόεδρος Ραφαέλ Νούνιεζ στα τέλη του 19^{ου} αιώνα χαριτολογώντας διατυπώνει «η Κολομβιανή δεν είναι μία μοναδική εθνικότητα, αλλά μία ομάδα εθνικοτήτων, κάθε μία από τις οποίες χρειάζεται τη δική της ιδιαίτερη, ανεξάρτητη και αποκλειστική κυβέρνηση» (Hudson 2010, pp 65).

Η σύγχρονη Κολομβία καλείται να αντιμετωπίσει σύνθετα και πολυάριθμα ζητήματα παρά την ομολογουμένως αλματώδη οικονομική ανάπτυξη και τις πρωτοφανείς προσπάθειες καταπολέμησης της βίας τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Οι εξελίξεις στο θέμα της Κολομβιανής Σύγκρουσης έπειτα από τη συμφωνία

κυβέρνησης και πολλών εκ των επαναστατικών και παραστρατιωτικών ομάδων με αποκορύφωμα την συμφωνία με την FARC το 2016 θέτουν για πρώτη φορά τις βάσεις ρεαλιστικών ελπίδων για την ουσιαστική αντιμετώπιση της όμως ένα πρόβλημα που υφίσταται, ανεξαρτήτως μορφής, για περισσότερο από εβδομήντα έτη προφανώς και χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο για να τερματιστεί αλλά και κυρίως για να αποτυπωθεί στη συνείδηση των πολιτών μεταβάλλοντας την αντίληψη τους για την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα και να επιτρέψει την αναγκαία αίσθηση εθνικής ενότητας.

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση αλλά και η μεγάλη σχετική συχνότητα φυσικών καταστροφών, η άναρχη αστικοποίηση μέσω των tuguios (παραγκουπόλεις), η διάχυτη βία με βιοποριστικές δυστυχώς αιτιάσεις, οι κοινωνικές και οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ φτωχών και πλουσίων, ανδρών και γυναικών καθώς και η εκμετάλλευση παιδιών και μειονοτήτων όπως οι ιθαγενείς παραμένουν ανυπέρβλητα εμπόδια έως και σήμερα, ενώ μειωμένη είναι η ικανότητα του κοινωνικοοικονομικά ανοχύρωτου κράτους στην αντιμετώπιση συγκυριακών δυσκολιών όπως η πρόσφατη πανδημία του COVID-19 ή οι μαζικές μεταναστευτικές κινήσεις από τη γειτονική Βενεζουέλα.

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου δεν είναι άλλος από την ενδελεχή ανάλυση του κράτους της Κολομβίας έτσι ώστε να μπορέσει να γίνει αντιληπτή από τον αναγνώστη η πολιτική γεωγραφία του, να εξηγηθεί δηλαδή η αμφίδρομη σχέση μεταξύ αυτού και των κατοίκων ή υποδιαιρέσεων του καθώς και μεταξύ αυτού και των εξωτερικών και υπερεθνικών παραγόντων που το επηρεάζουν.

3.1 Η κοινωνία της Κολομβίας και το περιβάλλον της.

Τι συνθέτει τη κοινωνία της Κολομβίας; Πως διαρθρώνονται οι βασικοί της τομείς όπως αυτοί της εκπαίδευσης και της υγείας; Που ορίζεται γεωγραφικά, πως κατανέμεται ο πληθυσμός της και πως διαγράφεται η δημογραφική της πορεία; Ποιοι είναι και πως σχηματίζονται οι διάφοροι κοινωνικοί δεσμοί που παρατηρούνται; Αυτά είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά που θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν παρακάτω.

3.1.1 Η γεωλογία και η φυσική γεωγραφία της Κολομβίας

Η Κολομβία βρίσκεται στο άνω άκρο της υποηπείρου της Λατινικής Αμερικής και συνορεύει με τον Παναμά (338 χλμ), την Βενεζουέλα (2.341 χλμ), το Εκουαδόρ (708 χλμ), το Περού (1.494 χλμ) και τη Βραζιλία (1790 χλμ) (CIA Worldfactbook). Το συνολικό μέγεθος της είναι 1.138.910 τετραγωνικά χιλιόμετρα εκ των οποίων τα 1.038.700 είναι γη και τα 100.210 νερό, όντας η πέμπτη μεγαλύτερη χώρα της Λατινικής Αμερικής ή όσο το άθροισμα της Γαλλίας, της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

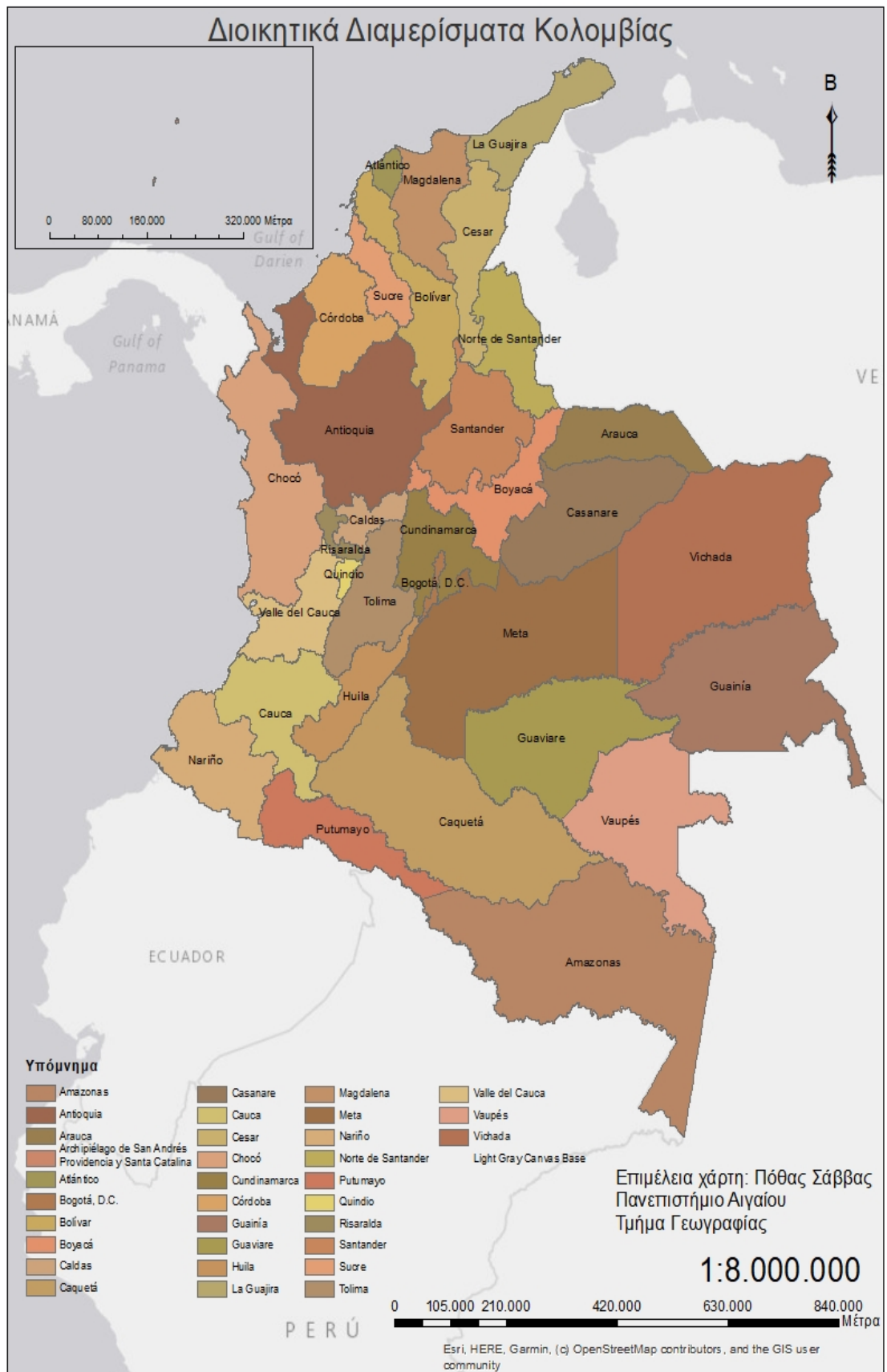
Είναι η μοναδική χώρα στη νότια Αμερική με ακτογραμμή τόσο στην Καραϊβική Θάλασσα (1.760 χιλιόμετρα) και τον Ειρηνικό Ωκεανό (1.448 χιλιόμετρα) με την αποκλειστική οικονομική της ζώνη να εκτείνεται στα 200 ναυτικά μίλια και τα θαλάσσια σύνορα της να εκτείνονται στα 12 ναυτικά μίλια. Να σημειώσουμε εδώ πως και προς τις δύο θαλάσσιες εξόδους της η Κολομβία κατέχει και έναν αριθμό μικρών νησιών μάλιστα έως και τον Δεκέμβρη του 2007 βρισκόταν σε ανοιχτή διαμάχη με τη Νικαράγουα για τα νησιά του Αρχιπελάγους του Σαν Αντρές την οποία και κέρδισε έπειτα από την επικύρωση της συνθήκης Εσγκουέρα – Μπαρσένας του 1928 από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Εδαφικές αμφισβητήσεις έχουν ιστορικά υπάρξει εκτός από αυτήν με τη Νικαράγουα τόσο με τη Βενεζουέλα όσο και τις ΗΠΑ στη πρώτη περίπτωση πρόκειται για την θαλάσσια περιοχή γύρω από τη χερσόνησο Γκουαχίρα, ενδεχομένως πλούσια σε κοιτάσματα πετρελαίου διαμάχη η οποία ακόμη δεν έχει επιλυθεί, ενώ στη δεύτερη για τις ακτές Κίτα Σουένιο και Σερράνα στη Καραϊβική οι οποίες είχαν χρησιμοποιηθεί για στρατηγικούς λόγους στη πυραυλική κρίση της Κούβας και ήδη οι ΗΠΑ έχουν αποποιηθεί κάθε δικαίωμα από το 1981 (Hudson 2010, pp 69).

Ένας συνδυασμός εξωτερικών και εσωτερικών, τεκτονικών, ηφαιστειακών και παγετωνικών δυνάμεων έχουν διαμορφώσει τη σημερινή της γεωλογία όπως συνέβη και στην υπόλοιπη Νότια Αμερική. Η σεισμική δραστηριότητα εξακολουθεί να είναι έντονη στη περιοχή και σήμερα με τη Κολομβία να συμπεριλαμβάνεται στο «Δαχτυλίδι της Φωτιάς» μία ενεργή σεισμική περιοχή που περιβάλλει τη λεκάνη του Ειρηνικού. Από το 2015 και

έπειτα έχουν σημειωθεί 4 σημαντικού μεγέθους σεισμοί, όλοι αποδιδόμενοι στη τεκτονική πλάκα των Βορείων Άνδεων με την δεύτερη του Απριλίου του 2016 να επηρεάζει τόσο τη Κολομβία όσο και το Εκουαδόρ και να μετριέται στα 7,8 στη κλίμακα Μερκάλι (Wikipedia). Τα κατασκευαστικά κριτήρια είναι αυστηρά για νέα κτήρια σε όλες τις μεγάλες πόλεις δεν ισχύει όμως το ίδιο για την επαρχία και τις παράνομες παραγκουπόλεις που είναι εξαιρετικά ευάλωτες στις σεισμικές δονήσεις (Hudson 2010, pp 71). Τα ηφαίστεια της Κολομβίας με καταγεγραμμένη ιστορικά δραστηριότητα είναι 16 ενώ 3 από αυτά εξερράγησαν μετά το 2000 ενώ άλλα 6 από αυτά εξερράγησαν τον 20^ο αιώνα (Wikipedia).

Από πλευράς φυσικής γεωγραφίας η οροσειρά των Άνδεων αποτελεί το εξέχον στοιχείο με τρεις σχεδόν παράλληλες ξεχωριστές οροσειρές που διασχίζουν τη χώρα από Βορρά προς Νότο. Πέντε κύριες γεωγραφικές περιοχές επισημαίνονται τα βόρεια πεδινά, τα τρία ορεινά τμήματα των Άνδεων και η κυρίως δασική περιοχή του Αμαζονίου νοτιοανατολικά.

Τα βόρεια πεδινά διαχωρίζονται στα πεδινά της Καραϊβικής και του Ισημερινού. Τα πεδινά της Καραϊβικής περιλαμβάνουν τη Μπαρραγκίλα, τη Καρταχένα, τη Σάντα Μάρτα και άλλα μεγάλα λιμάνια μέσω των οποίων πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών δραστηριοτήτων της χώρας. Το βόρειο τμήμα τους συνορεύει με τον Παναμά μέσω των βαλτότοπων στο νότιο κομμάτι του Ισθμού, στην εν λόγω περιοχή εντοπίζεται και η ζούγκλα του Νταριέν με μοναδική βιοποικιλότητα που τελεί υπό ειδικό καθεστώς προστασίας και από τις δύο χώρες ωστόσο μεγάλα οικονομικά συμφέροντα όπως η κατασκευή του υπέρ-Αμερικανικού αυτοκινητοδρόμου και η φοινικοκαλλιέργεια αλλά και η χρησιμοποίηση του για τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών αποτελούν διαρκή απειλή αυτού του περιβαλλοντικού στάτους (Hudson 2010, pp 71-72). Τα πεδινά του Ειρηνικού Ωκεανού μπορούν να χαρακτηριστούν ως μία λωρίδα γης που ακολουθεί την ακτογραμμή, είναι εξαιρετικά αραιοκατοικημένα με λιγότερο από πέντε κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, η πλειοψηφία των οποίων είναι Αφρο-κολομβιανοί. Η περιοχή είναι πλούσια σε ορυκτό πλούτο αλλά παραμένει αναξιοποίητη ενώ το μοναδικό σημαντικό λιμάνι είναι αυτό της Μπουέναβεντούρα το οποίο επίσης παραδοσιακά χρησιμοποιείται για τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών (Hudson 2010, pp 72-73).

Χάρτης 1: Τα Διοικητικά Διαμερίσματα της Κολομβίας. Πηγή data: UN – OCHA Colombia administrative level 0-2 boundaries <https://data.humdata.org/dataset/colombia-administrative-boundaries-levels-0-3>

Η περιοχή των ορεινών των Άνδεων διαιρείται από τρεις οροσειρές (cordilleras) σε τρία τμήματα τα οποία καταλαμβάνουν το 33% περίπου της χερσαίας έκτασης της χώρας και τη διασχίζουν από τα σύνορα με το Εκουαδόρ έως τα σύνορα με τη Βενεζουέλα ενώ κομμάτι τους αγγίζει ακόμη και τη Καραϊβική ακτή. Σε πολλές περιπτώσεις οι κορυφές ξεπερνούν τα 5.000 μέτρα υψόμετρο και είναι μονίμως καλυμμένες με χιόνι ενώ οι σχηματιζόμενες υπερυψωμένες κοιλάδες και οροπέδια προσφέρουν ήπιες κλιματικές συνθήκες διαβίωσης και τη δυνατότητα της καλλιέργειας και συγκομιδής όχι μία αλλά δύο φορές ετησίως ενώ η δυναμική παραγωγής ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας μέσω εκμετάλλευσης της ορμής των νερών των ποταμών της περιοχής είναι μεγάλη καθώς υπολογίζεται σε 93 gw (Wikipedia). Στον αντίποδα οι δύσκολα προσβάσιμες ορεινές περιοχές παραδοσιακά προσφέρονται για τη καλλιέργεια παρανόμων ναρκωτικών καθώς και ως καταφύγια για τους συμμετέχοντες σε τέτοιες παράνομες δραστηριότητες.

Η Δυτική Οροσειρά (Cordillera Occidental) εκτείνεται από τα σύνορα με το Εκουαδόρ έως και τον Ειρηνικό Ωκεανό ενώ είναι η χαμηλότερη εκ των τριών σε ύψος αλλά και πληθυσμιακή πυκνότητα. Η κορυφογραμμή της αγγίζει τα 3.000 μέτρα, το χαμηλό της υψόμετρο επιτρέπει στη δυτική της τουλάχιστον πλευρά πυκνή βλάστηση που μπορεί κάλλιστα να χαρακτηριστεί τροπική ενώ στον αντίποδα η ανατολική είναι μία κυρίως άγονη περιοχή. Η σημαντικότερη πόλη της οροσειράς είναι το Κάλι που μέσω μία λωρίδας γης συνδέεται με τον Ειρηνικό ωκεανό.

Η Κεντρική Οροσειρά (Cordillera Central) ξεκινά επίσης από τα σύνορα με το Εκουαδόρ όπου και εντοπίζονται αρκετά από τα ηφαίστεια της χώρας συμπεριλαμβανομένου του Galeras που εξερράγει εντός του 21^{ου} αιώνα. Εδώ δε συναντάμε οροπέδια και δεν υπάρχουν περάσματα σε υψόμετρο κάτω των 3.300 μέτρων ενώ η ψηλότερη κορυφή είναι η Nevado del Huila που ξεπερνά τα 5.400 μέτρα. Στο βόρειο τμήμα της χωρίζεται σε δύο μικρότερες (serranias) που έχουν το σχήμα ενός πιρουνιού.

Η Ανατολική Οροσειρά (Cordillera Oriental) είναι η μεγαλύτερη των τριών και το μεγαλύτερο μέρος της ανέρχεται σε ύψη κοντά στα 2.500 μέτρα όμως η ψηλότερη κορυφή της είναι η Sierra Nevada de Cocuy που φτάνει περίπου τα

5.500 μέτρα ενώ στο αποσπασμένο κομμάτι της Sierra Nevada de Santa Marta εντοπίζεται η ψηλότερη κορυφή στη Κολομβία Pico Cristobal Colon στα 5.776 μέτρα. Το βορειότερο κομμάτι της είναι τόσο δύσβατο και απομονωμένο που παραδοσιακά η επικοινωνία και η συγκοινωνία ήταν ευκολότερες με τη Βενεζουέλα από ότι με την υπόλοιπη χώρα.

Το υψίπεδα και οι υπερυψωμένες λεκάνες των Άνδεων είναι ο τόπος κατοικίας του 95% του πληθυσμού της χώρας. Οι τρεις σημαντικότεροι ποταμοί είναι ο Ατράτο, ο Σινού και ο Μαγκνταλένα με τον τρίτο να θεωρείται από τους σημαντικότερους ποταμούς παγκοσμίως αφού καλύπτει περισσότερα από 273.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, περιμετρικά του ζει περισσότερο από το 60% του πληθυσμού της Κολομβίας αφού στις όχθες του τοποθετούνται η πρωτεύουσα Μπογκοτά καθώς επίσης και οι τρεις αμέσως μεγαλύτερες πόλεις Μεντεγίν, Κάλι και Μπαρρανκίλα ενώ περίπου χίλια χιλιόμετρα του είναι πλεύσιμα όντας έτσι η μοναδική φυσική σύνδεση μεταξύ των. Ο μεγαλύτερος αριθμών ορυχείων, βιομηχανικών εγκαταστάσεων αλλά και παραγωγικών εκτάσεων επίσης εντοπίζεται στις Άνδεις κάνοντας τες και το οικονομικό κέντρο της χώρας.

Στην ανατολική πλαγιά της Cordillera Oriental των Άνδεων εντοπίζεται μία από τις πλουσιότερες βιολογικά περιοχές του πλανήτη, βοηθώντας την Κολομβία να συμπεριληφθεί στις μόλις 10 χώρες παγκοσμίως με τέτοιου είδους υπέρ-βιοποικιλότητα (Hudson 2010, pp 76). Η πλαγιά αποτελεί και το φυσικό σύνορο των Άνδεων με το πέμπτο και τελευταίο γεωγραφικό διαμέρισμα της Κολομβίας τις Ανατολικές Στέπες ή Ορινόκο και το Αμαζόνιο. Το Ορινόκο/Αμαζόνιο συνορεύει τόσο με το Περού όσο και τη Βραζιλία. Οι αχανείς στέπες σε συνδυασμό με τη ζούγκλα του Αμαζονίου καλύπτουν 631.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα ήτοι το 54% της συνολικής της έκτασης όμως μόλις περίπου το 3% του πληθυσμού ζει εκεί καθώς οι περιοχές αυτές εκλαμβάνονται ως «ξένο σώμα» από του κολομβιανούς. Η κύρια οικονομική δραστηριότητα στο Ορινόκο ήταν παραδοσιακά ή κτηνοτροφία βοοειδών όμως τις τελευταίες δεκαετίες έχουν μετατραπεί σε κέντρο εξόρυξης πετρελαιοειδών. Η περιοχή του Αμαζόνιο (Amazonia) έχει από τις χαμηλότερες πληθυσμιακές πυκνότητες στην επικράτεια περίπου 0,7 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και έως και την έξαρση της καλλιέργειας παράνομων ναρκωτικών θεωρείτο μηδενικής οικονομικής δραστηριότητας. Το κλίμα σε συνδυασμό με τους πλεύσιμους ποταμούς Αριάρι

και Γκουαβιάρε υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες στην αξιοποίηση της περιοχής από τα κυκλώματα των παράνομων ναρκωτικών.

3.1.2 Το κλίμα της Κολομβίας.

Με τον κύκλο του Ισημερινού να διασχίζει τη χώρα ένα κομμάτι της ανήκει στο βόρειο ημισφαίριο και ένα κομμάτι στο νότιο ημισφαίριο αλλά και τη πληθώρα υψομέτρων που παρατηρούνται στη χερσαία της έκταση οι διαφορές στη θερμοκρασία είναι έντονες αναλόγως την περιοχή της επικράτειας της. Οι αποκλίσεις στη θερμοκρασία είναι μεγάλες όσον αφορά στη περιοχή αλλά όχι όσον αφορά στην εποχή καθώς παραμένουν σχετικά σταθερές καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Οι κατοικήσιμες περιοχές της Κολομβίας διαιρούνται σε τρεις κλιματικές ζώνες την θερμή (tierra caliente) με υψόμετρο κάτω των 900 μέτρων και μέσες θερμοκρασίες συνήθως μεταξύ 24 και 27 βαθμών κελσίου, την εύκρατη (tierra templada) με υψόμετρο μεταξύ 900 και 2000 μέτρων και μέση θερμοκρασία τους 18 βαθμούς κελσίου και την κρύα (tierra fría) με υψόμετρο από τα 2000 έως και τα 3500 μέτρα και μέση θερμοκρασία τους 13 βαθμούς κελσίου (Hudson 2010, pp 77). Περιοχές που δεν κατοικούνται, στα ορεινά τμήματα της Κολομβίας με υψόμετρο άνω των 4600 μέτρων οι μέσες θερμοκρασίες φτάνουν και τους -17 βαθμούς κελσίου ενώ παραμένουν καλυμμένες με χιόνι και πάγο όλο το χρόνο. Οι μέσες μηνιαίες θερμοκρασίες κυμαίνονται από 9° C έως 21° C τον Μάρτιο που είναι και πιο ζεστός μήνας του έτους και από 8° C έως 19° C τους Ιούλιο και Αύγουστο που είναι παραδοσιακά οι μήνες με τη χαμηλότερη θερμοκρασία ενώ σε κάποιες περιοχές με υψόμετρο κοντά στη στάθμη της θάλασσας συναντώνται θερμοκρασίες από 24 έως 38 βαθμούς κελσίου. Το σημείο αναφοράς μεταξύ εποχών παραμένει η αυξομείωση της θερμοκρασίας και όχι η βροχόπτωση ενώ το καλοκαίρι και ο χειμώνας είναι αντίστροφα από ότι θεωρούμε φυσιολογικό στη γηραιά ήπειρο ή τη βόρεια Αμερική.

Το μεγαλύτερο κομμάτι της χώρας, περίπου το 86%, κατατάσσεται στη θερμή ζώνη με σημεία αναφοράς τις κοιλάδες Μαγκταλένα και Καούκα, το 8% στην εύκρατη με πόλεις αναφοράς το Μεντεγίν και το Κάλι και κύριο χαρακτηριστικό τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες καλλιέργειας καφέ και τέλος περίπου το 6% στην κρύα ζώνη στην οποία επίκεντρο δεν είναι άλλη από τη πρωτεύουσα Μπογκοτά με κύριο

χαρακτηριστικό τις δροσερές θερμοκρασίες αλλά και τη μεγάλη ημερήσια διακύμανση της θερμοκρασίας πάνω από 12° C.

Ο υετός είναι από μέτριος έως και έντονος στις περισσότερες περιοχές της χώρας με τη μέση βροχόπτωση να ανέρχεται στα 3000 χιλιοστά βροχής. Οι περιοχές με τη μεγαλύτερη βροχόπτωση εντοπίζονται στα πεδινά του Ειρηνικού αλλά και στα ανατολικά της χώρας, μάλιστα είναι τέτοια η ένταση των βροχοπτώσεων στην περιφέρεια του Τσοκό (Choco) που ξεπερνά τα 10.000 χιλιοστά βροχής ετησίως τοποθετώντας την στις περιοχές με τον μεγαλύτερο υετό παγκοσμίως, στον αντίποδα η παραλιακή περιφέρεια Λα Γκουαχίρα στη Καραϊβική είναι αυτή με τον μικρότερο υετό ετησίως λίγο πάνω από τα 250 χιλιοστά βροχής (Hudson 2010, pp 78). Δυστυχώς μεγάλο κομμάτι της βόρειας Κολομβίας λόγω ακριβώς των ισχυρών βροχοπτώσεων καθώς επίσης και της έλλειψης αποστραγγιστικών κρατικών υποδομών πολύ συχνά πλήττεται από πλημμύρες που όπως θα δούμε και στις συνέχεια ανήκουν στις κορυφαίες αιτίες του φαινομένου εκτοπισμού πληθυσμών.

3.1.3 Περιβαλλοντικές πολιτικές και σύγχρονα ζητήματα.

Η Κολομβία αποτελώντας πηγή περιβαλλοντικού πλούτου τόσο για την ευρύτερη περιοχή όσο και για την ανθρωπότητα όντας ένας θησαυρός βιοποικιλότητας είναι αναμενόμενο να δίνει έμφαση τόσο στις περιβαλλοντικές πολιτικές όσο και στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που προκύπτουν στη προσπάθεια διατήρησης του. Δυστυχώς αυτή η περιβαλλοντική συνείδηση που αναπτύσσεται τόσο στις κοινωνικές τάξεις όσο και στα κυβερνητικά κλιμάκια έχει μικρή ιστορία καθώς ξεκίνησε ουσιαστικά με την εφαρμογή του ισχύοντος συντάγματος μόλις το 1991.

Βάσει του άρθρου 79 του Συντάγματος του 1991 «είναι δικαίωμα του Κράτους να προστατεύει την ποικιλότητα και ακεραιότητα του περιβάλλοντος, να «συντηρεί περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας, και να ενισχύει την εκπαίδευση ώστε να επικουρήσει την επίτευξη αυτών των στόχων» (Hudson 2010, pp 79). Η εφαρμογή της παραπάνω στρατηγικής ξεκίνησε με σχετικό νόμο του κράτους το 1993 χάρη στον οποίο δημιουργήθηκε το Εθνικό Περιβαλλοντικό Σύστημα και το αρμόδιο υπουργείο Περιβάλλοντος για την αξιοποίηση του. Στο πρώτο μισό του της δεκαετίας του 1990 η κυβέρνηση όρισε περισσότερες από 200 περιοχές υπό ειδικό καθεστώς

περιβαλλοντικής προστασίας, κυρίως δάση και εθνικά πάρκα τα οποία σήμερα καλύπτουν περισσότερο από το 25% της επικράτειας της.

Σύμφωνα με την έκθεση Ανθρώπινης Ανάπτυξης 2019 του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών με στοιχεία του 2016 στη Κολομβία η αντιστοιχία ετήσιων ρύπων ανά κάτοικο ήταν 1,8 τόνοι τη στιγμή που η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών της κεντρικής και λατινικής Αμερικής κατέγραφε σημαντικά υψηλότερες τιμές, χαρακτηριστικά Αργεντινή 4,4 τόνους, Κούβα 2,1 τόνους, Μεξικό 4,6 τόνους, Παναμάς 2,5 τόνους, Βραζιλία 2,0 τόνους, Εκουαδόρ 2,1 τόνους και Βενεζουέλα 4,3 τόνους (UNDP 2019). Κατά το Διεθνές Κέντρο Τροπικής Γεωργίας (CIAT) ένα φυτό που εντοπίζεται σε μεγάλες ποσότητες στις Κολομβιανές στέπες (Llanos) με την ονομασία Αφρικανικό Γρασίδι εμφανίζει εξαιρετική δυναμική απορρόφησης ρύπων του διοξειδίου του άνθρακα (CO²) γεγονός που δρα επικουρικά στις προσπάθειες διατήρησης του δείκτη σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Ωστόσο η κλιματική αλλαγή έχει άλλου είδους επιπτώσεις όπως για παράδειγμα η γενετική μετάλλαξη των φερόντων μολυσματικών ασθενειών κουνουπιών *Aedes Aegypti* με αποτέλεσμα την εμφάνιση τους ακόμη και σε περιοχές με διπλάσιο υψόμετρο (άνω των 2.000 μέτρων) από ότι στο παρελθόν (Hudson 2010, pp 79) γεγονός που σε μία χώρα με ασθμαίνον σύστημα υγείας αποτελεί σημαντική πηγή ασθενειών και θανάτων του πληθυσμού όπως στη περίπτωση της επιδημίας του ιού Ζίκα το 2015/2016 με πάνω από 65.000 φορείς (Pacheco et al. 2016).

Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας στη Κολομβία αποδυναμώθηκαν το 2002 όταν αναδιοργανώθηκε το σχετικό υπουργείο το οποίο έκτοτε ονομάζεται υπουργείο Περιβάλλοντος, Στέγασης και Χωρικής Ανάπτυξης και επικεντρώθηκε περισσότερο στο κομμάτι της ανάπτυξης και της ενίσχυσης επιχειρηματικών ενδιαφερόντων. Παρά ταύτα υπήρξαν περιπτώσεις όπου περιβαλλοντολογικά λόγους κατάφεραν πλήγματα απέναντι στα επικρατούντες οικονομικές προτεραιότητες.

Η μόλυνση του αέρα και του νερού είναι ένα ζήτημα υγείας που δείχνει να παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια στη χώρα κυρίως στις αστικές περιοχές οι οποίες φιλοξενούν περισσότερο από το 50% του πληθυσμού. Χαρακτηριστικά στο Κάλι και το Μεντεγίν η μόλυνση του αέρα βρίσκεται άνω των αποδεκτών ορίων ανθρώπινης διαβίωσης. Οι παρακείμενες των πόλεων βιομηχανικές ζώνες αποτελούν τη κύρια πηγή του προβλήματος, στις εν λόγω περιοχές με στοιχεία

του 2006 20% έπασχε από παντελή έλλειψη δικτύου αποχέτευσης ενώ μόλις το 33% κατείχε επαρκή συστήματα καθαρισμού των μολυσμένων υδάτων (Hudson 2010, pp 80).

Η Κολομβία σύμφωνα με τον οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών κατατάσσεται έβδομη παγκοσμίως όσον αφορά στα ετήσια αποθέματα ανανεώσιμου πόσιμου νερού ωστόσο κοντά στο 25% των κατοίκων έχουν στη καλύτερη περίπτωση περιορισμένη πρόσβαση σε πόσιμο νερό (Hudson 2010, pp 80) ενώ το φαινόμενο της αποσάθρωσης των εδαφών δρα επιβαρυντικά στο πρόβλημα και περιβαλλοντικές έρευνες καταδεικνύουν πως απουσία δραστικών μέτρων περισσότερο από το 50% μπορεί να μην έχει πρόσβαση σε καθαρό νερό έως το 2025 (IHME).

Το κύκλωμα των παράνομων ναρκωτικών έχει λειτουργήσει επιβαρυντικά στην ποιότητα των νερών των ποταμών από τη χρήση χημικών στην επεξεργασία των φύλων κοκαΐνης αλλά και από τις τακτικές δολιοφθοράς των ομάδων ανταρτών που είχαν εμπλακεί σε αυτήν κατά τις οποίες προκαλούσαν φθορές στα συστήματα σωληνώσεων των πετρελαιοπαραγωγικών μονάδων ως μέσο εκβιασμού προς τη κυβέρνηση ή ως μέσο πίεσης για την είσπραξη χρηματικών ποσών από τις ιδιοκτήτριες εταιρείες. Πολλές φορές μάλιστα αυτό συνέβαινε εντός προστατευόμενων περιοχών έχοντας ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα. Στη προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου της καλλιέργειας και διακίνησης των παράνομων ναρκωτικών η κυβέρνηση σε συνδυασμό με τις ΗΠΑ κυρίως μέσω του προγράμματος στήριξης του πολέμου κατά των ναρκωτικών Plan Colombia, προχωρούσε σε αεροψεκασμούς με παρασιτοκτόνα και ζιζανιοκτόνα σε περιοχές όπου επιβεβαιωμένα λάμβαναν χώρα τέτοιες παράνομες καλλιέργειες με αποτέλεσμα την θανάτωση όχι μόνο των παράνομων καλλιεργειών αλλά και οποιοδήποτε άλλου είδους χλωρίδας αλλά και εμμέσως εξαρτώμενης από αυτήν πανίδας αλλά και τη διάβρωση του εδάφους. Αναφορές από την ΜΚΟ Codhes έκαναν λόγω για τη καταστροφή που προκαλείτο από τους αεροψεκασμούς αλλά και την σύνδεση αυτών με τον εκτοπισμό πολιτών οι οποίοι αναγκάζονταν να μετακινηθούν αφού δεν είχαν πλέον τη δυνατότητα επιβίωσης μέσω της καλλιέργειας (Hudson 2010, pp 81).

Τέλος ένα ακόμη περιβαλλοντικό ζήτημα άξιο αναφοράς είναι η αποψίλωση των δασών. Η λεκάνη του μεγαλύτερου ποταμού Μαγκνταλένα χαρακτηριστικά το

1970 καλυπτόταν σε ποσοστό 46% από δασική έκταση ενώ το 1990 το ποσοστό έφθανε μόλις το 27%, ενώ ο ίδιος ο ποταμός φέρει πλέον σημαντικό ποσοστό ιζημάτων, κατάλοιπων των διαδικασιών εξόρυξης χρυσού, μαρμάρου και σμαραγδιών (Hudson 2010, pp 81). Οι ζούγκλες του Τσοκό και της περιφέρειας Αμαζόνιο οι οποίες περιλαμβάνουν το 10% του συνόλου της χλωρίδας και της πανίδας της υψηλίου είναι από τις πληττόμενες περιοχές ενώ οι ρυθμοί αναδάσωσης είναι χαμηλότεροι από γειτονικές χώρες με ευμεγέθεις βιομηχανίες ξυλείας.

3.1.4 Εθνική καταγωγή και φυλές

Η άφιξη των ευρωπαίων τον 16^ο αιώνα στη Κολομβία οδήγησε στη διαπίστωση ύπαρξης μίας μεγάλης κοινότητας αμερικανών ιθαγενών που αριθμούσε ανάμεσα σε 1,5 και 2 εκατομμύρια κατοίκους. Η κοινότητα αυτή των ιθαγενών ήταν ετερογενής αφού απαρτιζόταν από εκατοντάδες φυλές που χρησιμοποιούσαν διάφορες μη εξελιγμένες διαλέκτους, με τις σημαντικότερες από αυτές τους Μουίσκας και τους Ταϊρόνας να παρουσιάζουν σχετική επιδεξιότητα στην γεωργία καθώς και την εξόρυξη και επεξεργασία μετάλλων.

Οι κονκισταδόρες όπως ήδη έχουμε αναφέρει κατά την ιστορική αναδρομή προχώρησαν τόσο στον προσηλυτισμό των ιθαγενών όσο και στην εργασιακή τους εκμετάλλευση μέσω κυρίως του συστήματος *resguardo* σύμφωνα με το οποίο οι αμερίντιανς χρησιμοποιούσαν ανατεθέντα κομμάτια γης κατά αποκλειστικότητα χωρίς όμως την δυνατότητα πώλησης τους αναγκασμένοι να πληρώνουν σχετικούς φόρους ή αντίτιμα ως ποσοστό της παραγωγής τους. Το σύστημα αυτό με προφανώς πιο ήπια μορφή διατηρείται ακόμη και σήμερα ενώ η επίσημη αναγνώριση των δικαιωμάτων των ιθαγενών καθώς και πρώτη σοβαρή προσπάθεια κοινωνικής τους ενσωμάτωσης πραγματοποιείται μόλις το 1991 με την εφαρμογή του ισχύοντος συντάγματος όπου επισήμως καταγράφηκαν 800.271 ιθαγενείς (Hudson 2010, pp 82-84). Το 2005 έρευνα του Summer Institute of Linguistics του Ντάλας (ΗΠΑ) αναφέρει 80 ενεργές διαλέκτους και διαχωρίζει τις σημαντικότερες φυλετικές ομάδες ως τους Παέζ με 123.000 μέλη, τους Γουέιους με 73.000 μέλη και τους Εμπέρα με 15.000 μέλη που αποτελούν και περισσότερο από το 50% τους συνόλου των ιθαγενών (Hudson 2010, pp 84).

Ο υπόλοιπος πληθυσμός αποτελείται από 77 διαφορετικές ομάδες που βρίσκονται κυρίως στην περιφέρεια Αμαζόνιο, μάλιστα μέλη της φυλής Μοτίλ έχουν ελάχιστη ή καθόλου επαφή με τον «έξω» κόσμο σε σημείο που όταν «ξένοι», ήτοι ιεραποστολικές ομάδες ή εργαζόμενοι σε πετρελαϊκές εταιρείες, εισέρχονταν στη περιοχή τους βρίσκονταν αντιμέτωποι με δηλητηριώδη βέλη (Hudson 2010, pp 85).

Η ένοπλη σύγκρουση άγγιξε ακόμη και τις απομονωμένες φυλές των ιθαγενών αφού σε δεκάδες χιλιάδες υπολογίζονται οι εκτοπισθέντες αμερίντιανς που τράπηκαν σε φυγή από τον παραδοσιακό τόπο κατοικίας τους είτε για να αποφύγουν τη εξαναγκαστική τους στρατολόγηση από τις ομάδες ανταρτών είτε απλά για προστατέψουν τη ίδια τους τη ζωή.

Όσον αφορά τη φυλετική μελέτη του πληθυσμού αυτός χωρίζεται κυρίως σε έγχρωμους, λευκούς και αμερίντιανς ενώ επίσημα αναγνωρισμένες από τη κυβέρνηση είναι τρεις εθνοτικές μειονότητες οι άφρο-κολομβιανοί, οι ιθαγενείς και ρομά. Σημειώνουμε εδώ πως στους λευκούς υπολογίζονται και οι απόγονοι προσμίξεων πληθυσμών λευκών και ιθαγενών (*mestijos*) και στους έγχρωμους υπολογίζονται οι απόγονοι προσμίξεων εγχρωμών και ιθαγενών (*mulatos*). Εκ του συνόλου του πληθυσμού 87,6% ανήκουν στους λευκούς, 6,8% στους μαύρους, 4,3% στους αμερίντιανς και 1,4% σε λοιπές φυλετικές ομάδες (CIA Worldfactbook). Οι έγχρωμοι κατοικούν κυρίως στο βορρά στις ακτές της Καραϊβικής και του Ειρηνικού ενώ οι ιθαγενείς συγκεντρώνονται σε περιφέρειες όπως το Αμαζόνιο ή Λα Γκουαχίρα σε πρώτο λόγο και σε περιφέρειες όπως το Τσοκό και το Σούκρε σε δεύτερο (Hudson 2010, pp 88).

Ακόμη και μετά το 1991 και την αναγνώριση των δικαιωμάτων τόσο των ιθαγενών όσο και των αφρο-κολομβιανών αυτοί εξακολουθούν να ζουν στο περιθώριο κοινωνικά και πέφτουν θύματα φυλετικών διακρίσεων λόγω του χρώματος του δέρματος τους. Οι διακρίσεις αυτές σίγουρα έχουν τις ρίζες τους στους Ισπανούς αποικιοκράτες οι οποίοι εκλάμβαναν τους ιθαγενείς ως μία ομάδα ξένων η οποία έπρεπε να απομονωθεί και του αφρο-κολομβιανούς ως περιουσία τους και εργαλεία δουλειάς. Οι ιθαγενείς μπορούσαν τουλάχιστον να απομονώνονται στις εκάστοτε περιορισμένες εκτάσεις που τους αναλογούσαν και είχαν κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά στον αντίποδα οι αφρο-κολομβιανοί προερχόμενοι από διαφορετικές

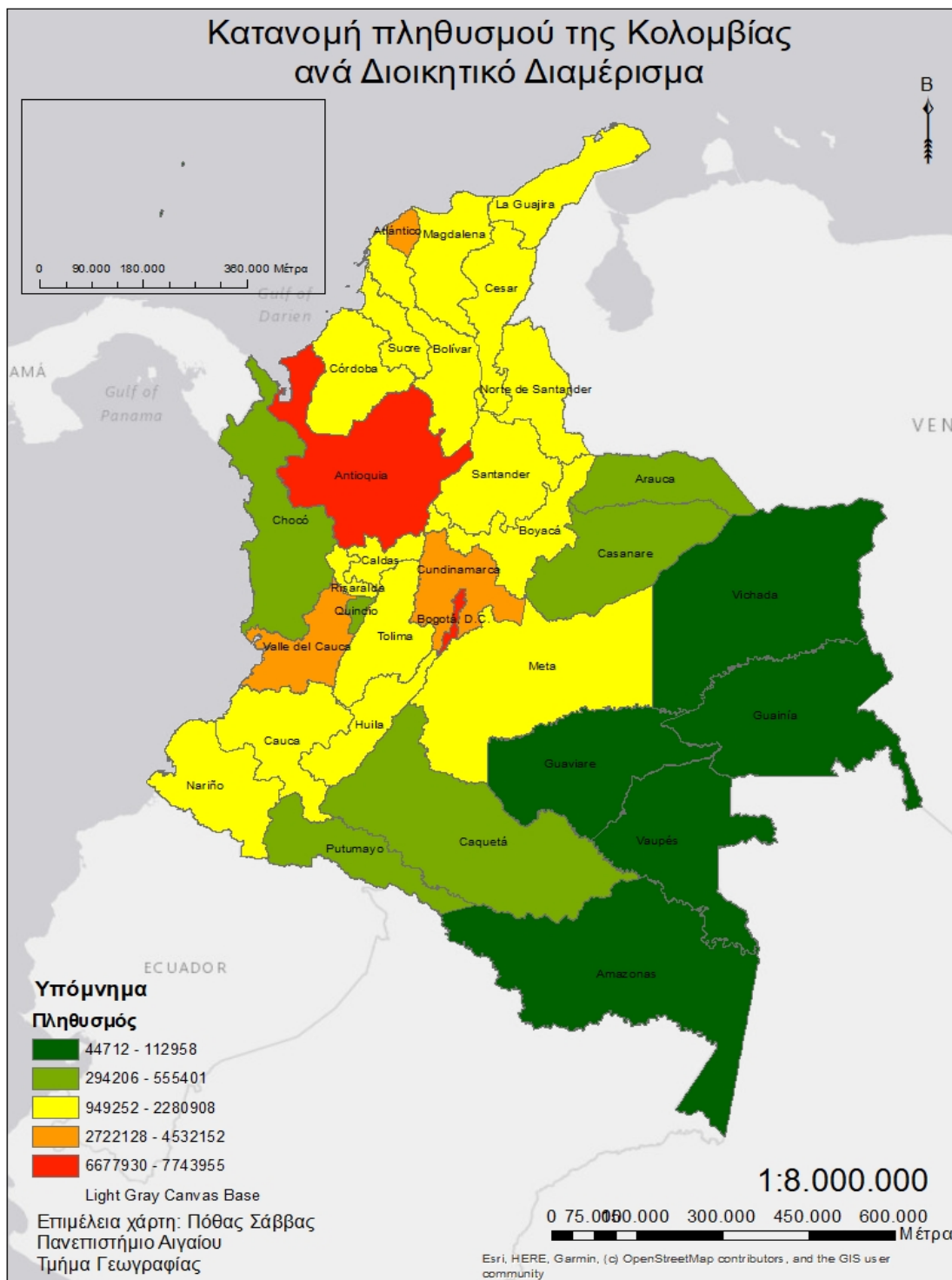
περιοχές της Αφρικής δεν είχαν κοινές ρίζες και στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν μιλούσαν καν την ίδια γλώσσα.

Η απαγόρευση της δουλείας το 1852 επέτρεψε στους αфро-κολομβιανούς να δημιουργήσουν κάποιες δικές τους «αποικίες» σε ακατοίκητες περιοχές οι οποίες όμως ποτέ δεν γνώρισαν ιδιαίτερη ανάπτυξη και σύντομα όταν λευκοί αποφάσισαν στη κατοίκηση των εν λόγω περιοχών διαλύθηκαν με συνοπτικές διαδικασίες. Η απογραφή του 2005 έδειξε πως 74% του πληθυσμού των μαύρων δήλωνε εισόδημα κάτω από τον κατώτατο μισθό ενώ οι περιοχές όπου διέμεναν σε υψηλότερα ποσοστά ήταν αυτές με τη μικρότερη κοινωνική επένδυση ανά κάτοικο και τελευταίες όσον αφορά στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας και των κρατικών υποδομών (Hudson 2010, pp 89). Η μόνη ρεαλιστική δίοδος ανέλιξης στην κοινωνική κλίμακα είναι μέσω προσωπικών προσπαθειών και συγκεκριμένα μέσω της μετακόμισης στους αστικούς ιστούς όπου μπορούν να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση αλλά και τη δυνατότητα απόκτησης εργασιακών δεξιοτήτων σε αντίθεση με τις κοινότητες των ιθαγενών που ομαδικά και οργανωμένα διεκδικούν και επιτυγχάνουν την εξασφάλιση προνομίων για τις καλλιέργειες και τις κοινότητες τους αλλά και την διαίωσιση της πολιτιστικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας.

3.1.5 Δημογραφία, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνικοί δεσμοί, φαινόμενα και διακρίσεις

Το ξεκίνημα του 20^{ου} αιώνα ο πληθυσμός ανερχόταν σε 4 εκατομμύρια φθάνοντας το 1950 στα 11 εκατομμύρια, έκτοτε και καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 η χώρα είχε από τους μεγαλύτερους ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης παγκοσμίως με μέσο όρο το 3% με τη νόρμα αυτή να αλλάζει άρδην από την εφαρμογή οικογενειακού προγραμματισμού (Hudson 2010, pp 90) με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού να εκτιμάται μόλις στο 0,93 % για το 2020 και τον συνολικό πληθυσμό να εκτιμάται σε 49.084.841 κατοίκους (CIA Worldfactbook).

Με τα δεδομένα αυτά η Κολομβία είναι η τρίτη κατά σειρά πολυπληθέστερη χώρα στη λατινική Αμερική μετά τη Βραζιλία και το Μεξικό και η τριακοστή παγκοσμίως ενώ η πληθυσμιακή της πυκνότητα υπολογίζεται σε 42,23 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο (Wikipedia) κάνοντας την μία από τις πιο αραιοκατοικημένες χώρες στο κόσμο.

Χάρτης 2 Κατανομή Πληθυσμού της Κολομβίας (πυκνότητα) Πηγή data: Departamento Administrativo Nacional de Estadística DANE <https://www.dane.gov.co/index.php/en/statistics-by-topic-1/population-and-demography/population-projections>

Η μετανάστευση προς τη Κολομβία υπήρξε σχεδόν μηδενική έως και το 2014 όταν η κυβερνητική, οικονομική και ανθρωπιστική κρίση στη Βενεζουέλα προκάλεσε

μαζικές μεταναστευτικές μετακινήσεις. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες τον Ιούνιο του 2019 σε δελτίο τύπου υπολόγιζε τον αριθμό τους σε 1,3 εκατομμύρια (UNHCR Press Release 07.06.2019) αλλά η πρόσφατη, συνεχιζόμενη τη στιγμή συγγραφής του παρόντος μεταναστευτική κρίση θα παρουσιαστεί αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο.

Οι όποιες μεταναστευτικές κινήσεις επιτρέπονταν μάλλον στοχευμένα καθώς ανεπίσημο μέλημα των κυβερνήσεων διαχρονικά ήταν οι εισερχόμενοι μετανάστες να φέρουν την ισπανική κουλτούρα ή τουλάχιστον να ανήκουν στο ρωμαιοκαθολικό δόγμα γεγονός που αποδίδεται στην ισχυρή θέση της Εκκλησίας στη κοινωνία της χώρας αλλά και τη στρατηγική διατήρησης της ομοιογένειας του πληθυσμού. Ο κύριος όγκος λοιπόν των ελάχιστων μεταναστεύσεων προς τη Κολομβία ήταν Ισπανοί με κάποιες εξαιρέσεις Γερμανών και Ιταλών, με τη συντριπτική τους πλειοψηφία να ανήκει στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Γενικότερα η μετανάστευση δεν είναι ευπρόσδεκτη στη Κολομβία, ενώ η έγκριση άδειας παραμονής μπορεί να αποκτηθεί σχετικά εύκολα στον αντίποδα η έκδοση άδειας εργασίας είναι μία πολύ πολύπλοκη διαδικασία.

Η μόνη διάφορη των παραπάνω αφήγηση όσον αφορά στις μεταναστευτικές κινήσεις είναι αυτή της κοινότητας των Αράβων μεταναστών που αριθμεί τουλάχιστον 200.000, αυτοί προήλθαν κυρίως από χώρες όπως ο Λίβανος, η Παλαιστίνη, η Συρία και η Τουρκία. Περίπου το 45% των κατοίκων της Μπαρραγκίλα και Καρταχένα έχουν αραβικές ρίζες (Hudson 2010, pp 92-93). Ο λόγος που οι πρόγονοι τους έκαναν αυτό το ταξίδι εντοπίζεται στην ανάγκη διαφυγής από την καταπίεση που υπέστησαν υπό την Οθωμανική Αυτοκρατορία στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα (Wikipedia Arab Colombians). Πολλά μέλη του Κολομβιανού κογκρέσου διαχρονικά είχαν αραβικές ρίζες ενώ οι γνωστότεροι από αυτούς είναι ο πρόεδρος της χώρας από το 1978 έως το 1982 Χούλιο Σέζαρ Αγιάλα Τουρμπάι καθώς και η διεθνής καλλιτέχνης της ποπ κουλτούρας Σακίρα.

Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά γνωρίσματα των Κολομβιανών είναι ο τοπικισμός γεγονός που οφείλεται εν μέρει στην κατανομή της χώρας σε πέντε διακριτά γεωγραφικά διαμερίσματα και εν μέρει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Ισπανών αποικιοκρατών οι οποίοι προέρχονταν από ένα κόσμο με πλημμελή σεβασμό προς οποιαδήποτε κεντρική εξουσία αυτόν του ευρωπαϊκού μεσαίωνα.

Ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης οι κολομβιανοί αυτοπροσδιορίζονται με κριτήριο τη σχετική καταγωγή τους ενώ η εκάστοτε καταγωγή συνοδεύεται από φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά, γλωσσικά ιδιώματα, ιδιαίτερες προφορές καθώς και κοινωνικά έθιμα (Hudson 2010, pp 93). Αναλόγως την καταγωγή ένας κολομβιανός μπορεί να αποκαλείται ως *cundiboyacense* (Κουντιναμάρκα ή Μπογιάκα), *paisa* (Αντιόχια ή Κάλντας) όπως ο πρόεδρος της χώρας Αλβάρο Ουρίμπτε, *costeno* (Καραϊβική ή Ακτή Ειρηνικού) όπως ο παγκοσμίου φήμης συγγραφέας Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκεζ, *santandereano* (Νορτε ντε Σανταντέρ), *vallecaucano* (Καούκα ή Βάλλε ντε Καούκα) καθώς και με πάρα πολλούς άλλους τρόπους. Η μετακόμιση ενός κατοίκου από ή προς τον αστικό ιστό συνήθως σημαίνει και την κοινωνική του «αναβάθμιση» ή «υποβάθμιση», για παράδειγμα ένα διακεκριμένο στέλεχος μίας αγροτικής κοινωνίας δεν θα είχε τέτοιου είδους αποδοχή εκτός αυτής πόσο μάλλον σε μία πιο εξελιγμένη αστική κοινωνία όπως αυτή της πόλης της Μπογκοτά (Hudson 2010, pp 94).

Η Κολομβία περιλαμβάνει πολλές μεγάλες πόλεις εν αντιθέσει με τις γειτονικές τις Βενεζουέλα, Εκουαδόρ και Περού που αποτελούν κοινωνίες χτισμένες γύρω από μία μοναδική «μητρόπολη». Μόλις από το 1964 η Κολομβία πραγματοποίησε τη μετάβαση από μία χώρα εντάσεως επαρχίας σε μία χώρα εντάσεως πόλεως. Η αστικοποίηση πραγματοποιήθηκε με γοργούς ρυθμούς μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και συνεχίζεται έως και σήμερα όπου το ποσοστό των διαμενόντων σε αστικά κέντρα υπολογίζεται σε 81,4% του συνόλου ενώ ο ρυθμός αστικοποίησης το 2015-2020 ανήλθε σε 1,22% ετησίως με τη πρωτεύουσα Μπογκοτά να αριθμεί περί τα 10,98 εκατομμύρια, το Μεντεγίν τα 4,00, το Κάλι τα 2,78, η Μπαρρανκίλα τα 2,27, η Μπουκαραμάνγκα τα 1,33 και η Καρταχένα τα 1,06 ενώ δεκάδες άλλες πόλεις αριθμούν άνω των 200.000 κατοίκων (CIA World Factbook).

Τα αίτια της ταχύρρυθμης αστικοποίησης της Κολομβίας είναι ποικίλα. Η αναζήτηση ενός σύγχρονου τρόπου ζωής, η επιδίωξη επαγγελματικής ή εκπαιδευτικής κατάρτισης και εξέλιξης ή απλώς η ανάγκη διαφυγής από τον δύσκολο αγροτικό τρόπο ζωής είναι μερικοί από αυτούς. Πρωτεύοντα όμως ρόλο στο φαινόμενο έχει ξεκάθαρα ο αναγκαστικός εκτοπισμός πολιτών ο οποίος εκτυλίσσεται κατά τη Κολομβιανή Σύγκρουση ήτοι από τη περίοδο της Βίας και έπειτα (βλ. κεφάλαιο 2.8). Η ένοπλη σύγκρουση προκάλεσε μαζικές αναγκαστικές μετακινήσεις

πολιτών ιδιαιτέρως από την άνοδο του κυκλώματος των παράνομων ναρκωτικών στη χώρα την δεκαετία του 1980 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 2010 όπου ευτυχώς εντάθηκαν οι προσπάθειες λύσεις του προβλήματος της βίας. Δυστυχώς το φαινόμενο δεν έχει πάψει να υφίσταται ακόμη και σήμερα και παραμένει το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα στη χώρα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των εκτοπισμένων αποδίδουν την αναγκαστική τους μετακίνηση είτε στην πολυπληθέστερη επαναστατική ομάδα ανταρτών FARC είτε στους κύριους αντιπάλους τους όσον αφορά την ένοπλη σύγκρουση, τη παραστρατιωτική ομάδα AUC. Καθώς η ένοπλη σύγκρουση λάμβανε μέρος κατά κύριο λόγο στην κολομβιανή ύπαιθρο εκατομμύρια πολιτών τρέπονταν σε φυγή για ένα καλύτερο αύριο ή απλώς για την επιβίωση τους στα αστικά κέντρα. Είτε βρισκόμενοι εντός διασταυρούμενων πυρών μεταξύ ανταρτών, παραστρατιωτικών, διακινητών ναρκωτικών και των δυνάμεων ασφαλείας είτε εκδιωχθέντες όταν κάποιος από τους παραπάνω αποφάσιζε την οικειοποίηση των τόπων διαμονής τους ως στρατιωτική κίνηση ή κίνηση οικονομικού οφέλους είτε φοβούμενοι για το μέλλον πληροφορούμενοι για σχετικά γεγονότα σε γειτονικές περιοχές άοπλοι, μη συμμετέχοντες στην ένοπλη σύγκρουση άνθρωποι μετατράπηκαν σε θύματα ενός ακραίου κοινωνικού φαινομένου.

Σύμφωνα με το iDMC του Norwegian Refugee Council (NRC) στις 31/12/2019 ο αριθμός των εκτοπισμένων πολιτών στη Κολομβία έφθανε τους 5.576.000 ανθρώπους ενώ η τελευταία αναφορά βίαιου περιστατικού που προκάλεσε αναγκαστικό εκτοπισμό ήταν στις 18 Ιουλίου 2020 γεγονός που αποδεικνύει πως το φαινόμενο απέχει παρασάγγας από την εξάλειψη του (internal Displacement Monitoring Center). Οι κυβερνήσεις των προέδρων Ουρίμπε και Σάντος πραγματοποίησαν σημαντικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση με αποκορύφωμα τη συμφωνία αφοπλισμού και αποστράτευσης της FARC που οδήγησε και στην απονομή του υψηλού κύρους βραβείου Νόμπελ Ειρήνης στο Σάντος το 2016 όμως ο συνδυασμός της διάχυτης διαφθοράς και της κυβέρνησης Ντούκε με τις σχεδόν ακραίες φιλελεύθερες απόψεις από το 2018 και έπειτα αποτελεί τροχοπέδη στην οριστική επίλυση των ζητήματος, χαρακτηριστικά ο πρόεδρος Ντούκε διέκοψε τις διαπραγματεύσεις παύσης πυρών και αποστράτευσης με το ELN τη δεύτερη τη τάξει επαναστατική ομάδα διατεινόμενος πως οι προηγούμενες κυβερνήσεις προσέφεραν υπερβολικά ευνοϊκούς όρους προς τους αντάρτες.

Η δημοσιονομική κρίση από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 καθώς και μέχρι περίπου τα μέσα της πρώτης δεκαετίας της νέας χιλιετίας προκάλεσε μαζικές αντίστροφες μεταναστευτικές κινήσεις. Πολλοί Κολομβιανοί επιλέγοντας κυρίως τους «πλάγιους» τρόπους επέλεξαν την φυγή από τη χώρα είτε στη προσπάθεια τους αναζήτησης οικονομικών ευκαιριών είτε αναζήτησης προσωπικής ασφάλειας καθώς τα χρόνια της κρίσης ταυτοχρόνως υπήρξαν και χρόνια έξαρσης των φαινομένων της βίας. Η απογραφή του 2005 κατέγραφε περισσότερους από 3 εκατομμύρια κολομβιανούς που ζούνε εκτός Κολομβίας, εκτιμήσεις υπολογίζουν τον αριθμό τους ακόμα και πάνω από τα 4 εκατομμύρια, ενώ ο αριθμός των μεταναστών στα εν λόγω έτη οικονομικής και ανθρωπιστικής κρίσης ανέρχεται σύμφωνα με την ίδια πηγή (DANE) σε 1,2 εκατομμύρια, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων δεν έχει επιστρέψει στη χώρα (Hudson 2010, pp 98). Οι χώρες με τον μεγαλύτερο πληθυσμό κολομβιανών είναι οι ΗΠΑ και η Βενεζουέλα στην Αμερική και η Ισπανία εκτός αυτής μάλιστα υπολογίζεται πως μία κοινότητα περίπου 400 κολομβιανών εργάζεται και ζει στην Ελλάδα.

Κύριοι προορισμοί στα χρόνια των μαζικών εξόδων αποτέλεσαν οι ΗΠΑ, το Εκουαδόρ και η Βενεζουέλα ή 48% προς τη Βόρεια Αμερική, 40% προς τη Λατινική Αμερική και τη Καραϊβική, 11% προς την Ευρώπη και 1% προς τον υπόλοιπο κόσμο. Από κοινωνικοοικονομικής σκοπιάς το φαινόμενο φέρεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις. Αυτό συνέβη εν μέρει γιατί μεγάλο κομμάτι των κολομβιανών μεταναστών ήταν τόσο σε παραγωγική ηλικία όσο και κάτοχοι τίτλων σπουδών ή τουλάχιστον κάποιας τεχνικής εξειδίκευσης με αποτέλεσμα την απώλεια ενός τμήματος του εργατικού δυναμικού που η Κολομβία είχε και εξακολουθεί να έχει ανάγκη στη προσπάθεια της να ξεφύγει από το παρελθόν, χαρακτηριστικά υπολογίζεται πως οι μισοί περίπου εκ των Κολομβιανών ιατρών που αποφοίτησαν τα τελευταία χρόνια έχουν ήδη μεταναστεύσει στις ΗΠΑ και στο Μεξικό (Hudson 2010, pp 98). Από την άλλη πλευρά ο μεγάλος αριθμός των αποδήμων συνεισφέρει θετικά στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας αφού τα εισερχόμενα εμβάσματα είναι συνήθως διαδικασία εκτίμησης και επικοινωνίας μεταξύ αποδήμων και των συγγενών και φίλων τους που διαμένουν στη Κολομβία, χαρακτηριστικά σύμφωνα με τη δημοφιλή εφημερίδα EL TIEMPO τα εμβάσματα των απόδημων κολομβιανών έχουν ήδη ξεπεράσει την επιρροή της εξαγωγής καφέ στο εμπορικό ισοζύγιο πληρωμών (Wikipedia Emigration from Colombia).

Οι μαζικές μεταναστεύσεις της δεκαετίας του 2000 μετρίασαν την υπολογιζόμενη αύξηση πληθυσμού στη χώρα τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ωστόσο αυτή θα ήταν ούτως ή άλλως μικρής έκτασης καθώς η δημογραφική ιστορία της χώρας καταγράφει εντυπωσιακής κλίμακας δημογραφική μεταστροφή στη χώρα. Η γονιμότητα παρουσίασε πτώση σε ποσοστό 45% από τη 1966 έως το 2000, πτώση αποδιδόμενη σε πληθώρα αιτιάσεων όπως ο οικογενειακός προγραμματισμός, η κυβερνητική επιδότηση των αντισυλληπτικών, η πρόσβαση στην εκπαίδευση καθώς και η κοινωνική ενσωμάτωση των γυναικών, οι παγκόσμιες δημογραφικές τάσεις και επιπροσθέτως οι κοινωνικές επιπτώσεις της Κολομβιανής Σύγκρουσης (Hudson 2010, pp 99-101).

Ο αριθμός των γεννήσεων ανά 1000 κατοίκους από 44,2 γεννήσεις το 1960 έφτασε τις μόλις 19,9 το 2008 ενώ το μέγεθος της τυπικής κολομβιανής οικογένειας από 5,1 μέλη το 1979 έπεσε στα 3,9 το 2005 (Hudson 2010, pp 99-101). Το προσδόκιμο ζωής στη Κολομβία ανέρχεται στα 76,6 έτη στο σύνολο του πληθυσμού 73,5 έτη για τους άνδρες και 80,0 για τις γυναίκες, η βρεφική θνησιμότητα εκτιμάται στους 12,3 θανάτους ανά 1.000 γεννήσεις ενώ ο δείκτης γονιμότητας υπολογίζεται στις 1,94 γεννήσεις ανά γυναίκα και τέλος η χρήση αντισυλληπτικών μεθόδων πραγματοποιείται από το 81% του συνόλου του πληθυσμού (CIA World Factbook). Οι περισσότεροι δημογραφικοί δείκτες παρουσιάζουν εντυπωσιακή ανοδική πορεία κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας όπου η χώρα κινείται ορθολογικά στον δρόμο της ανάπτυξης και έχουν ευοδώσει βασικές ειρηνευτικές προσπάθειες. Η Κολομβία έχει σχετικά μικρής ηλικίας πληθυσμό με τη μέση ηλικία να είναι 31,2 έτη και την ηλικιακή κατανομή να διαμορφώνεται όπως παρακάτω :

Πίνακας 1. Ηλικιακή Κατανομή (Πηγή CIA World Factbook 2020)

<i>ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ</i>	ΠΟΣΟΣΤΟ επί του ΣΥΝΟΛΟΥ
0 -14 έτη	23,27%
15- 24 έτη	16,38%
25 – 54 έτη	42,04%
55 – 64 έτη	9,93%
65 έτη και άνω	8,39%

Εύκολα παρατηρεί κανείς πως η επικρατούσα ηλικιακή ομάδα είναι η 25-54 που περιλαμβάνει το 42% περίπου του πληθυσμού πράγμα που αποτελεί και την νόρμα παγκοσμίως όμως παιδιά και νέοι ενήλικες αποτελούν περίπου το 40% πληθυσμού και τέλος στη τρίτη ηλικία ανήκει μόλις το 8%. Ως μέτρο σύγκρισης παραθέτω τις αντίστοιχες εκτιμώμενες τιμές του 2020 για την Ελλάδα όπου κατ' αντιστοιχία η επικρατούσα και εδώ ηλικιακή ομάδα 25-54 περιλαμβάνει το 39,6% του πληθυσμού, παιδιά και νέοι ενήλικες αποτελούν λιγότερο από το 25%, οι ενήλικες στο τελευταίο μέρος της παραγωγικής τους ηλικίας ισοδυναμούν με το 13,1% του πληθυσμού ενώ οι ηλικιωμένοι αντιστοιχούν στο 22,43% (CIA World Factbook).

Παραδοσιακά στη Κολομβία οι κοινωνικοί διαχωρισμοί ήταν ένα εξόφθαλμα διακριτό φαινόμενο, γεγονός που επιδειωνόταν από την έλλειψη αξιόπιστων συγκοινωνιών αλλά και την ιδιαίτερη γεωλογία της χώρας. Από την περίοδο της αποικιοκρατίας και έπειτα το χρώμα του δέρματος διαμόρφωνε σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που η κοινωνία εκλάμβανε τον εκάστοτε πολίτη παραδείγματος χάριν οι κοινότητες των ιθαγενών αλλά και των αфро-κολομβιανών που παρουσιάζονται στο προηγούμενο υποκεφάλαιο (σελ.59). Προ του 20ού αιώνα τα παραπάνω διαμόρφωναν δύο μάζες πληθυσμών την μεσαία/άνω τάξη που κατάφερνε να απολαμβάνει κάποια από τα προνόμια της δυτικής κοινωνίας και όλους τους υπόλοιπους που αποτελούσαν τις κατώτερες τάξεις σχεδόν ανήμποροι πολιτικά, εκπαιδευτικά και οικονομικά. Οι αλλαγές του 20^{ου} αιώνα με τις βελτιώσεις στην συγκοινωνία και την επικοινωνία, η βιομηχανοποίηση καθώς και η έντονη αστικοποίηση σε συνδυασμό με την διεύρυνση των οικονομικών ευκαιριών και όχι τόσο ο αυτοπροσδιορισμός των πολιτών, δημιούργησαν το χώρο αλλά και την ανάγκη για νέες κοινωνικές τάξεις, κοινωνικές τάξεις που παραμένουν έως σήμερα σε γενικές γραμμές αναλλοίωτες (Hudson 2010, pp 101-103).

Η δυναμική κοινωνικής ανέλιξης σχετίζεται άμεσα με το πόσο λευκός είναι κάποιος και η λευκή ή σχετικά λευκή επιδερμίδα αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό της επικρατούσας ανεπίσημης κοινωνικής τάξης που ονομάζεται *rosca*s που κυριολεκτικά σημαίνει κύκλος ή ρολό αλλά ουσιαστικά χαρακτηρίζει έναν κοινωνικό κύκλο στον οποίο ανήκουν τα μέλη εκείνα της κοινωνίας από τα οποία προέρχεται σχεδόν στο σύνολο της η πολιτική, κοινωνική και οικονομική ελίτ (Hudson 2010, pp 101-103). Φυσικά όπως και σε όλες τις κοινωνίες ο πλούτος, η μόρφωση, η καταγωγή, το οικογενειακό παρελθόν, το επάγγελμα και η σχετική εξουσία προς την κοινωνία είναι

ουσιαστικοί παράγοντες κοινωνικής τοποθέτησης. Τα όρια μεταξύ των ανεπίσημων κοινωνικών στρωμάτων είναι περισσότερο ευέλικτα στο αστικό περιβάλλον όπου υπάρχει πληθώρα ευκαιριών και περισσότερο άκαμπτα στην ύπαιθρο.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση στη Κολομβία ωστόσο έχει και επίσημο χαρακτήρα αφού με νόμο του κράτους το 1994 και με σκοπό την καλύτερη διανομή των κονδυλίων κοινωνικής πολιτικής καθιερώθηκε ένα τέτοιο σύστημα που διαχωρίζει τους πολίτες σε 6 κατηγορίες λαμβάνοντας υπόψη διάφορα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, όπως η τοποθεσία και το η κτηματομεσιτική αξία της γειτονίας που δηλώνεται ως κατοικία αλλά και τα επιμέρους χαρακτηριστικά της κάθε οικίας όπως λόγου χάρη η ποιότητα κατασκευής της καθώς και το αν περιλαμβάνει κήπο ή χώρο στάθμευσης (Hudson 2010, pp 101-103). Εκ πρώτης αυτός ο τρόπος κατηγοριοποίησης μπορεί να φαντάζει ανεπαρκής όμως πρακτικά αποδεικνύεται ακριβής και παρέχει όντως πολύτιμη βοήθεια στον τρόπο διανομής των σχετικών κονδυλίων αφού τα κριτήρια παρέχουν μεν τετριμμένες πληροφορίες από τις οποίες προκύπτουν δε χρήσιμα συμπεράσματα για την οικονομική δυνατότητα του κάθε νοικοκυριού.

Κάθε νοικοκυριό αξιολογείται λοιπόν με ένα βαθμό από το 1 έως το 6, όπου το 1 μεταφράζεται σε νοικοκυριό πολύ χαμηλής κοινωνικής τάξης, το 2 χαμηλής, το 3 άνω χαμηλής, το 4 μεσαίας, το 5 άνω μεσαίας και το 6 υψηλής. Στο 3 και μικρό κομμάτι του 4 εντάσσεται μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού (περίπου το 30%) που βρίσκεται σε διαδικασία κοινωνικής ανέλιξης όπως ιδιωτικοί υπάλληλοι ή εξειδικευμένοι εργάτες οι οποίοι στοχεύουν κυρίως στη διατήρηση αυτού του στάτους για τους ίδιους αλλά με προσδοκίες για τους απογόνους τους με την μόρφωση των να αποτελεί βασική επιδίωξη. Στις κατηγορίες 1 και 2 βρίσκονται οικογένειες με ουσιαστική ανάγκη κρατικής βοήθειας για την επιβίωση τους ενώ οι κατηγορίες 5 και 6 και το μεγαλύτερο κομμάτι του 4 αποτελούν μόλις το 11% του συνόλου του πληθυσμού και διακρίνονται για την μορφωτική, οικονομική και ταξική τους επιφάνεια. Συνολικά οι κατηγορίες 1, 2 και 3 περιλαμβάνουν το 89% του πληθυσμού με τις πρώτες δύο να λαμβάνουν τον κύριο μέρος επιδομάτων και εν γένει κρατικής βοήθειας ενώ η τρίτη όντας συνήθως σε καθεστώς έντονης ταξικής κινητικότητας μάλλον θα πρέπει να θεωρείται αδικημένη.

Αν και ο τρόπος αυτός κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι εν μέρει επιτυχής πολλές φορές συναντάμε παραδείγματα όπου μέλη της κατηγορίας 3 έχουν πολύ μεγαλύτερα εισοδήματα από αυτά των ανωτέρων κοινωνικών κατηγοριών ή μέλη των τελευταίων που για λόγους ταξικής καταγωγής διατηρούν τρόπο ζωής υπό την κοινωνική τους τάξη, στην ανωμαλία αυτή ανήκουν και οι σχετιζόμενοι με το εμπόριο παράνομων ναρκωτικών ουσιών ο τρόπος ζωής και οι προσδοκίες των οποίων δε συνάδει με την οικονομική τους επιφάνεια.

Η θέση κάποιου στην βαθμίδα κοινωνικής διαστρωμάτωσης είτε της επίσημης είτε της ανεπίσημης είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον τύπο της οικογένειας που περιβάλλει τον εκάστοτε πολίτη. Ο κλασικός τύπος της Κολομβιανής οικογένειας είναι αυτός της διευρυμένης ή πολυπυρηνικής πατριαρχικής οικογένειας στην οποία δημιουργούνται ισχυρές σχέσεις μεταξύ των πυρηνικών οικογενειών που συνδέονται διαμέσου των ανδρών. Ιδιαίτερος από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα οι ραγδαίες αλλαγές στην κοινωνία της Κολομβίας ήτοι η αστικοποίηση, η βιομηχανοποίηση, ο εκμοντερνισμός του τρόπου ζωής και όχι μόνο επέφεραν και αλλαγές σε αυτό τον παραδοσιακό τύπο οικογένειας όχι όμως στον βαθμό που ίσως αντιλαμβάνονται οι υπέρμαχοι της. Τα μέλη των κατώτερων κοινωνικών τάξεων συχνά αναγκάζονταν να μετακινούνται σε αναζήτηση οικονομικών ευκαιριών ή έφεταν θύματα αναγκαστικού εκτοπισμού για λόγους σχετιζόμενους με τη Κολομβιανή Σύγκρουση με αποτέλεσμα η ισχύς των οικογενειακών δεσμών να μειώνεται και να επικρατεί ένα μοντέλο πυρηνικής οικογένειας.

Εντούτοις παρά τη διαφοροποίηση σε συγκεκριμένο κομμάτι της κοινωνικής διαστρωμάτωσης η πολυπυρηνική οικογένεια εξακολουθεί να είναι μέχρι και τις μέρες μας η νόρμα στη Κολομβία. Η εμπιστοσύνη και η αλληλοστήριξη μεταξύ συγγενών ανεξαρτήτως βαθμού συγγένειας είναι ακόμη επικρατούσες πρακτικές, μάλιστα στον ήδη ευρύ οικογενειακό κύκλο συμπεριλαμβάνονται και μέλη που προκύπτουν μέσω του θεσμού του *compradrazgo* που βάση του έχει το ρωμαιοκαθολικό μυστήριο της βαπτίσεως, θεσμού ανάλογου της ελληνικής κουμπαριάς (Hudson 2010, pp 104). Ο ρόλος του πατέρα εξακολουθεί να είναι πρωταρχικός παρά τη νομική κατοχύρωση της ισότητας των δύο γονέων ενώ η μητέρα είναι επικεφαλής του νοικοκυριού, προτεραιότητα και ευθύνη της είναι το να γεννήσει και να μεγαλώσει τα παιδιά της οικογένειας ενώ εν γένει μπορούμε να πούμε πως έχει το ρόλο του βοηθού του πατέρα.

Ιδίως στην ανώτερες τάξεις αυτές οι λαογραφικές παρατηρήσεις τείνουν να έχουν εξαιρετικά ποσοστά ακρίβειας καθώς ο πατριαρχικός ρόλος του πατέρα είναι απόλυτος και οι μητέρες, σύζυγοι και κόρες σπανίως έχουν το δικαίωμα στην εργασία ενώ η κοινωνική παράδοση θεωρεί απαραίτητη τη συμμετοχή τους στα εκκλησιαστικά μυστήρια της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας αλλά και σε συγκεκριμένους συλλόγους και λέσχες που απευθύνονται αποκλειστικά στις γυναίκες της «καλής» κοινωνίας μέσω των οποίων θα επιλέξουν και τον μελλοντικό τους σύντροφο. Μολαταύτα όλο και περισσότερες γυναίκες των ανωτέρων κοινωνικών τάξεων επιλέγουν πλέον την εργασία, οι άγαμες θυγατέρες κάνουν την επανάσταση τους διαλέγοντας οι ίδιες πλέον τους συντρόφους τους και διεκδικούν εν γένει ίσα δικαιώματα με τους άνδρες της οικογένειας έχοντας όμως να διανύσουν αρκετό δρόμο ωσότου πλησιάσουν τα επίπεδα ανεξαρτησίας της Βορείου Αμερικής και της Ευρώπης. Στις λαϊκές και φτωχότερες τάξεις του πληθυσμού ο βιοπορισμός έχει ήδη ακυρώσει τις παραπάνω πολιτισμικές νόρμες ενώ μάλιστα σε περιπτώσεις που ο πατέρας της οικογένειας δεν βρίσκεται σταθερά στο σπίτι ή είναι μονογονεϊκές αυτή αποκτά τον πατριαρχικό ρόλο, στο γεγονός αυτό εντοπίζεται και η πέραν του μέσου όρου της λατινικής Αμερικής πολιτικοποίηση της κολομβιανής γυναίκας (Hudson 2010, pp 104-105).

Η ρωμαιοκαθολική εκκλησία που συνιστά το πολυπληθέστερο χριστιανικό δόγμα επηρεάζει άμεσα τις παραδόσεις και τις κοινωνικές συνήθειες των κολομβιανών, χαρακτηριστικά ο θρησκευτικός γάμος είναι εκ των ουκ άνευ για τις μεσαίες και ανώτερες τάξεις ενώ το μέγεθος του αποτυπώνει την σχετική οικονομική και κοινωνική επιτυχία των πολιτών. Η ισότητα των δύο συζύγων κατοχυρώθηκε μόλις το 1974 καθώς πριν από αυτό το σημείο οι γυναίκες ήταν νομικά υποχρεωμένες να πειθαρχούν στα θέλω του συζύγου τους. Το διαζύγιο επετράπη μερικώς από το 1976 όσον αφορά στους θρησκευτικούς γάμους και απολύτως με την εφαρμογή του ισχύοντος συντάγματος μόλις το 1991, ενώ με νόμο του 2005 επετεύχθη η επιτάχυνση των διαδικασιών χωρίς την απαραίτητη μέχρι τότε διάσταση των δύο συζύγων για τουλάχιστον δύο έτη (Hudson 2010, pp 106-107).

Η οικονομική ανάπτυξη στη Κολομβία κατά τη διάρκεια της νέας χιλιετίας έχει υπάρξει από ικανοποιητική έως απλά επαρκής για τα δεδομένα μίας αναπτυσσόμενης οικονομίας, με τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση του ΑΕΠ να πραγματοποιείται το 2011 στο 6,95% και τη πιο πρόσφατη μέτρηση το 2019 στο

3,32% (Worldbank GDP Growth Colombia). Πρακτικά αυτό σημαίνει πως σταδιακά πραγματοποιείται μία συγκέντρωση πλούτου σε εθνικό επίπεδο τι ποσοστό όμως αυτής καρπώνονται οι ομάδες του πληθυσμού με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα; Γενικότερα η λατινική Αμερική αποτελεί μία γεωγραφική ομάδα χωρών με μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος και η Κολομβία δυστυχώς παραμένει ακόμη και σήμερα στις πρώτες θέσεις αυτής της κατάταξης.

Μεγάλος αριθμός Κολομβιανών μπορούν να χαρακτηριστούν ως φτωχοί όποια και αν είναι η μέθοδος ανάλυσης του πληθυσμού. Ο πιο συνηθισμένος και σχεδόν καθολικά χρησιμοποιούμενος δείκτης έκφρασης της εισοδηματικής ανισότητας είναι ο συντελεστής GINI ο οποίος παίρνει τιμές από 0,0 (απόλυτη ισοκατανομή) έως 1,0 (απόλυτη ανισοκατανομή) και για την Κολομβία η πιο πρόσφατη διαθέσιμη τιμή υπολογίστηκε στο 0,504 για το 2018 ενώ τη τελευταία εικοσαετία η χειρότερη τιμή εντοπίζεται τη χρονιά της μεγάλης ύφεσης του 1999 με τον δείκτη στο 0,587 ενώ η καλύτερη το 2017 με 0,497 (World Bank GINI estimate).

Τι σημαίνουν όμως πρακτικά αυτές οι τιμές; Σίγουρα παρατηρείται σταδιακή βελτίωση κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα καθώς οι τιμές του δείκτη πράγματι δείχνουν μειωτικές τάσεις ιδιαιτέρως τα χρόνια των κυβερνήσεων Ουρίμπε και Σάντος ωστόσο αυτές οι βελτιωμένες τιμές απέχουν παρασάγγας από τις ανεπτυγμένες κοινωνίες του δυτικού κόσμου και όχι μόνο. Ενδεικτικά θα αναφέρω τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες τιμές από το αρχείο της Παγκόσμιας Τράπεζας διαφόρων χωρών ανά την υφήλιο ώστε να μπορεί να κατανοηθεί η συγκεκριμένη μέτρηση, στην Ελλάδα ο δείκτης υπολογίζονταν σε 0,344 (2017), στη Σουηδία στο 0,288 (2017), στην Αίγυπτο στη Βόρεια Αφρική στο 0,315 (2017) στη Γκάνα στη κεντρική Αφρική στο 0,435 (2016), στις ΗΠΑ στη βόρεια Αμερική στο 0,414 (2016), στο γειτονικό της Κολομβίας Εκουαδόρ στο 0,454 (2018), στην Αργεντινή στη Νότια Λατινική Αμερική στο 0,414 (2018), στη Κίνα στη Νοτιοανατολική Ασία στο 0,385 (2016) ενώ τέλος στην Αυστραλία στην Ωκεανία στο 0,344 (2014). Παρατηρούμε πως σε όλες τις περιπτώσεις ανεξαρτήτως στάτους οικονομικής ανάπτυξης οι τιμές του δείκτη είναι σχεδόν καθολικά μικρότερες ή πολύ μικρότερες γεγονός που μαρτυρά την ριζική και βαθιά εισοδηματική ανισότητα που επικρατεί στη Κολομβία. Χαρακτηριστικά το 2015, το 10% των νοικοκυριών με τα χαμηλότερα εισοδήματα πραγματοποίησε μόλις το 1,2% της συνολικής εθνικής κατανάλωσης ενώ το 10% με τα μεγαλύτερα εισοδήματα πραγματοποίησε το 39,6% (CIA World Factbook).

Ωστόσο η κοινωνία της Κολομβίας αλλάζει και αλλάζει προς το καλύτερο καθώς ανθρωπιστικοί και κοινωνικοί στατιστικοί δείκτες σχηματίζουν αυτή την εικόνα βελτίωσης κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα το ποσοστό των Κολομβιανών που ζουν κάτω από το εθνικό όριο φτώχειας από το 49,7% το 2002 υπολογίζεται στο 27,0% το 2018, η πολυδιάστατη φτώχεια η οποία λαμβάνει υπόψη και άλλες διαστάσεις πλην της εισοδηματικής όπως η πρόσβαση στη παιδεία, την υγεία και τις γενικότερες συνθήκες διαβίωσης από το 30,4% το 2010 έχει υποχωρήσει στο 19,6% το 2018, το ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που κατέχει το 20% φτωχότερων νοικοκυριών από το 1,9% το 2000 αυξήθηκε στο 4,0% το 2018, η εγγραφή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 73,1% το 2000 έφτασε στο 97,5% το 2018, τέλος η ανεργία που αποτελεί μείζονος σημασίας κοινωνικό και οικονομικό ζήτημα αφού ξεπέρασε το 20% στα χρόνια της κρίσης (1999-2000) σταδιακά μειώνεται αφού από το 2011 και έπειτα υπολογίζεται σε μονοψήφια ποσοστά με τη χαμηλότερη τιμή τα τελευταία 30 τουλάχιστον χρόνια να μετριέται το 2015 στο 8,3% (World Bank World Development Indicators Colombia).

Το πρόβλημα της ανισοκατανομής εισοδήματος φαντάζει οξύτερο αν συμπεριλάβουμε και τον παράγοντα γεωγραφία στη συζήτηση και αυτό γιατί η φτώχεια αν και εμφανής σε όλη την επικράτεια είναι διάχυτη στην αγροτική ύπαιθρο αλλά και γενικότερα στη κολομβιανή επαρχία. Οι ιδιοκτήτες μικρών καλλιεργήσιμων εκτάσεων που απολαμβάνουν ανώτερο κοινωνικό στάτους από τους εργάτες που δουλεύουν για αυτούς πολύ συχνά αδυνατούν να κερδίσουν τα προς το ζην και αναγκάζονται να αναζητήσουν και δεύτερη εργασία που στη καλύτερη περίπτωση θα τους αποδώσει τις μισθολογικές απολαβές του ανειδίκευτου εργάτη ενώ εργάτες που δουλεύουν για αυτούς πληρώνονται εν μέρει με κομμάτι της παραγωγής και συνήθως οι συνθήκες διαβίωσης τους παραπέμπουν σε συνθήκες που θα ήταν αποδεκτές στον ανεπτυγμένο κόσμο σε προηγούμενο αιώνα (Hudson 2010, pp 110). Αντιστοίχως οι εργάτες στη βιομηχανία στις πόλεις παρότι θα θεωρούνταν φτωχοί σε οποιαδήποτε ανεπτυγμένη χώρα σε σχέση με τους εργαζόμενους στην ύπαιθρο μοιάζουν με εργατική ελίτ (Hudson 2010, pp 110).

Οι φτωχότεροι κάτοικοι των αστικών περιοχών δεν είναι άλλοι από τα θύματα του αναγκαστικού εκτοπισμού που λαμβάνει χώρα κυρίως στην ύπαιθρο, ζουν σε αυτοσχέδιες και προσωρινές κατοικίες στις περιοχές tugurios (παραγκουπόλεις) στα περίχωρα των πόλεων, όπου αναμειγνύονται με τους υπάρχοντες κατοίκους και

απασχολούνται στον τομέα του εμπορίου και των υπηρεσιών ιδιαίτερος στην ανεπίσημη οικονομία χωρίς φυσικά ασφάλιση και τα απορρέοντα από αυτήν προνόμια αλλά τουλάχιστον έχοντας τη δυνατότητα έστω και αυτού του είδους εργασίας από περισσότερα του ενός μέλη της οικογένειας σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στην επαρχία (Hudson 2010, pp 110-111).

3.1.6. Συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

Οι παροχές υγείας στη Κολομβία είναι κρατικές και δωρεάν για τους έχοντες ασφάλιση καθώς και ιδιωτικές που μπορεί να είναι δωρεάν αν πρόκειται για φιλανθρωπικά ιδρύματα που συνήθως χρηματοδοτούνται από την εκκλησία ή επί πληρωμή όταν πρόκειται για επιχειρήσεις υγείας με σκοπό το κέρδος. Οι επί πληρωμή υπηρεσίες είναι υψηλής ποιότητας και λειτουργούν σε επίπεδο εφάμιλλο των αντίστοιχων επιχειρήσεων στις ΗΠΑ ωστόσο απευθύνονται σε ένα μικρό κομμάτι του πληθυσμού με οικονομική επιφάνεια.

Ο αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους ήταν 2,08 το 2017 (CIA World Factbook) και τα διαθέσιμα νοσοκομειακά κρεβάτια 1,7 το 2018 (OECD Data Colombia) δεδομένα που βρίσκονται άνω του μέσου όρου της Λατινικής Αμερικής. Το σύστημα υγείας σήμερα υπόκειται διοικητικά στο υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας (Ministerio de Salud y Protección Social) αν και για δεκαετίες ανήκε στο ομώνυμο υπουργείο Υγείας (1953-2002), συγκεκριμένα το κομμάτι της υγείας διαχειρίζεται από την Εποπεύουσα Επιτροπή Υγείας. Το κομμάτι της κοινωνικής πρόνοιας διαχειρίζονται δύο άλλοι θεσμοί, το Ινστιτούτο Κοινωνικής Ασφάλισης (ISS) όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα και το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Σύνταξης όσον αφορά τους εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα, τις δυνάμεις ασφαλείας και άλλες Δημόσιες Επιχειρήσεις.

Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας έχει το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Κολομβίας (DANE) να την υπολογίζει στο 78% για το 2007 (Hudson 2010, pp 114). Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική για τους εργαζομένους και με το νόμο 100 του 1993 (με σκοπό τότε την ανάπτυξη του σχετικού οικονομικού τομέα) που βρίσκεται ακόμη σε ισχύ αυτή ουσιαστικά διαχωρίζεται σε δύο κατηγοριών πακέτα εισφορών και παροχών, γεγονός που από τη μία παρέχει πιο ευρεία υγειονομική κάλυψη αλλά από την άλλη προσφέρει

ουσιαστικά και υπηρεσίες δύο «ταχυτήτων» με τους οικονομικά ασθενέστερους να υποχρεώνονται σε καθυστερήσεις αλλά και περιορισμένη πρόσβαση (Hudson 2010, pp 115). Πάρα ταύτα η δημοσιονομική δαπάνη για την υγεία και την ασφάλιση έχει αυξηθεί κατακόρυφα από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 που υπολογίζονταν περίπου στο 2,5% αφού το 2016 αυτή αντιστοιχούσε στο 5,9% του κρατικού προϋπολογισμού (CIA World Factbook), βέβαια λόγος γίνεται για την κατασπατάληση σημαντικού μέρους αυτού λόγω διαφθοράς αλλά επίσης και την εισφοροδιαφυγή που περιορίζει τη συγκέντρωση κεφαλαίων.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί πολλάκις στη παρούσα η Κολομβία είναι μία χώρα αντιθέσεων έτσι και στους τομείς της ποιότητας ζωής και υγείας τα πράγματα δε θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά. Η προ του 1950 κυρίως γεωργική Κολομβία έμοιαζε περισσότερο με μία χώρα του «τρίτου» ή «αναπτυσσόμενου» κόσμου και ανάλογη ήταν και η ποιότητα ζωής που απολάμβαναν οι πολίτες της, οι σαρωτικές όμως αλλαγές που ακολούθησαν όπως η αστικοποίηση, βιομηχανοποίηση και η ανάπτυξη των κρατικών υποδομών μεταφορών και συγκοινωνίας σε συνδυασμό με τη συνταγματική αναθεώρηση του 1991 και την γενικότερη μεταστροφή δημοσιονομικής πολιτικής από τη δεκαετία του 1990 επέφεραν αργή αλλά διαρκή βελτίωση στον τομέα παρά την κάθετα αντιφατική παράμετρο της κοινωνικής ζωής, τη Κολομβιανή Σύγκρουση. Η Κολομβία του 21^{ου} αιώνα λοιπόν βρίσκεται στην 79^η θέση σε σύνολο 187 χωρών στη κατάταξη HDi στη πιο πρόσφατη έρευνα από την αρμόδια υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών Ανθρώπινης Ανάπτυξης το 2019 (HDI Project), αναλυτικότερα στο μέσο περίπου της δεύτερης ομάδας χωρών με τον χαρακτηρισμό χώρες «Υψηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης».

Στις φτωχότερες γεωγραφικά και κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού παρατηρούνται αναπνευστικές και γαστρεντερικές ασθένειες που πίπτουν στο τομέα της προληπτικής ιατρικής καθώς και ελλιπής σίτιση όχι όσον αφορά στο θερμιδικό κομμάτι αλλά στην ποιότητα της διατροφής που είναι πλούσια σε επεξεργασμένα σάκχαρα και άμυλο γεγονός που έχει σαν απόρροια σχετιζόμενες με αυτές τις τροφές ορμονικές διαταραχές όπως ο διαβήτης και η παχυσαρκία. Στον αντίποδα οι πληθυσμιακές ομάδες που ανήκουν στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις και εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στο αστικό περιβάλλον είναι όλο και περισσότερο εμφανείς χρόνιες και εκφυλιστικές παθήσεις όπως τα καρδιακά νοσήματα και ο καρκίνος (Hudson 2010, pp 116).

Αξιοσημείωτες βελτιώσεις έχουν καταγραφεί στους τομείς της μητρικής και βρεφικής θνησιμότητας όπου η Κολομβία υστερούσε σημαντικά ακόμα σε σύγκριση με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής αυτό συνέβαινε κυρίως λόγω των παράνομων εγχειρήσεων υπό αβέβαιες υγειονομικές συνθήκες έως και το 2006 όταν και νομιμοποιήθηκε η διαδικασία της έκτρωσης. Ακόμη ένα πρόβλημα που ταλάνιζε επί σειρά ετών τη χώρα ήταν ο αριθμός των δολοφονιών και των σχετιζόμενων με τη Κολομβιανή Σύγκρουση θανάτων που για ένα σύντομο χρονικό διάστημα τη δεκαετία του 1990 ήταν ο πρωταρχική αιτία θανάτου (πλην φυσικών αιτίων) (Hudson 2010, pp 116). Σήμερα έπειτα από σειρά ετών ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, συμφωνιών και αποστρατεύσεων ενώ το πρόβλημα υφίσταται έχει πάρει μία πολύ ηπιότερη μορφή, συγκεκριμένα ο Δείκτης Ανθρωποκτονιών ανά 100.000 κατοίκους βρίσκεται στο 24,9 ενώ για παράδειγμα στις γειτονικές Βραζιλία και Βενεζουέλα ανέρχεται στο 30,5 και 56,3 αντίστοιχα με στοιχεία 2012-2017, βεβαίως μιλάμε για μία άλλη κοινωνική πραγματικότητα που αν και βελτιωμένη απέχει εξαιρετικά από τα πρότυπα των ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου χαρακτηριστικά στην Ελλάδα ο δείκτης βρίσκεται στο 0,6 (HDr Report 2019 p.22-23).

Δυστυχώς τροπικές ασθένειες όπως η μαλάρια και η λείσμανίαση και ο κίτρινος πυρετός όχι μόνο δεν έχουν εξαφανισθεί αλλά παρατηρούνται στις τροπικές περιοχές τις χώρες καθώς και χάρη της αυξημένης κινητικότητας των κατοίκων στα πλαίσια του φαινομένου του αναγκαστικού εκτοπισμού στις πεδινές και παραλιακές περιοχές της χώρας (Hudson 2010, pp 116). Επίσης η εξάπλωση του ιού HIV ήταν σχετικά ευρεία κυρίως της αμελούς κυβερνητικής αντιμετώπισης στο παρελθόν όμως έστω και η καθυστερημένη αναγνώριση του ζητήματος δείχνει να περιορίζει την επέκταση της ασθένειας, συγκεκριμένα σήμερα 0,6% του πληθυσμού ηλικίας 15-49 ετών είναι φορείς του ιού ενώ ως μέτρο σύγκρισης το ποσοστό αυτό στην Ελλάδα ανέρχεται 0,2% (HDr Report 2019 p.6-7). Τέλος μείζονος σημασίας ζήτημα για τον τομέα της υγείας αποτέλεσε η εξάπλωση της παράνομης χρήσης ναρκωτικών συγχρόνως με την «άνθιση» της παράνομης καλλιέργειας και διακίνησης τους και ενώ η χρήση της κοκαΐνης είναι σχετικά περιορισμένη σε σχέση με τις ΗΠΑ και άλλες χώρες με καλύτερη ποιότητα ζωής, η εξάπλωση της χρήσης της ακατάλληλης προς εξαγωγή κοκαΐνης σε συνδυασμό με καπνό ή άλλες ουσίες, κατά τη κολομβιανή αργκό bazuco, αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί σημαντική αιτία εθισμού με τραγικές συνέπειες για τους χρήστες του (Hudson 2010, pp 117).

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Κολομβίας για πολλά χρόνια αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής κυρίως για τον αναδιανεμητικό του χαρακτήρα και τον μικρό αναλογικά αριθμό δικαιούχων που απολάμβαναν τα σχετικά οφέλη καθώς μεγάλος αριθμός εργαζομένων κατέβαλε εισφορές αλλά μόνο ένα μικρό ποσοστό εξ αυτών πληρούσε τα κριτήρια συνταξιοδότησης με αποτέλεσμα οι φτωχότεροι να χρηματοδοτούν τις συντάξεις της οικονομικής ελίτ (ISS) και των διαφόρων κατηγοριών κρατικών και δημοσίων υπαλλήλων (Cajanal), σε αυτήν την συστημική δυσλειτουργία κλήθηκε να απαντήσει η κυβέρνηση με το νόμο 100 του 1993 του τότε προέδρου Σεζάρ Γκαβίρια (Hudson 2010, pp 118). Στα πλαίσια αυτού ο κάθε ασφαλισμένος κατέχει ένα ειδικό ατομικό συνταξιοδοτικό λογαριασμό στον οποίο πιστώνονται κεφάλαια τόσο από τον ίδιο όσο και από τους εργοδότες του αλλά και το κράτος στη περίπτωση που χρειάζεται κρατική βοήθεια για τη συμπλήρωση των απαιτούμενων ποσών για τη χορήγηση σύνταξης, με τους λογαριασμούς να είναι είτε δημόσιοι είτε σε ιδιωτικά ιδρύματα. Οι σκανδαλωδώς υψηλές αποδοχές των κρατικών υπαλλήλων κυρίως δικαστικών, καθηγητών και στρατιωτικών συνέχιζαν να βαρύνουν δυσανάλογα το σύστημα και το μεγαλύτερο κομμάτι των συντάξεων κατέληγε να πληρώνεται όχι από ασφαλιστικές εισφορές αλλά από δημοσιονομικές φορολογικές εισπράξεις (Hudson 2010, pp 118). Ακολούθησαν αυξήσεις των ασφαλιστικών εισφορών και των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης με πιο πρόσφατη αλλαγή αυτή του 2014 η οποία και διαμορφώνει το όριο συνταξιοδότησης στα 57 για τις γυναίκες και στα 62 για τους άνδρες.

Οι δυσανάλογα υψηλές αποδοχές των δημοσίων και κρατικών υπαλλήλων παραμένουν ένα σημαντικό πρόβλημα για το σύστημα έως και σήμερα όμως το πρωτεύον ζήτημα που καλείται να επιλύσει η πολιτεία δεν είναι άλλο από την παράτυπη οικονομία και την «μαύρη» εργασία καθώς όχι μόνο της στερεί πολύτιμους πόρους που θα προέκυπταν από τη καταβολή εισφορών και φόρων αλλά επιβαρύνει τον προϋπολογισμό με περαιτέρω έξοδα ώστε να δίδονται επιδόματα πρόνοιας στους πιο αδύναμες πληθυσμιακές ομάδες που δεν μπορούν να κατοχυρώσουν δικαιώματα σύνταξης γήρατος, χαρακτηριστικά με στοιχεία περιόδου 2009-2018 μόλις το 51,7% των Κολομβιανών στις επιλέξιμες ηλικίες το καταφέρνει ενώ με στοιχεία περιόδου 2011-2018 το 56,3% του εργατικού δυναμικού που απασχολείται σε όλους τους τομείς πλην τη αγροτικής παραγωγής εργάζεται στη παράτυπη οικονομία (HDr Report 2019 p.19).

3.1.7 Η θρησκεία και οι αλληλεπιδράσεις της με το κράτος και τη κοινωνία.

Ήδη από την ιστορική αναδρομή αποτυπώνεται στη παρούσα ο πρωτεύοντας ρόλος που κατέχει η ρωμαιοκαθολική εκκλησία στην κοινωνική και πολιτική ζωή στη χώρα. Στο παρελθόν προέκυπταν ακόμη και εμφύλιοι πόλεμοι για τις ιδεολογικές διαφορές Συντηρητικών και Φιλελεύθερων κάτι που βέβαια σήμερα θα ήταν αδιανόητο. Τα σημάδια των καιρών δείχνουν χαλάρωση τόσο στην απολυτότητα με την οποία αντιμετωπίζονται τα θρησκευτικά ζητήματα τόσο από τους πολιτικούς αντιπάλους όσο και από τους πιστούς όπως καταμαρτυρεί και η εντυπωσιακή μείωση των δεικτών γονιμότητας και η ευρύτητα χρήσης σύγχρονων μέσων αντισύλληψης χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως η εκκλησία στερείται επιρροής (Hudson 2010, pp 119).

Δημοσκοπήσεις καταδεικνύουν πως η εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ρωμαιοκαθολική εκκλησία είναι σταθερά υψηλότερη από αυτή προς τους πολιτικούς ή τους δημοσιογράφους μάλιστα το 93% των πολιτών δηλώνει αποφασιστικά τη χριστιανική του πίστη, συγκεκριμένα 79% καθολικοί, 14% προτεστάντες (CIA World Factbook) ενώ η ρωμαιοκαθολική εκκλησία κατανέμεται σε ένα εξαιρετικά οργανωμένο ιδρυματικό δίκτυο που περιλαμβάνει 8.000 ιερείς και 18.000 μοναχούς και μοναχές, εκτενές σχολικό δίκτυο, τη πλήρη λειτουργία πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, πολυάριθμα φιλανθρωπικά ιδρύματα, ορφανοτροφεία και ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας (Hudson 2010, pp 120).

Όπως και στις περισσότερες χριστιανικές κοινωνίες στις μέρες μας η πλειοψηφία των μελών των μεσαίων και άνω κοινωνικών τάξεων είναι αγνωστικιστές και μόνο τύποις χριστιανοί και συμμετέχουν σε όλες τις σημαίνουσες θρησκευτικές τελετές όπως γάμος, βάπτιση, θρησκευτική ταφή κυρίως για λόγους τήρησης των παραδόσεων και ικανοποίησης των γηραιότερων και πιο ενεργών θρησκευτικά μελών της οικογένειας, σπανίως όμως συμμετέχουν στις εβδομαδιαίες και περιοδικές λειτουργίες της εκκλησίας. Αντιθέτως τα μέλη των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων έχουν πιο ενεργή συμμετοχή και ουσιαστική πίστη στο χριστιανικό δόγμα αν και σε κάποιες γεωγραφικές περιοχές αυτή αναμιγνύεται με πολιτισμικές παραδόσεις που χρονολογούνται πριν την αποικιοκρατική περίοδο όπως στη Καραϊβική ακτή και τα

βόρεια πεδινά όπου η παρουσία της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας είναι από πιο διακριτική έως και αναιμική (Hudson 2010, pp 120).

Παρά τις αναμενόμενες αλλοιώσεις της έντασης της πίστης η παρουσία της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας είναι εύκολα διακριτή σε όλη την επικράτεια και σε κάθε πλατεία η εκκλησία της ενορίας επισκιάζει τα υπόλοιπα κτήρια που κατέχουν οποιαδήποτε κοινωνική αξία (Hudson 2010, pp 121).

Η αναδιάρθρωση της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας παγκοσμίως μετά το πέρας των εργασιών της Β' Συνόδου του Βατικανό έφερε αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της και στη Κολομβία. Ιδιαίτερος μετά την εκλογή του Πάπα Ιωάννη του Β' στον παπικό ρόλο σκληροπυρηνικά στελέχη παρέμειναν στην αφάνεια ενώ πιο ουδέτεροι κληρικοί αλλά ακόμη και μη θρησκευόμενοι πήραν τον έλεγχο σημαντικών ιεραρχικά θέσεων μάλιστα τόσο διακριτική υπήρξε η παρουσία της που για ένα μικρό χρονικό διάστημα επετράπη σε μικρό αριθμό κληρικών η συμμετοχή σε επαναστατικές ομάδες. Ίσως η περισσότερο πολιτική πράξη της από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα ήταν η πολιτική πίεση μηδενικών αναφορών στον Θεό κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 1991 καθώς έως και σήμερα αποφεύγει να συνδέσει τον όνομα της με λέξεις όπως έκτρωση, ευθανασία ή ομοφυλοφιλία (Hudson 2010, pp 122).

Η ρωμαιοκαθολική εκκλησία πολλές φορές ανέλαβε τον ρόλο του διαμεσολαβητή σε διαπραγματεύσεις μεταξύ των αρχών και επαναστατικών ομάδων, στελέχη της δολοφονήθηκαν κατά τη Κολομβιανή Σύγκρουση με θύτες τόσο αντάρτες όσο και παραστρατιωτικούς ενώ όπου δεν υπήρχαν αντικρουόμενες απόψεις πραγματοποιούσε καμπάνιες για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ασθενέστερων μελών της κολομβιανής κοινωνίας (Hudson 2010, pp 123).

Οι αλλαγές στην κοινωνικοπολιτική ζωή στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα σε συνδυασμό με την αλλαγή προσέγγισης από το ρωμαιοκαθολική εκκλησία από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα αλλά και η «κόπωση» που επήλθε ύστερα από εκατοντάδες χρόνια όπου αποτελούσε τη σχεδόν αποκλειστική επιλογή των Κολομβιανών δημιούργησε τον κατάλληλο χώρο ώστε να διεκδικήσουν ένα μέρος του θρησκευτικού χώρου άλλα χριστιανικά δόγματα και κάπως έτσι ξεκίνησε η άνοδος του προτεσταντισμού. Πριν από τη δεκαετία του 1970 οι προτεστάντες στους οποίους περιλαμβάνονται διάφορα δόγματα όπως οι Πρεσβυτεριανοί, οι Μεθοδιστές, οι Πεντηκοστιανοί και άλλα συγκέντρωναν τη προτίμηση περίπου του 1% του

πληθυσμού ενώ σήμερα αντιστοιχούν στο 14%. Οι προτεστάντες όπως και οι ρωμαιοκαθολικοί έχουν να επιδείξουν πλούσιο κοινωνικό έργο συμπεριλαμβανομένης της ανέγερσης και λειτουργίας σχολείων ενώ από το 1989 ίδρυσαν την Ευαγγελική Συνομοσπονδία της Κολομβίας υπό την οποία συγκεντρώθηκαν τα περισσότερα εκ των δογμάτων ενώ από τη δεκαετία του 1990 ακολούθως της ίδρυσης των πολιτικών κομμάτων «Χριστιανική Ένωση» και «Χριστιανικό Εθνικό Κόμμα» είχαν εμπλοκή στη πολιτική με σχετική επιτυχία (Hudson 2010, pp 124-125).

Μικρές ομάδες πληθυσμού φυσικά πιστεύουν σε άλλες θρησκείες πολιτισμικής καταγωγής όπως αφρικανικές ή ιθαγενών, διατηρείται επίσης μία ομάδα εβραϊκής πίστης συνεχώς μειούμενου αριθμού, περίπου 4.000 μελών (2010) καθώς πολλοί από αυτούς στοχοποιήθηκαν από επαναστατικές οργανώσεις λόγω πλουτισμού και μετανάστευσαν καθώς και ενεργή κοινότητα μουσουλμάνων (βλ. υποκεφάλαιο 3.1.5) η οποία αν και δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία υπολογίζεται ότι αριθμεί από 10.000 έως 200.000 μέλη (Hudson 2010, pp 125-126).

3.1.8 Εκπαιδευτικό Σύστημα

Κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα η επένδυση στην εκπαίδευση έμοιαζε περισσότερο ως πολυτέλεια καθώς κυριαρχούσε αγροτικός τρόπος ζωής στη χώρα όμως η αστικοποίηση, η βιομηχανοποίηση και οι κοινωνικοί αγώνες που οδήγησαν την νομιμοποίηση του δικαιώματος των γυναικών στη τριτοβάθμια εκπαίδευση το 1930 επέφεραν συντριπτικές αλλαγές προς το καλύτερο. Το ποσοστό του αλφαριθμητισμού στη Κολομβία το 1900 ήταν περίπου στο 33% ενώ το 1950 μόλις το 1% φοιτούσε σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Hudson 2010, pp 126) ενώ σήμερα τα ποσοστά αυτά ανέρχονται στο 94,7% και 60% αντίστοιχα καταδεικνύοντας αυτή τη μεταστροφή (HDr Report 2019 p.11).

Σύμφωνα με το ισχύον Σύνταγμα του 1991 ο κύκλος της βασικής εκπαίδευσης είναι υποχρεωτικός και δωρεάν, απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 5 έως 15 ετών και περιλαμβάνει 1 έτος νηπιαγωγείου, 5 έτη δημοτικού και τα τέσσερα πρώτα έτη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήτοι τα δύο εναπομείναντα έτη δίνει τη δυνατότητα στον μαθητή να αποκτήσει

απολυτήριο (baccalaureate) και αν το επιθυμεί να συνεχίσει στη τριτοβάθμια εκπαίδευση (Hudson 2010, pp 126-127).

Η ιδιωτική εκπαίδευση είναι νόμιμη και παρούσα σε όλα τα επίπεδα, υπερέρχει επίσης σε όλα τα επίπεδα ενώ κυριαρχεί σε αυτό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης όπου τα περισσότερα αξιόλογα ιδρύματα ανήκουν σε αυτήν. Η υπεροχή του ιδιωτικού τομέα βέβαια δεν είναι καθολική καθώς τόσο ιδρύματα που ανήκουν στο κυβερνητικό πρόγραμμα πρότυπων σχολείων «Escuela Nueva» καθώς και συνεχώς αυξανόμενος αριθμός τριτοβάθμιων ιδρυμάτων ανταγωνίζονται σε επιδόσεις τα αντίστοιχα ιδιωτικά ιδρύματα ενώ διακρίνεται και ένα κομμάτι ιδιωτικών σχολείων τα οποία αποτελούν ένα είδος επιχειρηματικής κίνησης με σκοπό το γρήγορο κέρδος χωρίς τήρηση των απαραίτητων προδιαγραφών τα οποία αποκαλούνται ειρωνικά στη καθομιλουμένη «Colegios de Garage» ελληνιστί «κολέγια του γκαράζ» (Hudson 2010, pp 127-129).

Όπως και στους περισσότερους τομείς έτσι και στην εκπαίδευση η γεωγραφία παίζει τον άχαρο ρόλο του κατανεμητή ευκαιριών και δυνατοτήτων, έτσι από τη μία ενώ τα ποσοστά αναλφαβητισμού στο αστικό περιβάλλον είναι σχεδόν μηδενικά στην επαρχία είναι πολλαπλάσια λόγω αδυναμίας παροχής των απαιτούμενων υπηρεσιών και υλικών βοηθημάτων από τη κυβέρνηση είτε λόγω απόστασης από το κοντινότερο σχολείο είτε λόγω μη κατανόησης του οφέλους της εκπαίδευσης από το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών (Hudson 2010, pp 126-128). Συχνά αναφέρονται περιπτώσεις αδυναμίας της κυβέρνησης να εφοδιάσει με απαραίτητα βιβλία τα σχολεία της επαρχίας είτε λόγω κακής διαχείρισης των κονδυλίων είτε ακόμη και λόγω διαφθοράς και κατασπατάλησης τους ενώ συχνά το επίπεδο εκπαίδευσης των δασκάλων και καθηγητών μετά βίας φθάνει στα απαραίτητα επίπεδα. Επιπροσθέτως όλα τα ιδρύματα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης εδράζουν στο αστικό περιβάλλον κάνοντας τη πρόσβαση στους ως επί το πλείστον φτωχούς πολίτες της επαρχίας σχεδόν αδύνατη αν και θα πρέπει να σημειώσουμε πως τα τελευταία χρόνια υιοθετήθηκαν κάποια κυβερνητικά προγράμματα υποτροφιών για να δοθεί αυτή η ευκαιρία στους μη έχοντες τη δυνατότητα φοίτησης σε ιδιωτικό πανεπιστήμιο (Hudson 2010, pp 126-129).

Το συνδικαλιστικό όργανο των εκπαιδευτικών στη Κολομβία ονόματι Fecode αποτελεί το πολυπληθέστερο εργατικό σωματείο στη χώρα απολαμβάνοντας πολύ

μεγάλη διαπραγματευτική ισχύ. Συχνά παρεμβαίνει στο κυβερνητικό έργο εμποδίζοντας την απομάκρυνση μη αποδοτικών εκπαιδευτών ενώ αντιτίθεται σε διάφορες αποκεντρωτικές διαδικασίες (Hudson 2010, pp 129-130).

3.1.9 Κοινωνικές οργανώσεις και κινήματα.

Από την μέχρι τώρα απεικόνιση της πολιτικής γεωγραφίας της Κολομβίας είναι ξεκάθαρο ότι οι οικονομικές ανισότητες σε συνδυασμό με τη διαφθορά αποτελούν πλέον τα κυριότερα και βαθύτερα προβλήματα της κοινωνίας και σε αυτά εντοπίζονται οι ανεπάρκειες και δυσλειτουργίες στους βασικούς τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης όπως επίσης οι μειούμενοι αλλά αδιάκοποι εκτοπισμοί πολιτών. Κοινωνικά κινήματα με επίκεντρο τη φυλή, το φύλο, τη σεξουαλική προτίμηση, το περιβάλλον και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα κάνουν την εμφάνισή τους όλο και περισσότερο καθώς δείχνουν να απασχολούν τους ενεργούς πολίτες της χώρας (Hudson 2010, pp 133).

Ο ιδεαλισμός των φοιτητών και οι προοδευτικές τους ιδέες σε όλη τη Λατινική Αμερική αποτέλεσαν την απαρχή των φοιτητικών κινήματων με έντονη δραστηριότητα στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 το ίδιο συνέβη και στη Κολομβία όπου ήδη έχουμε αναφέρει την εμπλοκή τους σε επαναστατικές ομάδες αποτέλεσμα της οποίας αποτέλεσε και η δημιουργία του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (ELN) που συνεχίζει τη δράση του μέχρι σήμερα αφού η τρέχουσα κυβέρνηση του Ιβάν Ντούκε ακύρωσε ουσιαστικά τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις που είχαν ξεκινήσει υπό τον πρώην πρόεδρο Σάντος. Τα φοιτητικά κινήματα αν και μετά τη δεκαετία του 1970 παρουσιάζουν μειούμενες ριζοσπαστικές δράσεις και δεν έχουν πλέον κάποιο κεντρικό όργανο απέναντι στα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα είναι πάντα ενεργοί, χαρακτηριστικά δικές του πορείες και διαμαρτυρίες αποτέλεσαν μοχλό πίεσης ώστε να συσταθεί και να συνέλθει η Συνταγματική Συνέλευση του 1991 (Hudson 2010, pp 133) ενώ πρωτοστάτησαν στις μαζικές διαμαρτυρίες στο τέλος του 2019 ενάντια στη διαφθορά και την ανισότητα (Wikipedia Colombian Protests 2019).

Τα εργατικά σωματεία στη Κολομβία δεν είχαν ποτέ ιδιαίτερη σχετική ισχύ, κατά τη περίοδο του Εθνικού Μετώπου βρίσκονταν στο απόγειο τους με εγγεγραμμένα μέλη περίπου το 15% του συνόλου των εργατικού δυναμικού ενώ το 2010 αυτό το ποσοστό είχε μειωθεί περίπου στο 5% ενώ τα μέλη του ανήκαν κυρίως

στον δημόσιο τομέα έπειτα και από τη συνένωση σχεδόν όλων των εργατικών σωματείων στην Ομοσπονδία Ενωμένων Εργατών (CUT) το 1986 που αποτέλεσε την απαρχή της συνεχιζόμενης μείωσης του συνδικαλισμού στη χώρα (Hudson 2010, pp 133-134). Ο ανίσχυρος συνδικαλισμός οφείλεται κυρίως στην σύμπτωση συμφερόντων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, στις βίαιες επιθέσεις που δέχονταν οι επικεφαλής συνδικαλιστές σύμφωνα με επικριτές της κυβέρνησης ακόμα και από κυβερνητικούς πράκτορες αλλά φυσικά και από τις τάσεις της εποχής που οδήγησαν στην αποβιομηχανοποίηση ήτοι ενός τομέα που ο συνδικαλισμός ήταν σχετικά ακμαίος και τέλος από τις υψηλές τιμές της ανεργίας που καταγράφονταν κυρίως κατά τη πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας στη Κολομβία.

Σημαντικό εργατικό κίνημα αποτέλεσε η Εθνική Ένωση Χωρικών και Χρηστών Γης (ANUC) που τη δεκαετία του 1970 είχε κατορθώσει να εγγράψει στις τάξεις της περίπου το 40% των αγροτών όμως και αυτό έμελε σύντομα να αποδυναμωθεί και εν τέλει να διαλυθεί λόγω της αύξησης της χρήσης γεωργικών μηχανημάτων που μείωσαν τη ζήτηση για εργατικό δυναμικό αλλά κυρίως γιατί ο χώρος εργασίας των χωρικών ήταν το βασικό «πεδίο μάχης» της Κολομβιανής Σύγκρουσης γεγονός που σήμαινε τον κατακερματισμό του σε υποστηρικτές των ανταρτών, των παραστρατιωτικών και των ένοπλων δυνάμεων (Hudson 2010, pp 134-135).

Η κυριότερη οργάνωση υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ιθαγενών κατοίκων της Κολομβίας συστήθηκε το 1982 με ονομασία Εθνική Οργάνωση Ιθαγενών Κολομβίας (ONIC) οι οποίοι δρούσαν σε συνεργασία με την Εθνική Ένωση Χωρικών και οι αγώνες τους στέφθηκαν με σχετική επιτυχία καθώς στη Συνταγματική Συνέλευση του 1991 τους απονεμήθηκαν δύο θέσεις ενώ σε αυτήν νομοθετήθηκε η εκπροσώπηση τους στις πολιτικές λίστες, η προστασία της γης των προγόνων τους καθώς και ο σεβασμός την ηθών και εθίμων τους (Hudson 2010, pp 135). Μικρότερης ισχύος οργανώσεις δημιουργήθηκαν και για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των αфро-κολομβιανών με περιορισμένη δράση με αποκορύφωμα τη συμβολική υποψηφιότητα του νοβελίστα Χουάν Ζαπάτα Ολιβέλλα το 1980 επιτυγχάνοντας ωστόσο την εκπροσώπηση τους στις πολιτικές διαδικασίες καθώς και τον σεβασμό για τις παραδόσεις τους με την υιοθέτηση του συντάγματος του 1991 (Hudson 2010, pp 134-135).

Τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως η διατήρηση προστατευόμενων περιοχών και η διαχείριση βιομηχανικών αποβλήτων καθώς και η παράπλευρη περιβαλλοντική υποβάθμιση από τις δράσεις ανταρτών και παραστρατιωτικών κατά τη Κολομβιανή Σύγκρουση σε συνδυασμό με τις κρατικές δράσεις αεροψεκασμών των φυτειών παράνομων ναρκωτικών μέσω του Plan Colombia αποτέλεσαν τις κινητήριες αιτίες σύστασης περιβαλλοντικών οργανώσεων στη Κολομβία με σημαντικές κατακτήσεις αφού στη χώρα έχουν νομοθετηθεί και επιβληθεί πλειάδα κανονισμών για τη προστασία του περιβάλλοντος (Hudson 2010, pp 136-137). Σημειώνουμε εδώ πως οι χρηματοδοτούμενοι από τις ΗΠΑ αεροψεκασμοί προκάλεσαν διαμαρτυρίες και το σχετιζόμενο αντιαμερικανικό κίνημα τις δεκαετίες του 1990 και του 2000 (Hudson 2010, pp 136-137).

Τέλος σημαντικές δράσεις λαμβάνουν μέρος στη χώρα σχετιζόμενες με την ισότητα των φύλων καθώς και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της κοινότητας των ΛΟΑΤ. Αν και νομικά οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ως ίσες αυτό δεν επιβεβαιώνεται στη πραγματικότητα και οι διαμαρτυρίες τους αφορούν όχι μόνο την εργασιακή και οικονομική ανισότητα αλλά και την οικιακή ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων ωστόσο το κίνημα των γυναικών έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες όπως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι το 1954 και η νομιμοποίηση της έκτρωσης το 2006. Η επιρροή της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας στη κοινωνία της Κολομβίας ήταν μέχρι και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα εξαιρετικά έντονη με αποτέλεσμα η υπεράσπιση των δικαιωμάτων ομοφυλοφίλων, αμφιφυλόφιλων και διεμφυλικών πολιτών να παραγκωνίζονται παρόλα αυτά η άμβλυση αυτής της επιρροής τις τελευταίες δεκαετίες οδήγησε στην εμπράγματη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και την καθιέρωση της 28^{ης} Ιουνίου ως ημερομηνία της ετήσιας gay pride παρέλασης στη Μπογκοτά (Hudson 2010, pp 137).

3.2 Η Οικονομία

Η ευρύτερη οικονομική πολιτική στη Κολομβία μπορεί να χωριστεί σε δύο κύριες περιόδους με σημείο μηδέν τη συνταγματική αναθεώρηση του 1991. Από την ανεξαρτησία της χώρας η οικονομία ήταν εξαρτημένη από την έντονη κρατική παρεμβατικότητα και δημοσιονομικά φειδωλή πολιτική σε ένα μοντέλο μακριά από τις νόρμες του επικρατούντα καπιταλιστικού κόσμου, πρακτικές που περιορίστηκαν ή

και εξαλείφθηκαν όταν μία σειρά από δημοσιονομικά μέτρα με στόχο την ενίσχυση της αγοράς καθώς και την διοικητική αποκεντροποίηση τέθηκαν σε ισχύ στο εν λόγω χρονικό σημείο.

Παράγωγα της προ συνταγματικής αναθεώρησης περιόδου ήταν η ακραία εισοδηματική ανισότητα, η εξάπλωση της φτώχειας και η ανομοιόμορφη γεωγραφικά ανάπτυξη, στον αντίποδα όμως χαρακτηριστικά οφέλη ήταν η συγκράτηση των δημοσιονομικών μεγεθών και η σχετικά επιτυχής διαχείριση διεθνών οικονομικών κρίσεων.

Η σύγχρονη εποχή βρήκε τη χώρα απροετοίμαστη στο να απορροφήσει τη πληθώρα των αλλαγών και οδήγησε σε μία δεκαετία άναρχης ανάπτυξης και ταραχώδους προσαρμογής, φτάνοντας στο σημείο ναδίρ το 1999 όταν επέστρεψε σε ύφεση έπειτα από 68 έτη. Η αργή αλλά εν τέλει επιτυχημένη προσαρμογή οδήγησε στην επιτυχία των επομένων ετών όχι μόνο σε δημοσιονομικά μεγέθη όπως αυτό της αύξησης του εθνικού προϊόντος ή της συρρίκνωσης του πληθωρισμού αλλά και στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών της έχοντας ωστόσο μακρύ δρόμο μπροστά της στη πορεία συγκατάταξης της στην ελίτ των ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου.

3.2.1 Μία σύντομη ιστορική αναδρομή

Κατά την αποικιοκρατία η δομή και η ανάπτυξη της οικονομίας όπως ήταν φυσικό ήταν αποτέλεσμα της διοίκησης των Ισπανών οι οποίοι ήδη από τον 16^ο αιώνα δημιούργησαν μία εξαγωγική οικονομία με επίκεντρο τα ακατέργαστα πολύτιμα μέταλλα ενώ το μοντέλο της αγροτικής παραγωγής περιελάμβανε την ουσιαστική εκμετάλλευση των ιθαγενών, την εισαγωγή αφρικανών δούλων και πρακτικά την αδυναμία βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των εμπλεκόμενων με αυτήν παρά ελαχίστων εξαιρέσεων.

Το μοτίβο αυτό συνεχίστηκε και έπειτα από την ανεξαρτητοποίηση ήτοι το 1819 και διήρκεσε έως και τη λήξη του πολέμου των Χιλίων Ημερών το 1902 όταν και ξεκίνησε η Εποχή του Καφέ. Ο καφές ως προϊόν απεδείχθη το μέσο μετάβασης στη σύγχρονη εποχή αφού παρήγαγε πλούτο που διαμοιράστηκε σε μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού και αυτός με τη σειρά του οδήγησε στη δημοσιονομική

θωράκιση της χώρας και την ήπια διαχείριση την Μεγάλης Ύφεσης του 1929 αλλά και την εκκίνηση κατασκευής βασικών κρατικών υποδομών όπως επικοινωνίας και μεταφορών καθώς και τις πρώτες απόπειρες μαζικής παραγωγής αγαθών (Hudson 2010, pp 144-145).

Κατά τη δεκαετία του 1950 όταν και πια υποδομές αν και υποτυπώδεις πήραν «σάρκα και οστά» έγινε δυνατή και η ανάπτυξη τόσο του τομέα των υπηρεσιών όσο και της βιομηχανίας. Η μεταπολεμική οικονομική πορεία της Κολομβίας μπορεί να χωριστεί σε δύο διακριτές υποπεριόδους, τη πρώτη από το 1950 έως το 1967 όταν οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν πολιτικές μερκαντισμού με τις περισσότερες νέες βιοτεχνίες και βιομηχανίες να στοχεύουν στην αντικατάσταση εισαγόμενων προϊόντων από εγχώρια και τη δεύτερη από το 1967 έως 1980 όταν το ενδιαφέρον στράφηκε στην επέκταση των εξαγωγών στην ένδυση και άλλα αναλώσιμα προϊόντα, περίοδο κατά την οποία λόγω καιρικών συνθηκών η γειτονική Βραζιλία και κυρίαρχη παγκοσμίως εξαγωγέας καφέ υπέστη σοβαρό παραγωγικά πλήγμα με αποτέλεσμα την εκτόξευση των τιμών και τον διπλασιασμό της παραγωγής του στη Κολομβία καθώς και την σταθερά υψηλή ετήσια αύξηση του ΑΕΠ κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες (Hudson 2010, pp 146). Οι λαϊκιστικές εξάρσεις έλειπαν από τη κυβερνητική πολιτική και οι δημοσιονομικοί λογαριασμοί λόγω αυτού παρέμεναν σε αντίθεση με τα δεδομένα των χωρών της Λατινικής Αμερικής σε εξαιρετικά επίπεδα θέτοντας και σε αυτή τη περίπτωση τις βάσεις για την ανθεκτικότητα της χώρας σε εξωτερικούς οικονομικούς κραδασμούς όπως πετρελαϊκή κρίση, η πτώση των τιμών του καφέ και διεθνής κρίση εξωτερικού χρέους που έλαβαν μέρος στις δεκαετίες του 1970 και του 1980 (Hudson 2010, pp 146).

Οι κρατικοί παρεμβατισμοί ωστόσο ήταν εξαιρετικά ευρείς και η περιορισμένη ελευθερία στην αγορά σε συνδυασμό με την επιμονή της πολιτικής του μερκαντισμού δημιούργησε διακριτές ανεπάρκειες της οικονομίας. Το κράτος ήταν αποκλειστικός διαχειριστής συναλλάγματος, επέβαλε δασμούς για να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων και προσάρμοζε τη συναλλαγματική ισοτιμία κατά το δοκούν για λόγους συγκράτησης των πληθωριστικών πιέσεων με αποτέλεσμα την διόγκωση της μαύρης αγοράς συναλλάγματος αλλά και τη διατήρηση μη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων που εν τέλει δέσμευαν τις προοπτικές αύξησης της παραγωγικότητας που θεωρητικά τουλάχιστον λόγω δημογραφικής

έκρηξης και συγκέντρωσης κεφαλαίων θα μπορούσαν να είναι το λιγότερο θετικές (Hudson 2010, pp 147-148).

Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της αναθεώρησης του συντάγματος του 1991 στόχευαν να έχουν το ρόλο της πανάκειας στην αντιμετώπιση των προαναφερθέντων παθογενειών. Το νέο σύνταγμα προωθούσε την οικονομική αποκέντρωση και την απελευθέρωση της αγοράς καθώς και την παγίωση ενός περισσότερο κοινωνικού κράτους σε συνδυασμό με την ανεξαρτητοποίηση της Κεντρικής Τράπεζας με δέσμευση της βέβαια για διαρκή χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού (Hudson 2010, pp 148).

Η ισχυροποίηση του κοινωνικού ρόλου του κράτους ήταν ρεαλιστικά αναγκαία για τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των Κολομβιανών πολιτών και στη πράξη σήμαινε αύξηση των δημοσιονομικών δαπανών για τη υγεία, την εκπαίδευση και άλλους σχετικούς τομείς χωρίς όμως τις ανάλογες αυξήσεις φορολογικών και λοιπών κρατικών εσόδων με λογική απόρροια τη διόγκωση του δημοσίου χρέους (Hudson 2010, pp 148). Παρόλα ταύτα η δυναμική των αλλαγών, η μεγέθυνση του τομέα εξόρυξης πετρελαίου, τα κεφάλαια που επενδύθηκαν στην αγορά από την αύξηση του κρατικού προϋπολογισμού και η αυτορρύθμιση πλέον του ιδιωτικού τομέα είχαν θετική επίδραση έως και το 1995, το σκάνδαλο της κυβέρνησης Σαμπέρ που κατηγορήθηκε για χρηματοδότηση από το καρτέλ των παράνομων ναρκωτικών αντί της απολύτως αναγκαίας αύξησης των εσόδων έφερε νέα διόγκωση των εξόδων στη προσπάθεια της κυβέρνησης να αποπροσανατολίσει τη κοινή γνώμη, το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την Ασιατική και Ρωσική οικονομική κρίση οδήγησε στην ύφεση του 1999 (Hudson 2010, pp 149).

Το Κολομβιανό πέσο δεχόταν ισχυρές πιέσεις και η Κεντρική Τράπεζα αναγκάστηκε να επενδύσει κεφάλαια για τη στήριξη του, τα επιτόκια δανεισμού από τις διεθνείς αγορές αυξήθηκαν ενώ τα επιτόκια δανεισμού στο εσωτερικό διογκώθηκαν δημιουργώντας έτσι βαθειά τραπεζική κρίση αλλά και μείωση του ΑΕΠ. Ακολούθησε η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων με τα τραπεζικά ιδρύματα με σχετική ειδίκευση να δέχονται βαρύ πλήγμα και τη κυβέρνηση να παίρνει μέτρα στήριξης τους επιβαρύνοντας περαιτέρω τον κρατικό προϋπολογισμό. Στα τέλη του 1999 κυβέρνηση και Κεντρική τράπεζα συμφώνησαν την παύση των παρεμβάσεων στην συναλλαγματική ισοτιμία και την άφεση αυτής στις δυνάμεις της αγοράς γεγονός που κατά πάσα πιθανότητα θα οδηγούσε τη χώρα στη χρεωκοπία. Η ανάγκη

για δραστικά μέτρα ήταν επιτακτική και η κυβέρνηση για την αποφυγή της ολικής κατάρρευσης αλλά και την ανασύνταξη της οικονομίας προχώρησε σε τριετές μνημόνιο συνεργασίας με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, μία συνεργασία που με μικρές παραλλαγές επεκτάθηκε δύο φορές και συνολικά προκάλεσε την αναπροσαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής μέσω πραγματοποίησης απαραίτητων μεταρρυθμίσεων, την εξισορρόπηση του προϋπολογισμού με αύξηση των κρατικών εσόδων, την μερική αναδιοργάνωση του συνταξιοδοτικού συστήματος, την ενίσχυση της διοικητικής αποκεντροποίησης και εν τέλει την επαναφορά της εμπιστοσύνης των διεθνών αγορών προς τη χώρα (Hudson 2010, pp 149-150).

Η οικονομία της Κολομβίας σήμερα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εξαγωγή ορυκτών όπως το πετρέλαιο και ο άνθρακας(κάρβουνο), καφέ και κομμένων λουλουδιών όλα ανήκουν στην κατηγορία των μη επεξεργασμένων υλών γεγονός που σημαίνει ότι βρίσκεται εκτεθειμένη στις αυξομειώσεις ζήτησης των διεθνών αγορών αλλά και σε πολλούς άλλους εξωγενείς παράγοντες, χαρακτηριστικά η συγκράτηση της αύξησης του ΑΕΠ μόλις στο 1,8% το 2017 αποδόθηκε σε μεγάλο βαθμό στη διεθνή πτώση των τιμών του πετρελαίου (CIA World Factbook).

Η χώρα κάνει προσπάθειες διαφοροποίησης των εξαγωγών και την αύξηση του ποσοστού έτοιμων προϊόντων σε αυτές γεγονός που θα περιορίσει την έκθεση της στους εξωγενείς παράγοντες αλλά επίσης θα επεκτείνει τη συνολική προστιθέμενη αξία γεγονός που δρα ευεργετικά στον υπολογισμό του ΑΕΠ καθώς επίσης και στη προσφορά εργασίας, στη κατηγορία αυτή ανήκουν οι ηλεκτρικές συσκευές, τα καλλυντικά καθώς και οι συσκευασμένες τροφές (Wikipedia Economy of Colombia).

Ένας τομέας που έχει ενισχυθεί τα τελευταία χρόνια και αποτελεί πλέον σημαντική πηγή εσόδων είναι αυτός του διεθνούς τουρισμού, χαρακτηριστικά από το 2014 και έπειτα η Κολομβία δέχεται τουλάχιστον 4 εκατομμύρια τουρίστες ετησίως ενώ εκτιμάται πως το 2023 αυτός ο αριθμός μπορεί να ξεπεράσει τα 15 εκατομμύρια.

Πρωτεύον ζήτημα για την οικονομία της χώρας είναι οι έστω και οριακά ελλειμματικοί προϋπολογισμοί που επιβαρύνουν το εξωτερικό χρέος, συγκεκριμένα για το 2017 το έλλειμμα εκτιμήθηκε στο 2,7% ενώ το εξωτερικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθε στο 49,4% που μπορεί να μην είναι ιδιαίτερος υψηλό αλλά σε συνδυασμό με τη περιορισμένη εισροή επενδυτικών κεφαλαίων και την εξάρτηση από τις διεθνείς τιμές μπορεί δυνητικά να αποτελέσει σοβαρό κίνδυνο.

3.2.2 Η δομή της οικονομίας

Οι τρεις βασικές διακρίσεις όσον αφορά το εργατικό δυναμικό σε μία οικονομία είναι η αγροτική παραγωγή (συμπεριλαμβάνει τη κτηνοτροφία), οι υπηρεσίες και η βιομηχανία (συμπεριλαμβάνει τις εξορύξεις). Η Κολομβία παραδοσιακά υπήρξε μία αγροτικής εντάσεως οικονομία αλλά η ανάγκη διαφοροποίησης των παραγόμενων προϊόντων, η αστικοποίηση, οι σύγχρονες τάσεις καθώς επίσης και η μεταστροφή στη κρατική οικονομική στρατηγική από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα έχουν επιφέρει την ανακατάταξη τους.

Πίνακας 2. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ Πηγή: Hudson, A Country Study (2010) & UN HDR (2019)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	1945(Ποσοστό βάσει δήλωσης επαγγέλματος)	2018(Ποσοστό βάσει δήλωσης επαγγέλματος)
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	47,00 %	16,40 %
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	27,00 %	64,30 %
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	26,00 %	19,30 %

Παρατηρούμε τη μετατόπιση του εργατικού δυναμικού από την αγροτική παραγωγή στις υπηρεσίες, συγκεκριμένα σε αυτές απασχολείται πλέον (2018) το 64,30% του εργατικού δυναμικού έναντι μόλις 27,00% το 1945 ενώ αντιθέτως στην αγροτική παραγωγή που απασχολούνταν το 47,00% του εργατικού δυναμικού σήμερα απασχολείται μόλις το 16,40% χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει μείωση της αγροτικής παραγωγής λόγω βελτίωσης καλλιεργητικών τεχνολογιών και τεχνικού εξοπλισμού.

3.2.2.1 Αγροτική και Κτηνοτροφική Παραγωγή

Κατά τη έναρξη των διαδικασιών μείωσης των κρατικών παρεμβάσεων και τη δημιουργία μίας σχετικά ελεύθερης αγοράς τη δεκαετία του 1990, επιδίωξη του κράτους ήταν η τουλάχιστον μερική προστασία του αγροτικού τομέα. Σε συμφωνία με τις υπόλοιπες γειτονικές χώρες των Άνδεων εφαρμόστηκε ένας μηχανισμός στήριξης της εγχώριας παραγωγής κατά τον οποίο όταν οι διεθνείς τιμές μειώνονται

αυξάνονται οι επιβαλλόμενοι δασμοί και αντίστροφα, ενώ στη χώρα ανάμεσα σε διάφορα μέτρα στήριξης συστήθηκε Ταμείο Χρηματοδότησης Αγροτικού Τομέα (FINAGRO), καθορίστηκαν ελάχιστες τιμές αγροτικών προϊόντων, υιοθετήθηκαν φοροαπαλλαγές για τους απασχολούμενους και καμπάνιες προώθησης για τη παραγωγή τους (Hudson 2010, pp 152).

Η κτηνοτροφία βοοειδών είναι ο κυρίαρχος υποτομέας της γεωκτηνοτροφικής παραγωγής αντιπροσωπεύοντας το 45% του συνόλου και καταλαμβάνοντας το 74% της διαθέσιμης γης (2006), έχει πρωτεύοντα στόχο τη κάλυψη εγχώριων αναγκών και δευτερεύοντα τις εξαγωγές, κρίνεται σημαντικός για τη χώρα και στο πλαίσιο αυτό συστήθηκε το σχετικό ταμείο με αρμοδιότητες τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής, την εμπορική προώθηση, τη κατάρτιση των απασχολουμένων καθώς και η λειτουργία τμήματος έρευνας και ανάπτυξης υπό την ονομασία Εθνικό Ταμείο Ζωικού Κεφαλαίου (FNG) το 1993 (Hudson 2010, pp 151-152).

Ο καφές είναι το σημαντικότερο γεωκτηνοτροφικό παράγωγο όσον αφορά στις εξαγωγές καθώς αυτές συνιστούν το 6% (2006) του συνόλου ενώ η χώρα βρίσκεται στη τρίτη θέση παγκοσμίως πίσω μόνον από τη Βραζιλία και το Βιετνάμ, επιπροσθέτως υπολογίζεται ότι πάνω από 550.000 οικογένειες στηρίζονται σε αυτόν για τη διαβίωση τους (Hudson 2010, pp 153-154). Ο υποτομέας του καφέ εξακολουθεί να είναι καίριας σημασίας για την εκάστοτε κυβέρνηση ενώ εδώ και δεκαετίες υπό την Εθνική Συνομοσπονδία Καλλιεργητών Καφέ (FEDECAFE) υποστηρίζονται η τιμολογιακή προστασία, οι διοικητικές δεξιότητες τους, η εμπορική προβολή και διαφοροποίηση, η λειτουργία τμήματος έρευνας και ανάπτυξης ενώ από το 2006 λάνσαρε ιδιόκτητη αλυσίδα καταστημάτων λιανικής με την ονομασία Juan Valdez που δραστηριοποιείται εκτός από τη Κολομβία στις ΗΠΑ, στην Ισπανία, στη Χιλή, στη Γερμανία, στο Κουβέιτ και σε πολλές άλλες χώρες παγκοσμίως (Hudson 2010, pp 153-154).

Η καλλιέργεια μπανάνας είναι ακόμη μία εξαγωγική γεωκτηνοτροφική επιτυχία της Κολομβίας, συγκεκριμένα το 2005 η χώρα ήταν 10^η παγκοσμίως κατέχοντας το 8% της διεθνούς αγοράς. Ο κύριος όγκος παραγωγής πραγματοποιείται στα γεωγραφικά τμήματα της Μαγκνταλένα και της Αντιοχίας, αγοραστές είναι εταιρείες κολοσσοί όπως η Chiquita, η Dole και η Del Monte και αποδέκτες τους η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι ΗΠΑ ενώ τέλος και σε αυτή τη περίπτωση υφίσταται

Ένωση Κολομβιανών Παραγωγών Μπανάνας (AUGURA) για τη προστασία και τη προώθηση των συμφερόντων τους (Hudson 2010, pp 155).

Η Κολομβία εδώ και χρόνια βρίσκεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως στην εξαγωγή κομμένων λουλουδιών πίσω μόνο από την Ολλανδία. Ο υποτομέας τροφοδοτεί την αγορά με τουλάχιστον 150.000 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας (2006) με το 60% αυτών να είναι γυναίκες, δημοφιλέστερα προϊόντα του είναι τα τριαντάφυλλα, τα γαρύφαλλα και τα μίνι γαρύφαλλα καθώς και τα χρυσάνθεμα ενώ τέλος οι εξαγωγές απευθύνονται κυρίως στις ΗΠΑ που λαμβάνει πάνω από το 80% της παραγωγής (Hudson 2010, pp 155-156). Τα κομμένα άνθη αποτελούν τη δεύτερη σε αξία εξαγωγική γεωκτηνοτροφική υποκατηγορία, η σημασία της οποίας καταδεικνύεται από την ύπαρξη της Κολομβιανής Ένωσης Εξαγωγέων Λουλουδιών (ASOCOLFLORES) που επιτελεί σπουδαίο έργο στη βελτίωση της μεταφορικής διαδικασίας, της αξιόπιστης εμπορικής κατασκοπείας και στο κομμάτι της έρευνας και ανάπτυξης (Hudson 2010, pp 156).

Η ζάχαρη, τόσο ακατέργαστη όσο και επεξεργασμένη, είναι ακόμη ένα εξαγωγικό γεωκτηνοτροφικό προϊόν της χώρας με αναγνωρισμένη επιτυχία. Η Κολομβία βρίσκεται στη 5^η θέση και την 7^η θέση παγκοσμίως στην εξαγωγή επεξεργασμένης και ακατέργαστης ζάχαρης αντίστοιχα. Η συνολική παραγωγή μοιράζεται ανάμεσα στη εγχώρια και τη διεθνή αγορά με τη καθοδήγηση της Κολομβιανής Ένωσης Καλλιεργητών Ζαχαρότευτλων (PROCANA) ενώ οι κρατικές πολιτικές μείωσης της εξάρτησης χρήσης υδρογονανθράκων έχει δώσει περαιτέρω ώθηση στον υποτομέα αφού όλο και περισσότερα οχήματα στη χώρα χρησιμοποιούν βίο-αιθανόλη με βάση τη ζάχαρη για τη κίνηση τους (Hudson 2010, pp 156-157).

Τέλος το φοινικέλαιο αποτελεί τη κυρίαρχη μορφή φυτικών ελαίων στη χώρα, η παραγωγή του τριπλασιάστηκε από το 1980 έως το 2006 μεγάλο ποσοστό της οποίας υπό την συμφωνία των χωρών των Άνδεων προορίζεται για εξαγωγή φέρνοντας την στη 5^η θέση στη παγκόσμια κατάταξη με μικρό όμως σχετικά ποσοστό της παγκόσμιας αγοράς (κάτω του 5%) αλλά με λαμπρές προοπτικές αύξησης καθώς σε συνεργασία με τις ΗΠΑ πραγματοποιείται η επέκταση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων τόσο λόγω της θρεπτικής του αξίας όσο και της χρησιμοποίησής του στην παραγωγή του εναλλακτικού καυσίμου βίο-ντίζελ (Hudson 2010, pp 157).

3.2.2.2 Βιομηχανική Παραγωγή και Εξόρυξη Μετάλλων

Ο ορυκτός πλούτος της Κολομβίας είναι τεράστιος και αποτελεί από την περίοδο της αποικιοκρατίας μέχρι και σήμερα βασική κρατική πηγή εσόδων, μάλιστα η μείωση των δημοσιονομικών εισπράξεων από την αγροτική παραγωγή καλύφθηκε τις τελευταίες δεκαετίες από την αύξηση των εσόδων στον εν λόγω τομέα. Χαρακτηριστικά οι εξαγωγές ορυκτών το 1984 ισοδυναμούσαν με το 1,4% του ΑΕΠ και το 13% του συνόλου των εξαγωγών ενώ το 2006 με το 5% και το 42% αντίστοιχα (Hudson 2010, pp 158).

Η λίστα των εξορύξεων περιλαμβάνει άνθρακα (κάρβουνο), πετρέλαιο, φυσικό αέριο, σμαράγδια, χρυσό και νικέλιο ωστόσο δεν προορίζονται όλα για εξαγωγές και τα πολύτιμα μέταλλα παρά τις υψηλές διεθνείς τιμές έχουν περιορισμένη παραγωγή.

Ο άνθρακας από το 2001 και έπειτα αποτελεί το δεύτερο εισοδηματικά εξαγωγίμο προϊόν της χώρας πίσω μόνο από το πετρέλαιο και το 2006 η παραγωγή άγγιξε τα 65,6 εκατομμύρια τόνους ισοδυναμώντας με το 1,4% της παγκόσμιας παραγωγής και το 81% αυτής της Λατινικής Αμερικής. Τα μεγαλύτερα ορυχεία βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της χώρας στις περιφέρειες Λα Γκουαχίρα και Σέζαρ ενώ μέχρι το 2000 η εξόρυξη πραγματοποιούνταν από εταιρείες τύπου ΔΕΚΟ έκτοτε ξεκίνησαν διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων με τη συμμετοχή εγχώριων και ξένων κεφαλαίων με σπουδαιότερη τη πώληση του ορυχείου Carrejon που αποτελεί ένα εκ των μεγαλύτερων στο κόσμο και ανήκε μέχρι τότε στην κρατική CARBOCOL (Hudson 2010, pp 158).

Από το 1974 η κυβέρνηση της Κολομβίας έχει υιοθετήσει ένα σύστημα συμβάσεων έργου με εταιρείες εξόρυξης πετρελαίου βάσει των οποίων τα κέρδη μοιράζονται 50% στην εκάστοτε εταιρεία και 50% στο κράτος, αυτή η επιχειρηματική κίνηση έδωσε την αναγκαία ώθηση για την εξερεύνηση νέων κοιτασμάτων (Hudson 2010, pp 159) και στις μέρες μας η παραγωγή εκτιμάται στα 863.000 (2015) βαρέλια αργού πετρελαίου την ημέρα, οι εξαγωγές στα 726.700 (2015) βαρέλια την ημέρα ενώ τα εγγυημένα αποθέματα στα 1.665 δισεκατομμύρια βαρέλια (CIA Worldfactbook).

Σήμερα η ECOPETROL ή η Κολομβιανή Επιχείρηση Πετρελαίου λειτουργεί περισσότερο σαν ανταγωνιστική εξορυκτική επιχείρηση μάλιστα με σημαντική

ιδιωτική συμμετοχή και λιγότερο ως γενικός ρυθμιστής της αγοράς αφού τον ρόλο αυτό έχει αναλάβει η ιδρυθείσα το 2003 Εθνική Υπηρεσία Υδρογονανθράκων (ANH) (Hudson 2010, pp 160).

Για να μπορέσει να γίνει αντιληπτή η σημασία της εξόρυξης πετρελαίου στη Κολομβία αρκεί να αναφέρουμε ότι το 2004 ενώ ο κρατικός προϋπολογισμός ήταν ελλειμματικός κατά 5% του ΑΕΠ το καθαρό αποτέλεσμα των πρωτογενών δραστηριοτήτων της ECOPETROL ισοδυναμούσε με το 3% του ΑΕΠ (Hudson 2010, pp 159).

Εκτός από τα σχετικά μεγάλα αποθέματα πετρελαίου η Κολομβία διαθέτει και εγγυημένα αποθέματα 113,9 (2018) δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου ενώ η ετήσια παραγωγή και κατανάλωση εκτιμώνται στα 10 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (CIA World Factbook). Το ύψος των αποθεμάτων επιτρέπει τη κάλυψη του μεγαλύτερου όγκου των εγχώριων αναγκών αλλά όχι και την εξαγωγή του. Το υψηλό κόστος διανομής φυσικού αερίου στην επαρχία έχει αποτρέψει τη παροχή του στις εν λόγω περιοχές αλλά είναι διαθέσιμο στα μεγάλα αστικά κέντρα μέσω κυρίως ιδιωτικής διαχείρισης αγωγών.

Πολλαπλές υπηρεσίες, οργανώσεις και επιτροπές, κρατικές ή ιδιωτικές, από την μερική απελευθέρωση της αγοράς υπό τον νέο ισχύον σύνταγμα του 1991 έχουν ιδρυθεί με μοναδικό σκοπό την προώθηση του βιομηχανικού και κατασκευαστικού κλάδου. Ανάμεσα τους η Επιτροπή Βιομηχανίας και Εμπορίου (SIC), το Ινστιτούτο Βιομηχανικής Ανάπτυξης (IFI), το Ταμείο Προώθησης Εξαγωγών (PROEXPO) και η μετεξέλιξη του η Τράπεζα Διεθνούς Εμπορίου της Κολομβίας (BANCOLDEX), η Εθνική Ένωση Βιομηχάνων (ANDI) και φυσικά το εκάστοτε αρμόδιο υπουργείο (Hudson 2010, pp 161). Οι δραστηριότητες τους ποικίλουν από την διανομή επιχορηγήσεων, την προστασία των συμφερόντων των εμπλεκομένων, τη διεκδίκηση ευνοϊκών κρατικών στρατηγικών, την χρηματοδότηση νέων και υφιστάμενων επενδύσεων έως και από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 την έρευνα και ανάπτυξη με τη συμμετοχή πανεπιστημίων (Hudson 2010, pp 161).

Ο κατασκευαστικός κλάδος στη Κολομβία παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς και σε αυτή τη περίπτωση η χώρα βρίθεται αντιθέσεων. Εκτιμάται ότι το περίπου το 60% των Κολομβιανών διαμένει σε ιδιόκτητο ακίνητο ωστόσο η ποιότητα κατασκευής, το μέγεθος και η πρόσβαση σε δημόσιες παροχές σε πολλές

περιπτώσεις είναι ανεπαρκής ενώ επιπροσθέτως τα στεγαστικά δάνεια στη χώρα ιστορικά δεν έχουν ξεπεράσει το 11% του ΑΕΠ (Hudson 2010, pp 162) γεγονός που καταδεικνύει την χρησιμοποίηση κεφαλαίων της άτυπης οικονομίας στη διαδικασία ενώ μέρος αυτών των κατοικιών αφορά σε ιδιοκατασκευές ως απόρροια του φαινομένου του αναγκαστικού εκτοπισμού και των σχετιζόμενων μετακομίσεων από την επαρχία στις αστικές περιοχές.

Ο τομέας απασχολεί 5 έως 6% του εργατικού δυναμικού και αντιστοιχεί στο 5 έως 7% του εθνικού προϊόντος της χώρας, η μερική απελευθέρωση της αγοράς έπειτα από τη συνταγματική αναθεώρηση μεταφράστηκε σε άνθιση της αγοράς ακινήτων έως και το 1997 όταν οι δημοσιονομικές παθογένειες της χώρας οδήγησαν στην κατάρρευση των τιμών των ακινήτων και την απώλεια τους από τους δανειολήπτες που αδυνατούσαν εν μέσω οικονομικής κρίσης να ανταπεξέλθουν ενώ ταυτόχρονα δε μπορούσαν να βρουν αγοραστές ή το αντίτιμο ήταν σημαντικά χαμηλότερο της αξίας του δανείου τους. Ήδη από τη δεκαετία του 1970 το κράτος είχε υιοθετήσει πολιτική προσαρμογής του δανειακού κόστους στις πληθωριστικές πιέσεις με στόχο την τόνωση του τομέα και βελτίωση της ζωής των πολιτών, η πολιτική αυτή ονομάζονταν Μονάδα Διαρκούς Αγοραστικής Δύναμης (UPAC) ενώ το 2000 αντικαταστάθηκε από την επικαιροποιημένη Real Value Unit γεγονός που βοήθησε στην αργή αλλά σταθερή αποκατάσταση των κτηματομεσιτικών τιμών και του τομέα εν γένει (Hudson 2010, pp 161-162).

Τα τελευταία χρόνια υπό την επιτήρηση του ΔΝΤ προωθήθηκε η κατασκευή ή βελτίωση κρατικών υποδομών κυρίως στους τομείς ηλεκτρικής ενέργειας και μεταφορών στις οποίες η ιδιωτική συμμετοχή ήταν σημαντική κυρίως λόγω της αδυναμίας των κυβερνήσεων να τα χρηματοδοτήσουν εξ' ολοκλήρου. Ο κλάδος παραγωγής τσιμέντου, μοιάζει περισσότερο με ολιγοπώλιο αφού μόλις τρία επιχειρηματικά γκρουπ παράγουν το 90% της εθνικής παραγωγής, άντεξε τη κρίση 1997-2000 και ορθοπόδησε τα επόμενα χρόνια τόσο λόγω των επενδύσεων κρατικών υποδομών όσο και της επέκτασης των δραστηριοτήτων του στις εξαγωγές χαρακτηριστικά το 2003 5 με 6% των εισαγωγών τσιμέντου στις ΗΠΑ είχε προέλευση τη Κολομβία (Hudson 2010, pp 163).

Ο βιομηχανικός κλάδος ενώ παρουσιάζει μεγάλη παραγωγική ποικιλία χαρακτηρίζεται από υψηλή γεωγραφική και κεφαλαιακή συγκέντρωση. Το 70%

περίπου της εθνικής παραγωγής συγκεντρώνεται στις αστικές περιοχές γύρω από τη Μπογκοτά, το Μεντεγίν, το Κάλι, τη Καρταχένα και τη Μπαρρανκίλα ενώ τρεις επιχειρηματικοί όμιλοι είναι υπεύθυνοι για το μεγαλύτερο ποσοστό της παραγωγής, ο Επιχειρηματικός Όμιλος Αντιόχειας, ο Όμιλος Σάντο Ντομίνγκο και ο Οργανισμός Αρντίγια Λούγιε (Hudson 2010, pp 164). Ο διαχωρισμός των βιομηχανικών μονάδων γίνεται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες, πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες βάσει απασχολούμενου δυναμικού που είναι έως 11, 11 έως 49, 50 έως 199 και άνω των 199 εργαζομένων με τις τρεις πρώτες κατηγορίες το 2006 να ευθύνονται για το 28% της εθνικής παραγωγής και να απασχολούν το 46% του εργατικού δυναμικού του κλάδου (Hudson 2010, pp 164).

Οι σημαντικότεροι βιομηχανικοί υποτομείς είναι η επεξεργασία πετροχημικών, πλαστικών, η κλωστοϋφαντουργία, η επεξεργασία τροφίμων και ποτών, οι εκτυπώσεις-εκδόσεις, η κατασκευή οικιακών συσκευών και η συναρμολόγηση οχημάτων.

3.2.2.3 Ο κλάδος των Υπηρεσιών

Η πλειοψηφία των εργαζομένων στη Κολομβία απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών, σημαντικό ποσοστό των οποίων ειδικά στον υποτομέα του εμπορίου στην άτυπη οικονομία παρά ταύτα η συμμετοχή του στο ΑΕΠ της χώρας το 2007 ισοδυναμούσε με 58% (Hudson 2010, pp 165).

Ο υποτομέας του εμπορίου απασχολεί περίπου το 25% των εργαζομένων στη χώρα με τρία τέταρτα εξ αυτών να εργάζονται στην άτυπη οικονομία, η συνεισφορά του στο ΑΕΠ της χώρας κυμαίνονταν από 10 έως 12% (Hudson 2010, pp 166). Πολλοί από τους παράτυπα εργαζόμενους αναλαμβάνουν τον ρόλο του μικροπωλητή πουλώντας λουλούδια, αγροτικά προϊόντα, χειροτεχνίες και κοσμήματα δικής τους κατασκευής, σε αυτούς ανήκουν και τα θύματα του αναγκαστικού εκτοπισμού που ερχόμενοι από την κολομβιανή ύπαιθρο δεν κατέχουν τη κατάρτιση, μόρφωση ή της γνωριμίες για κάτι καλύτερο. Τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν τα μεγάλα πολυκαταστήματα είτε εγχώριων συμφερόντων είτε διεθνών, γεγονός που αναπροσάρμοσε τις δυνάμεις της αγοράς αυξάνοντας τη σχετική ισχύ των ιδιοκτητών καταστημάτων λιανικής συγκριτικά με αυτή των κατασκευαστών ενώ ο

ανταγωνισμός προκαλεί τη συγκέντρωση υπηρεσιών και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό (Hudson 2010, pp 166).

Η συνταγματική αναθεώρηση του 1991 σήμανε ουσιαστικά τη δημιουργία του κοινωνικού κράτους στη Κολομβία, ο δημόσιος τομέας έως και αυτό το χρονικό σημείο υπολειπόμενος προσφέροντας χαμηλού επιπέδου υπηρεσίες, τιμολογημένες πολλές φορές παράλογα ενώ είχε να επιδείξει σχεδόν καθολικά έλλειμμα προϋπολογισμού.

Από το σημείο μηδέν της αναθεώρησης και έπειτα το κράτος ανέλαβε το ρόλο του ρυθμιστή και έθεσε ως βασική επιδίωξη τη προστασία των πιο αδύναμων καταναλωτών παραχωρώντας σημαντικό μέρος των υπηρεσιών σε ιδιωτικών συμφερόντων επιχειρήσεις, απότοκος των οποίων υπήρξε η βελτίωση της κάλυψης των πολιτών στη παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, πόσιμου νερού, αποχέτευσης, τηλεφωνικών υπηρεσιών και φυσικού αερίου ωστόσο πλην των εξαιρέσεων της συγκομιδής απορριμμάτων και των διεθνών τηλεφωνικών κλήσεων οι χρεώσεις αυξήθηκαν με αποτέλεσμα τη μείωση της κατανάλωσης γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη μεγιστοποίησης του ανταγωνισμού, τη βελτίωση της αποδοτικότητας και την αύξηση του οφέλους των καταναλωτών από αυτές (Hudson 2010, pp 166-167). Για τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών συστήθηκε το Πρόγραμμα Δημοσίων Υπηρεσιών καθώς και η επιβλέπουσα σχετική αρχή Αστική Εποπτεία Δημοσίων Υπηρεσιών (SSPD) (Hudson 2010, pp 166).

Η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 1991 ήταν κρατικό μονοπώλιο, οι αναγκαίες για την κάλυψη του δικτύου βελτιώσεις τις προηγούμενες δύο δεκαετίες χρηματοδοτήθηκαν ως επί το πλείστον από δημόσιο δανεισμό και η κακοδιαχείριση των κεφαλαίων αυτών σε συνδυασμό με τις δολιοφθορές ανταρτών και παραστρατιωτικών στις υποδομές δημιουργούσαν ελλείμματα τόσο ευμεγέθη που το 1990 το ένα τρίτο του εθνικού εξωτερικού χρέους σχετιζόταν με κάποιο τρόπο με αυτήν την επένδυση (Hudson 2010, pp 168). Το «σπάσιμο» του μονοπωλιακού καθεστώτος και η ίδρυση της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας και Φυσικού Αερίου (CREG) συνέβαλαν τα μέγιστα στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων και ανεπαρκειών ενώ επιπροσθέτως η δεύτερη προχώρησε και στη χερσαία σύνδεση της χώρας σε πολυεθνικό δίκτυο ενέργειας των χωρών των Άνδεων ώστε να αποφεύγονται πρακτικές όπως η εκ περιτροπής ηλεκτροδότηση περιοχών λόγω

ελλιπών αποθεμάτων ενέργειας κάτι που συνέβαινε έως και τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 (Hudson 2010, pp 168-169).

Οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης εκσυγχρονίστηκαν γύρω στο 2000 μέσω της ίδρυσης της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ύδρευσης και Αποχέτευσης (CRA) γεγονός που βοήθησε στη μείωση των ελλειμματικών προϋπολογισμών, στη μείωση του χρησιμοποιούμενου προσωπικού αλλά και στις τιμολογιακές αυξήσεις που σαν απόρροια είχαν τη μείωση της κατανάλωσης αλλά και την βελτίωση των αποθεμάτων νερού (Hudson 2010, pp 169). Η υπηρεσία συγκομιδής απορριμμάτων αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα των μη ικανοποιητικών δημοσίων υπηρεσιών της χώρας αφού η πλειοψηφία των πολιτών δηλώνει ευχαριστημένη ενώ τα οικονομικά κίνητρα και οι διαφημιστικές καμπάνιες βοηθούν στην διαλογή των ανακυκλώσιμων υλικών και τη προστασία του περιβάλλοντος (Hudson 2010, pp 169).

Η Κολομβιανή Σύγκρουση απέτρεπε την διάδοση του τουρισμού στη χώρα για πολλά χρόνια όμως η μοναδική βιοποικιλότητα, η πλούσια ιστορία, τα περίχωρα της Καρταχένα τα οποία ανήκουν στη λίστα με τα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, η ιδιαίτερη κουλτούρα, η πρωτεύουσα Μπογκοτά καθώς και πολλές άλλες μοναδικής ομορφιάς και γραφικότητας περιοχές, σε συνδυασμό με την μείωση των περιστατικών βίας αλλά και την υιοθέτηση της πολιτικής Caravanas Turisticas στο πλαίσιο της οποίας ειδικές ομάδες στρατιωτικών δυνάμεων συνοδεύουν τους επισκέπτες, δημιούργησαν εν τέλει τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάπτυξη του (Hudson 2010, pp 170), χαρακτηριστικά το 2017 ο αριθμός των διεθνών επισκεπτών ανήλθε στα 4,117 εκατομμύρια (HDr Report 2019 p.27).

3.2.3 Τηλεπικοινωνίες και Μεταφορές

Η ιδιαίτερη γεωγραφία και γεωλογία της Κολομβίας εξ' ορισμού προϋποθέτει ειδική κρατική πρόνοια όσον αφορά στην αποδοτικότητα των συγκοινωνιών, με γνώμονα τα παραπάνω το 1993 ιδρύθηκε το Υπουργείο Μεταφορών (Ministerio De Transporte) του οποίου αρμοδιότητα είναι ο σχεδιασμός και η ρύθμιση του τομέα.

Οι αερομεταφορές ακριβώς λόγω της κατάτμησης της χώρας από τις οροσειρές των Άνδεων ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα επιλέχτηκαν ως μερική

λύση του προβλήματος μάλιστα η Κολομβιανή Εταιρεία Εναέριας Πλοήγησης με έτος ίδρυσης το 1919 ήταν δεύτερη χρονικά στο κόσμο (Hudson 2010, pp 169).

Το 2007 το Υπουργείο Μεταφορών κατέγραφε 581 αεροδρόμια με σημαντικότερα το El Dorado στη Μπογκοτά και το Jose Maria Cordova στο Μεντεγίν, οι μεγαλύτερες αεροπορικές εταιρείες είναι η AVIANCA που είναι η μετεξέλιξη της πρώτης στη χώρα, η SATENA που αποτελεί τον κρατικό αερομεταφορέα και η VIVA AIR COLOMBIA που είναι ο πιο δημοφιλής αερομεταφορέας χαμηλού κόστους (Wikipedia Airlines Of Colombia).

Η ναυσιπλοΐα κατέχει καίριο ρόλο στις μεταφορές της χώρας εδώ και δεκαετίες καθώς αποτελεί τη κύριο εξαγωγικό μεταφορικό μέσο κυρίως από τα λιμάνια του βορρά αλλά και βασική μορφή συγκοινωνίας και ανάπτυξης του εμπορίου μέσω των πλεύσιμων ποταμών της.

Οι ποταμοί Μαγκνταλένα, Ορινόκο, Ατράτο και το βόρειο τμήμα του Αμαζονίου είναι σε ποσοστό 74% πλεύσιμοι και χρησιμοποιούνται τόσο για τη μεταφορά επιβατών αλλά και φορτίων ιδιαιτέρως υδρογονανθράκων και σκυροδέματος. Η υιοθέτηση του ισχύοντος συντάγματος έφερε την ιδιωτική συμμετοχή στην κατασκευή και λειτουργία των λιμανιών γενικότερα τα οποία εξελίσσονται με γνώμονα τις παραγωγικές τάσεις της χώρας εφόσον και το 93% των εξαγωγών και το 89% διαχειρίζονταν μέσω αυτών (1999-2003), σήμερα τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι τα Puerto Bolivar και Mamonal (Hudson 2010, pp 173-174).

Οι σιδηροδρομικές μεταφορές εμφανίστηκαν αρχικά στα τέλη του 19^{ου} αιώνα μετά και την κατασκευή μέρος του δικτύου με πρωταρχικό στόχο τη κάλυψη των μεταφορικών αναγκών των καλλιεργητών καφέ ωστόσο ποτέ δεν είχαν την εξέλιξη και τη καθολικότητα χρησιμοποίησης που συναντούσαμε τουλάχιστον για το μεγαλύτερο κομμάτι του 20^{ου} αιώνα στις περισσότερες χώρες παγκοσμίως μάλιστα σήμερα χρησιμοποιούνται περίπου τα δύο τρίτα του υπάρχοντος δικτύου κυρίως από ιδιωτικές εταιρείες για τη μεταφορά εξειδικευμένων φορτίων (Hudson 2010, pp 175).

Ο τομέας που κυριαρχεί στις μεταφορές στη Κολομβία είναι ο οδικός με περισσότερα από 150.000 χιλιόμετρα διαδρομών, ασφαλτοστρωμένων και χωμάτινων, συμπεριλαμβανομένων έξι βασικών αυτοκινητόδρομων και μέρος του παναμερικανικού αυτοκινητόδρομου που μέχρι και σήμερα διακόπτεται στα σύνορα

με τον Παναμά για περίπου 100 χιλιόμετρα από το τροπικό δάσος του Νταριέν παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες κυρίως λόγω περιβαλλοντικών και πολιτισμικών ενστάσεων (Hudson 2010, pp 176). Η ευρεία χρήση των οδικών δικτύων από τους Κολομβιανούς σε συνδυασμό με την πλημμυλή τους ανάπτυξη δημιούργησε σημαντικά προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης, χαρακτηριστικά στη πρωτεύουσα Μπογκοτά η νέα χιλιετία έφερε ένα νέο σύστημα μαζικής μεταφοράς μέσω ειδικών λεωφορείων και λωρίδων κυκλοφορίας που ονομάστηκε TransMilenio που βοήθησε στη μερική της αποσυμφόρηση (Hudson 2010, pp 177).

Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών αναπτύχθηκε στη Κολομβία με ραγδαίους ρυθμούς μερικώς λόγω της αποκρατικοποίησης τους μετά το 1991 και μερικώς λόγω των παγκόσμιων σύγχρονων τηλεπικοινωνιακών τάσεων και τεχνολογικών εξελίξεων, συγκεκριμένα στη χώρα υπολογίζεται ότι χρησιμοποιούνται 6,97 εκατομμύρια επίγειες τηλεφωνικές συνδέσεις και 64,51 εκατομμύρια συνδέσεις κινητής τηλεφωνίας, οι χρήστες του διαδικτύου υπολογίζονται σε 27,45 εκατομμύρια ενώ τα τεχνολογικά σύγχρονα συστήματα και υποδομές περιλαμβάνουν εξελιγμένο μικροκυματικό δίκτυο, καλωδιώσεις οπτικών ινών που ενώνουν 50 πόλεις, δορυφορική κάλυψη αλλά και υποθαλάσσια σύνδεση με τις ΗΠΑ μέσω Καραϊβικής (CIA World Factbook).

Η τηλεόραση πρωτοεμφανίστηκε στη χώρα το 1954 ως κρατική υπηρεσία αλλά οικονομικά προβλήματα οδήγησαν στη μερική ιδιωτικοποίηση της από τη δεκαετία του 1960 ωστόσο σήμερα υπάρχουν πέντε βασικά κανάλια εθνικής εμβέλειας τόσο κρατικών όσο και ιδιωτικών συμφερόντων, δεκάδες πάροχοι καλωδιακής τηλεόρασης καθώς και ένας δορυφορικής εκπομπής καθώς και εκατοντάδες τοπικοί σταθμοί, επιπροσθέτως λειτουργούν πάνω από χίλιοι τοπικής και εθνικής εμβέλειας ραδιοσταθμοί συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση της αυτοδιοίκησης, των ενόπλων δυνάμεων, των πανεπιστημίων καθώς και ειδικών σταθμών που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο διατήρησης των πολιτισμικών παραδόσεων και εξυπηρέτησης των αναγκών των ιθαγενών κατοίκων (Hudson 2010, pp 178-181).

3.2.4 Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος

Ο κρατικός παρεμβατισμός και η έντονη κρατική παρουσία στο οικονομικό σύστημα περιόριζαν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα και εν τέλει το μέγεθος της εγχώριας οικονομικής αγοράς, βασική επιδίωξη λοιπόν του νέου συντάγματος του 1991 ήταν η αντιμετώπιση αυτών των νορμών κάτι που πραγματοποιήθηκε με επιτυχία καθώς απότοκοι των μεταρρυθμίσεων ήταν η διευκόλυνση της εισόδου νέων εταιρειών στην αγορά, η διευκόλυνση συγχωνεύσεων και άλλων μετατροπών των υπαρχόντων, η ιδιωτικοποίηση χαμηλής απόδοσης κρατικών ιδρυμάτων, η ενθάρρυνση της εμπλοκής των στην συναλλαγματική αγορά αλλά και η ενεργοποίηση της δυνατότητας διεθνών οργανισμών για επένδυση κεφαλαίων στον τομέα, χαρακτηριστικά ο οικονομικός τομέας από το 24% το 1988 ανήλθε στο 41% το 1999 (Hudson 2010, pp 181-182).

Τροχοπέδη στη περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα αποτέλεσε η κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 1990 που ανάγκασε την κυβερνητική εξαγορά διαφόρων τραπεζικών ιδρυμάτων, την μείωση των ξένων επενδύσεων αλλά και τον κρατικό δανεισμό για τη στήριξη του τομέα. Πάρα ταύτα η ομαλοποίηση της αγοράς από τα πρώτα κιόλας έτη της νέας χιλιετίας επέτρεψε την επιστροφή του συνόλου της οικονομικής αγοράς στη υγιή κερδοφορία και παρά τις όποιες αντίθετες στις πρακτικές της ελεύθερης αγοράς κρατικές παρεμβάσεις όπως της καθιέρωσης φόρου οικονομικών συναλλαγών από το 1999 ο τομέας δείχνει να πατά σε σταθερές βάσεις (Hudson 2010, pp 182-183).

Υπό την Οικονομική Επιτροπή της Κολομβίας SFC το 2016 επιχειρούσαν στη χώρα 25 τραπεζικοί όμιλοι με σημαντικότερους τους Bancocolombia, Banco de Bogota, Banco Davivienda, BBVA Colombia και Banco de Occidente ενώ εκτός από την ισπανική BBVA και άλλοι διεθνείς τραπεζικοί κολοσσοί όπως η Citibank η GNB Sudameris και η Corpbanca δραστηριοποιούνται στην Κολομβιανή επικράτεια (Rodriguez-Lozano 2019).

3.2.5 Το εμπορικό ισοζύγιο και οι άμεσες ξένες επενδύσεις

Πριν τις μεταρρυθμίσεις της δεκαετίας του 1990 η νομισματική πολιτική σταθερής ισοτιμίας (crawling peg) κατά την οποία η κεντρική τράπεζα επέτρεπε μόνον μικρές διακυμάνσεις δημιουργούσε καθυστερήσεις στις εισαγωγές αλλά και ευμεγέθεις μεταφορές ιδιωτικών κεφαλαίων και επέτεινε την ανάγκη απελευθέρωσης της εμπορικής αγοράς. Η μεταρρύθμιση στον τομέα έφερε σαρωτικές αλλαγές, τα προϊόντα που εισάγονταν χωρίς δασμούς από το 67% έφτασαν στο 76%, η μέση δασμολογική τιμή υποχώρησε από το 34% στο 12% και η υιοθέτηση της απλοποίησης της δασμολογικής πολιτικής δημιούργησε τέσσερις μόνον δασμολογικές κατηγορίες 0%, 5%, 10% και 15% (Hudson 2010, pp 184).

Στο πλαίσιο των συντριπτικών μεταρρυθμίσεων στην εν λόγω δεκαετία βασική επιδίωξη υπήρξε η σύναψη εμπορικών συμφωνιών είτε με έναν είτε και με πολλαπλούς συμβαλλόμενους ώστε να ισχυροποιηθεί η συνεργασία τόσο με τις γειτονικές χώρες όσο και με άλλους σημαντικούς εμπορικούς συνεργάτες. Η διαδικασία ήταν μακράς διάρκειας καθώς γεωπολιτικές κινήσεις κινούσαν ή καθυστερούσαν την επισημοποίηση των συμφωνιών όπως για παράδειγμα με τις ΗΠΑ. Μία πρόωρη μερική συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση (τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα) επετεύχθη το 1990 και τις ΗΠΑ το 1992 ως αναγνώριση των προσπαθειών της Κολομβίας ενάντια στο πρωτεύον τότε (και σήμερα) πρόβλημα των παράνομων ναρκωτικών (Hudson 2010, pp 184). Υπό την ονομασία G-3 επισυνάφθηκε συμφωνία με το Μεξικό και τη Βενεζουέλα το 1994, η Συμφωνία των Κρατών των Άνδεων και αργότερα μετονομασθείσα σε Κοινότητα των Κρατών των Άνδεων επετεύχθη επίσης το 1994, το 2004 προέβη σε συμφωνία με τη Mercosur δηλαδή τη Κοινή Αγορά του Νότου, το 2007 οριστικοποιήθηκε η εμπορική συμφωνία (free trade) με το Βόρειο Τρίγωνο Κεντρικής Αμερικής που αποτελείται από το Ελ Σαλβαδόρ, την Ονδούρα και τη Γουατεμάλα, το 2007 υπεγράφη η συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο Ελεύθερου Εμπορίου (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία, Ελβετία) ενώ μερικές συμφωνίες έχουν επιτευχθεί με το Περού, την Ουρουγουάη, την Αργεντινή, τον Καναδά, τη Τουρκία, και τη Κίνα, επιπροσθέτως πλήρεις συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου επικυρώθηκαν με τις ΗΠΑ (2012), τη Χιλή (1993) και άλλες χώρες που συνολικά αριθμούν τις δώδεκα (CIA World Factbook).

Το 2018 οι σημαντικότεροι εξαγωγικοί συνεργάτες της Κολομβίας ήταν οι ΗΠΑ, η Κίνα, ο Παναμάς, το Εκουαδόρ και η Τουρκία με 11,32 δις, 4,05 δις, , 3,07 δις, 1,85 δις και 1,69 δις δολάρια αντίστοιχα ενώ οι σημαντικότεροι εισαγωγικοί συνεργάτες ήταν οι ΗΠΑ, η Κίνα, το Μεξικό, η Βραζιλία και η Γερμανία με 13,09 δις, 10,54 δις, 3,95 δις, 2,83 δις και 2,17 δις δολάρια (GlobalEdge, Colombia: Trade Statistics). Γεωγραφικά οι εξαγωγές συγκεντρώνονται με σειρά όγκου συναλλαγών στη Καραϊβική ακτή της χώρας, τις περιφέρειες της Μπογκοτά και της Κουντιναμάρκα καθώς και την Αντιόχεια (Hudson 2010, pp 186). Να θυμίσω εδώ πως η γκάμα των εξαγωγίμων προϊόντων της χώρας περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο πετρέλαιο, άνθρακα, σμαράγδια, καφέ, νικέλιο, κομμένα άνθη, μπανάνες και είδη ένδυσης ενώ ο κύριος όγκος των εισαγωγών βιομηχανικό εξοπλισμό, μέσα μεταφοράς, καταναλωτικά αγαθά, χημικά, προϊόντα χαρτιού, καύσιμα και ηλεκτρική ενέργεια (CIA World Factbook). Η τελική εικόνα του εμπορικού ισοζυγίου το 2017 υπολογίζονταν σε 39,48 δις δολάρια εξαγωγών και 44,24 δις εξαγωγών (CIA World Factbook).

Όπως οι περισσότεροι τομείς έτσι και αυτός των άμεσων ξένων επενδύσεων υπολειπουργούσε λόγω των κρατικών παρεμβάσεων στην οικονομία οι οποίες και σταδιακά άρχισαν να μειώνονται στη διάρκεια της μεταρρυθμιστικής δεκαετίας του 1990. Από το 1970 έως και το 1991 έτος αναθεώρησης του συντάγματος οι άμεσες ξένες επενδύσεις (εισροές βάσει ισοζυγίου πληρωμών) κυμαίνονταν από 43 εκατομμύρια έως και το 1 δις δολάρια ετησίως, το 1991 συγκεκριμένα ανέρχονταν σε 457 εκατομμύρια και έκτοτε με την απελευθέρωση της αγοράς και τη σύσταση των Proexpo και Επενδυτικού Οργανισμού της Κολομβίας (που αργότερα συγχωνεύθηκαν) οι ΑΞΕ ξεκίνησαν μία ανοδική πορεία η οποία ιδιαίτερος μετά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης στο μεταίχμιο της χιλιετίας είχε αλματώδη ρυθμό με μεγέθη άνω των 11 δισεκατομμυρίων δολαρίων μάλιστα από το 2011 και έπειτα με κορυφαία τιμή τα 16,21 δις του 2013 και πιο πρόσφατη τιμή τα 14,49 δις δολάρια το 2019 (WorldBank data , FDI(BoP) Colombia). Οι κλάδοι της οικονομίας που ελκύουν τα μεγαλύτερα κεφάλαια είναι ο κατασκευαστικός, της εξόρυξης μετάλλων, ο πετρελαϊκός, των οικονομικών υπηρεσιών, των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών ενώ ευμεγέθεις διαφοροποιήσεις στη παραπάνω νόρμα αποτέλεσαν τη δεκαετία του 2000 η επένδυση της Grupo Bavaria τόσο στον κλάδο των αναψυκτικών και αλκοολούχων ποτών όσο και στις εκδόσεις με την απόκτηση της ενημερωτικού

ομίλου της El Tiempo εκ των μεγαλύτερων στη χώρα αλλά και η επένδυση του ισπανικού ομίλου Grupo Fenosa στον κλάδο της παραγωγής ενέργειας (Hudson 2010, pp 186-187).

3.2.6 Η οικονομία του κόσμου των παράνομων ναρκωτικών

Η απαρχή της καλλιέργειας παράνομων ναρκωτικών στη Κολομβία τοποθετείται στη δεκαετία του 1970 και η εξάπλωση της στη δεκαετία του 1980 η οποία προκάλεσε την αφύπνιση των αρχών για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ωστόσο τη δεκαετία του 1990, η απαγόρευση έκδοσης των εμπλεκομένων στις ΗΠΑ, η σταδιακή περιθωριοποίηση των διαβόητων καρτέλ του Κάλι και του Μεντεγίν σε συνδυασμό με την αυξανόμενη εμπλοκή των της FARC και των παραστρατιωτικών της AUC έφερε του ιθύνοντες αντιμετώπους με μία νέα πραγματικότητα πολύ πιο δύσκολα αντιμετωπίσιμη από ότι στο προηγούμενο διάστημα. Αρχικά η κυβέρνηση Γκαβίρια προσπάθησε να διαπραγματευτεί με τους επικεφαλής των καρτέλ και αυτοί παραδόθηκαν για να εκτίσουν οικειοθελείς ποινές σε αυτοσχέδιες φυλακές δικής τους κατασκευής γεγονός που εκθλίφθηκε αρνητικά από τη κοινή γνώμη αφού θεώρησαν πως ούτε δικαιοσύνη αποδίδονταν ούτε ουσιαστική αντιμετώπιση του ολοένα αυξανόμενου προβλήματος των ναρκωτικών (Hudson 2010, pp 188). Μάλιστα η κυβέρνηση Σαμπέρ που ακολούθησε κατηγορήθηκε ευθέως για χρηματοδότηση από το καρτέλ του Κάλι και στη προσπάθεια διασκέδασης των αρνητικών εντυπώσεων της κοινής γνώμης επανέφερε το μέτρο της διεθνούς έκδοσης των εμπλεκομένων εγκληματιών ενώ εισήγαγε το μέτρο της κατάσχεσης της σχετιζόμενης με τις παράνομες δραστηριότητες περιουσίας που είχαν δημιουργήσει (Hudson 2010, pp 188).

Η αντικατάσταση των καρτέλ από αντάρτες και παραστρατιωτικούς ενέτεινε το πρόβλημα στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και το 1998 ο τότε πρόεδρος Αντρές Παστράνα συμφώνησε με τις ΗΠΑ των οποίων η αγορά ήταν ο βασικός αποδέκτης των παράνομων ουσιών στο πρόγραμμα αντιμετώπισης τόσο των εκτός νόμου καλλιεργητών όσο και του καθ' αυτού προβλήματος των ναρκωτικών με την ονομασία Plan Colombia αλλά και την από κοινού αυστηροποίηση των τελωνειακών ελέγχων μεταξύ των δύο χωρών με επιπρόσθετες συμφωνίες (Hudson 2010, pp 188-190).

Δυστυχώς η καλλιέργεια και επεξεργασία κυρίως φύλλων κοκαΐνης αποτελεί συχνά τη μοναδική εισοδηματική ευκαιρία για φτωχούς Κολομβιανούς που κατοικούν σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές όπου η παρουσία των αρχών είναι ισχνή ενώ των εμπλεκόμενων με το κύκλωμα των παρανόμων ναρκωτικών κυριαρχούσα, έτσι το 2018 υπολογίζονταν πως τουλάχιστον 130.000 οικογένειες απασχολούνταν στις εν λόγω δραστηριότητες παράγοντας το 70% της παγκόσμιας κατανάλωσης κοκαΐνης (ColombiaReports 2019). Η κυβέρνηση στη προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος έχει θεσπίσει πρόγραμμα εναλλακτικών καλλιεργειών με την ονομασία Εθνικό Πλάνο Αντικατάστασης Παρανόμων Καλλιεργειών (PNIS) στο οποίο το 2018 είχαν ενταχθεί περισσότεροι από 99.000 κολομβιανοί (UN ODCr 2019, pp 14).

Στο πλαίσιο του Plan Colombia είχαν ενταθεί οι αεροψεκασμοί των παράνομων καλλιεργειών από το 1998 έως και το 2014 έχοντας αρχικά εντυπωσιακά αποτελέσματα αφού χαρακτηριστικά η καλλιεργήσιμη έκταση κοκαΐνης το 2006 είχε φτάσει στα 78.000 εκτάρια σε αντίθεση με το 2001 που ανέρχονταν σε 145.000 εκτάρια, η παύση των αεροψεκασμών για περιβαλλοντικούς αλλά και γεωπολιτικούς λόγους οδήγησε στα χρόνια που ακολούθησαν σε εκ νέου ραγδαία αύξηση της καλλιέργειας η οποία το 2018 εκτιμούταν σε 169.000 εκτάρια οριακά μειούμενη σε σχέση με τη χρονιά ρεκόρ του 2017 και τα 171.000 εκτάρια (UN ODCr 2019 pp 22).

Στη πράξη η συνολική προστιθέμενη αξία στο ΑΕΠ εκτιμάται στο 0,2% ή στο περίπου 3% του αγροτικού ΑΕΠ (UN ODCr 2019 pp 82) και αυτό γιατί η τιμή του παράνομου ναρκωτικού εκτοξεύεται στα επόμενα στάδια επεξεργασίας και διακίνησης με αποτέλεσμα πολύ μικρό μέρος της αξίας να παραμένει ουσιαστικά εντός της Κολομβίας, χαρακτηριστικά για τη παραγωγή ενός κιλού κοκαΐνης χρειάζονται περίπου 125 κιλά φύλλων των οποίων η αγορά κοστίζει περί τα 137 δολάρια Αμερικής, το επεξεργασμένο προϊόν πωλείται στη συνέχεια στον διακινητή σε τιμή περίπου 2.270 δολαρίων Αμερικής ενώ όταν φθάσει στον προορισμό της τελικά ήτοι τους δρόμους των ΗΠΑ ή της Αυστραλίας η τιμή ανέρχεται σε 60.000 δολάρια Αμερικής ή 235.000 δολάρια Αυστραλίας αντίστοιχα (Colombia Reports 2019).

3.2.7 Μακροοικονομική στρατηγική

Η κυβερνητική στρατηγική στον δημοσιονομικό, νομισματικό και φορολογικό τομέα όπως και το σύνολο της χώρας επηρεάστηκαν στον μέγιστο βαθμό από τις σαρωτικές μεταρρυθμίσεις που επέφερε η συνταγματική αναθεώρηση του 1991. Οι αλλαγές αυτές (βλ. κεφ. 3,1) σκοπό είχαν να εκσυγχρονισμό της χώρας και τη βελτίωση διαχρονικών παθογενειών όπως ο πολύ υψηλός πληθωρισμός, ο σχεδιασμός όμως αυτών ήταν πλημμελής αφού η εκτίναξη των κρατικών εξόδων δε συνοδεύτηκε από μέτρα επαρκούς αύξησης των εξόδων και αποτέλεσε αρχικά την διόγκωση του εξωτερικού χρέους από το 14% του ΑΕΠ στο 54% το 2003 (Hudson 2010, pp 197) με τη χώρα να προσπαθεί να σταθεροποιήσει αρχικά και στη συνέχεια να μειώσει την εν λόγω αναλογία η οποία εκτιμούνταν το 2017 στο 49,4% (CIA World Factbook), η προσπάθεια αυτή δεν έμεινε στις διακηρύξεις των πολιτικών αλλά στα μέσα του 2011 υιοθετήθηκε ένας «Δημοσιονομικός Κανόνας» ή Fiscal Rule που δεσμεύει την εκάστοτε κυβέρνηση να προσαρμόζει τη δημοσιονομική της πολιτική με γνώμονα την σταδιακή μείωση του χρέους (World Bank “News” 2012).

Εξαιρουμένων των ετών της οικονομικής κρίσης 1999-2001 όπου το Κολομβιανό πέσο υποτιμήθηκε δύο φορές δεν υπήρξαν ραγδαίες αυξομειώσεις στην ισοτιμία του με το νόμισμα βάσης ήτοι το αμερικανικό δολάριο, στα χρόνια της ανάκαμψης 2004-2007 η αισιόδοξη διεθνής νομισματική ελεύθερη αγορά οδήγησε στην ισχυροποίηση του, γεγονός που δημιούργησε πρόβλημα ανταγωνιστικότητας στους εξαγωγείς οι οποίοι και χρειάστηκαν κρατική βοήθεια (Hudson 2010, pp 195-196). Σε κάθε περίπτωση η Κεντρική Τράπεζα της Κολομβίας είναι αρμόδια για τη νομισματική πολιτική, αυτή διοικείται από μία εξαμελή επιτροπή ένας εξ' αυτών είναι ο εκάστοτε υπουργός οικονομικών, επιτροπή η οποία εκλέγει των γενικό διευθυντή της για θητεία τεσσάρων ετών με μέγιστο αριθμό θητειών της τρεις (Hudson 2010, pp 192-193).

Η απελευθέρωση της αγοράς παρά τα παράπλευρα δημοσιονομικά προβλήματα που δημιούργησε αντιμετώπισε επιτυχώς την ανεξέλεγκτη πορεία του πληθωρισμού αφού από 30,35% του 1991 κατέγραφε πτωτικές τάσεις έως και το 2013 που υπολογίζονταν μόλις στο 2,048 % ενώ για το 2019 βρισκόταν στο υγιές 3,525% (World Bank Data).

Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Κολομβίας αποτελεί μέσο απόλυτων νομικών αποφάσεων και από την ίδρυση του ως μέρος της συνταγματικής αναθεώρησης επέχει καίρια σημασία στην δημοσιονομική πολιτική της χώρας αφού αναγνωρίζοντας τα δικαιώματα των πολιτών για επαρκές εισόδημα διαβίωσης μέσω της καθιέρωσης για παράδειγμα των δεκατεσσάρων ετήσιων μισθών και συντάξεων καθώς και για αξιοπρεπείς κατοικίες μέσω για παράδειγμα θέσπισης κριτηρίων προσαρμογής δανειακών δόσεων βάσει εισοδηματικών και οικογενειακών κριτηρίων επέφερε την επιβάρυνση των δημοσιονομικών μεγεθών αλλά ωθεί από την άλλη τη χώρα στην σύγχρονη εποχή ανθρώπινης ανάπτυξης (Hudson 2010, pp 197).

Το φορολογικό σύστημα παραμένει πολύπλοκο με οριακούς φόρους εισοδήματος συμπεριλαμβανομένων αρκετών εξαιρέσεων, φορολογία τραπεζικών και συναλλαγματικών συναλλαγών, χαμηλό φόρο προστιθέμενης αξίας λίγο πάνω από 8% (World Bank 2018) με πολλαπλές εξαιρέσεις και εδώ καθώς και δυσανάλογη φορολογία των κατωτέρων εισοδηματικά πολιτών, χαρακτηριστικά που μεταφράζονται σε δυσχέρεια είσπραξης των απαραίτητων κρατικών εισοδημάτων (Hudson 2010, pp 198).

Κοινωνικοοικονομικά τέλος, η Κολομβία πραγματοποίησε προσπάθειες εγκαθίδρυσης ενός κράτους με κοινωνικό προφίλ (βλ. κεφ. 3.1) ο πλημμελής σχεδιασμός του όμως στη δεκαετία των μεταρρυθμίσεων του 1990 την προσδιορίζει αρκετά βήματα πίσω από τον ανεπτυγμένο κόσμο αφού το εργατικό δυναμικό συμμετέχει σε πολύ μικρό ποσοστό στα λιγιστά συνδικαλιστικά όργανα που δραστηριοποιούνται, οι φτωχότεροι Κολομβιανοί με τις μεγαλύτερες ανάγκες έχουν τις λιγότερες επαγγελματικές ευκαιρίες ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα και σε αυτούς παρατηρούνται τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας επιφέροντας εμφανή εισοδηματική ανισότητα αλλά καταφυγή σε άτυπες μορφές εργασίας που συνεπάγονται μικρά ποσοστά κατοχύρωσης δικαιωμάτων συνταξιοδότησης ενώ τα έξοδα του προϋπολογισμού με γνώμονα τη κοινωνική πολιτική πιέζονται διαρκώς από τις προσπάθειες συγκράτησης του εξωτερικού χρέους (Hudson 2010, pp 199-207).

3.2.8 Προοπτικές της οικονομίας

Κάθε συζήτηση για την πιθανή πορεία της οικονομίας της Κολομβίας αλλά και οποιαδήποτε άλλου κράτους στον κόσμο θα πρέπει να πραγματοποιείται υπό το πρίσμα πλέον της πανδημίας του covid-19, η οικονομική ύφεση για το 2020 είναι αν μη τι άλλο δεδομένη για το 2020 και το πρωτοφανές πλήγμα που δέχονται οι οικονομίες καθιστά σχεδόν αδύνατη τη πρόβλεψη για τα επόμενα έτη.

Ωστόσο είναι λογικό η πρότερη οικονομική κατάσταση μίας χώρας σε συνδυασμό με τον τρόπο διαχείρισης της κρίσης αλλά και τον μακροοικονομικό της σχεδιασμό τα τελευταία έτη να μπορούν να δικαιολογήσουν ή όχι την προσδοκία για ουσιαστική ανάκαμψη ή όχι.

Στη πράξη το καλοκαίρι του 2020 βρίσκει την οικονομία της Κολομβίας σε βαθειά ύφεση με την εκτιμώμενη ύφεση για το 2020 να ανέρχεται στο 6,1% του ΑΕΠ βάσει του ηπιότερου σεναρίου και στο 7,9% βάσει του απαισιόδοξου σεναρίου, οι εκροές επενδυτικών κεφαλαίων είναι τουλάχιστον ευμεγέθεις και το κολομβιανό πέσο έχει υποχωρήσει από τα 3.285 πέσο ανά δολάριο τη 1^η Ιανουαρίου του 2020 στα 3.731 πέσο την 31^η Ιουλίου του 2020 (TRADING ECONOMICS 2020 COP to USD), ενώ η διεθνής «ελεύθερη» πτώση στις τιμές του πετρελαίου που αποτελεί το κυριότερο εξαγωγικό αγαθό της χώρας ασκεί πιέσεις άνευ προηγουμένου (OECD Colombia 2020 Economic Outlook).

Στον αντίποδα η κυβέρνηση αντέδρασε άμεσα, αρχικά παίρνοντας αποφασιστικά μέτρα καταπολέμησης της εξάπλωσης του ιού όπως το κλείσιμο το συνόρων και την απαγόρευση της κυκλοφορίας και στη συνέχεια στηρίζοντας την οικονομία με πακέτο μέτρων δυναμικής 48 τρισεκατομμυρίων πέσο και προχώρησε στη προσωρινή αναστολή του «Δημοσιονομικού Κανόνα» για την μεταφορά και αξιοποίηση κάθε δυνατού δημοσιονομικού κονδυλίου (World Bank Colombia Review 2020). Χαρακτηριστικά τα οικονομικά μέτρα περιελάμβαναν κινήσεις στήριξης των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών, όπως απευθείας επιδόματα σε εργαζόμενους στην άτυπη οικονομία και επιχορηγήσεις μισθών για την αποφυγή μαζικών απολύσεων, όσον αφορά στις επιχειρήσεις διασφαλίστηκε η πρόσβαση τους στις αναγκαίες δανειοδοτήσεις, αναβλήθηκε η υποχρέωση καταβολής των τρεχουσών

δανειακών δόσεων καθώς και η υποχρέωση καταβολής εργοδοτικών ασφαλιστικών/συνταξιοδοτικών εισφορών ενώ η Κεντρική Τράπεζα προχώρησε στην μείωση του επιτοκίου βάσης, μερικές κρατικοποιήσεις ή asset purchasing οργανισμών και επιχειρήσεων για τη στήριξη τους και εξασφάλισε την απαραίτητη ρευστότητα τόσο της χρηματοπιστωτικής όσο και της αγοράς συναλλάγματος (OECD Colombia 2020 Economic Outlook).

Επιπροσθέτως η πορεία της οικονομίας προ πανδημίας ήταν ενθαρρυντική αφού η ανάπτυξη από το 1,4% το 2017 ανήλθε στο 3,3% του ΑΕΠ το 2019 και η πρόβλεψη για το 2020 ήταν θετική μάλιστα η ανάκαμψη την διετία 2021-2022 αν η πορεία της πανδημίας είναι σχετικά ομαλή προβλέπεται ραγδαία κυρίως λόγω της επαναφοράς της κατανάλωσης σε κανονικά για τη χώρα επίπεδα αλλά και τη συνέχιση στρατηγικών έργων υποδομών όπως της κατασκευής του μετρό της Μπογκοτά και της επέκτασης και βελτίωσης του οδικού δικτύου με την ονομασία 4G, οι πιέσεις του εξωτερικού χρέους θεωρούνται διαχειρίσιμες ενώ τέλος το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών από το 5,3% του ΑΕΠ το 2020 αναμένεται να υποχωρήσει εκ νέου στο 4,7% την επόμενη διετία (World Bank Colombia Review 2020).

Η δημοσιονομική πολιτική της χώρας θα πρέπει να προγραμματιστεί λαμβάνοντας υπόψη την ενίσχυση των υπηρεσιών υγείας ώστε να διαχειριστεί όσο το δυνατόν καλύτερα η τρέχουσα πανδημία καθώς και πιθανές άλλες στο μέλλον, ο διαμοιρασμός των κονδυλίων θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας με χαμηλότερους φόρους εισοδήματος για τους εργαζομένους και ενίσχυση της νόμιμης εργασίας και τέλος η νομισματική πολιτική θα πρέπει να παραμένει επικουρική των αναγκών της αγοράς (OECD Colombia 2020 Economic Outlook).

Η Κολομβία τα τελευταία χρόνια έχει οχυρωθεί σημαντικά όσον αφορά στις μακροοικονομικές της προοπτικές, υιοθετώντας μάλιστα δημοσιονομικά εργαλεία όπως η δέσμευση διατήρησης του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα, ο «Δημοσιονομικός Κανόνας» και η δυνατότητα διακύμανσης της ισοτιμίας, ακολουθεί χαρακτηριστικά συνετή οικονομική στρατηγική με αποτέλεσμα να μπορεί να διατηρεί σταθερή την πιστοληπτική της ικανότητα γεγονός που μεταφράζεται σε σχετική εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών στην ανάκαμψη της και μάλιστα σε συνδυασμό με τα αποθέματα πετρελαίου και υδρογονανθράκων καθώς και της διευρυμένης γκάμας

εξαγωγίμων προϊόντων της μπορεί να θεωρεί βάσιμη αυτήν την εμπιστοσύνη (World Bank Colombia Review 2020).

3.3 Διακυβέρνηση και πολιτική

Η Κολομβία όπως πολλάκις αναφέρεται στη παρούσα είναι μία χώρα αντιθέσεων, η δημοκρατία εδώ και δεκαετίες συνυπάρχει με διαρκή συμβάντα βίας, βίας σε μεγάλο βαθμό πολιτικής που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τη καταστολή και τον αποκλεισμό των εκάστοτε πολιτικών αντιπάλων, την κοινωνικοοικονομική ανισότητα, τη διαφθορά, την σε διάφορους βαθμούς αλλά διαρκή ανομία αλλά και τον σκοτεινό κόσμο της εμπορίας παράνομων ναρκωτικών (Hudson 2010, pp 215).

Σημείο σταθμός στην ιστορία της χώρας είναι η υιοθέτηση του ισχύοντος συντάγματος το 1991, οι ανάγκες οικονομικής αναδιοργάνωσης αλλά και δημιουργίας ουσιαστικά για πρώτη φορά ενός κοινωνικού κράτους που θα ενσωμάτωνε τους κοινωνικά απόκληρους ιθαγενείς και έγχρωμους αποτέλεσαν τη κινητήρια δύναμη για αυτή την αλλαγή όμως η αποδυνάμωση των νομοθετικών και νομικών κλάδων και η ενίσχυση των εκτελεστικών με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση αυτής της νέας νεοφιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής προκάλεσε όπως ήδη έχουμε αποτυπώσει στα προηγούμενα κεφάλαια το μεταρρυθμιστικό χάος και τα παράγωγα του (Hudson 2010, pp 216-217).

Σκοπός του παρόντος υποκεφαλαίου είναι η κατανόηση των ισχυόντων συστημάτων διακυβέρνησης, νομικής λειτουργίας, της πολιτικής πραγματικότητας και του πως αυτή διαμορφώνεται μέσα από κοινωνικούς θεσμούς, οργανώσεις και φυσικά τις διεθνείς σχέσεις.

3.3.1 Το Εκτελεστικό Σύστημα

Όπως και στις περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής ο εκτελεστικός τομέας της διακυβέρνησης είναι πρόεδρο-κεντρικός, συγκεκριμένα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι επικεφαλής της πολιτείας, της κυβέρνησης, των ενόπλων δυνάμεων και η απόλυτη εκτελεστική αρχή ενώ εκλέγεται για τετραετή θητεία και από το 2005 έχει το δικαίωμα επανεκλογής (Hudson 2010, pp 217). Αυτός διορίζει το

υπουργικό του συμβούλιο καθώς και τους επικεφαλής όλων των διοικητικών υπηρεσιών, έχει υποχρέωση της τήρησης του νόμου και της τάξης αλλά και τη δύναμη κήρυξης της χώρας σε κατάσταση εσωτερικής αναταραχής, έκτακτης ανάγκης, πολέμου με τη σύμφωνη γνώμη τη Γερουσίας της Δημοκρατίας καθώς και κατάσταση «εξαιρέσης» κατά την οποία ο επικεφαλής μίας χώρας αποφασίζει να δράσει εκτός των ορίων του νόμου για τη προάσπιση της δημοκρατίας (Hudson 2010, pp 218). Στις αρμοδιότητες του ως επικεφαλής της πολιτείας πέφτουν η χάραξη μακροοικονομικής πολιτικής και υπογραφή συμφωνιών με τη συναίνεση του Κογκρέσου ενώ ως επικεφαλής των ενόπλων δυνάμεων είναι αρμοδιότητα του η διατήρηση της εθνικής κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της επικράτειας, η τήρηση της τάξης όπως αυτή ορίζεται από το σύνταγμα αλλά και η εξασφάλιση συνθηκών μέσω των οποίων οι πολίτες θα μπορούν να εξασκούν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους ενώ τέλος κατέχει και νομοθετική εξουσία αφού με την άδεια του Κογκρέσου μπορεί να νομοθετήσει ο ίδιος όχι μόνο για θέματα που αφορούν τη δημόσια τάξη αλλά οποιοδήποτε ειδικό θέμα προκύψει (Hudson 2010, pp 219).

Υπό τον Πρόεδρο βρίσκεται το υπουργικό του συμβούλιο του οποίου βασικές επιδιώξεις είναι ο συντονισμός και η επιβολή των κυβερνητικών πολιτικών, συγκεκριμένα τα υπουργεία είναι υπεύθυνα για τη νομοθέτηση εντός του πεδίου αρμοδιότητας τους και αποτελούν τον συνδετικό κρίκο του προέδρου με όλους τους τομείς της διακυβέρνησης, φυσικά διαφέρουν σε ισχύ και προϋπολογισμό αναλόγως του τομέα αναφοράς τους (Hudson 2010, pp 220-221). Αναλυτικά τα υπουργεία της σημερινής κυβέρνησης υπό τον Πρόεδρο Ιβάν Ντούκε είναι (Presidencia de Colombia 2020):

- Ministerio de Justicia y del Derecho (Δικαιοσύνης)
- Ministerio de Defensa Nacional (Εθνικής Αμύνης)
- Ministerio del Trabajo (Εργασίας)
- Ministerio del Interior (Εσωτερικού)
- Ministerio de Relaciones Exteriores (Εξωτερικών)
- Ministerio de Hacienda y Credito Publico (Περιουσίας κ Δημόσιας Πίστωσης)
- Ministerio de Salud y Proteccion Social (Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης)
- Ministerio de Minas y Energia (Μεταλλευμάτων κ Ενέργειας)

- Ministerio de Comercio, Industria y Turismo(Εμπορίου, Βιομηχανίας κ Τουρισμού)
- Ministerio de Tecnologías de la Información y las Comunicaciones(Τεχνολογιών Πληροφοριών κ Τηλεπικοινωνιών)
- Ministerio de Educación(Εκπαίδευσης)
- Ministerio de Cultura(Πολιτισμού)
- Ministerio de Agricultura(Αγροτικής Καλλιέργειας)
- Ministerio de Ambiente y Desarrollo Sostenible(Περιβάλλοντος κ Βιώσιμης Ανάπτυξης)
- Ministerio de Transporte(Συγκοινωνιών)
- Ministerio de Ciencia, Tecnología e Información(Επιστήμης, Τεχνολογίας κ Πληροφοριών)
- Ministerio de Vivienda, Ciudad y Territorio(Διαβίωσης, Πόλεων και Περιχώρων)

Η τρίτη μορφή εκτελεστικής διακυβέρνησης στη Κολομβία είναι αυτή των τομεακών εκτελεστικών αρχών – υπηρεσιών οι οποίες στελεχώνονται με τεχνοκράτες, δεν έχουν πολιτική χροιά, είναι ημιαυτόνομες, συνεργάζονται με τα αρμόδια υπουργεία για τη σύνταξη των τεχνικών κομματιών των νόμων, συγκεκριμένα στόχος τους είναι η διατύπωση και υιοθέτηση κυβερνητικών πολιτικών, προγραμμάτων και έργων που αντιστοιχούν στο γνωστικό τους πεδίο, χαρακτηριστικά παραδείγματα η Εθνική Στατιστική Αρχή ή DANE και η Εθνική Πολεοδομική Αρχή ή DNP (Hudson 2010, pp 221-222).

3.3.2 Η τοπική αυτοδιοίκηση

Η τοπική αυτοδιοίκηση στη Κολομβία κατανέμεται πρωτοβάθμια σε 32 γεωγραφικά διαμερίσματα ή πολιτείες ενώ σε αυτές προστίθεται και η ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας Μπογκοτά, δευτεροβάθμια σε 4 περιφέρειες και περισσότερους από 1.100 δήμους καθώς και περιοχές ειδικής αρμοδιότητας όπως είναι αυτές που έχουν αναγνωριστεί στους ιθαγενείς ή τους αφρο-κολομβιανούς, οι επικεφαλείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών εκλέγονται ανά τετραετία από το εκλογικό σώμα, στα γεωγραφικά διαμερίσματα το ρόλο αυτό έχουν ο κυβερνήτης και ο γενικός του γραμματέας και αντίστοιχα στις περιφέρειες και

δήμους ο δήμαρχος και ο γενικός του γραμματέας καθώς και τα εκάστοτε ανά περίπτωση εκλεγμένα συμβούλια (Hudson 2010, pp 222). Από τη μεταρρύθμιση του 1991 και έπειτα οι πολίτες του κάθε διοικητικού οργανισμού έχουν άμεση εμπλοκή, έλεγχο και εκτέλεση των τοπικών ζητημάτων καθώς και τη δυνατότητα να ασκούν τη δική τους κυβερνητική πολιτική σε συνδυασμό με την διαχείριση της φορολογικής τους πολιτικής αλλά και την είσπραξη και διανομή κατά το δοκούν κονδυλίων της κεντρικής κυβέρνησης (Hudson 2010, pp 223).

Η αποκεντρωτική μεταρρύθμιση που ξεκίνησε από το 1988 όταν άρχισε και η εκλογή των τοπικών αρχόντων μέσω εκλογικής διαδικασίας σίγουρα βοήθησε στην αμεσότερη και φυσικά πιο δημοκρατική διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο ωστόσο αυτό δε θα μπορούσε να μη παράγει και παρενέργειες ιδιαιτέρως σε μία χώρα όπου η ανομία και η ισχνή κρατική παρουσία είναι μείζον ζήτημα. Οι θέσεις ευθύνης στη τοπική αυτοδιοίκηση χρησιμοποιήθηκαν από τις για δεκαετίες κυρίαρχες πολιτικές παρατάξεις Συντηρητικούς και Φιλελεύθερους για την εγκαθίδρυση πελατειακών δεσμών με τους ψηφοφόρους τους αφού αυτοί τοποθετούνται σε θέσεις εργασίας ή έχουν προνομιακή πρόσβαση σε τοπικούς πόρους με αντάλλαγμα τη κομματική πίστη (Hudson 2010, pp 225). Με αντίστοιχο σκεπτικό έπρατταν και οι εκτός νόμου, οι δημοφιλείς επαναστατικές οργανώσεις FARC και ELN από το 1988 έως και περίπου τα μέσα της δεκαετίας του 2010, οι οποίες αφού συνήθως δρούσαν στη Κολομβιανή ύπαιθρο δημιουργούσαν τοπικές παρατάξεις και έπαιρναν μέρος στις τοπικές εκλογές έχοντας μάλιστα πολύ συχνά επιτυχή αποτελέσματα ελέγχοντας έτσι τη περιοχή και αποκτώντας πρόσβαση σε τοπικούς πόρους ή και χρηματοδότηση του αγώνα τους, πρακτικές που υιοθετήθηκαν και από τις παραστρατιωτικές οργανώσεις σε μικρότερο βαθμό (Hudson 2010, pp 225-226), ενώ επιπροσθέτως μη κυβερνητικές οργανώσεις και πανεπιστημιακές έρευνες έδειξαν πως και οι ίδιες οι εκλογικές διαδικασίες σε κάποιες περιπτώσεις διεξάγονταν υπό την αντάρτικη ή παραστρατιωτική απειλή και κάθε άλλο παρά διαυγείς ήταν (Hudson 2010, pp 226).

Η εκμετάλλευση των θέσεων ευθύνης τόσο από τις παράνομες οργανώσεις όσο και από τον δικομματισμό που επικρατούσε για πάρα πολλά χρόνια στη χώρα έδωσε το χώρο πολλές φορές σε τοπικές παρατάξεις χωρίς δεσμούς με κάποιον από τους προαναφερθέντες να ανέλθει στην εξουσία, έτσι ανεξάρτητοι υποψήφιοι βρέθηκαν στις κυβερνητικές θέσεις, κυρίως στα αστικά κέντρα ακόμη και της Μπογκοτά τη δεκαετία του 1990 (Hudson 2010, pp 225).

3.3.3 Το νομοθετικό Σύστημα

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κογκρέσο το οποίο αποτελείται από δύο διακριτά σώματα, τη Γερουσία και τον Οίκο των Αντιπροσώπων με τα μέλη τους να εκλέγονται μέσω εκλογικής διαδικασίας για τετραετούς διάρκειας θητείες χωρίς περιορισμό στις επαναλήψεις, οι θέσεις διαμοιράζονται βάσει του εκλογικού αποτελέσματος και των σχετικών λιστών που παρέχουν οι εκάστοτε παρατάξεις και κόμματα με σειρά προτίμησης ενώ αν κάποιο από τα εκλεγμένα μέλη υποπέσει σε παράπτωμα όπως για παράδειγμα ανάρμοστη συμπεριφορά αυτό αντικαθίσταται από τον επόμενο στη λίστα υποψήφιο (Hudson 2010, pp 227). Το Κογκρέσο συνεδριάζει δύο φορές ετησίως, μία για κάθε σώμα και στις συνεδριάσεις αυτές δύναται να συμμετέχει και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κάθε σώμα έχει τον δικό του πρόεδρο, δύο αντιπρόεδρους οι οποίοι εκλέγονται για μονοετούς διάρκειας θητείες και ένα γενικό γραμματέα ο οποίος εκλέγεται για διετή θητεία, όλοι χωρίς δικαίωμα επανεκλογής, επιπροσθέτως κάθε σώμα απαρτίζεται από επτά μόνιμες επιτροπές οι οποίες αναλαμβάνουν τις προπαρασκευαστικές νομοθετικές συζητήσεις και κάθε μέλος ανατίθεται σε κάποια από αυτές (Hudson 2010, pp 227).

Ο Οίκος των Αντιπροσώπων αριθμεί 172 μέλη (Wikipedia Congress of Colombia) οι οποίοι θα πρέπει να είναι Κολομβιανοί πολίτες 25 ετών και άνω και η Γερουσία αριθμεί 108 (Wikipedia Congress of Colombia) μέλη οι οποίοι θα πρέπει να είναι Κολομβιανοί πολίτες 30 ετών και άνω. Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες του Οίκου των Αντιπροσώπων περιλαμβάνουν την εκλογή του Συνηγόρου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την εκλογή των δικαστών του πειθαρχικού τομέα της δικαιοσύνης, τη μελέτη και έγκριση των δημοσιονομικών και όχι μόνο λογαριασμών, τον έλεγχο υψηλά ιστάμενων κυβερνητικών στελεχών και να στοιχειοθετούν κατηγορητήρια για ανάρμοστες συμπεριφορές (Hudson 2010, pp 228). Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες της Γερουσίας περιλαμβάνουν την αποδοχή της παραίτησης του Προέδρου, την εκδίκαση των κατηγορητηρίων για ανάρμοστη συμπεριφορά που συντάσσονται από τον Οίκο των Αντιπροσώπων, την έγκριση των προαγωγών υψηλά ιστάμενων στρατιωτικών στελεχών, την αδειοδότηση απουσίας του Προέδρου, την αποδοχή διέλευσης ξένων στρατευμάτων από την επικράτεια, την εξουσιοδότηση κήρυξης πολέμου έπειτα από κυβερνητικό αίτημα, την εκλογή των μελών του Συνταγματικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου του Κράτους και του Γενικού Επιθεωρητή του Κράτους (Hudson 2010, pp 227-228). Κοινές αρμοδιότητες των δύο σωμάτων

αποτελούν η συνολική νομοθετική διαδικασία, αναμόρφωση του Συντάγματος, η εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Ανάπτυξης, η αποδοχή ή απόρριψη διεθνών συνθηκών, η οριοθέτηση της εθνικής επικράτειας, ο σχηματισμός της δομής του εκτελεστικού συστήματος, η απόδοση σε έκτακτες περιπτώσεις περαιτέρω εξουσιών στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η διατήρηση ή αλλαγή του εθνικού νομίσματος, η απόδοση αμνηστίας για πολιτικά εγκλήματα, η ρύθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης και τέλος η δόμηση του συστήματος αποδοχών του ιδιωτικού τομέα (Hudson 2010, pp 227).

Η ύπαρξη υποομάδων εντός των παρατάξεων ουσιαστικά αποδυναμώνει τη κομματική γραμμή και σε συνδυασμό με την τεχνοκρατική ανεπάρκεια αρκετών εκ των μελών το Κογκρέσο τελικά επιτυγχάνει σε πολύ μικρότερο ποσοστό την ψήφιση δικής του προετοιμασίας νομοθετημάτων σε σχέση με αυτές που προετοιμάζονται από το εκτελεστικό κομμάτι της κυβέρνησης (Hudson 2010, pp 227-229). Η διαφθορά καταπολεμήθηκε σε κάποιο βαθμό με την κατάργηση διαφόρων επί τούτου ιδρυθέντων οργανισμών και την υιοθέτηση του δικαιώματος της λογοκρισίας κυβερνητικών στελεχών αλλά εξακολουθεί να είναι εμφανής στους κύκλους του Κογκρέσου καθώς το φαινόμενο της εναλλαγής μελών των εκλογικών λιστών είναι συχνό και σκοπό έχει εκτός από την ικανοποίηση υποστηρικτών των κομμάτων και την ισχυροποίησή τους για μελλοντικές εκλογικές διαδικασίες τη θεμελίωση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων από όσο το δυνατόν περισσότερα μέλη των κομματικών παρατάξεων (Hudson 2010, pp 227-229).

3.3.4 Το εκλογικό σύστημα

Οι δύο αρχές που έχουν την ευθύνη της εκλογικής διαδικασίας στη χώρα είναι το Εθνικό Γραφείο Εκλογικού Μητρώου και το Εθνικό Εκλογικό Συμβούλιο ή CNE, δικαίωμα ψήφου στην εκάστοτε εκλογική διαδικασία έχουν όλοι οι πολίτες άνω των 18 ετών που είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και οι απόδημοι Κολομβιανοί μέσω πρεσβειών και προξενείων εφόσον έχουν ενεργό διαβατήριο (Hudson 2010, pp 230-231).

Οι προεδρικές εκλογές καθώς και αυτές του κογκρέσου πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα χρόνια αλλά απαγορεύεται από το Σύνταγμα να συμπέσουν, την ίδια

περιοδικότητα συναντάμε και στις τοπικές αυτοδιοικητικές εκλογές (Hudson 2010, pp 230-231).

Ένα από τα κυριότερα προβλήματα των εκλογικών διαδικασιών είναι η αποχή γεγονός που έχει οδηγήσει το κράτος στη θέσπιση ενός συστήματος κινήτρων άσκησης του εκλογικού δικαιώματος, στους φοιτητές παρέχοντας έκπτωση διδάκτρων και στους δημοσίους υπαλλήλους παρέχοντας μία ημέρα περαιτέρω άδειας (Hudson 2010, pp 231). Πλέον η χρηματοδότηση των κομμάτων για την εκλογική διαδικασία πραγματοποιείται μερικώς από το ίδιο το κράτος αναλόγως του ποσοστού που είχαν συγκεντρώσει στη προηγούμενη εκλογική διαδικασία οι υποψήφιοι και μερικώς από ιδιώτες στους οποίους όμως το κράτος βάζει χρηματικό πλαφόν και η όλη διαδικασία ελέγχεται από το Εθνικό Εκλογικό Συμβούλιο καθώς το σκάνδαλο με τη χρηματοδότηση του προέδρου Σαμπέρ 1994-1998 ανήγαγε τη συγκεκριμένη διαδικασία σε εθνικό ζήτημα (Hudson 2010, pp 233).

Οι προεδρικές εκλογές συνήθως πραγματοποιούνται σε δύο εκλογικούς γύρους πλην της περίπτωσης συγκέντρωσης των απαραίτητων ψήφων από το πρώτο γύρο από κάποιον υποψήφιο όπως για παράδειγμα τις εκλογικές διαδικασίες στις οποίες εξελέγη ο Αλβάρο Ουρίμπε το 2002 και το 2006, οι θέσεις της Γερουσίας διανέμονται σε εθνική κλίμακα ενώ οι θέσεις του Οίκου των Αντιπροσώπων γεωγραφικά και στις δύο περιπτώσεις πάντως υπάρχει πρόβλεψη εκπροσώπησης των κοινοτήτων των ιθαγενών και τον άφρο – Κολομβιανών (Hudson 2010, pp 231-232). Οι εκλογείς πολίτες ψηφίζουν λίστες υποψηφίων που έχουν συνταχθεί με σειρά προτίμησης από τα κομματικά επιτελεία αλλά από το 2003 και έπειτα έχουν το δικαίωμα είτε ψηφίσουν απλώς τη λίστα ως έχει είτε να επιλέξουν τους υποψηφίους της αρεσκείας τους (Hudson 2010, pp 232-233).

3.3.5 Το νομικό σύστημα

Η «παράδοση» ανεπάρκειας του νομικού συστήματος της χώρας είναι μακρά και ευδιάκριτη στον εξωτερικό παρατηρητή, ήδη στη παρούσα έχουμε πολλάκις αναφερθεί στο καθεστώς ανομίας που υφίσταται ακόμη σε πολλές αποκομμένες γεωγραφικά περιοχές, τη δράση του κυκλώματος των παράνομων ναρκωτικών κυρίως στις ίδιες περιοχές καθώς και τη διάχυτη παρουσία της διαφθοράς στην επικράτεια. Παρά τις προσπάθειες βελτίωσης του νομικού συστήματος κυρίως από την υιοθέτηση

του νέου Συντάγματος του 1991 και έπειτα το δικαστικό σώμα πάσχει από έλλειψη οικονομικών πόρων και χρίζει εκτενούς εκσυγχρονισμού διαδικασιών κάτι που εύκολα γίνεται αντιληπτό από την έλλειψη προσωπικού, τις γραφειοκρατικές διαμάχες μεταξύ δικαστηρίων και τα χαμηλά ποσοστά καταδικών (Hudson 2010, pp 233-234), χαρακτηριστικά στην ετήσια παγκόσμια αναφορά περί ατιμωρησίας που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο της Πουέμπλα του Μεξικό το 2017 η Κολομβία βρισκόταν στην 8^η θέση στην κατάταξη ατιμωρησίας σύμφωνα με τον δείκτη GII 2017 συγκεντρώνοντας 66,57 βαθμούς ενώ για παράδειγμα η τιμή του δείκτη στην Ελλάδα ήταν στο 44,56 (UDLAP Report 2017).

Το Ανώτατο Δικαστήριο αποτελείται από 23 μέλη και αντιπροσωπεύει την ανώτατη μορφή αστικού δικαίου στη χώρα επομένως οι αποφάσεις του είναι τελικές και δεν επιδέχονται έφεσης, εκλέγει τους δικούς του δικαστές από λίστες που παρέχονται από το Ανώτερο Δικαστικό Συμβούλιο για μη ανανεώσιμες οκταετούς διάρκειας θητείες καθώς και τον γενικό εισαγγελέα του κράτους ενώ διαχειρίζεται διάφορα κατώτερα δικαστήρια γεωγραφικών διαμερισμάτων, ανώτερα δικαστήρια περιφερειών καθώς και ειδικών δικαστηρίων (circuit) στη προσπάθεια αποσυμφόρησης του (Hudson 2010, pp 234-235). Ένα κομμάτι εξαιρετικού ενδιαφέροντος των αρμοδιοτήτων του δικαστηρίου είναι και η απόφαση για την έκδοση ή μη Κολομβιανών πολιτών για δίκη σε άλλη χώρα για παράδειγμα Κολομβιανών που κατηγορούνται για διακίνηση παρανόμων ουσιών στις ΗΠΑ ενώ άλλες σημαντικές αρμοδιότητες περιλαμβάνουν τον έλεγχο των αποφάσεων των Ανώτερων Δικαστηρίων, η εκδίκαση του ίδιου του Πρόεδρου, υψηλά ιστάμενων στελεχών της κυβέρνησης ακόμα και μελών του Κογκρέσου αν αυτό κριθεί αναγκαίο (Hudson 2010, pp 235). Τέλος η αίγλη του Ανώτατου Δικαστηρίου τονώθηκε με την εκδίκαση υπόθεσης κατηγορίας πολιτικών για δεσμούς με την ακροδεξιά παραστρατιωτική οργάνωση AUC το 2003 (Hudson 2010, pp 236).

Το Συμβούλιο του Κράτους αποτελείται από 27 μέλη τα οποία και εκλέγει με επιλογή από λίστες που προτείνει το Ανώτερο Δικαστικό Συμβούλιο για μη ανανεώσιμες οκταετούς διάρκειας θητείες, επιδίωξη τους είναι ο έλεγχος και η παροχή συμβουλευτικού έργου στη κυβέρνηση, συγκεκριμένα εξετάζει τη συνταγματικότητα των κυβερνητικών διαταγμάτων επιλύει ζητήματα που προκύπτουν ανάμεσα στον δημόσιο τομέα και την κοινωνία ενώ επέχει θέση ανώτατου

δικαστηρίου διοικητικών αντιπαραθέσεων πλην των περιπτώσεων που αυτές είναι αρμοδιότητα του Συνταγματικού Δικαστηρίου (Hudson 2010, pp 236).

Το Ανώτερο Δικαστικό Συμβούλιο (CSJ) ουσιαστικά αποτελεί τη ρυθμιστική και διοικητική αρχή του δικαστικού συστήματος, δημιουργήθηκε το 1991 με σκοπό τη καλύτερη οργάνωση αυτού του κυβερνητικού κλάδου, αποτελείται από 13 μέλη που εκλέγονται για μη ανανεώσιμες οκταετούς διάρκειας θητείες και διαιρείται σε δύο επιμελητήρια, το εκτελεστικό με 6 μέλη, 3 εκ των οποίων εκλέγονται από το Συμβούλιο του Κράτους, 2 από το Ανώτατο Δικαστήριο και 1 Από το Συνταγματικό Δικαστήριο και το δικαστικό του οποίου τα 7 μέλη εκλέγονται από λίστα που συντάσσεται από το Κογκρέσο (Hudson 2010, pp 236-237). Το εκτελεστικό επιμελητήριο συντάσσει λίστες επιλογής των μελών του Ανώτατου Δικαστηρίου και του Συμβουλίου του Κράτους, τον προϋπολογισμό και τη δομή του κλάδου ενώ ευθύνη του είναι η στελέχωση του κλάδου ενώ το δικαστικό επιμελητήριο αρμοδιότητα έχει να ερευνά κατηγορίες ανάρμοστης συμπεριφοράς από όλα τα μέλη του νομικού συστήματος (Hudson 2010, pp 237).

Το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει μία βασική αρμοδιότητα και αυτή είναι η προστασία του Κολομβιανού Συντάγματος και οι αποφάσεις του όσον αφορά τη συνταγματικότητα μίας δικαστικής απόφασης ή κυβερνητικής δράσης είναι απόλυτες. Οι δικαστές του εκλέγονται από τη Γερουσία για μη ανανεώσιμες οκταετούς διάρκειας θητείες από λίστα της οποίας η ορθότητα αξιολογείται από το Συμβούλιο του Κράτους, το Ανώτατο Δικαστήριο και τον πρόεδρο της Δημοκρατίας κάθε ένας εκ των οποίων έχει το δικαίωμα να προτείνει έναν υποψήφιο (Hudson 2010, pp 237-238). Δημιουργήθηκε το 1992 και η ακεραιότητα με την οποία αντιμετωπίζει θέματα που άπτονται της επικαιρότητας έχει κερδίσει τον σεβασμό τη κοινής γνώμης στη χώρα ωστόσο δε λείπουν και οι «φωνές» αντιρρήσεων που θεωρούν τη λειτουργία του συντηρητική (Hudson 2010, pp 238).

Ένα ανεξάρτητο κομμάτι του νομικού συστήματος είναι το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα που απαρτίζεται από τον Γενικό Εισαγγελέα, τον αναπληρωτή του και τους αντιπροσώπους του στα διαμερίσματα και τους δήμους με βασικές αρμοδιότητες την έρευνα και την άσκηση δίωξης που αφορούν σε εγκληματικές πράξεις (Hudson 2010, pp 238).

Τέλος το Γραφείο του Γενικού Ελεγκτή και το Δημόσιο Υπουργείο είναι κρατικές οντότητες που δεν ανήκουν στους υπόλοιπους κυβερνητικούς κλάδους και έχουν γραφεία σε εθνικό, διαμερισματικό και δημοτικό επίπεδο. Ο Γενικός Ελεγκτής εκλέγεται από το Κογκρέσο για θητεία τεσσάρων ετών, μη ανανεώσιμη με επιλογή από λίστα που συντάσσεται από κοινού από το Συνταγματικό Δικαστήριο, το Ανώτατο Δικαστήριο και το Συμβούλιο του Κράτους και επιδίωξη έχει τον έλεγχο των κρατικών δαπανών βάσει κριτηρίων οικονομικών, περιβαλλοντικών, ισότητας και αποδοτικότητας (Hudson 2010, pp 239). Το Δημόσιο Υπουργείο έχει βασικό στόχο τη προώθηση και υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα ενώ επίσης επιβλέπει την εφαρμογή του νόμου και ερευνά τυχόν παραπτώματα δημοσίων αξιωματούχων και υπαλλήλων συμπεριλαμβανομένων των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων (Hudson 2010, pp 239). Τη διοίκηση του αναλαμβάνει ο Γενικός Επιθεωρητής ο οποίος εκλέγεται για τετραετή μη ανανεώσιμη θητεία από τη Γερουσία και υπό αυτόν ιεραρχικά ακολουθεί ο Διαμεσολαβητής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή σε πιο ελεύθερη απόδοση ο Συνήγορος του Πολίτη ο οποίος εκλέγεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και ως αρμοδιότητα έχει την προώθηση, επιβολή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην επικράτεια μέσω τοπικών γραφείων που υφίστανται σε διαμερισματικό και δημοτικό επίπεδο (Hudson 2010, pp 239-240).

Σε μία χώρα που ζει υπό σύγκρουση για περισσότερες από επτά δεκαετίες και που αντιμετωπίζει δυσκολίες γεωγραφικής παρουσίας του κράτους στο σύνολο του κράτους με ότι αυτό συνεπάγεται ο Συνήγορος του Πολίτη και οι αναφορές που συντάσσει συχνά αποτελούν την απαρχή έντονων πολιτικών διαξιφισμών αλλά και πηγή πληροφοριών για ειδεχθή εγκλήματα απέναντι σε μέλη ή κοινότητες μειονοτήτων, για τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων στο σωφρονιστικό σύστημα, τις επιπτώσεις των αεροψεκασμών των παράνομων καλλιεργειών και φυσικά του αναγκαστικού εκτοπισμού πολιτών (Hudson 2010, pp 239).

3.3.6 Το εγχώριο πολιτικό περιβάλλον

Η πολιτική ιστορία όπως περιγράφεται και στην ιστορική αναδρομή της παρούσης διπλωματικής έχει γραφτεί γύρω από τις κυρίαρχες έως και το 1991 πολιτικές δυνάμεις των Φιλελευθέρων και των Συντηρητικών. Οι πελατειακές τους

πολιτικές σε συνδυασμό με την έλλειψη κομματικής πειθαρχίας, την αδιαφορία δημιουργίας μίας οργανωτικής δομής που να λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ κέντρου και επαρχίας, η αποδυναμωτική για την επικοινωνία με τους ψηφοφόρους τους περίοδος του Εθνικού Μετώπου (βλ. κεφ. 2.9), η αδυναμία ουσιαστικής απάντησης στα πραγματικά κοινωνικά προβλήματα των ψηφοφόρων, ο εσωτερικός πολιτικός τους κατακερματισμός και τέλος οι αλλαγές του Συντάγματος του 1991 που διευκόλυναν την έκφραση και λειτουργία νέων πολιτικών κομμάτων και πολιτικών κινήσεων οδήγησε στην σταδιακή πτώση της εμπιστοσύνης των ψηφοφόρων τους (Hudson 2010, pp 240-241).

Νέες πολιτικές παρατάξεις, κόμματα και συνεργασίες ιδρύθηκαν ή αναπτύχθηκαν μετά το 1991, τις περισσότερες φορές υπό το χαρακτηρισμό της πολιτικής ανεξαρτησίας, με προφανείς βέβαια δεσμούς στα παραδοσιακά κόμματα αφού πολλά γνωστά στελέχη Συντηρητικών και Φιλελευθέρων συμμετέχουν και στα νέα, χωρίς κοινή ιδεολογική βάση και επιπροσθέτως ως επί το πλείστον με ποροτυπιστικό σκοπό και αμφίβολη συνοχή (Hudson 2010, pp 241-245).

Στις τελευταίες προεδρικές εκλογές του 2018 όπου πρόεδρος αναδείχθηκε ο Ιβάν Ντούκε, ο σχηματισμός στον οποίο συμμετείχε το παραδοσιακό Φιλελεύθερο κόμμα έλαβε μόλις το 2,06% των ψήφων στο πρώτο γύρο ενώ ο νικητήριος σχηματισμός είχε ως βάση του το Δημοκρατικό Κέντρο το οποίο ιδρύθηκε μόλις το 2014 αλλά από τον πρώην πρόεδρο Αλβάρο Ουρίμπε και η δεύτερη τη τάξει συνεργασία που προχώρησε στο δεύτερο γύρο ήταν για πρώτη φορά στην ιστορία μία ξεκάθαρα αριστερή κίνηση με βάση την Πατριωτική Ένωση (UP) που ιδρύθηκε το 1985 από τη επαναστατική οργάνωση FARC με υποψήφιο πρόεδρο τον Γκουστάβο Πέτρο που υπήρξε εκτός νόμου αντάρτης (Wikipedia 2018 Colombian Presidential Election). Τα παραπάνω καταδεικνύουν τη σύνδεση του παλιού με το καινούργιο, την σχεδόν ολοκληρωτική απαξίωση του παραδοσιακού δικομματισμού αλλά και την σημαντική επιρροή που εμφανώς πλέον έχουν οι αριστερές δυνάμεις στους εκλογείς της Κολομβίας.

Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί που υιοθετήθηκαν έπειτα από τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 1991 για ανάρμοστη συμπεριφορά εκλεγμένων πολιτικών και τη χρηματοδότηση τους είτε από παραστρατιωτικές οργανώσεις είτε ακόμη και από τα καρτέλ διακίνησης παράνομων ναρκωτικών έφεραν στο προσκήνιο αποδείξεις για το

ήδη ισχυρό στη κοινή γνώμη αίσθημα της διαφθοράς (Hudson 2010, pp 246-248). Μάλιστα το 2006 το Ανώτατο Δικαστήριο άρχισε να ερευνά πιθανούς δεσμούς του κυβερνητικού σχηματισμού του τότε προέδρου Αλβάρο Ουρίμπε με ακροδεξιές παραστρατιωτικές οργανώσεις αλλά και τη σύνδεση του με καταστρατηγήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεκάδες πολιτικοί και αξιωματούχοι φυλακίστηκαν ακόμη και ο ξάδερφος του Προέδρου της Δημοκρατίας και πρώην υπουργός Μάριο Ουρίμπε (Hudson 2010, pp 246-248) ενώ ο ίδιος ο πρόεδρος τον Αύγουστο του 2020 τέθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό εν αναμονή αποφάσεων της δικαιοσύνης για την εμπλοκή του σε εγκλήματα χρηματισμού, καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνδέσεων με εκτός νόμου ακραίες παραστρατιωτικές οργανώσεις (Wikipedia Alvaro Uribe).

3.3.7 Ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος και κοινωνικοί θεσμοί

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία παραδοσιακά υπήρξε μία από τις πιο ισχυρές και συνάμα συντηρητικές εκκλησίες στη Λατινική Αμερική και παρά την άνοδο του προτεσταντισμού τις τελευταίες δεκαετίες αλλά και την συνταγματική ανεξιθρησκία από το 1991 και έπειτα εξακολουθεί να τυγχάνει ευρείας αποδοχής από τη κοινή γνώμη (Hudson 2010, pp 248). Η αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η ευθανασία, η έκτρωση, οι γονιδιακές θεραπείες ήταν πάντα απόλυτα αρνητική όπως επίσης κάθετη ήταν η αντίδραση της στα κυβερνητικά προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και αντισύλληψης ωστόσο έχει επιτελέσει εξαιρετικά σημαντικό έργο στη προσπάθεια ανεύρεσης λύσεων γύρω από τα προβλήματα που δημιουργούν η Κολομβιανή Σύγκρουση, η καλλιέργεια και διακίνηση παρανόμων ναρκωτικών και αναγκαστικός εκτοπισμός πολιτών αλλά και απέναντι στις κλασσικές παθολογίες της Κολομβιανής κοινωνίας ήτοι της κοινωνικοοικονομικής ανισότητας και της φτώχειας έτσι βρισκότανε αλλά και συνεχίζει να βρίσκεται στο στόχαστρο τόσο των οργανωμένων καρτέλ ναρκωτικών όσο και των εκτός νόμου επαναστατικών οργανώσεων με αποτέλεσμα συχνά οι θρησκευτικοί της ηγέτες να είναι θύματα απαγωγών, απειλών θανάτου αλλά και δολοφονιών (Hudson 2010, pp 248-249).

Μία άλλη κοινωνική ομάδα που συχνά βρίσκεται στο στόχαστρο των εκτός νόμου ομάδων είναι αυτή των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η ελευθερία του τύπου ενισχύθηκε από το Σύνταγμα του 1991 από την απαγόρευση της λογοκρισίας και τη

σύνδεση της με τις ελευθερίες έκφρασης και πληροφοριών που πλέον αποτελούν τυπικά τουλάχιστον συνταγματικά κατοχυρωμένα, αδιαμφισβήτητα ανθρώπινα δικαιώματα (Hudson 2010, pp 249). Εντούτοις η χειραγώγηση του Τύπου στη Κολομβία είναι μία πραγματικότητα η οποία υφίσταται τόσο κυβερνητικά με εξονομικά κυκλώματα πίεσης όπως οικογενειακή, προσωπική ή πολιτική όσο και διαμέσου απαγωγών και δολοφονιών δημοσιογράφων από τα καρτέλ ναρκωτικών και τις παραστρατιωτικές οργανώσεις καθώς και εν τέλει μέσω αυτολογοκρισίας υπό απειλές ή υπό τον φόβο απειλών (Hudson 2010, pp 250). Τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης με σχετική επιρροή στη χώρα βρίσκονται υπό την ιδιοκτησία της Caracol Television S.A., της RNC και της Casa Editorial El Tiempo, κάνοντας τον κλάδο ολιγοπώλιο και την δημοσιογραφία συγκεκριμένη και κατευθυνόμενη στις προσπάθειες αποφυγής βλαπτικών εκφράσεων για τα συμφέροντα των οικονομικών κολοσσών στους οποίους ανήκουν (Hudson 2010, pp 249). Εν κατακλείδι οι έμμεσες κρατικές παρεμβάσεις, οι παράγοντες της συνεχιζόμενης ένοπλης Κολομβιανής Σύγκρουσης, η συγκέντρωση ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η ατιμωρησία των θυτών εγκλημάτων με θύματα δημοσιογράφους συνομολογούν στον περιορισμό της ελευθερίας έκφρασης και άποψης στη Κολομβία (Hudson 2010, pp 249).

Επικουρικό ή και πρωταγωνιστικό ρόλο στο έργο που επιτελούν ή θα έπρεπε να επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η Εκκλησία έχουν αναλάβει στη Κολομβία οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ζητήματα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διαφθορά, το περιβάλλον, η φτώχεια, η κοινωνική ανάπτυξη, η μεταναστευτική κρίση από τη Βενεζουέλα και φυσικά η ένοπλη βία έχουν προσελκύσει πλειάδα διεθνών ΜΚΟ στη χώρα όπως η «Διεθνής Αμνηστία», ο «Ερυθρός Σταυρός» και οι «Γιατροί Χωρίς Σύνορα» ενώ ήδη από το 1989 έχει ιδρυθεί η Κολομβιανή Συνομοσπονδία ΜΚΟ που έχει αναλάβει το ρόλο του μεσολαβητή μεταξύ αυτών και τοπικών, εθνικών και διεθνών διοικητικών και ανθρωπιστικών οργανισμών (Hudson 2010, pp 252). Σημαντικές εγχώριες ΜΚΟ όπως το Κέντρο Έρευνας και Δημόσιας Εκπαίδευσης ή CINEP και η Συμβουλευτική Υπηρεσία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Αναγκαστικό Εκτοπισμού ή CODHES διαμέσου της έρευνας τους παρέχουν εκτενείς αναφορές για τα Ηνωμένα Έθνη και άλλους αξιόπιστους υπερεθνικούς οργανισμούς ενώ ταυτόχρονα συμμετέχουν στην μετ' εμποδίων δημοσιοποίηση και υπεράσπιση των κοινωνικών, οικονομικών και

πολιτικών απαιτήσεων των απομονωμένων τοπικών κοινωνιών (Hudson 2010, pp 253). Φυσικά οι δραστηριότητες και το έργο τους δε πραγματοποιείται πάντα απροβλημάτιστα σε μία κοινωνία όπως αυτή της Κολομβίας, χαρακτηριστικά το 2003 έπειτα από μία αναφορά της PCDHDD μίας πλατφόρμας αποτελούμενης από 90 ΜΚΟ με τίτλο «Η απολυταρχική κατάρα» η οποία εμπεριείχε μεταξύ άλλων στοιχεία για τον εκφοβισμό των ακτιβιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Κολομβία, την αιτιωρησία των εγκλημάτων του Στρατού η τότε κυβέρνηση του προέδρου Ουρίμπε προχώρησε σε παράνομες έρευνες πολλαπλών ΜΚΟ ενώ πραγματοποιήθηκαν δεκάδες συλλήψεις ακτιβιστών με πρόσχημα την εμπλοκή των με τους «τρομοκράτες» των επαναστατικών οργανώσεων (Hudson 2010, pp 253).

Μεταξύ των τοπικών κοινωνιών που αντιμετωπίζουν τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχολούν την Εκκλησία, τις ΜΚΟ και μεγάλο κομμάτι της εγχώριας ειδησιογραφίας είναι οι εθνοτικές ομάδες της Κολομβίας. Περισσότερες από 80 ομάδες ιθαγενών και ένας μεγάλος αριθμός κοινοτήτων άφρο-Κολομβιανών όπως ήδη έχουμε αναφέρει αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του συνολικού πληθυσμού οι οποίοι πάρα τις κρατικές προσπάθειες ενσωμάτωσης τους και τις συνταγματικές προβλέψεις του 1991 για τη προνομιακή αντιπροσώπευση τους στο κυβερνητικό σύστημα εξακολουθούν να διαβιούν στο περιθώριο της κοινωνίας και να είναι στο επίκεντρο των κυριότερων προβλημάτων ήτοι του αναγκαστικού εκτοπισμού πληθυσμού, της κοινωνικοοικονομικής ανισότητας και της φτώχειας, χαρακτηριστικά παρά το γεγονός ότι το 90% των κατοίκων της περιφέρειας Τσοκό είναι Αφροκολομβιανοί μόλις το 10% της καλλιεργήσιμης γης του ανήκει ενώ μόνο το 2003 περίπου 40.000 έγχρωμοι Κολομβιανοί και 3.000 ιθαγενείς εκτοπίστηκαν από τον τόπο διαμονής τους (Hudson 2010, pp 254-255). Η πολιτική και κοινωνική τους εμπλοκή μέσω συλλογικών δράσεων ολοένα και αυξάνεται και συνδέονται πλέον με οργανισμούς της αγροτικής υπαίθρου όπως το Εθνικό Συμβούλιο Αγροτών ή CNC και Εθνικό Αγροτικό Συντονιστικό Όργανο ή CNA διαμέσου των οποίων διεκδικούν λύσεις στα ακραία κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν συμπεριλαμβανομένης της κρατικής ανυπαρξίας στις περιοχές τους ωστόσο η οργάνωση τους παραμένει ανεπαρκής και στερείται συντονισμού έτσι δυστυχώς παραμένουν στο περιθώριο (Hudson 2010, pp 255).

Ο συνδικαλισμός μέσω εργατικών σωματείων (βλ. κεφ. 3.1.9) δεν υπήρξε ποτέ ιδιαίτερος οργανωμένος στη Κολομβία ωστόσο συχνά συναντάει κανείς

εργατικές κινητοποιήσεις στη χώρα και ο ρόλος του στη πολιτική και κοινωνική ζωή μίας χώρας παραμένει σημαντικός. Τα εργατικά σωματεία αποδυναμώθηκαν ακόμη περισσότερο από τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 1991 η οποία στόχευε στην απελευθέρωση της αγοράς, λόγω χάρη η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου για περιορισμένα απεργιακά δικαιώματα των εργαζομένων στην εκπαίδευση και την υγεία λόγω της αναγκαιότητας των υπηρεσιών για το κοινό καλό (Hudson 2010, pp 255-256). Ωστόσο αυτός δεν είναι ο μοναδικός λόγος, οι συμμετέχοντες στα εργατικά σωματεία κατηγορήθηκαν πολλάκις από κυβερνητικούς κύκλους ως φιλικά προσκείμενοι προς τις επαναστατικές οργανώσεις ενώ βρίσκονταν συχνά αποδέκτες διασταυρούμενων πυρών μεταξύ παραστρατιωτικών και ανταρτών, χαρακτηριστικά από το 1986 έως το 2001 περίπου 3.500 μέλη της Ομοσπονδίας Ενωμένων Εργατών δολοφονήθηκαν με την μεγαλύτερη ένταση του φαινομένου να συναντάται στις περιοχές που η ένταση της Κολομβιανής Σύγκρουσης ήταν υψηλή και η κρατική παρουσία αντιστρόφως ανάλογη (Hudson 2010, pp 256-258).

Πολιτική ισχύ τέλος συγκεντρώνουν αδιαμφισβήτητα οι επιχειρηματικές και εμπορικές οργανώσεις και ενώσεις (βλ. κεφ. 3.2.2) οι οποίες ποικίλουν σε μέγεθος, γεωγραφική κάλυψη και χρονική διάρκεια δράσης με σημαντικότερη το Εθνικό Επιχειρηματικό Συμβούλιο ή CGN που ιδρύθηκε το 1991 και εκπροσωπεί περίπου το 60% της εθνικής παραγωγής ενώ και ανεξάρτητοι επιχειρηματικοί όμιλοι έχουν αναλόγως του μεγέθους και του πλήθους των κλάδων που επηρεάζουν σημαντική πολιτική και οικονομική ισχύ όπως οι Santo Domingo Group, Ardilla Lulle Organization και Sarmiento Angulo Organization ((Hudson 2010, pp 258). Αν και η συνοχή είναι ένα χαρακτηριστικό που δεν αντιπροσωπεύει τον επιχειρηματικό κλάδο εντούτοις ήταν παρόντες ως μέλη της αντιπροσωπείας της Κολομβίας στις διαπραγματεύσεις για τη Βόρειο-Αμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου ή NAFTA, στις διαπραγματεύσεις για την Ομάδα των Τριών ή G-3, στις διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ για τη σύναψη συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου αλλά και στις πρώτες διαπραγματεύσεις τη δεκαετία του 2000 μεταξύ κυβέρνησης και της πολυπληθέστερης επαναστατικής οργάνωσης FARC (Hudson 2010, pp 258-259).

3.3.8 Διεθνείς σχέσεις. Βασικά χαρακτηριστικά και πολιτικές

Η Κολομβία παραδοσιακά είναι μία χώρα που διατηρεί χαμηλό προφίλ όσον αφορά στις διεθνείς τις σχέσεις, αδιαμφισβήτητα από το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα βρίσκεται υπό την επιρροή των ΗΠΑ ταυτοχρόνως όμως είναι μία χώρα με πολλές επισήμως εκφραζόμενες γεωπολιτικές απόψεις και απότοκος αυτού είναι και οι πολλαπλές συνεργασίες.

Αν και επισήμως υπεύθυνο για τις διεθνείς σχέσεις της χώρας είναι το Υπουργείο Εξωτερικών Σχέσεων ή Cancilleria πρακτικά η εξωτερική πολιτική ασκείται από τον εκάστοτε πρόεδρο με την βοήθεια του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων το οποίο από την ίδρυση του καλείται να γεφυρώσει τις διαφορετικές εγχώριες απόψεις ώστε να ακολουθείται και να υλοποιείται μία κοινά αποδεκτή πολιτική γραμμή (Hudson 2010, pp 264-266). Ιστορικά δεν υπήρχε μακροχρόνιος σχεδιασμός και η ιδιοσυγκρασία του εκάστοτε προέδρου ήταν ο βασικότερος παράγοντας διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής ενώ το Υπουργείο Εξωτερικών Σχέσεων μη εφαρμόζοντας στη πράξη κάποια πολιτική σήμερα έχει περισσότερο ρόλο εφαρμοστή του διεθνούς δικαίου, χαρακτηριστικό αυτής της πολιτικής ιδιομορφίας ήταν η παραγόμενη αναποφασιστικότητα όπου λόγω χάρη στη περίπτωση του πολέμου των νήσων Φόλκλαντς μεταξύ Αργεντινής και του Ηνωμένου Βασιλείου το 1982 παρά την διακηρυττόμενη επιδίωξη ενδυνάμωσης των σχέσεων με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής σε όλα τα επίπεδα τελικά δε συνηγόρησε στην αμοιβαία αμυντική υποστήριξη γεγονός που της προσέδωσε το ρόλο του μέλους παρία (Hudson 2010, pp 264-266).

Οι σχέσεις με τις ΗΠΑ ιδιαιτέρως έπειτα από την απώλεια του Παναμά από τη Κολομβιανή επικράτεια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ισχυροποιήθηκαν και παραμένουν το ίδιο ισχυρές έως σήμερα σε σημείο που η χώρα αποτελεί έναν παθητικό αποδέκτη της εξωτερικής πολιτικής της Ουάσινγκτον ενώ από την άλλη η ένοπλη βία και το ιδιότυπο καθεστώς εμφυλίου πολέμου που η Κολομβία βρίσκεται για περισσότερα από 70 έτη μονοπωλεί το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και διατηρεί μειωμένο το ενδιαφέρον αυτής για τις γεωπολιτικές επιδιώξεις της χώρας (Hudson 2010, pp 264-266).

Οι δύο βασικές πολιτικές «γραμμές» πάνω στις οποίες βασίζεται η εξωτερική πολιτική της Κολομβίας τις τελευταίες και όχι μόνο δεκαετίες είναι η διατήρηση των ισχυρών δεσμών με την ηγεμονικό παγκόσμιο παράγοντα που είναι μέχρι σήμερα οι Ηνωμένες Πολιτείες και η επέκταση των διεθνών σχέσεων με όσο το δυνατόν περισσότερους γεωπολιτικούς «παίκτες» ώστε να αυξηθεί τόσο η ισχύς της στο παγκόσμιο γεωπολιτικό χάρτη όσο και η διαπραγματευτική δυναμική της στη σχέση με τις ΗΠΑ, η πρώτη «γραμμή» πολιτικής έμεινε γνωστή στην ιστορία ως *res pice polum* ή ελληνιστί «κοίτα προς το βορρά» και η δεύτερη ως *res pice similla* ή ελληνιστί «κοίτα τους ομοίους», χαρακτηριστικά στη δεκαετία του 1980 οι εναλλαγές των προέδρων συνοδεύονταν και από εναλλαγές μεταξύ των δύο πολιτικών «γραμμών» (Hudson 2010, pp 266-268).

Ο πρόεδρος της δημοκρατίας έχει την τελική ευθύνη για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας γεγονός που επιβεβαιώνεται από το ίδιο το Σύνταγμα ωστόσο τόσο στον Οίκο των Αντιπροσώπων όσο και στη Γερουσία υπάρχουν οι αντίστοιχες επιτροπές ενώ όπως ήδη αναφέρθηκε ο ρόλος του αρμόδιου Υπουργείου είναι περισσότερο τεχνοκρατικός και λιγότερο πολιτικός, επιπροσθέτως από το 1991 κάθε υπουργείο που ασκεί εξωτερική πολιτική διατηρεί αρμόδιο γραφείο τομεακής εξωτερικής πολιτικής ενώ τέλος οι πρεσβείες και τα προξενεία της χώρας παραδοσιακά στελεχώνονται με απευθείας διορισμό από τον πρόεδρο δυστυχώς συχνά με κομματικά κριτήρια γεγονός που κατά καιρούς δημιουργεί ασυνέπειες στις διπλωματικές σχέσεις (Hudson 2010, pp 266-268).

3.3.9 Διπλωματικές σχέσεις και οι προτεραιότητες του σήμερα.

Η Κολομβία είναι ενεργό μέλος των Ηνωμένων Εθνών (UN), του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (OAS), του Κινήματος των Αδεσμεύτων (NAM) αν και προσωρινά ανέστειλε την ιδιότητα της ως μέλος το 2019 λόγω της μη αναγνώρισης του προέδρου Μαντούρο ως νομίμου ηγέτη της Βενεζουέλας (Wikipedia Non Aligned Movement) όταν αυτή ανέλαβε τη προεδρεία, όπως επίσης και πολλών άλλων περιφερειακών και παγκόσμιων διεθνών οργανισμών. Βασικοί τομείς στους οποίους επικεντρώνεται η διεθνή της συνεργασία πέραν φυσικά της οικονομικής είναι η καταπολέμηση του προβλήματος της διακίνησης παράνομων ναρκωτικών, η

αντιμετώπιση του ζητήματος της ένοπλης βίας αλλά και της υπεράσπισης και ισχυροποίησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πάγια θέση της Κολομβίας στις συνόδους των Ηνωμένων Εθνών είναι η δημιουργία του Παλαιστινιακού κράτους, όπως επίσης η ανάγκη αντίληψης του προβλήματος των ναρκωτικών ως ένα παγκόσμιο πρόβλημα και όχι εγχώριο έχοντας απτές επιτυχίες όπως το Πρόγραμμα Ειδικής Συνεργασίας το 1990 με την τότε ΕΟΚ και σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και τη Συμφωνία Εμπορικής Προτίμησης των Άνδων το 1991 με τις ΗΠΑ, οι ισχυροί δεσμοί με την τελευταία επιβεβαιώθηκαν και από την υποστήριξη της κυβέρνησης Τζόρτζ Μπούς μία κίνηση που πραγματοποιήθηκε από ελάχιστες χώρες - μέλη του αμυντικού συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών (Hudson 2010, pp 268-279). Το τοπικό γραφείο της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) ιδρύθηκε το 1998 ενώ ένα χρόνο αργότερα ξεκίνησαν για πρώτη φορά οι διαπραγματεύσεις με τους αντάρτες της FARC με τη διαμεσολάβηση του ΟΗΕ και οι δύο αυτές ιστορικές εξελίξεις έλαβαν χώρα υπό την προεδρεία του προέδρου Αντρές Παστράνα (Hudson 2010, pp 268-279).

Η περαιτέρω ισχυροποίηση των σχέσεων Κολομβίας και ΗΠΑ ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας των δύο καταρχάς στη δεκαετία των δύο χωρών τη δεκαετία του 1980 για τη καταπολέμηση του αυξανόμενου προβλήματος ναρκωτικών και εν συνεχεία μετά την 11/09/2001 και το τρομοκρατικό χτύπημα των Δίδυμων Πύργων εναντίον των ΗΠΑ όταν και η υφιστάμενη συνεργασία απέκτησε και αντιτρομοκρατικές διαστάσεις και η οικονομική βοήθεια υπό τον νέο ορισμό του προβλήματος αυξήθηκε σημαντικά (Hudson 2010, pp 268-279). Τα δεδομένα βέβαια μεταβλήθηκαν άρδην όταν είχαμε πολιτική αλλαγή στις ΗΠΑ με την ανάληψη καθηκόντων των Δημοκρατικών και του Προέδρου Μπαράκ Ομπάμα το 2006 η διακυβέρνηση των οποίων υπήρξε πιο κριτική για την τότε Κολομβιανή κυβέρνηση του προέδρου Αλβάρο Ουρίμπε της οποίας οι πρακτικές όσον αφορά στη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήταν το λιγότερο αμφίβολες με αποτέλεσμα τη μείωση των σχετικών με τη καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών κονδυλίων αλλά και το πάγωμα των διαπραγματεύσεων για τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών (Hudson 2010, pp 268-279) μία σχέση βεβαίως που ισχυροποιήθηκε εκ νέου με την ανάληψη της εξουσίας της χώρας από τον προοδευτικότερο Χουάν Μανουέλ Σάντος το 2010.

Όσον αφορά στις σχέσεις της με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής υπήρξαν σχεδόν καθολικά φιλικές πλην βεβαίως των χωρικών διενέξεων με το Εκουαδόρ λόγω των αεροψεκασμών, τη Βενεζουέλα λόγω ιδεολογικών διαφορών και αεροψεκασμών και τη Νικαράγουα για τα νησιά του Σαν Αντρές (βλ. κεφ. 2.12) με τις πρώτες δύο μάλιστα υπάρχουν σε ισχύ συμφωνίες συνεργασίας για τη φύλαξη των συνόρων, επιπροσθέτως έχουν υπογραφεί συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με τη Χιλή, το Μεξικό και τη Βενεζουέλα ενώ τέλος το 1995 επισημοποιήθηκε η Ένωση των Τριών ή G-3 ήτοι Κολομβία, Μεξικό και Βενεζουέλα που προβλέπει συνεργασία σε πολλαπλά επίπεδα (Hudson 2010, pp 268-279).

Από το 1991 και έπειτα στη προσπάθεια της διεύρυνσης συνεργασίας και σύσφιξης των σχέσεων η Κολομβία σύναψε και νέες συμφωνίες φύλαξης των κοινών συνόρων με τη Βραζιλία, τον Παναμά και το Περού και τοποθετήθηκε σε πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις στη Καραϊβική ωστόσο η υιοθέτηση του Plan Colombia το 2000 και η εκτεταμένη παρουσία των ΗΠΑ δημιούργησε τριβές στις σχέσεις με τις συνορεύουσες χώρες καθώς και οι πέντε προχώρησαν στην αύξηση της στρατιωτικής παρουσίας στα σύνορα φοβούμενοι τη παρεμβατικότητα των ΗΠΑ στη περιοχή αλλά και τις μεταναστευτικές κινήσεις των Κολομβιανών κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης (Hudson 2010, pp 268-279). Όταν η Κολομβιανή Σύγκρουση στα πλαίσια της συνεργασίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες ξεκίνησε να αντιμετωπίζεται σαν τρομοκρατικό πρόβλημα οι χώρες της Λατινικής Αμερικής αποστασιοποιήθηκαν υποστηρίζοντας πως δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένοπλη βία που θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με χρήση ίδιων δυνάμεων της Κολομβίας και όχι με την εμπλοκή των ΗΠΑ, μάλιστα οι σχέσεις με τη Βενεζουέλα επιδεινώθηκαν σε τέτοιο βαθμό κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000 που πραγματοποιήθηκαν αποσύρσεις διπλωματικών αποστολών με το επίκεντρο της διαμάχης να είναι οι ιδεολογικές διαφορές των δύο και πιο συγκεκριμένα η αναπαραγωγή και υιοθέτηση των αμερικανικών θέσεων από τη Κολομβία η οποία εν τέλει απολογήθηκε το 2005 όταν και οι σχέσεις των δύο αποκαταστάθηκαν και έκτοτε η Βενεζουέλα ανέλαβε και τον ρόλο του διαμεσολαβητή στις διαπραγματεύσεις Κολομβιανής κυβέρνησης και FARC (Hudson 2010, pp 268-269) ενώ σήμερα η κατάσταση που πλησιάζει στα όρια της αναρχίας στη Βενεζουέλα και οι απορρέουσες μαζικές μεταναστευτικές κινήσεις προς τη Κολομβία έχουν χειροτερεύσει εκ νέου τις σχέσεις των δύο.

Οι ευρωπαϊκές συνδέσεις της Κολομβίας είναι αυτονόητα μακροχρόνιες δεδομένων των ιστορικών δεσμών διαμέσου της αποικιοκρατίας ωστόσο μέχρι και τη δεκαετία του 1980 δεν είχαν ιδιαίτερη ισχύ όμως η οικονομική και όχι μόνο μεταρρύθμιση οδήγησε κατ' αρχάς στην εντατικοποίηση της εμπορικής συνεργασίας αλλά και στη εμπορική αλληλεξάρτηση και επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς για τους οποίους ο βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας ήτοι οι ΗΠΑ δε έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον όπως η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία του περιβάλλοντος (Hudson 2010, pp 268-279). Από το σημείο αυτό πολλές εγχώριες μη κυβερνητικές οργανώσεις εντατικοποίησαν τη συνεργασία τους με ιδιωτικούς και επίσημους διεθνείς ευρωπαϊκούς οργανισμούς στα πλαίσια της διεθνοποίησης του ζητήματος της Κολομβιανής Σύγκρουσης και των παραγών της δηλαδή του εκτοπισμού και της διακίνησης ναρκωτικών ενώ επιπροσθέτως διαμέσου της κοινότητας των «Χωρών των Άνδεων» διευρύνθηκαν οι εμπορικές σχέσεις με την ΕΟΚ και μετέπειτα με την Ε.Ε.(Hudson 2010, pp 268-269).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανακοίνωσε επισήμως την υποστήριξη της στη ειρηνευτική διαδικασία και την αντίθεση της στην εμπλοκή σε αυτήν των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Παστράνα, συμμετείχε ενεργά μέσω αντιπροσώπων και η ίδια στις διαπραγματεύσεις όσο αυτές διήρκησαν δηλαδή έως και τη πρώτη θητεία διακυβέρνησης Ουρίμπε ενώ η βοήθεια που προσέφερε δεν υπήρξε αποκλειστικά συμβουλευτικού χαρακτήρα αλλά και οικονομικού καθώς υπολογίζεται πως επένδυσε περίπου 350 εκατομμύρια ευρώ στο εγχείρημα μέχρι και το 2006 και εν τέλει τη διακοπή των σχέσεων σε αυτό τουλάχιστον το επίπεδο, των δύο μερών (Hudson 2010, pp 268-269). Κατά το διάστημα της δεύτερης θητείας Ουρίμπε η Ε.Ε υπήρξε κριτική για τις μεθόδους της κυβέρνησης του ενώ όταν ξέσπασε το «παραπολιτικό» σκάνδαλο που συνέδεε κυβερνητικά στελέχη με παράνομες παραστρατιωτικές οργανώσεις και ειδικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ζήτησε τη διακοπή των διαπραγματεύσεων με τις παραστρατιωτικές οργανώσεις και τη παραδειγματική τιμωρία όλων των εμπλεκόμενων, ήταν γνωστό άλλωστε από την σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών το 2003 στο Λονδίνο πως οποιαδήποτε βοήθεια προς τη Κολομβία θα παρέχονταν με τη προϋπόθεση υιοθέτησης των προτάσεων της στο τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παρεκκλίσεις θα σήμαιναν και την παύση της (Hudson 2010, pp 268-269).

Οι σχέσεις των δύο μερών πέραν των εμπορικών συναλλαγών συνεχίστηκαν με την ουσιαστική συνέχιση των προσπαθειών για συμφωνία μεταξύ ανταρτών και κυβέρνησης στη Κολομβία ενώ δε σταμάτησαν εκεί καθώς η συνεργασία επεκτάθηκε και στην εφαρμογή της ιστορικής συμφωνίας της κυβέρνησης Σάντος το 2016 με εφάπαξ χορηγία ποσού 33,5 εκατομμυρίων ευρώ αρχικά για την κοινωνική ενσωμάτωση των ανταρτών, μάλιστα οι χορηγίες ανήλθαν έως το τέλος του 2019 σε 128 εκατομμύρια ευρώ ενώ ήδη ανακοινώθηκε η επέκταση της συνεργασίας σε αυτό το μέτωπο μέχρι και το 2024 (Reuters 2019).

Οι σχέσεις της Κολομβίας με την ασιατική ήπειρο, ιδιαιτέρως με τη Κομμουνιστική Κίνα ουσιαστικά ξεκίνησαν στη δεκαετία του 1990 γεγονός που οφείλεται κυρίως στην επιρροή των ΗΠΑ στη χώρα και τη ψυχροπολεμική γραμμή που είχε χαραχθεί από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έως και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 (Hudson 2010, pp 268-269). Από τα μέσα τη δεκαετίας του 1980 διπλωματικές αποστολές από τις κυβερνήσεις των προέδρων Μπάρκο, Γκαβίρια και Σαμπέρ είχαν στόχο την ενδυνάμωση των σχέσεων με τις ισχυρότερες οικονομίες της περιοχής ήτοι την Ιαπωνία και τη Κίνα, η πρώτη χώρα με την οποία απέκτησε επίσημη συνεργασία η Κολομβία ήταν η Ιαπωνία χωρίς όμως αυτή να αναπτυχθεί σημαντικά ενώ στον αντίποδα η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα στη Κίνα έφερε τη διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων των δύο χωρών (Hudson 2010, pp 268-269) σε σημείο τέτοιο ώστε σήμερα η Κίνα να βρίσκεται στη δεύτερη θέση των εμπορικών συνεργατών της Κολομβίας τόσο στον εξαγωγικό όσο και στον εξαγωγικό τομέα (βλ. κεφ. 3.2.4).

Όπως έχει παρατηρηθεί πολλάκις στη παρούσα εργασία η Κολομβία είναι μία χώρα αντιθέσεων και το πολιτικό της σύστημα δε θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Η Κολομβία έχει καταφέρει να διατηρήσει σχετικά υψηλά επίπεδα δημοκρατίας ιδιαιτέρως για τη Λατινική Αμερική για περισσότερα από 50 χρόνια αλλά και ανθρώπινης και οικονομικής ανάπτυξης δεδομένου ότι παράλληλα μαίνεται ένας άτυπος εμφύλιος από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 καθώς και το συνδεδεμένο με αυτόν πρόβλημα καλλιέργειας και διακίνησης παράνομων ναρκωτικών από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 που έχει εντείνει τις απορρέουσες ανθρωπιστικές δυσκολίες (Hudson 2010, pp 279-280). Αυτή η οξυμώρως διατηρούμενη ισορροπία όσο αδιανόητη μπορεί να φαντάζει στον ανεπτυγμένο κόσμο εξακολουθεί να υφίσταται

και ως τέτοια γίνεται αντιληπτή και αποδεκτή από τον υπόλοιπο κόσμο (Hudson 2010, pp 279-280).

Οι σημερινές γεωπολιτικές επιδιώξεις της χώρας όπως αυτές αναλύονται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών Σχέσεων (Cancilleria) κάνουν λόγο κατ' αρχάς για την ανάγκη καταπολέμησης του «παγκόσμιου» προβλήματος των ναρκωτικών και της τρομοκρατίας, την ανάγκη θεσμικής θωράκισης της χώρας και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ αναφέρονται ονομαστικά στα Ηνωμένα Έθνη, στους G77, στη Κίνα αλλά και στο «Κίνημα των Αδεσμεύτων» (Cancilleria de Colombia 2020).

Παρουσιάζονται οι πέντε πολιτικές γραμμές η εφαρμογή των οποίων βρίσκεται σε εξέλιξη, χαρακτηριστικά στο πρώτο κομμάτι της παρουσίασης αναλύεται η ανάγκη πολύ-επίπεδης επέκτασης της συνεργασίας με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και τη Καραϊβικής ώστε να προσφέρει περισσότερα στους τομείς του εμπορίου, των επενδύσεων και της ανταλλαγής τεχνολογιών ενώ ειδική μνεία γίνεται στην αποκατάσταση των σχέσεων με τη Βενεζουέλα αλλά και την επένδυση στη συνεργασία με τους οργανισμούς UNASUR και Andean Community (Cancilleria de Colombia 2020). Εν συνεχεία αναφέρεται η ανάγκη δυναμικής διπλωματικής παρουσίας στις χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού Ωκεανού ώστε να αποκτηθεί πρόσβαση σε νέες αγορές και να διεκδικηθούν επενδύσεις αναφέροντας συγκεκριμένα τις νεοϊδρυθείσες πρεσβείες σε Τουρκία, Ινδονησία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα καθώς και την συμμετοχή στο φόρουμ Οικονομικής Συνεργασίας APEC και στην οργάνωση των χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας ASEAN (Cancilleria de Colombia 2020).

Στο τρίτο κομμάτι γίνεται αναφορά στην ανάγκη επένδυσης στους τομείς της τεχνολογίας, της έρευνας και ανάπτυξης, επαγγελματικής κατάρτισης, αγροτικής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, ενέργειας, αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, διατήρησης της βιοποικιλότητας αλλά και της ανάγκης συνεργασίας για τη επίτευξη διεθνών συνθηκών ασφάλειας με ειδικές αναφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τις ΗΠΑ και τον Καναδά, τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την συνέχιση σημαντικών έργων υποδομών (Cancilleria de Colombia 2020). Το τέταρτο κομμάτι είναι αφιερωμένο στην αναγνώριση επενδυτικών ευκαιριών σε ενώσεις και οργανισμούς όπως ο CIVETS καθώς και την ένταξη στις τάξεις του Οργανισμού

Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης ή OECD με ειδική μνεία στους BRICS αλλά και τις επισκέψεις κλιμακίων του ΟΟΣΑ εντός του 2020 για την αξιολόγηση του αιτήματος ένταξης της χώρας ενώ τέλος στο πέμπτο μέρος της παρουσίασης αναφέρεται η ανάγκη εντατικοποίησης της συνεργασίας των χωρών South South ή UNOSSC της οργάνωσης του αρμοδίου γραφείου του ΟΗΕ για τις αναπτυσσόμενες χώρες του παγκόσμιου νότου με στόχο την χάραξη μακροχρόνιων πολιτικών ώστε να είναι δυνατή η αξιοποίηση μελλοντικών εμπορικών ευκαιριών στην ήπειρο της Αφρικής (Cancilleria de Colombia 2020).

Εν κατακλείδι είναι φανερό η επιδίωξη της Κολομβίας στη διατήρηση των ισχυρών δεσμών με τις ΗΠΑ που εξακολουθεί να είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός της συνεργάτης και βασική πολιτική επιρροή αλλά και η ταυτόχρονη διπλωματική διαφοροποίηση σχεδόν σε παγκόσμια εμβέλεια ενώ γίνεται αντιληπτή η επιδίωξη της για μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό αλλά και επένδυση σε υποδομές και τεχνολογίες που θα την ισχυροποιούν στο παγκόσμιο γεωπολιτικό χάρτη, επιμέρους χαρακτηριστικά που συνθέτουν μία ορθολογική πλέον προσέγγιση.

3.4 Εθνική Ασφάλεια

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό κατά την ανάγνωση του παρόντος το θέμα της Εθνικής Ασφάλειας υπήρξε αλλά και παραμένει εξαιρετικά πολύπλοκο, η εγκληματική και πολιτική βία, η παρατεταμένη ένοπλη σύγκρουση και η «βιομηχανία» των παράνομων ναρκωτικών είναι οι βασικοί παράγοντες που διαμορφώνουν τη σημερινή κατάσταση μάλιστα τις τελευταίες δεκαετίες οι καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε συνδυασμό με τις ποικίλες μορφές βίας που παρουσιάζονται την περιπλέκουν ακόμη περισσότερο (Hudson 2010, pp 285). Η ιστορική συμφωνία του 2016 μεταξύ της κυβέρνησης του Προέδρου Σάντος και της μεγαλύτερης επαναστατικής οργάνωσης FARC (βλ κεφ. 2.12) αλλά και άλλων παρανόμων οργανώσεων και η κοινωνική ενσωμάτωσή τους σε κάποιο βαθμό τον 21^ο αιώνα δείχνουν για πρώτη φορά να δημιουργούν σχετικά ευνοϊκές συνθήκες για τη βελτίωση του προβλήματος όμως η εκλογή του ακροδεξιού Ιβάν Ντούκε στη προεδρία το 2018 του οποίου μέντορας υπήρξε ο Αλβάρο Ουρίμπε, οι αντιρρήσεις στην υφιστάμενη συμφωνία, η απόφαση διακοπής διαπραγματεύσεων με τους αντάρτες του ELN αλλά και οι φιλελεύθερες πολιτικές χωρίς την ανάλογη κοινωνική

πρόνοια έχουν ήδη φέρει αναστάτωση, διαμαρτυρίες και την επαναδραστηριοποίηση διαμαρτυρούμενων για τη συμφωνία του 2016 πρώην ανταρτών της FARC αλλά και των ανταρτών του ELN.

3.4.1 ο Στρατός, μία σύντομη ιστορική αναδρομή

Η πρώτη μορφή στρατιωτικής δύναμης στη Κολομβία ήταν η πολιτοφυλακή που σχηματίστηκε το 1810 και έδρασε έως και το 1816 σε αυτήν τη μορφή για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της επανάστασης ενώ εν συνεχεία ενσωματώθηκε στις δυνάμεις ασφαλείας της τότε Μεγάλης Κολομβίας έως και το 1830 όταν η ανεξαρτητοποίηση της Κολομβίας ενέτεινε την ανάγκη αναδιοργάνωσης της ωστόσο οι πολιτικοί πόλοι αντιδρούσαν στην ισχυροποίηση των στρατιωτικών δυνάμεων φοβούμενοι εμπλοκή των στις πολιτικές διεργασίες με αποτέλεσμα ο ρόλος τους να παραμείνει υποδεέστερος του αναμενομένου έως και τη δεκαετία του 1880 όταν καταστάλαξαν οι αρχικοί πολιτικοί διαξιφισμοί και ξεκίνησαν οι προσπάθειες οργάνωσης και εκσυγχρονισμού τους (Hudson 2010, pp 286-313).

Ο στόχος υπήρξε η δημιουργία ενός ανεξάρτητου πολιτικά και κομματικά, επαγγελματικού Στρατού όμως ο βίαιος τρόπος επέμβασης στη καταστολή της παράνομης απεργίας εργαζομένων σε φυτείες μπανάνες αμερικανικών συμφερόντων το 1928 αλλά και η ανεπάρκεια ετοιμότητας του στις ένοπλες συγκρούσεις για τη κυριότητα της Λετισίας με το Περού 1932-1934 δημιούργησαν αμφιβολίες για την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα του, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση των σχετικών κυβερνητικών κονδυλίων στη δεκαετία του 1930 (Hudson 2010, pp 86-313). Οι επόμενες δεκαετίες υπήρξαν σημαντικές στην ισχυροποίηση των σχέσεων της χώρας με τις Ηνωμένες Πολιτείες σε στρατιωτικό επίπεδο, συγκεκριμένα η πρώτη συνεργασία με τις ΗΠΑ σε αμυντικό επίπεδο τοποθετείται στο 1938 όταν έδρασαν από κοινού για τη προστασία του Καναλιού του Παναμά υπό τον φόβο επέμβασης από τους Γερμανούς συνέχεια της οποίας υπήρξε το 1940 η κατασκευή ναυτικών και αεροπορικών βάσεων από τους αμερικάνους, η δήλωση στήριξης των Ηνωμένων Εθνών το 1950, η έναρξη εκπαιδευτικών στρατιωτικών προγραμμάτων το 1952 καθώς και η ίδρυση του πρώτου εκπαιδευτικού κέντρου με εξειδίκευση στην καταπολέμηση των ανταρτών το 1960 (Hudson 2010, pp 286-313).

Παρά την εξορισμού μη πολιτική φύση του ο Στρατός χρησιμοποιήθηκε πολιτικά σε αρκετές περιπτώσεις, χαρακτηριστικά τη δεκαετία του 1940 η κυβέρνηση των Συντηρητικών χρησιμοποιούσε τις στρατιωτικές δυνάμεις για την παρενόχληση των πολιτικών της αντιπάλων ενώ το 1953 πραγματοποιήθηκε στρατιωτικό πραξικόπημα υπό τον στρατηγό Γκουστάβο Ρόχας που διαμόρφωσε τη κυβερνητική και πολιτική πραγματικότητα στη χώρα έως ευτυχώς το 1958 και την έναρξη της περιόδου διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου (Hudson 2010, pp 288-289). Σε εκείνη τη περίοδο ο στρατός ανέκτησε την εύνοια της κοινής γνώμης δρώντας ως ένας θεσμός που σέβεται τη πολιτική εξουσία και τη δύναμη των πολιτών, συγκεκριμένα η αντιμετώπιση του ολοένα και αυξανόμενου προβλήματος των ανταρτών στη δεκαετία του 1960 όχι μόνο υπήρξε στρατιωτική προτεραιότητα αλλά διαμόρφωσε την ιδεολογική του ταυτότητα και τον απομάκρυνε από κομματικές προτιμήσεις (Hudson 2010, pp 289-290). Ο στρατός εξακολουθούσε να δρα με προτεραιότητα την αντιμετώπιση των ανταρτών έως και τη δεκαετία του 1980 ενώ η μεταρρυθμιστική δεκαετία του 1990 έφερε ραγδαίες αλλαγές με αύξηση προσωπικού, πόρων, γεωγραφικής παρουσίας και πληροφοριών, αλλαγές αναγκαίες λόγω της ανικανότητας του στρατού να προσαρμοστεί στη μετάλλαξη των συνθηκών και τη πρόσμιξη αντάρτικων πρακτικών και δραστηριοτήτων παράνομων ναρκωτικών αλλά και της ανάγκης καταπολέμησης της διαφθοράς όπως και των βίαιων πρακτικών που είχαν γίνει συνώνυμα του Στρατού τη προηγούμενη δεκαετία (Hudson 2010, pp 289-290). Η νέα χιλιετία βρήκε τις ένοπλες δυνάμεις για πρώτη φορά επί της ουσίας επαγγελματικές, με ορθολογική οργάνωση και την εμπιστοσύνη των πολιτών από το 34% τη δεκαετία του 1990 στο 82% το 2003 (Hudson 2010, pp 289-290).

3.4.2 Η συνταγματική εξουσία και η οργάνωση των Ενόπλων Δυνάμεων

Σύμφωνα με το ισχύον σύνταγμα που υιοθετήθηκε το 1991 ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο επικεφαλής των Ενόπλων Δυνάμεων (άρθρο 189) που περιλαμβάνουν τις Στρατιωτικές Δυνάμεις και την Εθνική Αστυνομία (άρθρο 216) ενώ ως αποστολή των Στρατιωτικών Δυνάμεων ορίζεται από το άρθρο 217 η διατήρηση της εθνικής κυριαρχίας καθώς και της εδαφικής και συνταγματικής ακεραιότητας (Hudson 2010, pp 290-291). Ο πρόεδρος έχει την υποχρέωση κήρυξης πολέμου (άρθρο 212) και της χώρας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (άρθρο 215)

πράξεις που απαιτούν τη σύμφωνη γνώμη της Γερουσίας όπως επίσης τη κήρυξη της χώρας σε κατάσταση αναταραχής (άρθρο 213) που επιτρέπει τη συμβολή των στρατιωτικών δυνάμεων στη διατήρηση της τάξης (Hudson 2010, pp 290-291). Το Σύνταγμα απαγορεύει αυστηρά την εμπλοκή των μελών των ενόπλων δυνάμεων στη πολιτική στερώντας τους μάλιστα το δικαίωμα ψήφου (Hudson 2010, pp 290-291).

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Υπουργό Αμύνης ο οποίος διοικεί τις Ένοπλες Δυνάμεις ενώ τη διοίκηση των Στρατιωτικών Δυνάμεων έχει ο Γενικός Αρχηγός υπό τον οποίον τοποθετούνται ιεραρχικά το Συμβουλευτικό του Συμβούλιο, το Ανώτατο Στρατιωτικό Δικαστήριο, οι Αναπληρωτές Αρχηγοί – Αρχηγοί των Σωμάτων και όλοι οι συνδεδεμένοι των σωμάτων οργανισμοί (Hudson 2010, pp 291-302). Κάθε Αναπληρωτής Αρχηγός είναι υπεύθυνος για ένα από τα τρία σώματα στρατού που με τη σειρά τους διοικούνται από τους αρμόδιους προσωπάρχες, μεικτές ομάδες σωμάτων καλύπτουν γεωγραφικές περιοχές οι οποίες μεταβάλλονται αναλόγως των επίκαιρων αναγκών της χώρας ενώ επικουρικό ρόλο στην συνολική διαδικασία έχει το Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας και Ασφάλειας που απαρτίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Αρχηγό του Στρατού, τον διοικητή της Εθνικής Αστυνομίας, τον διοικητή του Εκτελεστικού Τμήματος Ασφαλείας (DAS), τους υπουργούς Άμυνας και Εσωτερικών καθώς και τους επικεφαλής των δύο αρμόδιων επιτροπών Γερουσίας και Οίκου των Αντιπροσώπων (Hudson 2010, pp 291-302).

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας είναι υπεύθυνο για τη διοίκηση, τη χάραξη στρατηγικής ασφάλειας και τον αμυντικό σχεδιασμό της χώρας συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας με του Υπουργείο Εξωτερικών Σχέσεων για την επικύρωση διεθνών στρατιωτικών συμφωνιών, στον Υπουργό αναφέρουν ο Γενικός του Γραμματέας, οι Αρχηγοί Στρατού και Αστυνομίας καθώς και πλειάδα επιτροπών όπως το Ανώτατο Συμβούλιο Υγείας των Στρατιωτικών Δυνάμεων και η Επιτροπή Ανθρωπίνου Δυναμικού (Hudson 2010, pp 294-295). Ο γενικός διοικητής του στρατού καθώς και οι βοηθοί του επικεφαλής των στρατιωτικών σωμάτων έχουν την έδρα τους στη Μπογκοτά όπου στεγάζεται το Υπουργείο Αμύνης, υπολογίζεται πως το 2008 το ενεργό προσωπικό έφτανε τους 290.000 συμπεριλαμβανομένων Στρατού Ξηράς, Ναυτικού, Αεροπορίας και Ειδικών Δυνάμεων με τους μισούς περίπου να αποτελούν στρατιώτες που εκτίουν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία (Hudson 2010, pp 295-302) η οποία κυμαίνεται από 12 έως και 18 μήνες ενώ

οι σχετικές κρατικές δαπάνες των Ενόπλων Δυνάμεων ανέρχονταν το 2018 σε 3,5% του ΑΕΠ (CIA World Factbook). Να σημειωθεί εδώ πως το στρατιωτικό απολυτήριο αποτελεί ένα σημαντικό έγγραφο για τον ανδρικό πληθυσμό καθώς είναι απαραίτητο στις περισσότερες συνδιαλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας και πως μακροπρόθεσμος στόχος των κυβερνήσεων αποτελεί η κατάργηση της υποχρεωτικής στράτευσης όταν συμπληρωθεί ο απαραίτητος αριθμός επαγγελματιών στρατιωτών (Hudson 2010, pp 295-302).

Οι στρατιωτικές δυνάμεις έχουν και το δικό τους κομμάτι στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, συγκεκριμένα η Στρατιωτική Σχολή Χοσέ Μαρία Κόρδοβα (ESMIC) στη Μπογκοτά, η Ναυτική Σχολή (ENAP) στη Καρταχένα και η Σχολή της Αεροπορίας Μάρκο Φιντέλ Σουάρες (EMAVI) στο Κάλι αναλαμβάνουν την εκπαίδευση των μελλοντικών αξιωματικών και τα απολυτήρια τους είναι ισότιμα πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών, επίσης πραγματοποιούνται και μεταπτυχιακές εξειδικεύσεις από τη σχολή Lancers, την Ανώτερη Σχολή Πολέμου και άλλες των οποίων οι απόφοιτοι κατέχουν τίτλους ισότιμους με τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών ενώ τέλος κάποιος αριθμός επαγγελματιών στρατιωτικών συμμετέχει σε επίλεκτα διεθνή στρατιωτικά σχολεία (Hudson 2010, pp 305-307).

Όσον αφορά στο στρατιωτικό νομικό σύστημα υφίσταται από το 2000 στρατιωτικός κώδικας παραπτωμάτων του οποίου η εφαρμογή υιοθετήθηκε με βασική επιδίωξη τη δικαιολογημένη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης παράνομων εντολών παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ ακραίες πράξεις όπως οι βασανισμοί ή η γενοκτονία ανήκουν στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων (Hudson 2010, pp 307-309). Για να μπορέσει μία υπόθεση να δικαστεί σε στρατιωτικό δικαστήριο θα πρέπει η τέλεση της να έχει λάβει μέρος κατά την άσκηση καθηκόντων του στρατιωτικού όπως διευκρινίζει το άρθρο 221 του συντάγματος ενώ τα 40 και πλέον στρατιωτικά δικαστήρια λόγω της αυξημένης γραφειοκρατίας το 2005 διατηρούσαν σε εκκρεμότητα περίπου 17.000 υποθέσεις και συνήθως δικάζουν με σχετική επιείκεια γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις σπάνιες περιπτώσεις απόλυσης στρατιωτικών ακόμη και για σοβαρά αδικήματα (Hudson 2010, pp 307-309).

Τέλος όσον αφορά στις αμυντικές δαπάνες της Κολομβίας αυτές ανέρχονταν το 2018 σε 3,5% του ΑΕΠ που διαμοιράζονται σε ποσοστό 70% - 30% μεταξύ

στρατιωτικών δυνάμεων και αστυνομίας γεγονός που κατατάσσει τη χώρα στη 18^η θέση παγκοσμίως ωστόσο ο κακός προγραμματισμός των δαπανών συχνά απαιτεί την έκτακτη έγκριση κονδυλίων εντός του δημοσιονομικού έτους ώστε να καλυφθούν ανάγκες που δεν είχαν προβλεφθεί (CIA World Factbook).

3.4.3 Η εθνική αστυνομία

Η πρώτη εμφάνιση της Εθνικής Αστυνομίας στη Κολομβία πραγματοποιήθηκε το 1891, αριθμούσε 450 άνδρες συμπεριλαμβανομένου του επικεφαλής της, ενός Γάλλου αστυνομικού επιθεωρητή και σκοπό είχε την τήρηση της τάξης στη πρωτεύουσα Μπογκοτά, η αρχική προσέγγιση οργάνωσης γύρω από το γαλλικό μοντέλο είναι διακριτή ακόμη και σήμερα (Hudson 2010, pp 313-318). Η πρώτη αποτυχημένη προσπάθεια μετάβασης από τη μορφή τοπικής αυτοδιοίκησης σε ένα μοντέλο κεντρικής εθνικής οργανωτικής δομής πραγματοποιήθηκε από τον δικτάτορα πρόεδρο Ρόχας Πινίγια στα μέσα της δεκαετίας του 1950 ωστόσο αυτό που διατηρήθηκε από αυτή τη προσπάθεια ήταν η μετάβαση από τη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, ουσιαστικά η μορφή κεντροποιημένης διοίκησης οργανωτική δομή υιοθετήθηκε το 1962 και αυτονομήθηκε πλήρως πλέον από τις στρατιωτικές δυνάμεις (Hudson 2010, pp 313-319). Στη δεκαετία του 1980 και για λόγους καταπολέμησης της διακίνησης παράνομων ναρκωτικών στρατιωτικοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό απομακρύνοντας της από τον ιδρυτικό της στόχο κάτι όμως που αναιρέθηκε στη μεταρρυθμιστική δεκαετία του 1990 κατά την οποία επέστρεψε στην αρχική της επιδίωξη που είναι η τήρηση της τάξης, χαρακτηριστικά στο άρθρο 218 του συντάγματος περιγράφει το ρόλο της ως «μονίμως οπλισμένη δύναμη, υπεύθυνη για το έθνος με βασική προτεραιότητα τη διατήρηση των απαραίτητων συνθηκών για τη πλήρη άσκηση δημοσίων δικαιωμάτων και ελευθεριών , έτσι ώστε οι Κολομβιανοί να ζουν ειρηνικά» (Hudson 2010, pp 313-319).

Το 2008 αριθμούσε περίπου 137.000 προσωπικό καθώς και 8.000 με 10.000 αγροφύλακες, διοικείται από τον Γενικό της Διοικητή και ελέγχεται από το Γραφείο Επιτρόπου Εθνικής Αστυνομίας (OCNP) ενώ διαχωρίζεται οργανωτικά σε 8 γεωγραφικές περιοχές και 8 υπηρεσίες ενώ ταυτοχρόνως σε επίπεδο επικράτειας υπάρχει και γεωγραφική κατανομή στα 33 διαμερίσματα της χώρας, τέλος το

σπουδαιότερο αστυνομικό εκπαιδευτικό ίδρυμα είναι η Αστυνομική Σχολή Στρατηγού Σανταντέρ (ENP) στη Μπογκοτά της οποίας οι απόφοιτοι είναι κάτοχοι απολυτηρίου ισότιμου τεχνικής τριτοβάθμιας εκπαιδευτικής σχολής (Hudson 2010, pp 313-319).

Στις τάξεις της Εθνικής Αστυνομίας περιλαμβάνεται και το Εκτελεστικό Τμήμα Ασφαλείας ή DAS που ιδρύθηκε το 1960, έχει την ευθύνη συγκέντρωσης εγχώριων και διεθνών πληροφοριών καθώς και την ευθύνη λειτουργίας του νομικού συστήματος της αστυνομίας αλλά και της τήρησης των ποινικών μητρώων των πολιτών και της διαχείρισης όλων των θεμάτων μετανάστευσης, αποτελεί τμήμα της INTERPOL και αναλαμβάνει τη προστασία κυβερνητικών στελεχών και των υπό απειλή πολιτών της χώρας (Hudson 2010, pp 313-319). Ο διοικητής της DAS διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και είναι πολίτης, οργανωτικά χωρίζεται σε δύο τμήματα, πληροφοριών και επιχειρήσεων ενώ έχει το δικό της κέντρο εκπαίδευσης στη Μπογκοτά. Μελανό σημείο στην ιστορία της DAS υπήρξε η εμπλοκή στελεχών της στο παραπολιτικό σκάνδαλο για συνδέσεις με παραστρατιωτικές οργανώσεις συμπεριλαμβανομένου του τότε διοικητή της Χόρχε Νογκουέρα (Hudson 2010, pp 313-319).

Στις υπηρεσίες της Εθνικής Αστυνομίας εντάσσονται το Τμήμα Δικαστικής Αστυνομίας και Ερευνών (DIJIN) αρμοδιότητα του οποίου είναι η παροχή βοήθειας στο νομικό σύστημα όσον αφορά στο τεχνικό κομμάτι, το Εθνικό Ινστιτούτο Φυλακών και Σωφρονιστικών Ιδρυμάτων και το Εθνικό Ινστιτούτο Νομίμων Φαρμάκων και Εγκληματολογικών Ερευνών (Hudson 2010, pp 313-319).

Τέλος όσον αφορά στο ποινικό σύστημα αυτό διέπεται από τον ποινικό κώδικα που υιοθετήθηκε το 2000 και διακρίνει τα αδικήματα σε πλημμελήματα και κακουργήματα και σε πολιτικά ή σεξουαλικά, προβλέπει ανώτατη ποινή ανά έγκλημα τα 50 έτη και 60 έτη για πολλαπλά εγκλήματα ενώ οι ποινές διακρίνονται με τη σειρά τους σε φυλακίσεις ή πρόστιμα ενώ προβλέπει επίσης ξεχωριστό ποινολόγιο για ανηλίκους παραβάτες και αποκλείει τη θανατική ποινή που έχει καταργηθεί στη χώρα από το 1910 (Hudson 2010, pp 321-323). Οι 140 περίπου φυλακές και σωφρονιστικά ιδρύματα της χώρας καθώς και τα τοπικά κέντρα κράτησης αντιμετωπίζουν χρόνιες παθογένειες όπως ο υπερπληθυσμός, η διαφθορά και η ανεπαρκής χρηματοδότηση με αποτέλεσμα την τάση των δικαστών να αποδίδουν εναλλακτικού τύπου ποινές όπως η

κατ' οίκον κράτηση (Hudson 2010, pp 321-323). Σημαντική εξέλιξη στο ποινικό σύστημα και στον τρόπο που αυτό αντιμετωπίζει τις επαναστατικές ομάδες ήταν στη δεκαετία του 1990 η εκδίκηση των μελών τους όχι μόνο για πολιτικά εγκλήματα όπως η προδοσία αλλά και η εκδίκηση τους για κοινά ποινικά αδικήματα (Hudson 2010, pp 321-323).

3.4.4 Η ιστορία της εθνικής ασφάλειας

Στο μεγαλύτερο μέρος του 19^{ου} αιώνα επικρατούσαν η αναταραχή και τα εγχώρια προβλήματα που απορρέανε από τις διαμάχες μεταξύ Συντηρητικών και Φιλελευθέρων και μεταφράζονταν σε δικτατορίες, εμφύλιες κρίσεις και πολέμους με τελευταία και σημαντικότερη ίσως στις αρχές του 20^{ου} αιώνα τον πόλεμο των Χιλίων Ημερών που εν τέλει οδήγησε και στην απώλεια του Παναμά φυσικά με την υποβοήθηση αλλά και στρατιωτική παρέμβαση των ΗΠΑ στη προσπάθεια καταστολής της επανάστασης του από τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας (Hudson 2010, pp 323-330). Το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα το κυριότερο ζήτημα εθνικής ασφάλειας υπήρξαν μία σειρά από συννοριακές διενέξεις με σημαντικότερη τον πόλεμο με το Περού 1932-1934 για τη κυριότητα της Λετισίας, στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα στη δεκαετία του 1980 υπήρξε αυξημένη διπλωματική ένταση συνοδευόμενη από πολεμικές απειλές σχετικά με τη κυριότητα της χερσονήσου Ντε Λα Γκουαχίρα χωρίς ωστόσο να προκληθεί πολεμική σύρραξη (Hudson 2010, pp 323-330).

Όσον αφορά στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Κολομβία διέκοψε διπλωματικές σχέσεις με τις δυνάμεις του Άξονα έπειτα από την επίθεση τους στο Περλ Χάρμπορ τον Δεκέμβρη του 1941 και κήρυξε τον πόλεμο ενάντια στη Γερμανία το 1943 όταν γερμανικό υποβρύχιο κατέστρεψε Κολομβιανό εμπορικό πλοίο, τη μεταπολεμική περίοδο ακολούθησε η ευθυγράμμιση της με τις γεωπολιτικές επιδιώξεις των ΗΠΑ και στο πλαίσιο αυτό συμμετείχε και στον πόλεμο της Κορέας τη δεκαετία του 1950 (Hudson 2010, pp 323-330).

Η δολοφονία του ηγέτη των Φιλελευθέρων Χόρχε Ελιέσερ Γκαιτάν το 1948 προκάλεσε καθεστώς πλήρους αναρχίας και την καταστροφή μέρους της Μπογκοτά στο γεγονός που ονομάστηκε Bogotazo και εν συνεχεία οδήγησε τη χώρα στη δεκαετή περίοδο αναταραχής που ονομάστηκε «Η Βία» έως το 1958 κατά την οποία

οι δυνάμεις ασφαλείας δε μπορούσαν να επιβάλουν τη τάξη στη επικράτεια και στην οποία αποδίδεται το κίνημα των επαναστατικών οργανώσεων (Hudson 2010, pp 323-330). Το ιδιότυπο καθεστώς διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου επανέφερε τη τάξη στις αστικές περιοχές όμως στην ύπαιθρο το κίνημα των ανταρτών πολλαπλασιαζόταν και με αφορμή μία στρατιωτική επιχείρηση στη περιοχή Μαρκετάλια συστήθηκε η μεγαλύτερη επαναστατική οργάνωση στην ιστορία της χώρας η FARC που άκμαζε σε περιοχές με μικρή ή μηδενική κρατική παρουσία τη δεκαετία του 1970 ενώ στη δεκαετία του 1980 είχε εξαιρετική οργάνωση, ξεκάθαρη πολιτική ατζέντα και στρατιωτική πειθαρχία, κατάσταση που άλλαξε άρδην μετά τη κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 (Hudson 2010, pp 323-330). Η δεύτερη σημαντικότερη επαναστατική οργάνωση στη χώρα ήταν το ELN που ισχυροποιήθηκε τη δεκαετία του 1980 από τη διενέργεια των διαβόητων εκβιασμών πετρελαϊκών εταιρειών, πολιτικά οι ρίζες του εντοπίζονται στη επανάσταση της Κούβας και γεωγραφικά υπήρξε κίνημα πόλης, ενώ τέλος στην ίδια δεκαετία έδρασαν και άλλες σημαντικές επαναστατικές οργανώσεις όπως οι EPL, MAQL και M19 (βλ. κεφ. 2.10) καθολικά εκτός νόμου και με βίαιη μεθοδολογία (Hudson 2010, pp 323-330).

Το πρόβλημα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών χρονολογείται από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 με τη καλλιέργεια και διακίνηση ινδικής κάνναβης ή μαριχουάνας η οποία όμως σύντομα έδωσε τη θέση της στη κοκαΐνη αρχικά με τη μορφή εισαγωγής και επεξεργασίας πάστας και εν συνεχεία με τη προσθήκη της καλλιέργειας του ίδιου του φυτού από τα διαβόητα καρτέλ του Κάλι και του Μεντεγίν των οποίων το μέγεθος και η οικονομική επιφάνεια ήταν διαστάσεων τέτοιων που επέτρεψαν την εισχώρησή τους στους κυριότερους κρατικούς θεσμούς συμπεριλαμβανομένων της αστυνομίας, του κογκρέσου και ολόκληρου του νομικού συστήματος (Hudson 2010, pp 323-330). Ο νέος κύκλος βίας που άνοιξε από αυτές τις δραστηριότητες περιελάμβανε και την υφανταγή καλλιεργήσιμων εκτάσεων φτωχών καλλιεργητών που εγκατέλειπαν την αγροτική ύπαιθρο αναγκαστικά ένα φαινόμενο που παρατηρείται μέχρι σήμερα και αργότερα ονοματίστηκε από τις διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις ως αναγκαστικός εκτοπισμός (Hudson 2010, pp 323-330). Ο συνδυασμός ανόδου των επαναστατικών οργανώσεων και της διακίνησης ναρκωτικών είναι ουσιαστικά και η αιτία εμφάνισης των παραστρατιωτικών οργανώσεων με γνωστότερες τη MAS ή «Θάνατος στους Απαγωγείς» και την AUC που επρόκειτο ουσιαστικά για την ένωση όλων αυτού του

τύπου παράνομων οργανώσεων. Οι παραστρατιωτικές οργανώσεις εμφανίστηκαν στη δεκαετία του 1980 ως αντίμετρο των καρτέλ στους αντάρτες υπό το ιδεολογικό πέπλο του Εθνικισμού αλλά και τις βιαιότερες δράσεις από όλους τους εμπλεκόμενους αφού ευθύνονται για τουλάχιστον 3.000 δολοφονίες πολιτών αλλά και αμέτρητες βίαιες ενέργειες ενάντια σε πολιτικούς, δημοσιογράφους, συνδικαλιστές και κυβερνητικούς αξιωματούχους που τους αντιτίθονταν (Hudson 2010, pp 323-330). Η μετέπειτα εμπλοκή κυρίως των ανταρτών της FARC για λόγους χρηματοδότησης στη διακίνηση ναρκωτικών σχημάτισε το καθεστώς βίας που ισχύει μέχρι σήμερα ακόμη και μετά από την ειρηνευτική συμφωνία που υπεγράφη το 2017.

Η εγχώρια βία στη δεκαετία του 1990 κλιμακώθηκε δραματικά καθώς αντάρτες και παραστρατιωτικοί αύξησαν περαιτέρω το προσωπικό, την εδαφική τους παρουσία αλλά και τα επίπεδα οργάνωσης τους με αποτέλεσμα την αντίστοιχη άνοδο του αριθμού των μεταξύ τους συγκρούσεων αλλά και των συγκρούσεων με τις δυνάμεις ασφαλείας με απορρέουσες απώλειες τις σχετιζόμενες με τους πληγέντες πολίτες ενώ η αποστρατικοποιημένη ζώνη που συμφωνήθηκε για τη διάρκεια των πρώτων ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων μεταξύ FARC και κυβέρνησης Παστράνα (1998-2002) αξιοποιήθηκε από τους αντάρτες για την βελτίωση των οικονομικών και την εκπαίδευση του προσωπικού της γεγονός που προκάλεσε τη παύση των διαπραγματεύσεων το 2002 (Hudson 2010, pp 330-334). Χαρακτηριστικά της κατάστασης που επικρατούσε γύρω στο 2000 στη χώρα ήταν πως η Κολομβία ήταν υπεύθυνη για τη παραγωγή του 80% της παγκόσμιας παραγωγής κοκαΐνης μέσω καλλιέργειας περίπου 100.000 εκταρίων, πλέον η παραγωγή και διακίνηση της ήταν αποκλειστικότητα ανταρτών και παραστρατιωτικών σε αναλογία 60% - 40% ενώ τα μέλη σημαντικότερων παράνομων οργανώσεων αναλυτικά υπολογίζονταν σε 16.000 για τη FARC, 4.500 για το ELN και 13.500 για τους παραστρατιωτικούς (Hudson 2010, pp 330-334).

3.4.5 Ένοπλες δυνάμεις, ανθρώπινα δικαιώματα και βία.

Η Κολομβιανή Σύγκρουση είναι η βασική πηγή βίας και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα και η συνήθης απόρροια αυτών είναι ο αναγκαστικός εκτοπισμός πολιτών ο οποίος παρά τις αλλαγές των παραγόντων που συμμετέχουν σε αυτή εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι σήμερα με αυξομειώσεις στην

ένταση του. Μόνο το 2006 περισσότεροι από 220.000 πολίτες εκτοπίστηκαν από τον τόπο διαμονής τους ενώ από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έως και το 2006 σύμφωνα με εξωτερικούς παρατηρητές υπεύθυνοι για το φαινόμενο σε ποσοστό 50% υπήρξαν οι παραστρατιωτικές οργανώσεις, σε ποσοστό 25% οι επαναστατικές οργανώσεις και το υπόλοιπο 25% μοιράζεται μεταξύ κοινών εγκληματιών και των φαινομένων διαφθοράς των ενόπλων δυνάμεων (Hudson 2010, pp 334-338). Τα περιστατικά που οδηγούν στον αναγκαστικό εκτοπισμό περιλαμβάνουν δολοφονίες, εξωδικαστικές εκτελέσεις, βασανιστήρια, απαγωγές, αναγκαστική στρατολόγηση ανηλίκων, τοποθέτηση ναρκοπεδίων, τρομοκρατικές ενέργειες και απρόκλητες επιθέσεις κατά αμάχων, επόμενο φυσικά είναι η Κολομβία να βρίσκεται μόνιμως είτε στη πρώτη είτε γενικότερα στις πρώτες θέσεις παγκοσμίως σε ποσοστά δολοφονιών και απαγωγών.

Η εμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων και της αστυνομίας στο φαινόμενο καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποδείχθηκε για πρώτη φορά κατά τη περίοδο διακυβέρνησης Σαμπέρ 1994-1998 ενώ αναφορές διεθνών οργανισμών όπως των Ηνωμένων Έθνών σχημάτιζαν μία αποκρουστική εικόνα για τη χώρα γεγονός που κινητοποίησε τους κρατικούς μηχανισμούς και πραγματοποιήθηκαν τεράστιες προσπάθειες βελτίωσης της (Hudson 2010, pp 334-338). Παρά το παραπολιτικό σκάνδαλο που αναδείχθηκε το 2006 και αφορούσε την αμέσως προηγούμενη κυβερνητική περίοδο 2006-2006 υπό τον Πρόεδρο Ουρίμπε οι ίδιες αναφορές από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 μαρτυρούν τη μείωση της παραβατικότητας των ενόπλων δυνάμεων γεγονός που συνιστά μία εξαιρετικά θετική εξέλιξη (Hudson 2010, pp 334-338).

Συγκεκριμένοι τομείς εργασίας εξακολουθούν και παραμένουν ευάλωτοι και εκτεθειμένοι σε κάποιο βαθμό στη βία όπως οι δημοσιογράφοι, οι εργαζόμενοι υπέρ της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι ηγέτες συνδικαλιστικών οργάνων, οι εκπαιδευτικοί και οι διανοούμενοι και όχι μόνο από τους γνωστούς αγνώστους του κύκλου της βίας στη χώρα αλλά και από τις εγκληματικές δράσεις κοινών εγκληματιών όπως οι απαγωγές και η πώληση των απαχθέντων στους αντάρτες δημιουργώντας ένα πολυσύνθετο δίκτυο που ευτυχώς διαγράφει διαρκή εξασθένιση τις τελευταίες δύο δεκαετίες ωστόσο ακόμη και με τις βελτιώσεις των τελευταίων ετών καμία άλλη χώρα στο κόσμο που τουλάχιστον τυπικά βρίσκεται σε κατάσταση ειρήνης δεν έχει τα επίπεδα βίας που συναντώνται στη Κολομβία.

3.4.6 Οι στρατηγικές Εθνικής Ασφαλείας, οι γεωπολιτικές συμμαχίες, σχέσεις και οι σημερινοί κίνδυνοι

Οι στρατηγικές ασφαλείας της χώρας τα τελευταία 40 χρόνια αναπτύχθηκαν σχεδόν εξ' ολοκλήρου με γνώμονα τις δράσεις των ανταρτών και τις σχετικές με τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών δραστηριότητες. Ιστορικά έχουν υπάρξει διάφορα μεγαλόπνοα σχέδια όπως το Plan LOSA, το Plan Patriota και το Plan Colombia τα οποία υλοποιήθηκαν χάριν της πολιτικοποίησης του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης γεγονός που μετέτρεψε σε αυτοσκοπό την επιδίωξη αντιμετώπισης των υφιστάμενων προβλημάτων κυρίως μέσω ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων με σημαντικά αποτελέσματα (Hudson 2010, pp 338-350). Μία από αυτές τις επιτυχίες παρά τις επικρίσεις της διεθνούς κοινότητας για την επιείκεια που αντιμετωπίστηκαν υπήρξε υπό τον πρόεδρο Αλβάρο Ουρίμπε η επίτευξη της συμφωνίας με την ένωση παραστρατιωτικών οργανώσεων της χώρας ήτοι την AUC που οδήγησε έως και το 2007 στον αφοπλισμό περισσότερων από 35.000 παραστρατιωτικών (Hudson 2010, pp 338-350).

Από το 1994 δρομολογήθηκε η συμβολή των στρατιωτικών δυνάμεων στη καταπολέμηση της διακίνησης παράνομων ναρκωτικών ενώ ήδη από τη δεκαετία του 1980 είχαν ξεκινήσει οι καταστροφές και οι αεροψεκασμοί παρανόμων καλλιεργειών από τις αστυνομικές δυνάμεις, μετέπειτα και από τις στρατιωτικές στα πλαίσια των σχεδίων αντιμετώπισης με διεθνείς συνεργασίες ενώ άξιο αναφοράς είναι ότι στη δεκαετία του 1980 ξεκίνησε η αντιμετώπιση των διακινητών ως τρομοκράτες γεγονός που προσέλκυε περαιτέρω διεθνές ενδιαφέρον, κυρίως της βασικής εξωτερικής επιρροής της χώρας των ΗΠΑ καθώς επίσης έδωσε πρωταγωνιστικό ρόλο στην ειδική αστυνομική υπηρεσία DAS (βλ. κεφ. 3.4.3) που είχε σημαντικά μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στις δράσεις της από τη κοινή αστυνομία.

Η έκδοση των διακινητών στο εξωτερικό για να αντιμετωπίσουν κατηγορίες υπήρξε ένα μέτρο που βοήθησε στην καταπολέμηση του προβλήματος και η φαινομενικά παράλογη παύση της εφαρμογής του κατά τη περίοδο διακυβέρνησης Γκαβίρια ήταν μία πράξη κυβερνητικής συγκατάβασης με σκοπό την ουσιαστική έναρξη των ειρηνευτικών διαδικασιών με τις επαναστατικές οργανώσεις αλλά και τον μετριασμό των επιθέσεων προς τα μέλη της κυβέρνησης αλλά και του πολίτες που

βρίσκονταν στο απόγειο τους κατά τη χρονική αυτή περίοδο (Hudson 2010, pp 338-350).

Υπό τον πρόεδρο Παστράνα στα χρόνια της οικονομικής κρίσης η Κολομβία επιχείρησε την ισχυροποίηση της διεθνούς βοήθειας, εγχείρημα με θετική έκβαση υπό το σχέδιο Plan Colombia που επικυρώθηκε από τη κυβέρνηση Κλίντον το 2000 με τις ΗΠΑ να παρέχουν υλικό, χρηματικές επιχορηγήσεις, εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας στις επιχειρήσεις στο Κολομβιανό Νότο και τεχνογνωσία διαδικασιών αεροψεκασμών κυρίως στο γεωγραφικό διαμέρισμα Πουτουμάγιο ενώ η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 και η κήρυξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας αποτέλεσε ενισχυτικό παράγοντα των δράσεων του σχεδίου. Αξίζει να σημειωθεί πως η χρηματοδότηση από Κολομβιανής πλευράς τόσο του συγκεκριμένου σχεδίου όσο και των υπολοίπων πραγματοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την υιοθέτηση του «πολεμικού φόρου» που επιβλήθηκε στα ανώτερα οικονομικά στρώματα του πληθυσμού (Hudson 2010, pp 338-350).

Εξίσου σημαντική στρατηγική αποτέλεσε η Δημοκρατική Πολιτική Ασφαλείας που υιοθετήθηκε από τον πρόεδρο Αλβάρο Ουρίμπε το 2002 υπό την οποία βελτιώθηκε η αριθμητική ισορροπία ενόπλων δυνάμενων – παρανόμων παραγόντων με ταυτόχρονη τουλάχιστον τυπικά αύξηση της κυβερνητικής ευαισθησίας όσον αφορά στο σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και απτά αποτελέσματα τη κατάσχεση 183 τόνων κοκαΐνης, τη καταστροφή 223.000 εκταρίων καλλιεργειών κοκαΐνης και 2.000 παράνομων εργαστηρίων επεξεργασίας της αλλά και τη σχετική μείωση του αριθμού των ανταρτών (Hudson 2010, pp 338-350).

Όσον αφορά στη γεωπολιτική τοποθέτηση της χώρας στον τομέα της ασφάλειας αυτή εκτός από τη συμμετοχή στα Ηνωμένα Έθνη περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την υπογραφή της Συνθήκης του Ρίο από το 1947 για τη κοινή αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής, την υπογραφή ως ιδρυτικό μέλος της διακήρυξης του Οργανισμού των Αμερικανικών Κρατών (OAS), την συμμετοχή της στο Ενδοαμερικανικό Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1978 που περιελάμβανε την αποδοχή νορμών σχετικά με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και όπλων και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, την υπογραφή της Συνθήκης Απαγόρευσης Πυρηνικών Όπλων στη Λατινική Αμερική το 1972 αλλά και την

υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης που θέσπισε το Διεθνές Εγκληματικό Δικαστήριο το 2002 (Hudson 2010, pp 338-350).

Σε περιφερειακό επίπεδο οι σχέσεις Κολομβίας και συνορευόντων και όχι μόνο κρατών επηρεάστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες από τη Κολομβιανή Σύγκρουση και πιθανά οφέλη από εκμετάλλευση πολύτιμων κοιτασμάτων, παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα προφίλ των σχέσεων αυτών.

Οι πιο πολύπλοκες σχέσεις στη περιοχή ανέκαθεν ήταν αυτές με τη γειτονική Βενεζουέλα της οποίας ο πρόεδρος Ούγκο Τσάβεζ από το 2002 έως και το 2013 κατηγορήθηκε πολλάκις για παροχή υλικής βοήθειας αλλά και υπέρμετρης συμπάθειας προς την επαναστατική οργάνωση της FARC. Οι σχέσεις των δύο χωρών δοκιμάστηκαν το 2004 όταν στρατιωτικές δυνάμεις της Κολομβίας πραγματοποίησαν επιχείρηση σε έδαφος της Βενεζουέλας με σκοπό τη σύλληψη ηγετικού στελέχους της FARC χωρίς προηγούμενη συνεννόηση σε διπλωματικό επίπεδο και στη συνέχεια μετέφεραν τον κρατούμενο στη δική τους επικράτεια γεγονός που οδήγησε σε ρήξη των διπλωματικών σχέσεων των δύο χωρών με αποσύρσεις αποστολών εκατέρωθεν και μόνο κατόπιν επίσημης απολογίας της Κολομβιανής κυβέρνησης αυτές αποκαταστάθηκαν ένα χρόνο αργότερα (Hudson 2010, pp 352-353). Συνοριακές διενέξεις για τη κυριότητα θαλάσσιων περιοχών στον Κόλπο της Βενεζουέλας στη Καραϊβική δυνητικά πλουσίων σε κοιτάσματα πετρελαίου έφεραν τις χώρες ένα βήμα πριν από τη σύρραξη το 1987, συγκεκριμένα έπειτα από άκαρπες πολυετείς διαπραγματεύσεις η Κολομβία προχώρησε στην αποστολή πολεμικού πλοίου στην υπό αμφισβήτηση περιοχή για 10 περίπου ημέρες, ακολούθησε η συγκέντρωση στρατιωτικών δυνάμεων και από τους δύο με τη Κολομβία σε μία κίνηση σωφροσύνης να αποχωρεί (Hudson 2010, pp 352-353). Ο ανταγωνισμός των δύο χωρών σε επίπεδο ενόπλων δυνάμεων τις τελευταίες δεκαετίες είναι διαρκής και αμείωτος ενώ οι διαμάχες των δύο τείνουν να χαρακτηριστούν «παραδοσιακές». Η κοινωνικοοικονομική κρίση που ταλανίζει τη Βενεζουέλα τη τελευταία πενταετία προκάλεσε την μετακίνηση εκατομμυρίων πολιτών της σε γειτονικές χώρες στις οποίες σπεύδουν σε αναζήτηση ασφάλειας καθώς η Βενεζουέλα τελεί υπό καθεστώς αναρχίας αλλά και σε αναζήτηση ενός πιο βιώσιμου κοινωνικού περιβάλλοντος για τη διαβίωση τους, με τη Κολομβία να δέχεται τους περισσότερους ενώ η μη αναγνώριση του Νικολάσ Μαδούρο ως νομίμου ηγέτη της Βενεζουέλας και η αποχώρηση από τη

σύνοδο της NAM (βλ. κεφ. 3.3.9) με αυτήν την αιτιολογία προκάλεσε εκ νέου τριβές στις διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών που εξακολουθούν να είναι τεταμένες.

Καλλιεργητές και διακινητές αλλά και απλοί πολίτες από τη Κολομβία κυρίως έπειτα από το 2000 καταφεύγουν στην επικράτεια του Εκουαδόρ για να αποφύγουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και τους αεροψεκασμούς των Κολομβιανών αρχών, μάλιστα το 2003 υπολογίζονταν πως περίπου 600.000 Κολομβιανοί ζούσαν εκεί παράνομα ενώ περισσότεροι από 6.000 ήταν οι αιτούντες άσυλο. Το φαινόμενο αυτό σε συνδυασμό με αυτήν καθ' αυτήν την πρακτική αεροψεκασμών καλλιεργειών κοκαΐνης οδήγησε στην αναστολή της πολιτικής ανοιχτών συνόρων του Εκουαδόρ το 2001 με ταυτόχρονη απαίτηση της παύσης των αεροψεκασμών, ένταση η οποία επιλύθηκε το 2007 όταν τα δύο κράτη συμφώνησαν αυτοί να πραγματοποιούνται κατόπιν διακρατικής συνεννόησης (Hudson 2010, pp 353-354). Η σοβαρότερη όξυνση των σχέσεων των δύο χωρών όμως ήρθε ένα χρόνο αργότερο το 2008 όταν Κολομβιανές δυνάμεις επιχείρησαν στην επικράτεια του Ισημερινού σκοτώνοντας το 2^ο τη τάξει ηγετικό μέλος της FARC, Ραούλ Ρέγιες, χωρίς προηγούμενη διπλωματική συνεννόηση γεγονός που οδήγησε στη ρήξη των σχέσεων καθώς στον υπολογιστή του βρέθηκαν στοιχεία που συνέδεαν μέλη της κυβέρνησης του τότε προέδρου της χώρας Ραφαέλ Κορρέα με τη FARC, η αποκατάσταση των σχέσεων ξεκίνησε μετά από αμοιβαίες απολογίες των δύο χωρών στην επικείμενη σύνοδο των OAS λίγους μήνες αργότερα και ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 2009 με επίσημες ανακοινώσεις (Hudson 2010, pp 353-354).

Η ζούγκλα και οι βάλτοι της Νταριέν που αποτελούν το φυσικό σύνορο μεταξύ Παναμά και Κολομβίας επίσης παραδοσιακά υπήρξαν τόπος διαφυγής και ξεκούρασης για τους διακινητές, παραστρατιωτικούς και αντάρτες, ενώ και οι δύο πολλές φορές επιτίθονταν σε μικρές κοινότητες και χωριά κατηγορώντας ως υποστηρικτές των ανταρτών ή των παραστρατιωτικών αναλόγως (Hudson 2010, pp 354-355). Οι δυσκολίες επιτήρησης της εν λόγω περιοχής και από τις δύο πλευρές την έχει μετατρέψει σε ιδανικό καταφύγιο όχι μόνο των διακινητών ναρκωτικών αλλά και όπλων, στο πλαίσιο αυτό υπεγράφη το 1999 συμφωνία αμοιβαίας φύλαξης των κοινών συνόρων των δύο χωρών ενώ ο Παναμάς παραχώρησε ειδική άδεια στις δυνάμεις των ΗΠΑ να επιχειρούν στην επικράτεια του από το 2002 (Hudson 2010, pp 354-355).

Στη περίπτωση της Βραζιλίας η Κολομβιανή Σύγκρουση δεν αποτέλεσε κόκκινη σημαία για τις σχέσεις των δύο χωρών ωστόσο το αυξανόμενο κοινωνικό φαινόμενο της εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες έχει προκαλέσει σκεπτικισμό από πλευράς Βραζιλίας. Βασική προτεραιότητα για τη Βραζιλία τις τελευταίες δεκαετίες υπήρξε η ενίσχυση των σχέσεων των δύο χωρών όσον αφορά στο εμπόριο και την τεχνική συνεργασία αν και τη περίοδο της συνεργασίας Κολομβίας και ΗΠΑ υπό το Plan Colombia υπήρχαν φόβοι για την εκτεταμένη παρουσία της δεύτερης στην ευρύτερη περιοχή, οι για τα δεδομένα της περιφέρειας ήπιες σχέσεις των δύο χωρών αναβαθμίστηκαν το 2007 έπειτα από μία σειρά συμφωνιών αναφορικά με τη συνοριακή φύλαξη και την επέκταση των εμπορικών σχέσεων (Hudson 2010, pp 352-355-356).

Οι σχέσεις της Κολομβίας με το Περού υπήρξαν οι λιγότερο τεταμένες στη περιοχή, γεγονός που οφείλεται στην εκτεταμένη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας που επισημοποιήθηκε το 2002 με τη διμερή συμφωνία να περιλαμβάνει νόρμες όσον αφορά την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, της διακίνησης παράνομων ναρκωτικών και της διαφθοράς (Hudson 2010, pp 356). Η μοναδική μεν αλλά σοβαρή δε ένταση στις σχέσεις των δύο χωρών προέκυψε το 1999 όταν ο επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών του Περού δρομολόγησε το ασφαλές πέρασμα οπλισμού με προέλευση την Ιορδανία και αποδέκτη τη FARC χωρίς όμως την ρήξη των σχέσεων των δύο χωρών (Hudson 2010, pp 356).

Πολυετής ένταση στον αντίποδα υπήρχε μεταξύ Κολομβίας και Νικαράγουας αφού από το 1979 υφίσταντο η διαμάχη κυριότητας του αρχιπελάγους του Σαν Αντρές και των νησιών Σάντα Καταλίνα που κορυφώθηκε το 2001 και τη προσφυγή της Νικαράγουας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, με την αιτία της διένεξης να εντοπίζεται στα επιβεβαιωμένα πετρελαϊκά κοιτάσματα της περιοχής, μάλιστα το 2003 η Νικαράγουα έδωσε άδειες εξόρυξης σε τέσσερις εταιρείες να πραγματοποιήσουν έρευνες με τη Κολομβία να απαντά με την απειλή χρήσης στρατιωτικών δυνάμεων αν κάτι τέτοιο επιβεβαιωθεί στη πράξη ενώ η λύση τελικά δόθηκε το 2007 από το Διεθνές Δικαστήριο που επικύρωσε τη συνθήκη Εσγκουέρα-Μπάρσενας του 1928 η οποία αναγνώριζε τη κυριότητα της Κολομβίας στα νησιά και τη κυριότητα της Νικαράγουας στην ακτή Costa De Mosquitos (Hudson 2010, pp 356-357).

Οι σημερινές απειλές στον τομέα της εθνικής ασφάλειας για τη Κολομβία είναι ουσιαστικά τρεις, τα διαρκή φαινόμενα εκτοπισμού πολιτών και της διακίνησης παράνομων ναρκωτικών αλλά και η τρέχουσα κοινωνικοοικονομική κρίση στη γείτονα Βενεζουέλα. Από το 1985 έως και το 2018 οι εκτοπισμένοι πολίτες στη Κολομβία ανέρχονταν σε 7,8 εκατομμύρια ενώ ο αριθμός αυτός αυξανόταν ετησίως τη δεκαετία του 2000 με έναν ρυθμό της τάξης των 300 χιλιάδων με τους ανθρώπους αυτούς να ζουν στο κοινωνικό περιθώριο συνήθως στα περίχωρα των μεγάλων πόλεων μακριά από τη βία που συνεχίζεται να υφίσταται στη Κολομβιανή ύπαιθρο, σε παραγκουπόλεις με ισχνή κρατική παρουσία και βοήθεια και υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας (CIA World Factbook). Όσον αφορά τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός πως η χώρα παρήγαγε το 2016 περισσότερους από 710 τόνους κοκαΐνης όντας η μεγαλύτερη παραγωγός της ναρκωτικής ουσίας παγκοσμίως καθώς επίσης πως αποτελεί την μεγαλύτερη προμηθεύτρια χώρα κοκαΐνης και τη δεύτερη προμηθεύτρια χώρα ηρωΐνης των Ηνωμένων Πολιτειών ενώ ο τερματισμός για περιβαλλοντικούς και όχι μόνο λόγους των αεροψεκασμών από το 2014 έχει προκαλέσει τη ραγδαία αύξηση των φυτειών κοκαΐνης και την ένταση των εκφάνσεων βίας που συνοδεύουν τη παράνομη δραστηριότητα (CIA World Factbook). Τέλος η μετανάστευση από τη γειτονική Βενεζουέλα λόγω της συνεχιζόμενης από το 2015 οικονομικής και πολιτικής κρίσης έχει προκαλέσει τη μετανάστευση 1,8 εκατομμυρίων πολιτών με στοιχεία τέλους 2018 ενώ υπολογίζεται ο αριθμός αυτός να αυξηθεί στο τέλος του 2020 σε 2,2 εκατομμύρια με 1,2 εκατομμύρια εξ αυτών να δηλώνουν πρόθεση παραμονής στη Κολομβία (Reuters 2020). Η μαζική μετακίνηση σε ένα κράτος με ανεπαρκή οργάνωση και ταυτόχρονη ανεπάρκεια πόρων δημιουργεί φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και εγκληματικότητας που μοιάζουν με αυτά που προκαλεί ο αναγκαστικός εκτοπισμός. Ο εν ενεργεία πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κολομβίας Ιβαν Ντούκε στη προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου πήρε μία σειρά από μέτρα για τη κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ανθρώπων δίνοντας άδεια εργασίας σε εκατοντάδες χιλιάδες και ιθαγένεια σε όλα τα παιδιά που γεννήθηκαν στο διάστημα παραμονής τους εκεί ωστόσο ο συνδυασμός μαζικότητας του φαινομένου αλλά και της δημοσιονομικής επιβάρυνσης της χώρας από τη τρέχουσα παγκόσμια κρίση που προκάλεσε η πανδημία του covid-19 καταδεικνύουν πως η αισιοδοξία για την άμεση επίλυση του προβλήματος δεν μπορεί να δικαιολογηθεί (Reuters 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Επίκαιρα ζητήματα και προβληματισμοί στη σημερινή Κολομβία

4.1 Η μεταναστευτική κρίση της Βενεζουέλας

Η νέα χιλιετία βρήκε τη Βενεζουέλα σε μία κατάσταση πολιτικού και κοινωνικού αναβρασμού προερχόμενου από την καθεστωτική συμπεριφορά του τότε Προέδρου της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας Ούγκο Τσάβεζ και ήδη από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 2000 παρουσιάστηκε το πρώτο πρώιμο και μικρής έντασης μεταναστευτικό φαινόμενο προς τις γειτονικές χώρες της Λατινικής Αμερικής και των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι εκλογικές διαδικασίες που ακολούθησαν ενέτειναν το πολιτικό πρόβλημα καθώς αποτελούσαν συνεχείς υπενθυμίσεις του ελλείμματος δημοκρατίας στη χώρα κάτι που πλέον ήταν ευδιάκριτο μετά τον θάνατο του προέδρου Τσάβεζ το 2013 και την διαδοχή του από τον εκτελούντα χρέη αντιπροέδρου Νικολάς Μαδούρο ο οποίος με τη συνέχιση των αντιδημοκρατικών πολιτικών και της χειραγώγησης των πολιτικών διαδικασιών προκάλεσε πλέον τη κατακραυγή της διεθνούς κοινότητας αλλά και την επιβολή οικονομικών κυρώσεων.

Η ρυθμιστική πολιτική τιμών και ισοτιμιών συναλλάγματος οδήγησε στη γιγάντωση της παραοικονομίας και αυτή με τη σειρά της λογική απόρροια είχε τον υπερπληθωρισμό ο οποίος κατέστησε το φυσικό χρήμα ουσιαστικά άχρηστο και τη δυνατότητα αγοράς βασικών αγαθών σχεδόν μηδενική (Shen, Yang, 2020). Από το 2014 βάσει επίσημων στοιχείων περισσότεροι από 5 εκατομμύρια Βενεζουελάνοι ή περίπου το 16% του εγχώριου πληθυσμού έφυγαν από τη χώρα σε αναζήτηση ανθρώπινων συνθηκών διαβίωσης, οικονομικών ευκαιριών και ελευθερίας πολιτικής έκφρασης με δημοφιλέστερο προορισμό τη Κολομβία στην οποία στο τέλος του 2019 υπολογίζεται ότι διέμεναν 1,8 εκατομμύρια (Dahan, Dooley, Selee 2020).

Η κυβέρνηση του ακροδεξιού Ιβάν Ντούκε στη Κολομβία παραδόξως όχι μόνο δεν επέβαλε πρόσθετα μέτρα στη φύλαξη των συνόρων αλλά επιδεικνύοντας υπέρμετρη συμπάθεια καλωσόρισε τους μετανάστες και ήδη εφαρμόζει πολιτικές με στόχο τη κοινωνική τους ενσωμάτωση (NY Times Castaneda 2020). Στο οξύμωρο αυτό γεγονός αποδίδεται τρίμερης εξήγηση, πρώτον η φύλαξη των πυκνής και άναρχης βλάστησης συνόρων των δύο χωρών θα χρειαζότανε τεραστίου μεγέθους επιχειρήσεις από τις ένοπλες δυνάμεις με ταυτόχρονη δέσμευση προφανώς

αντίστοιχου αριθμού στελεχών αλλά πάνω από όλα θα απαιτούσε πάρα πολύ υψηλό οικονομικό αντίτιμο, δεύτερον στο πρόσφατο παρελθόν και τη περίοδο της πετρελαϊκής άνθισης περισσότεροι από 2 εκατομμύρια Κολομβιανοί έγιναν δεκτοί στη Βενεζουέλα και η συντριπτική πλειοψηφία των Κολομβιανών βλέπει τη τρέχουσα μεταναστευτική κρίση τουλάχιστον με συμπάθεια και τέλος η προσωπική αντιπάθεια που τρέφει ο Ιβάν Ντούκε στο πρόσωπο του Νικολάς Μαντούρο ως πνευματικό παιδί του Αλβάρο Ουρίμπε την οποία έχει πολλάκις επιδειξεί πρωτοστατώντας σε προσπάθειες ανατροπής του καθεστώτος στη γειτονική χώρα (NY Times Castaneda 2020).

Η Κολομβία φιλοξενεί τριών ειδών πρόσφυγες και μετανάστες από τη Βενεζουέλα: αυτούς που βρίσκονται εκεί με πρόθεση να παραμείνουν, αυτούς που βρίσκονται εκεί αλλά αντιλαμβάνονται τη χώρα ως ενδιάμεσο σταθμό προς τον τελικό προορισμό μετανάστευσης τους και αυτούς που μετακινούνται σε συχνή βάση από και προς τη Βενεζουέλα για διάφορους λόγους όπως επαγγελματικούς ή πρόσβασης σε παροχές υγείας (Dahan, Dooley, Selee 2020). Σε αυτούς τους ανθρώπους θα πρέπει να προστεθεί και σημαντικός αριθμός Κολομβιανών που υπολογίζεται σε εκατοντάδες χιλιάδες που επέστρεψαν από τη Βενεζουέλα καθώς οι οικονομικοί λόγοι μετανάστευσης τους εκεί πλέον δεν υφίστανται (Thomas, Ramirez 2020). Ο συνολικός αριθμός Βενεζουελάνων μεταναστών εκτιμάται πως στο τέλος του 2020 μπορεί να φτάσει και τα 2,4 εκατομμύρια (Reuters 2020) γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σταδιακά στο κορεσμό των δυνατοτήτων της χώρας στην ενσωμάτωση τους κάτι που ήδη συνέβη στις συνορεύουσες χώρες Χιλή, Περού και Εκουαδόρ που επέβαλαν τη κατοχή ταξιδιωτικής βίζας ως προαπαιτούμενο αποδοχής μεταναστών ή κάποιο άλλο περιοριστικό μέτρο (NY Times Castaneda 2020).

Η αποδοχή μαζικών μεταναστευτικών κινήσεων αποτελεί μία πολύπλοκη διαδικασία για οποιαδήποτε κρατική οντότητα ακόμη και αν πρόκειται για μία αχανή χώρα όπως η Κολομβία η οποία συν τις άλλους καλείται να αντιμετωπίσει τις δικές τις αδυναμίες στους τομείς της οικονομίας και της ανθρώπινης ανάπτυξης αλλά και της Κολομβιανής Σύγκρουσης η οποία παρά τις θετικές εξελίξεις λόγω χάρη τη συμφωνία κυβέρνησης και ανταρτών της FARC, δεν αποτελεί ακόμη παρελθόν (Zulver, Idler 2020). Η ανεργία, η παράτυπη οικονομία, η εγκληματικότητα, η κοινωνική ενσωμάτωση και οι ανθρωπιστικές ανάγκες που προκύπτουν αποτελούν

μία πολυπαραγοντική εξίσωση που το αναπτυσσόμενο κράτος της Κολομβίας καλείται να επιλύσει.

Οι περιοχές στα σύνορα Κολομβίας και Βενεζουέλας όπως αυτή του γεωγραφικού διαμερίσματος της Κουκούτα παρουσιάζουν μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση μεταναστών και ανεξαρτήτως μεταναστευτικής κρίσης αποτελούν γεωγραφικές περιοχές με υψηλότερη του μέσου όρου ανεργία, ισχνή κρατική παρουσία και εν γένει ατιμωρησία των παράνομων πράξεων που τελούνται εκεί όπως η διακίνηση παράνομων ναρκωτικών και το λαθρεμπόριο (Zulver, Idler 2020). Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και προσθέτοντας σε αυτά την τρέχουσα μεταναστευτική κρίση τότε τα σύνορα λειτουργούν σαν παράγοντας διευκόλυνσης παράνομων δραστηριοτήτων όπως η πορνεία και η σεξουαλική εκμετάλλευση, μειώνεται η προβλεψιμότητα των παραγόντων που ούτως άλλως δρουν εκεί, παρουσιάζεται έλλειμμα εμπιστοσύνης σε όλο το φάσμα των σχέσεων, το ρίσκο της εγκληματικής δραστηριότητας γίνεται χαμηλότερο και οι ευκαιρίες περισσότερες καθώς τα ανεπαρκή κυβερνητικά μέτρα περιορισμού τέτοιων φαινομένων εμποδίζονται ενώ ταυτόχρονα διευκολύνεται η εξουσία της παρανομίας και τέλος η περαιτέρω απομόνωση των κατοίκων - μεταναστών και μονίμων - μειώνει τη πρόσβαση τους στις υπηρεσίες δικαιοσύνης και κοινωνικής προστασίας (Zulver, Idler 2020).

Η αύξηση της εγκληματικότητας, πραγματική ή λανθασμένα αντιλαμβανόμενη λόγω της ρητορικής των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε συνδυασμό με τη πολιτικοποίηση του μεταναστευτικού προβλήματος στη προεκλογική περίοδο των προεδρικών εκλογών του 2018 στις οποίες εξελέγη ο Ιβάν Ντούκε έχουν προκαλέσει εξάρσεις ξενοφοβίας και την “εγκληματοποίηση” των μεταναστών ειδικά των νέων ανθρώπων (Thomas, Ramirez 2020) χαρακτηριστικά σύμφωνα με την αξιόπιστη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον οργανισμό μετανάστευσης των Ηνωμένων Εθνών τον Απρίλιο του 2020 ποσοστό 40% των μεταναστών δήλωνε πως έχει υπάρξει θύμα φαινομένων προκατάληψης ή ξενοφοβίας (IOM 2020).

Ωστόσο η επεξεργασία επίσημων δεδομένων από την εθνική στατιστική υπηρεσία της χώρας (DANE) όχι μόνο δεν επιβεβαιώνει τις παραπάνω αντιλήψεις αλλά καταδεικνύει ότι η πλειοψηφία των νεαρών Βενεζουελάνων που μεταναστεύουν

στη χώρα έχουν συγκριτικά πολύ υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης από τους συνομήλικους τους Κολομβιανούς και αποτελούν ευεργετική προσθήκη στο εργατικό δυναμικό της χώρας (Dahan, Dooley, Selee 2020). Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Κολομβιανής κυβέρνησης στο τέλος του 2019 οι μετανάστες από τη Βενεζουέλα ισοδυναμούσαν με το 3,2% του συνολικού πληθυσμού ενώ το ποσοστό των εγκληματικών παραβάσεων που διαπράχθηκε από μετανάστες αντιστοιχεί σε 5,4% κάτι που αρχικά φαίνεται να επιβεβαιώνει την αντίληψη μέρους της Κολομβιανής κοινωνίας όμως η περαιτέρω ανάλυση των στατιστικών δεδομένων ανατρέπει σε μεγάλο βαθμό αυτήν την διαπίστωση (Dahan, Dooley, Selee 2020). Συγκεκριμένα το ποσοστό βίαιων εγκλημάτων που διεπράχθη από μετανάστες ανέρχεται μόλις στο 2,3% ποσοστό εμφανώς χαμηλότερο από το ποσοστό των μεταναστών επί του συνόλου του πληθυσμού ενώ επιπροσθέτως παρατηρείται πως στις περιοχές με μεγάλους πληθυσμούς μεταναστών ήτοι ως επί το πλείστον τα αστικά κέντρα τα ποσοστά παραβατικότητας για μη βίαιες παραβάσεις είναι ίδια ή σχεδόν ίδια με αυτά των Κολομβιανών (Dahan, Dooley, Selee 2020).

Πως τότε σε εθνικό επίπεδο εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό παραβατικότητας από τους Κολομβιανούς; Η απάντηση έχει γεωγραφικά χαρακτηριστικά και εντοπίζεται στην πολύ αυξημένη εγκληματικότητα στα γεωγραφικά διαμερίσματα γύρω από τα σύνορα όπως η προαναφερθείσα πόλη της Κουκούτα στο γεωγραφικό διαμέρισμα Νόρτε Ντε Σανταντέρ στα οποία η παραβατικότητα των μεταναστών είναι σημαντικά μεγαλύτερη από των αυτή των Κολομβιανών, στη συντριπτική τους όμως πλειοψηφία οι παραβάσεις αφορούν σε μη βίαια περιστατικά ανάγκης ή επιβίωσης όπως μικροκλοπές τροφίμων που προκύπτουν ως απόρροια της περιορισμένης πρόσβασης των μεταναστών στην αγορά εργασίας σε συνδυασμό με την αυξημένη σε σχέση με τα εθνικά επίπεδα επικρατούσας ανεργίας (Dahan, Dooley, Selee 2020). Ας σημειώσουμε εδώ πως οι μετανάστες που στερούνται ταξιδιωτικών εγγράφων εισέρχονται παράνομα στη Κολομβία χρησιμοποιώντας αναγκαστικά τα μονοπάτια της διακίνησης ναρκωτικών τα οποία παράνομες ομάδες παραστρατιωτικών, ανταρτών και κοινών εγκληματιών βρήκαν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν οικονομικά εκμεταλλευόμενοι τη δευτερεύουσα αυτή δυναμική τους (Rochlin 2019).

Σύμφωνα με τα επίσημα κρατικά δεδομένα τους πρώτους μήνες τους 2020 διέμεναν στην Κολομβία περίπου 1,8 εκατομμύρια μετανάστες από τη Βενεζουέλα

αλλά παρά τις αξιοπρόσεκτες πολιτικές ενσωμάτωσης τους από τη κυβέρνηση μόλις 690.000 από αυτούς βρίσκονταν εκεί υπό κάποιο καθεστώς νόμιμης παραμονής με πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στις κοινωνικές υπηρεσίες του κράτους όπως οι παροχές υγείας (Dahan, Dooley, Selee 2020). Επεξεργασία των επίσημων στοιχείων από την εθνική στατιστική υπηρεσία της Κολομβίας καταδεικνύουν πως οι μετανάστες ακριβώς λόγω του κοινωνικού τους αποκλεισμού αντιμετωπίζουν και σημαντικά προβλήματα υγείας και υγιεινής όπως η βρεφική και παιδική θνησιμότητα (Bonilla et al. 2020) ενώ στην προαναφερθείσα έρευνα της IOM 61% των ερωτηθέντων δήλωνε πως τους τελευταίους τρεις μήνες δεν είχε τη δυνατότητα ανεύρεσης πόρων για τη διασφάλιση και των τριών γευμάτων της ημέρας (IOM 2020). Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως κατά τη διάρκεια των έκτακτων κυβερνητικών μέτρων τον Απρίλιο του 2020 για το περιορισμό της διασποράς του ιού covid-19 εκατοντάδες πρόσφυγες επέλεξαν να επιστρέψουν στη Βενεζουέλα όπου τουλάχιστον θα είχαν δωρεάν στέγαση, φαινόμενο που παρατηρείται λόγω της κοινωνικής απομόνωσης, αδυναμίας εύρεσης εργασίας και της ανεπάρκειας της Κολομβιανής κυβέρνησης να τους προστατέψει απέναντι στην πανδημία (Reuters 2020).

Τέλος όσον αφορά τις επιπτώσεις της μεταναστευτικής κρίσης στην οικονομία της Κολομβίας αξίζει να σημειωθεί πως αυτές τουλάχιστον αυτά τα πρώτα χρόνια έντασης του φαινομένου μόνο αρνητικές δε θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν, συγκεκριμένα η κατανάλωση στη χώρα αυξήθηκε κατά 3,2% το 2019, η ανεργία παρέμεινε σταθερή με ποσοστά που κυμαίνονταν από 9,2% έως 9,5% από το 2016 έως και το 2019, ο πληθωρισμός ανήλθε μόλις στο 3,4% ενώ η χώρα κατέγραψε ανάπτυξη ίση με 3,4% του ΑΕΠ επίσης το 2019 (Shen, Yang, 2020). Μάλιστα οι παραπάνω θετικές αριθμητικές απεικονίσεις της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας έχουν αυξημένη βαρύτητα αν συνυπολογιστεί η περιορισμένη χρηματοδότηση της διεθνούς κοινότητας όσον αφορά στη διαχείριση της κρίσης, χαρακτηριστικά τα τελευταία επτά χρόνια έχουν διανεμηθεί από τη διεθνή κοινότητα στη Συριακή προσφυγική κρίση περίπου 1.500\$ ανά πρόσφυγα ενώ η αντίστοιχη τιμή για τη μεταναστευτική κρίση στη Βενεζουέλα ισούται μόλις με το 1/8 αυτής ήτοι 125\$ (NY Times 2020). Οι βασικές ανάγκες των μεταναστών στη Κολομβία και τις υπόλοιπες χώρες της Λατινικής Αμερικής για το 2020 υπολογίζονται σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη σε 1,35 δισεκατομμύρια δολάρια σε μία προσπάθεια που το προηγούμενο έτος

υποχρηματοδοτήθηκε κατά 48%, ενώ η επιβάρυνση του προϋπολογισμού της Κολομβίας σύμφωνα με τον Υπουργό Οικονομικών Αλμπέρτο Καρασκίλα αναμένεται να κυμανθεί από 0,4% έως 0,8% του ΑΕΠ, δεδομένα που υπογραμμίζουν την αναγκαία ενεργοποίηση της διεθνούς κοινότητας για τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας της χώρας (Financial Times 2020).

Οι αρνητικές επιπτώσεις τόσο στον κοινωνικό, ανθρωπιστικό και οικονομικό τομέα από τη μεταναστευτική κρίση σε αυτά τα πρώτα χρόνια δείχνουν να είναι αμελητέες αν όχι θετικές και εξαιρώντας τον απρόβλεπτο παράγοντα της συνεχιζόμενης πανδημίας φαίνεται πως η κυβέρνηση της Κολομβίας δίνοντας στοχευμένα ερεθίσματα στην αγορά και λαμβάνοντας την πρέπουσα βοήθεια από τη διεθνή κοινότητα για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης και την κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ανθρώπων μπορεί να βγει κερδισμένη από αυτή την ανθρωπιστική προσέγγιση στο ζήτημα (Shen, Yang 2020).

4.2 Η συνέχιση της βίας, η πλημμελής εφαρμογή της ειρηνευτικής συμφωνίας της Αβάνας και ο ανεξέλεγκτος κόσμος των ναρκωτικών .

Η βία, η ανισότητα, οι διακρίσεις, η διαφθορά, το έλλειμμα κρατικής παρουσίας σε σημαντικό κομμάτι της επικράτειας, ο αναγκαστικός εκτοπισμός πολιτών, η διακίνηση ναρκωτικών και η καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έννοιες συνυφασμένες με τη Κολομβία επί δεκαετίες συνεχίζουν δυστυχώς να υφίστανται και σήμερα (The New Humanitarian 2020) παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες αντιμετώπισης τους και την ιστορική ειρηνευτική συμφωνία μεταξύ της μεγαλύτερης ένοπλης επαναστατικής ομάδας στην Λατινική Αμερική και αρχαιότερη εν δράσει παγκοσμίως FARC και της Κυβέρνησης Σάντος για αποπλισμό το 2016. Τι εμποδίζει την οριστική επίλυση του προβλήματος και πως αυτό μεταλλάχτηκε μετά τη συμφωνία; Πως διαμορφώνεται η σημερινή κατάσταση και είναι οι ελπίδες για τερματισμό επί της ουσίας της Κολομβιανής Σύγκρουσης ρεαλιστικές ή ουτοπικές; Αυτό είναι το σημαντικότερο πρόβλημα που σήμερα έχει να αντιμετωπίσει η Κολομβιανή κοινωνία και δυστυχώς η πολυπλοκότητα και η έκταση του γεωγραφικά και κοινωνικά είναι μεγάλη και βαθιά αντίστοιχα.

Η συμφωνία της Αβάνας είχε πέντε βασικές επιδιώξεις (Rochlin 2019):

1. το τέλος της βίας μεταξύ των δύο πλευρών και τον αποπλισμό της FARC και τη κοινωνική ενσωμάτωση των ανταρτών
2. την αποκατάσταση των θυμάτων με την δημιουργία ειδικού δικαστηρίου μεταβατικής δικαιοσύνης και ταυτόχρονη δημιουργία επιτροπών κοινωνικής μνήμης για την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας
3. την ανάπτυξη της υπαίθρου με προβλέψεις για την αναδιανομή καλλιεργήσιμης γης που υφαρπάχθηκε από τα θύματα της Σύγκρουσης
4. την αναδιοργάνωση της FARC σε πολιτικό κόμμα και
5. τον περιορισμό της διακίνησης ναρκωτικών

Είναι προφανές πως αν υπήρχε αποτελεσματική εφαρμογή της συμφωνίας και οι παραπάνω επιδιώξεις είχαν απαντηθεί η χώρα θα είχε εισέλθει ήδη στην πολυπόθητη από τη πλειοψηφία περίοδο ειρήνης όμως κάτι τέτοιο δε συνέβη.

Οι διαπραγματεύσεις στην Αβάνα ξεκίνησαν στις 23 Ιουνίου 2016 με ταυτόχρονη παύση πυρών και την κοινή ανακοίνωση των δύο πλευρών για τον τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας αποπλισμού των ανταρτών, μόλις δύο μήνες μετά ανακοινώθηκε η συμφωνία στο περιεχόμενο της οποίας υπήρχαν οι προβλέψεις που αριθμούνται παραπάνω ενώ σε μία κίνηση εντυπωσιασμού και χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο ο τότε πρόεδρος Χουάν Μανουέλ Σάντος προχώρησε στη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την αποδοχή ή όχι της εν λόγω συμφωνίας από την εκλογική βάση στις 2 Οκτωβρίου του ίδιου έτους (Flores, Vargas 2018). Παράλληλα όμως ο πρώην πρόεδρος Αλβάρο Ουρίμπε γνωστός για τις ακροδεξιές του πολιτικές, τις διασυνδέσεις της παράταξης του με τους παραστρατιωτικούς και αρνητής της συμφωνίας έκανε το δικό του αγώνα για την απόρριψη της (Flores, Vargas 2018), μάλιστα διαμέσου της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τους συγγενείς λογαριασμούς της παράταξης του Δημοκρατικού Κέντρου, στο οποίο ανήκει και ο σημερινός πρόεδρος της χώρας Ιβάν Ντούκε, κατάφερε να δημιουργήσει κοινωνική πόλωση γύρω από τη συμφωνία, μάλιστα εκτιμάται πως αυτή η ρητορική μέσω διαδικτύου έπαιξε σημαντικό ρόλο στην τελική απόφαση των εκλογέων όσον αφορά στο δημοψήφισμα (Barreto et al. 2019). Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν 49,8% υπέρ και 50,2% κατά γεγονός που οδήγησε τις δύο πλευρές εκ νέου στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για να ετοιμάσουν ένα αναθεωρημένο κείμενο

συμφωνίας το οποίο και υπογράφηκε στις 24 Νοεμβρίου του 2016 για να επικυρωθεί από το Κογκρέσο λίγες ημέρες αργότερα (Flores, Vargas 2018).

Σχεδόν τέσσερα χρόνια αργότερα η συμφωνία δείχνει να έχει «ξεφτίσει» και οι προσδοκίες για τερματισμό της βίας και της σύγκρουσης έχουν αντικατασταθεί από πεσιμισμό (World Politics Review 2020, Human Rights Watch 2020), οι λόγοι για αυτή τη σημερινή αντίληψη εντοπίζονται τόσο στο πολύπαθο παρελθόν της χώρας όσο και στη σημερινή του μετάλλαξη.

Εικόνα 6 Η υπογραφή της Συμφωνίας της Αβάνας (Juan Manuel Santos, COLOMBIA - Raul Castro, CUBA - Rodrigo Londono, FARC) Πηγή: TIME “How the world’s longest running civil war ended” (2016) Πηγή PHOTO: Enrique de la Osa Reuters (2016) <https://time.com/4380917/colombia-ceasefire-farc-rebels/>

Σήμερα στη Κολομβία η βία έχει επιστρέψει, το 2019 υπολογίζεται ότι 2.800 με 3.000 αντάρτες της FARC είχαν επιστρέψει στην ένοπλη δράση, η δεύτερη μεγαλύτερη παράταξη παραδοσιακά στη Κολομβία με την οποία διέκοψε τις διαπραγματεύσεις ο πρόεδρος Ιβάν Ντούκε η ELN ή Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός αριθμούσε 3.000 ενεργά μέλη, η αναβίωση μίας άλλοτε ισχυρής επαναστατικής ομάδας η EPL ή Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός αριθμούσε 260 ενεργά μέλη, η ισχυρότερη παραστρατιωτική ομάδα Clan De Golfo αριθμούσε τουλάχιστον 2.600 ενεργά μέλη ενώ παράλληλα δρούσαν στη χώρα πολλές εγκληματικές συμμορίες (Rochlin 2019) με τους αριθμούς να παρουσιάζουν ανοδική τάση.

Ο ακροδεξιός πρόεδρος της Κολομβίας Ιβάν Ντούκε εξελέγη το 2018 με τη παράταξη του Δημοκρατικού Κέντρου με βασική πολιτική γραμμή της προεκλογικής του εκστρατείας την ακύρωση ή την επαναδιαπραγμάτευση της ευνοϊκής κατ' αυτόν για τους αντάρτες συμφωνίας (Foreign Affairs 2019), δεσμευμένος από τις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου και ανήμπορος να πραγματοποιήσει κάποια ουσιαστική αλλαγή στη συμφωνία άρχισε να χάνει την επαφή με τους υποστηρικτές του ενώ με γραφειοκρατικά τεχνάσματα προσπαθεί να καθυστερήσει ή να αποδυναμώσει τη συμφωνία με αποτέλεσμα τη πλημμελή εφαρμογή της (Pinzon 2020). Η συνολική του εικόνα είναι εξαιρετικά αρνητική, χαρακτηριστικά η αποδοχή της κοινής γνώμης προς το πρόσωπο του ήταν τον Μάρτιο του 2020 μόλις 23% (Pinzon 2020).

Παρά την ανάθεση 26.000 στελεχών του Στρατού και της Αστυνομίας για τη προστασία των αποστρατευμένων μελών της FARC από τον αφοπλισμό τους το 2017 έως και τον Μάιο του 2019 είχανε δολοφονηθεί 130 πρώην αντάρτες, επίσης έως το εν λόγω χρονικό σημείο είχανε δολοφονηθεί 500 περίπου ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τον Γενικό Εισαγγελέα του κράτους να αποδίδει αυτές τις δολοφονίες σε παράνομες παραστρατιωτικές ομάδες εν συντομία BACRIM οι οποίες συστηματικά στοχοποιούν κοινωνικούς ηγέτες (Rochlin 2019).

Στο κεφάλαιο 5 της συμφωνίας με τίτλο «Θύματα και Δικαιοσύνη» ενσωματώνεται η δημιουργία του δικαστικού και εξωδικαστικού πλαισίου απόδοσης δικαιοσύνης υπό το “Sistema Integral de Verdad, Justicia, Reparacion y No Repeticion” (Legrand et al. 2017) που περιλαμβάνει τη λειτουργία Επιτροπής Αλήθειας καθώς και το Ειδικό Μεταβατικό Δικαστήριο που ξεκίνησαν τις εργασίες τους το 2018 (Rettberg 2019) ωστόσο οι ρυθμοί λειτουργίας τους λόγω γραφειοκρατίας είναι νωχελικοί.

Στο πλαίσιο της συμφωνίας επίσης αποφασίστηκε η εκπροσώπηση τόσο του νεοϊδρυθέντος κόμματος FARC ή Fuerza Alternativa Revolucionaria del Comun, καθώς και η επέκταση της εκπροσώπησης των μειονοτήτων των ιθαγενών και των Άφρο-Κολομβιανών στις πολιτικές διεργασίες για τις δύο επόμενες εκλογικές διαδικασίες από την υπογραφή της συμφωνίας, το παραπάνω αποτελεί ένα από τα μέρη αυτής που εφαρμόζεται πλήρως (Legrand et al. 2017).

Πρόβλεψη υπήρξε για τη δημιουργία Ταμείου Γης για την επιστροφή καλλιεργητικών εκτάσεων σε θύματα που εκτοπίστηκαν από αυτές και την αναδιανομή εκτάσεων με κοινωνικά κριτήρια (Rettberg 2019) ενώ επιπροσθέτως δέσμευση από κυβερνητικής πλευράς ήταν η επένδυση σε κρατικές υποδομές και παροχές όπως δρόμους, λιμάνια, δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, αποχετευτικό σύστημα και διαδικτυακές υπηρεσίες σε περιοχές της υπαίθρου που προηγουμένως η κρατική παρουσία ήταν ισχνή ή και ανύπαρκτη (Rettberg 2019) ενώ τέλος στο κεφάλαιο 4 της συμφωνίας περιγράφεται με λεπτομέρεια η διαδικασία καταστροφής των παράνομων καλλιεργειών κοκαΐνης και η αντικατάστασή τους με νόμιμες μέσω κυβερνητικών προγραμμάτων για το σύνολο των περιοχών που προ της συμφωνίας βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της FARC (Legrand et al. 2017) και στις τρεις αυτές περιπτώσεις η εφαρμογή από κυβερνητικής πλευράς είναι πλημμελής ή μερική.

Στην επιστημονική, δημοσιογραφική και επίσημη κοινότητα ο χαρακτηρισμός που προσδίδεται στη μετά συμφωνίας εποχή είναι post conflict ή ελληνιστί «μετά τη σύγκρουση», υιοθέτηση που εξ αρχής είναι λανθασμένη, για κάποιες πηγές μερικώς για κάποιες άλλες εξ ολοκλήρου. Η Κολομβιανή Σύγκρουση τουλάχιστον από τη δεκαετία του 1970 δεν είχε μόνο δύο συμμετέχοντες παράγοντες επομένως η συμφωνία μεταξύ δύο εξ' αυτών δε συνιστά το τέλος της, ωστόσο κάποιοι περιλαμβάνουν και τον αφοπλισμό της ένωσης παραστρατιωτικών ομάδων AUC και 31.000 μελών της από το 2003 έως το 2006 (Rochlin 2019) στη διατύπωση, βεβαίως η υιοθέτηση του όρου bandas criminales (BACRIM) ή ελληνιστί εγκληματικές ομάδες για αυτούς που δεν παρέδωσαν τα όπλα ή αυτούς που εκ νέου ανέλαβαν δράση δε σημαίνει ότι ο παράγοντας αυτός της Σύγκρουσης είναι αδρανής (Koorpmann 2020).

Η συμφωνία σε κάποιο βαθμό έχει συνεισφέρει στη βελτίωση της δημοκρατίας και στην εδραίωση της ειρήνης αλλά το τέλος του πολέμου δεν συνιστά αυτομάτως την έναρξη της ειρήνης (Pinzon 2020) μάλιστα η ιστορία στη Κολομβία έχει δείξει πως η βελτίωση των δημοκρατικών θεσμών μπορεί να οδηγήσει στη κλιμάκωση της βίας, κάτι που συμβαίνει σε χώρες που βρίσκονται σε καθεστώς εμφυλίου πολέμου, απαξιώνοντας τελικά του ίδιους τους θεσμούς (Steele, Schubiger 2018). Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα της παραπάνω θεώρησης αποτέλεσαν οι δύο δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις της Κολομβιανής κυβέρνησης το 1985, η πρώτη ήταν η προσθήκη της Πατριωτικής Ένωσης ή UP εκφραστή της ριζοσπαστικής αριστεράς

και νόμιμης πολιτικής παράταξης της FARC η οποία εξέφραζε μία εναλλακτική επιλογή για τους εκλογείς πλην των δύο παραδοσιακών Συντηρητικών και Φιλελευθέρων και η δεύτερη ήταν η τροποποίηση του συντάγματος που θα επέτρεπε για πρώτη φορά την απευθείας εκλογή από το εκλογικό σώμα των δημάρχων της χώρας (Steele, Schubiger 2018). Η θλιβερή απόρροια των μεταρρυθμίσεων ήταν ο «βρώμικος πόλεμος» και η «πολιτική κάθαρση» από τον κύριο αντίπαλο της FARC στη Κολομβιανή Σύγκρουση τους παραστρατιωτικούς, οι οποίοι είτε υπερασπιζόμενοι των πολιτικών συμφερόντων της οικονομικής ελίτ που τους χρηματοδοτούσε είτε ευθέως υπερασπιζόμενοι τα ίδια συμφέροντα τους στη διακίνηση ναρκωτικών προχωρούσαν σε στοχευμένες δολοφονίες υποψηφίων της Πατριωτικής Ένωσης στη πρώτη περίπτωση ή στοχοποίηση ψηφοφόρων της καταδικάζοντας τους σε «θάνατο ή εξορία» πρακτική που κατέληγε σε ομαδικές σφαγές ή μαζικό αναγκαστικό εκτοπισμό πολιτών (Steele, Schubiger 2018), εκτιμάται πως τα χρόνια δράσης της Πατριωτικής Ένωσης δολοφονήθηκαν περισσότεροι από 3.000 υποστηρικτές και υποψήφιοι της FARC με σχεδόν καθολική ατιμωρησία για τους δράστες (Ioris, Ioris 2018).

Ο πολιτικός και κοινωνικός διχασμός που προκλήθηκε κατά τη μακρά διάρκεια της Κολομβιανής Σύγκρουσης, η συστημική αδυναμία ενός αδύναμου θεσμικά κράτους να παράσχει τη δική του υποχρέωση στους πολίτες συνιστά αθέτηση του κοινωνικού συμβολαίου που απέχει παρασάγγας από την ολοκλήρωση του, επιπροσθέτως η χαμηλή αποδοτικότητα και η διεφθαρμένη φύση του παράγουν συνεχή κοινωνική και οικονομική ανισότητα μεταξύ υπαίθρου και πόλεων, λογική απόρροια της οποίας είναι το διάχυτο έλλειμμα εμπιστοσύνης τόσο κάθετα μεταξύ πολιτών και κράτους όσο και οριζόντια μεταξύ των ίδιων των πολιτών και αποτελεσματικά την πόλωση τόσο κατά τη περίοδο ψήφισης της συμφωνίας όσο και στη περίοδο εφαρμογής της (Rettberg 2019).

Η γη με την έννοια του μέσου διαβίωσης στη Κολομβία ιστορικά παραμένει αναξιοποίητη σε μεγάλο βαθμό, συγκεντρωμένη στα χέρια λιγιστών μελών της οικονομικής ελίτ και ενσωματωμένη σε ένα άκαμπτο και ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο ενώ οι συνθήκες διαβίωσης, οι παροχές υγείας και εκπαίδευσης στη Κολομβιανή ύπαιθρο συστηματικά υπήρξαν κατώτερες από αυτές των πόλεων (Rettberg 2019). Η κρατική ανεπάρκεια στον ρόλο του διανεμητή της γης επέτρεψε την ανάληψη του ρόλου αυτού από τις ένοπλες ομάδες, η FARC υποστήριζε και εφάρμοζε την κατοχή

και εκμετάλλευση της από ανθρώπους των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων όπως ιθαγενείς, Αφρο-Κολομβιανούς και εν γένει τους φτωχούς της υπαίθρου γεγονός που ερχότανε αντιμέτωπο με τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις των παραστρατιωτικών οι οποίοι ως γνήσια δημιουργήματα της οικονομικής ελίτ και εκπρόσωποι της οργανωμένης διακίνησης παράνομων ναρκωτικών εφάρμοζαν με τη σειρά τους βίαιες πρακτικές υπαρπαγής των εκτάσεων, κάτι σαν αντι-αγροτική μεταρρύθμιση (Legrand et al. 2017). Ο απορρέοντας της παραπάνω σύγκρουσης αναγκαστικός εκτοπισμός πολιτών υπήρξε δυσανάλογα βλαπτικός για τις πληθυσμιακές μειονότητες των ιθαγενών και των Αφρο-Κολομβιανών αλλά και των γυναικών ενώ απότοκα η συγκέντρωση των τίτλων γης στα χέρια της οικονομικής ελίτ συνοψίζεται στη παρακάτω αναλογία: το 2017 το 1% των εκμεταλλευτών γης κατείχε το 81% των τίτλων της εκμεταλλεύσιμης γης κάνοντας τη Κολομβία τη χώρα με τη μεγαλύτερη ανισότητα χρήσης γης στη Λατινική Αμερική (Koopman 2020).

Η αναδιανομή και η επιστροφή γης από το σχετικό Ταμείο Γης που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της συμφωνίας περιλαμβάνει τις Ζώνες Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης στις Αγροτικές Περιοχές (ZIDRES) όπου θα εφαρμοστεί σε βάθος δεκαετίας αυτή η πολιτική, στα πλαίσια όμως των αδιαπραγμάτευτων νεοφιλελεύθερων μάκρο-πολιτικών που ουσιαστικά ξεκίνησαν από το διάστημα της προεδρίας Αλβάρο Ουρίμπε 2002-2010 και συνεχίζονται έως και σήμερα υπό τον Ιβάν Ντούκε, οι αναδιανομές και επιστροφές γης στα θύματα της Κολομβιανής Σύγκρουσης θα πραγματοποιηθούν με τη συνεργασία αγρο-πολυεθνικών ήτοι τους κινητήριους παράγοντες της θυματοποίησης τους (Humphrey 2018).

Οι αντιλήψεις για τη βία στη χώρα διαφέρουν αναλόγως τον αποδέκτη και εξαρτώνται από τον τόπο διαμονής του, από το ποια πλευρά υποστήριζε στη Σύγκρουση, από τη κοινωνική του θέση, από τη πολιτική του ιδεολογία και πολλούς άλλους παράγοντες γεγονός που καθιστά υψίστης σημασίας την αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία των επιτροπών μνήμης και αλήθειας που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της συμφωνίας της Αβάνας καθώς η επιτυχία των θα αποτελέσει τη βάση για την κοινωνική ολοκλήρωση της Κολομβίας.

Ανάμεσα στα θύματα της Κολομβιανής Σύγκρουσης βρίσκονται και 20.000 «εξαφανισμένοι» των οποίων οι σοροί βρέθηκαν πολύ αργότερα από το θάνατο τους συνήθως σε χωματερές, σε περίχωρα νεκροταφείων ή ακόμα και στη μέση του

πουθενά, εν προκειμένω στη περιοχή Εσκομπρέρα στα περίχωρα του Μεντεγιν το 2015 αυτοδιοικητικοί ηγέτες, συγγενείς θυμάτων, εργάτες και μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν συγκεντρωθεί για την έναρξη των ανασκαφών στη τοπική χωματερή, η οποία σύμφωνα με ενδείξεις που έχουν συγκεντρωθεί έπειτα από πολυετή έρευνα αναμένονταν να ανακαλυφθεί ο μεγαλύτερος μαζικός τάφος στο κόσμο που δυνητικά μπορεί να εμπεριέχει περισσότερους από 300 «εξαφανισμένους» της Κολομβιανής Σύγκρουσης όμως οι εργασίες ανασκαφής δεν ξεκίνησαν ποτέ, με επίσημη αιτιολογία την επικινδυνότητα από την οξύτητα και σαθρότητα του εδάφους (Humphrey 2018). Η γραφειοκρατική ή όχι καθυστέρηση δεν απασχολεί όμως τη κοινή γνώμη παρά τον θλιβερό αριθμό νεκρών που κατά πάσα πιθανότητα βρίσκονται εκεί και αυτό δε συμβαίνει γιατί η κατανόηση απουσιάζει ως χαρακτηριστικό από αυτήν αλλά γιατί τα θύματα ήταν αντάρτες ή υποστηρικτές τους επομένως όχι αθώοι, εκτιμάται πως ο συνολικός αριθμός των «εξαφανισμένων» στη χώρα ανέρχεται στους 100.000 εκ των οποίων μόνο οι 20.000 έχουν βρεθεί και συνυπολογιστεί στα θύματα της Σύγκρουσης, οι συγγενείς των υπολοίπων 80.000 ζητούν την εύρεση, την εκταφή, τη καταγραφή τους στα θύματα, την τιμωρία των δραστών και την αποζημίωση τους, αίτημα που λόγω της «αορατότητας» των νεκρών αλλά και του μικρού ποσοστού που εκπροσωπούν στο σύνολο των περισσότερων από 8 εκατομμυρίων θυμάτων της Κολομβιανής Σύγκρουσης δεν απαντάται (Humphrey 2018).

Άλλο ένα παράδειγμα, το πιο χαρακτηριστικό κατά τη γνώμη μου, αλλοιωθείσας αντίληψης αποτελεί ο βιαιότερος αποδεδειγμένα παράγοντας της Κολομβιανής Σύγκρουσης οι παραστρατιωτικές οργανώσεις. Στις εν λόγω οργανώσεις αποδίδεται το 80% της θανάσιμης βίας (Meger, Sachseder 2020) και 50% του συνόλου των θυμάτων αλλά και τα πιο αποκρουστικά εγκλήματα εξ αυτών (Tate 2018). Σε πολλές περιπτώσεις με τη χρήση βίας υποκαθιστούσαν τη κρατική εξουσία στις περιοχές με έλλειμμα κρατικής παρουσίας ή διαμέσου εκβιασμών ή συμφωνιών έλεγχαν τους τοπικούς και πολιτικούς παράγοντες, στην ουσία εξέφραζαν τα συμφέροντα της οικονομικής ελίτ και των διακινητών ναρκωτικών αλλά το αφήγημα που εύγλωττα διηγούνταν οι ίδιοι ήταν πολιτικό και είχε να κάνει με την αντιμετώπιση του αντίπαλου δέοντος των ανταρτών, αφήγημα που εντοπίζεται ακόμα και στην ονομασία της εθνικής εμβέλειας οργάνου τους που δρούσε από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 2000 ονόματι AUC ή ελληνοιστί Ηνωμένες Δυνάμεις Αυτοάμυνας της Κολομβίας (Tate 2018).

Η συντριπτική πλειοψηφία των διοικητών, επικεφαλής και ηγετών των παραστρατιωτικών εμπλέκονταν με τη διακίνηση ναρκωτικών και καθολικά διώχθηκαν από τη δικαιοσύνη τόσο στη Κολομβία όσο και στις ΗΠΑ για σχετικά εγκλήματα ωστόσο η κοινή γνώμη δεν τους θυμάται τόσο άρρηκτα συνδεδεμένους όσο τους αντάρτες με τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών γεγονός που οφείλεται στην αριστουργηματικά οργανωμένη προπαγάνδα τους και στην αφθονία της χρηματοδότησης τους (Tate 2018). Στα δελτία τύπου που εξέδιδαν κατά τα πρότυπα των ανταρτών επικεντρώνονταν στις πολιτικές διεκδικήσεις του οργανισμού, από το 1999 προσέθεσαν στη επικοινωνιακή τους φαρέτρα το Colombia.org μία ιστοσελίδα που δεν είχε σε τίποτα να ζηλέψει από τις ακριβότερες και ποιοτικότερες της εποχής, παρήγαγαν ψευδείς μαρτυρίες, είχανε μεγάλη επιρροή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και στον τότε ενεργό πολιτικό κόσμο, μάλιστα στα πλαίσια του παραπολιτικού σκανδάλου στο απόγειο των δραστηριοτήτων τους εκτιμάται πως ασκούσαν επιρροή έως και στο ένα τρίτο του συνόλου του πολιτικού κόσμου καθώς και σε μέρος των ενόπλων δυνάμεων (βλ. κεφ. 3.3.5&3.3.6) ενώ τέλος οι κορυφαίες σε θεαματικότητα δραματικές σειρές από τον αφοπλισμό τους το 2006 και για τα αμέσως επόμενα χρόνια ήταν οι λεγόμενες narconovelas οι οποίες ισχυριζόμενες ότι βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα τους παρουσίαζαν όχι μόνο ως θύματα αλλά και ως ηρωικές ιστορικές φιγούρες (Tate 2018). Εν κατακλείδι όχι μόνο αποτελούσαν τη βασική πηγή διαφθοράς στη χώρα αλλά επικοινωνούσαν με επιτυχία τον «αγώνα» τους ενάντια σε αυτήν ενώ ακόμη και στη περίπτωση που η διαφθορά εντοπιζότανε από τους πολίτες αυτοί την εκλάμβαναν ως «σωστή διαφθορά» σε σχέση με τη διαφθορά που υφίσταντο στο πολιτικό σύστημα (Tate 2018). Η αντιμετώπιση των εν ενεργεία παραστρατιωτικών οργανώσεων ως κοινές εγκληματικές οργανώσεις (BACRIM) μη λαμβάνοντας υπόψη τους τρόπους με τους οποίους έδρασαν στο παρελθόν και το μέγεθος των επιπτώσεων τους δεν αποκαθιστά την ιστορική αλήθεια και θέτει σε κίνδυνο τη συμφωνία της Αβάνας ενώ εκτροχιάζει την εν γένει πορεία της χώρας προς την ειρήνη.

Η ειρήνη είναι πολλά περισσότερα από απλώς «όχι πόλεμος» και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ισότητα, την αλληλεγγύη και άλλες ειρηνικές έννοιες και ιδέες (Koopman 2020), η ανάγκη επομένως μελέτης των πολιτών που βιώνουν με μεγαλύτερη ένταση τη διάκριση και την απομόνωση αποτελεί σημαντικό κομμάτι της επικρατούσας κατάστασης στη Κολομβία.

Οι πολίτες που ανήκουν στις εθνοτικές μειονότητες των ιθαγενών και των Αφρο-Κολομβιανών παρά τις συνταγματικές προβλέψεις αλλά και την εκτενή πρόβλεψη που έχει γίνει για αυτούς στο κείμενο της συνθήκης της Αβάνας εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται από το κράτος ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας, οι κοινότητες τους έχουν τεθεί στο περιθώριο και σε μόνιμη βάση οι κρατικές υποδομές και παροχές σε αυτές είναι επιεικώς ανεπαρκείς ενώ γεωγραφικά τοποθετούνται στο επίκεντρο της Σύγκρουσης και τα μέλη τους αποτελούν αναλογικά υψηλό ποσοστό των θυμάτων αυτής (Koorman 2020), χαρακτηριστικά το 2014 μελέτη της UN-OHCHR εκτιμούσε ότι 1,37 εκατομμύρια ιθαγενείς υπέφεραν από δομική φτώχεια και 7 στα 10 παιδιά σε αυτές τις κοινότητες από κάποιο είδος υποσιτισμού με την κατάσταση στις κοινότητες των Αφρο-Κολομβιανών να μη διαφέρει σημαντικά (McKay 2018). Η πολυπλοκότητα της βίας στη Κολομβία γίνεται αντιληπτή από το παρακάτω γεγονός: η βία για τους ιθαγενείς είναι καταρχάς απειλή για τη συνοχή της κοινότητας τους και δεν την αντιλαμβάνονται ως νόμιμη ή παράνομη δηλαδή μία ένοπλη ομάδα είτε αυτή ανήκει στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας είτε σε κάποια εκ των εκτός νόμου ομάδων είναι για τους κατοίκους της ένα και το αυτό (Nilsson, Gonzalez 2019).

Η συμφωνία της Αβάνας είναι η πρώτη στην ιστορία που εμπεριέχει πρόβλεψη για ανθρώπους της κοινότητας ΛΟΑΤ ήτοι των ανθρώπων με διαφορετικές σεξουαλικές προτιμήσεις, αυτό συνέβη γιατί και αυτοί υπήρξαν αναλογικά υψηλό ποσοστό των θυμάτων της Κολομβιανής Σύγκρουσης ενώ τα μέλη της κοινότητας λόγω διακρίσεων στις κυβερνητικές υπηρεσίες δυσκολεύονταν ακόμη και στο να λάβουν κάποιας υποτυπώδους μορφής υποστήριξη έπειτα από στοχευμένες επιθέσεις βίας εναντίον τους (Koorman 2020). Όλες οι παραπάνω κοινότητες που καθ' οιοδήποτε τρόπο αποτελούν μειονότητα ήταν οι πιο ενεργοί υποστηρικτές της συμφωνίας, συγκεκριμένα έπειτα από το αρχικό «όχι» στο δημοψήφισμα αντέδρασαν με ειρηνικές πορείες και κινητοποιήσεις που σε κάποιες περιπτώσεις συγκέντρωναν δεκάδες χιλιάδες πολιτών, αξιοσημείωτο είναι τέλος πως από όλες τις προστατευόμενες κατηγορίες που αναφέρονται ως τέτοιες στη συμφωνία οι σχετικές με την σεξουαλική ταυτότητα και προσανατολισμό προκάλεσαν τις περισσότερες διαμαρτυρίες (Koorman 2020).

Η βία είναι πολύπλοκη και πολυεπίπεδη στη Κολομβία ωστόσο τουλάχιστον από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 όταν πρωτοεμφανίστηκε το φαινόμενο της

παράνομης διακίνησης ναρκωτικών κάθε έκφανση της μοιάζει να είναι σχετιζόμενη με αυτό. Σύμφωνα με το Κέντρο Ιστορικής Μνήμης της Κολομβίας το εμπόριο παράνομων ναρκωτικών είχε τουλάχιστον τέσσερις κύριες επιπτώσεις, τη χρηματοδότηση των παράνομων ομάδων και των κοινωνικών τους βάσεων, τη διεύρυνση της ανισότητας στη Κολομβιανή ύπαιθρο, τον μαζικό αναγκαστικό εκτοπισμό πολιτών και την απορρέουσα της ναρκοδιακίνησης διαφθορά, βία και συγκέντρωση πλούτου στα χέρια λίγων (Rettberg 2019). Ο κόσμος της ναρκοδιακίνησης είναι μεγαλύτερη απειλή για τη χώρα στη μετά συμφωνίας εποχή (Rochlin 2019). Το κενό που προκλήθηκε από την αποστράτευση των ανταρτών της FARC επιδίωξη της συμφωνίας ήταν να καλυφθεί από κρατική παρουσία ωστόσο η πλημμυρική εφαρμογή της και οι εσκεμμένες ή μη γραφειοκρατικές καθυστερήσεις από την αντιτιθέμενη στη συμφωνία κυβέρνηση Ντούκε επέτρεψαν στις εκτός νόμου ένοπλες ομάδες όπως Clan DE Golfo, ELN και EPL να αδράξουν την ευκαιρία ώστε να επωφεληθούν από τον προσοδοφόρο κόσμο της διακίνησης ναρκωτικών που διατηρείται ακμαίος στα εν λόγω κομμάτια της επικράτειας (Rochlin 2019), μάλιστα τα τελευταία χρόνια όπως ήδη έχουμε τονίσει στη παρούσα (βλ. κεφ. 3.2.6) οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις κοκαΐνης έχουν έντονα αυξητική πορεία αναγκάζοντας τη Κυβέρνηση Ντούκε να εκφράσει τη πρόθεση της για επαναφορά της αμφιλεγόμενης μεθόδου των καταστροφής τους διαμέσου αεροψεκασμών (Rettberg 2019).

Τον Νοέμβριο του 2019 εν μέσω της περιρρέουσας ατμόσφαιρας και στον απόηχο της ανακοίνωσης αντεργατικών και υπέρ των συμφερόντων των μεγάλων επιχειρήσεων μεταρρυθμίσεων από τον πρόεδρο Ιβαν Ντούκε στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης πολιτικής του (LSE Latin America&Caribbean Blog 2019), προκηρύχτηκε εθνική απεργία για τις 21 του ίδιου μήνα, η συμμετοχή στην επικράτεια υπολογίζεται από 200.000 έως και 1 εκατομμύριο κόσμου με ταυτόχρονη κινητοποίηση 170.000 χιλιάδων στελεχών των δυνάμεων ασφαλείας, οι κινητοποιήσεις γρήγορα εξελίχθηκαν σε συγκρούσεις διαμαρτυρόμενων και δυνάμεων ασφαλείας με αποτέλεσμα 3 θανάτους πολιτών, 98 συλλήψεις και 273 τραυματισμούς και στις δύο πλευρές ενώ οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν έως και τις επόμενες δύο ημέρες με τον τελικό απολογισμό να διαμορφώνεται σε 4 νεκρούς πολίτες, 533 τραυματίες και από τις δύο πλευρές και περίπου 500 συλλήψεις και εν τέλει τον Ντούκε να πραγματοποιεί κάλεσμα για ανοιχτό διάλογο αρνούμενος όμως να αποσύρει τις δυνάμεις ασφαλείας (Wikipedia Colombia Protests 2019). Ο

σιωπηλός θυμός των πολιτών για τις ακραία νεοφιλελεύθερες πολιτικές του Ντούκε, για τις συνεχιζόμενες επιθέσεις και δολοφονίες κατά κοινωνικών ηγετών (World Politics Review 2020) σε συνδυασμό με την συνεχιζόμενη αδυναμία της κυβέρνησης να παρέχει ικανοποιητικές υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης, την έλλειψη σεβασμού των δημοκρατικών δικαιωμάτων των πολιτών και την υπονόμηση της εφαρμογής της συνθήκης της Αβάνας ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στις πιο μαζικές διαδηλώσεις στη πρωτεύουσα και στη χώρα από το Bogotazo (βλ κεφ. 2.8) του 1948 (LSE Latin America&Caribbean Blog 2019). Το κλίμα στη χώρα παραμένει τεταμένο και το 2020, κατάσταση που συνεπικουρείται από τη πανδημία του covid-19 και τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλονται. Ένα βίντεο που παρουσίαζε αστυνομικούς να έχουν ακινητοποιήσει βιαίως ένα παραβάτη των περιορισμών για τη πανδημία ενώ στη συνεχεία τον πυροβολούν επανειλημμένα με όπλο ηλεκτροσόκ στις 7 Σεπτεμβρίου διαδόθηκε με αστραπιαία ταχύτητα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο άντρας ονόματι Χαβιέρ Ορντονέζ υπέκυψε στα τραύματα του στις 9 Σεπτεμβρίου γεγονός που σήμανε την έναρξη κινητοποιήσεων χιλιάδων διαμαρτυρούμενων για τη βία εναντίων πολιτών που απαιτούσαν δικαιοσύνη για το θάνατο του, ακολούθησε εμπλοκή με τις δυνάμεις ασφαλείας με συνολικό απολογισμό 400 τραυματίες οι μισοί εκ των οποίων ήταν αστυνομικοί (Deutsche Welle 2020). Ο υπουργός Αμύνης Κάρλος Χόλμες Τρουχίγιο απολογήθηκε λίγες ημέρες αργότερα ενώ ανακοίνωσε την έναρξη των πειθαρχικών ερευνών για τη τιμωρία των εμπλεκόμενων ανδρών (Deutsche Welle 2020). Οι δύο αυτές μαζικές κινητοποιήσεις πολιτών δείχνουν πως η υποβόσκουσα ατμόσφαιρα στη Κολομβία μαρτυρά την απόγνωση των πολιτών για το κλίμα βίας και διαφθοράς που συνεχίζει να υφίσταται, ίσως το ίδιο το τέλος της Κολομβιανής Σύγκρουσης σε όποιο βαθμό επετεύχθη να επέτρεψε στους πολίτες να θέσουν άλλες προτεραιότητες στη μετά συμφωνία εποχή.

Κλείνοντας τη τρέχουσα ενότητα και καταλαβαίνοντας πως η ανάπτυξη των παραπάνω εκφάνσεων της βίας, της διαφθοράς και των σχετικών με τη συμφωνία της Αβάνας εκκρεμοτήτων δίνει στον αναγνώστη μία καθολικά αρνητική εικόνα για τη σημερινή κατάσταση στη Κολομβία, θα ήθελα να υπογραμμίσω πως έπειτα από εκτενή μελέτη δεκάδων επιστημονικών δημοσιεύσεων, βιβλίων και δημοσιογραφικών πηγών μία τέτοια αντίληψη θα ήτανε παραπλανητική και πως η χώρα δεδομένου του καθεστώτος ουσιαστικά εμφυλίου πολέμου στο οποίο βρίσκεται για περισσότερα από 70 χρόνια έχει κάνει τις τελευταίες δεκαετίες αποφασιστικά βήματα στη σωστή

κατεύθυνση. Η επίσκεψη της συνοδείας των Ηνωμένων Εθνών που επιβλέπει την εφαρμογή της συμφωνίας στη Κολομβία τον Ιανουάριο του 2020 επιβεβαίωσε πως πραγματοποιούνται σημαντικά βήματα στο δρόμο προς την ολοκληρωτική ειρήνη (UN News 2020). Αν το Κολομβιανό κράτος καταφέρει να παρέχει ασφάλεια και οικονομικές ευκαιρίες σε προηγουμένως αποκλεισμένες κοινότητες, να προστατέψει τους αποστρατευμένους αντάρτες, υποστηρικτές και πολιτικούς και να φροντίσει για τη κοινωνική τους ενσωμάτωση σε συνδυασμό με την κοινωνική και πολιτική υποστήριξη της συμφωνίας, την εδραίωση των θεσμικών μηχανισμών αποκατάστασης δικαιοσύνης και αλήθειας και γενικότερα φροντίσει για την ενίσχυση της δημοκρατίας (Flores, Vargas 2018) θα μπορέσει αυτή η ιστορική συμφωνία να εφαρμοστεί και να αποδώσει καρπούς σε θεμελιώδη κοινωνικά ζητήματα και εν τέλει στην αποκατάσταση της πολυπόθητης ειρήνης.

4.3 Κλιματική αλλαγή, περιβαλλοντικά ζητήματα και οι κοινωνικοοικονομικές τους επιπτώσεις.

Η Κολομβία είναι η χώρα με τη δεύτερη πιο ευρεία χλωρίδα και πανίδα παγκοσμίως πίσω μόνο από τη Βραζιλία, αυτή φιλοξενείται από παράκτιες, υδάτινες αλλά κυρίως δασικές περιοχές που καλύπτουν περισσότερο από το μισό της επικράτειας της, επιπροσθέτως λόγω κλίματος αλλά και των ευμεγεθών ποταμών της έχει χαρακτηριστική επάρκεια όσον αφορά στο πόσιμό νερό ωστόσο οι απειλές του μοναδικού περιβαλλοντικού της πλούτου περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα κινδύνων όπως είναι η γεωργία, η κατασκευή έργων υποδομής, οι βιομηχανίες εξαγωγής φυσικού πλούτου, η κλιματική αλλαγή και άλλες (OECD Environmental Performance Review 2014).

Το βασικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα που αυτή τη στιγμή εντοπίζεται στη χώρα είναι η αποψίλωση των δασών της. Μόνο τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της συμφωνίας της Αβάνας ήτοι το 2017 η αύξηση της αποψίλωσης ανήλθε στο 44% (McClanahan et al. 2019) ενώ παρά τις προβλέψεις για περαιτέρω αύξηση το 2018 παραδόξως η αποψίλωση μειώθηκε κατά περίπου 10%, με τις εκτάσεις που αποψιλώθηκαν να ανέρχονται σε 219.973 εκτάρια και 197.159 εκτάρια δάσους αντίστοιχα με τα ποσοστά που αφορούν το διαμέρισμα της Αμαζόνια στα σύνορα με τη Βραζιλία να φτάνει το 70% (Mongabay Global Forests 2019).

Η παραπάνω αναφορά της συμφωνίας της Αβάνας δεν γίνεται ώστε να τεθεί το χρονολογικό πλαίσιο στον αναγνώστη αλλά γιατί όπως σχεδόν κάθε κομμάτι της πραγματικότητας στη χώρα σχετίζεται με την Κολομβιανή Σύγκρουση, χαρακτηριστικά από το 1990 έως και το 2013 το 58% της δασικής αποψίλωσης σχετιζόταν με την ένοπλη σύγκρουση (McClanahan 2019). Οι ανάγκες των διακινητών για διεύρυνση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων κοκαΐνης σε συνδυασμό με τους αεροψεκασμούς με ζιζανιοκτόνο γλυφosatη στα πλαίσια των πολιτικών αντιμετώπισης της διεύρυνσης οδήγησαν στην αποψίλωση εκατοντάδων χιλιάδων εκτάρια δασικών εκτάσεων στον αντίποδα όμως ο αποκλεισμός γεωγραφικών περιοχών που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των ανταρτών ή είχαν μετατραπεί σε ναρκοπέδια απέκλειε τη παραγωγική ανάπτυξη τους από τις μεγάλες γεωργικές επιχειρήσεις (Suarez et al.2017) αλλά και τις κρατικές επεμβάσεις έχοντας έτσι θετική επίπτωση στο περιβάλλον (McClanahan 2019).

Ωστόσο η μεγάλη αύξηση που παρατηρήθηκε στη μετά συμφωνίας εποχή δεν οφείλεται στις παράνομες ομάδες που αποτελούν τους παράγοντες της Σύγκρουσης αλλά στην απόκτηση πρόσβασης σε περιοχές που προηγουμένως αυτό ήταν ανέφικτο από το κράτος και τις πολυεθνικές ή εγχώριες επιχειρήσεις που σκοπεύουν στην εκμετάλλευση των είτε για την ανάπτυξη υποδομών στα πλαίσια των νεοφιλελεύθερων πολιτικών ή στην εκμετάλλευση είτε της μοναδικής γονιμότητας των εδαφών είτε της περιεκτικότητας των σε φυσικό αέριο, πετρέλαιο ή χρυσό αντίστοιχα (McClanahan et al.2019). Λόγου χάρι η κάλυψη γης από καλλιέργειες φοινικέλαιου έφτασε το 2018 στα 551.000 περίπου εκτάρια τη στιγμή που το 1993 αυτή ανερχόταν μόλις σε 119.000 εκτάρια, ενώ οι κυβερνητικές εξαγγελίες για αύξηση της ετήσιας παραγωγής από 1,6 εκατομμύρια τόνους το 2017 σε 2,5 εκατομμύρια τόνους το 2023 μαρτυρά τις προθέσεις εκμετάλλευσης ακόμη μεγαλύτερων εκτάσεων γης συμπεριλαμβανομένων και δασικών (Potter 2019).

Όπως και στη περίπτωση του φοινικέλαιου βέβαια οι ευμεγέθεις παράνομες φυτείες κοκαΐνης απαιτούν αποψιλώσεις δασικών περιοχών και προσθέτουν στη καταστροφή και εξάπλωση μονοκαλλιεργειών που απειλούν τη βιοποικιλότητα, την ανθρώπινη διαβίωση και την εν γένει διαβίωση ζωντανών οργανισμών (McClanahan et al.2019).

Σημαντική περιβαλλοντική απειλή συνιστά η απορρέουσα μόλυνση του πόσιμου νερού και ρύπανση του αέρα καθώς και η διάβρωση του εδάφους από τις εξορυκτικές διαδικασίες πολύτιμων μετάλλων αλλά και υδρογονανθράκων με ταυτόχρονη υποβάθμιση ευαίσθητων οικοσυστημάτων (OECD Environmental Performance Review 2014). Μπορεί ο χρυσός να αποτελεί σημαντικό εξαγωγικό προϊόν της Κολομβίας και οι προοπτικές του να έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγάλων διεθνών εταιρειών όμως το 70% της εξόρυξης του πραγματοποιείται από μικρές τοπικές επιχειρήσεις οι οποίες χρησιμοποιούν υδράργυρο, περίπου 150 τόνους ετησίως (OECD Environmental Performance Review 2014) εκ των οποίων τα δύο τρίτα καταλήγουν στο έδαφος και το νερό ενώ το υπόλοιπο απελευθερώνεται στην ατμόσφαιρα (Wikipedia Environmental Issues in Colombia 2020).

Το φαινόμενο τη ρύπανσης του ατμοσφαιρικού αέρα (PM₁₀) διαγράφει αυξητική πορεία στους αστικούς ιστούς της χώρας καθώς τα μέτρα περιορισμού του κρίνονται ελλιποβαρή σε σχέση με την επιβάρυνση που προκύπτει από τα μέσα μεταφοράς (OECD Environmental Performance Review 2014), άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως τόσο στη πρωτεύουσα Μπογκοτά όσο και στο Μεντεγίν οι μετρήσεις των σταθμών παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης παραμένουν σταθερά υψηλότερες από αυτές που θεωρούνται ασφαλείς για τον άνθρωπο από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Wikipedia Environmental Issues in Colombia 2020).

Η συνολική κάλυψη γης που αποδίδεται στον εξορυκτικό τομέα ισοδυναμούσε το 2014 σε 8,5 εκατομμύρια εκτάρια ή περίπου 8% της επικράτειας της Κολομβίας, μάλιστα τουλάχιστον 16% αυτής της έκτασης βρίσκεται σε θεωρητικά περιβαλλοντικά προστατευόμενες περιοχές (OECD Environmental Performance Review 2014). Συγγενείς με τη παραπάνω απειλές εκτός από τον υδράργυρο είναι οι διαρροές πετρελαίου από αγωγούς που έχουν υποστεί δολιοφθορές από επαναστατικές ομάδες (McClanahan 2019), η αμφιλεγόμενη πρακτική δημιουργίας διόδων εξόδου ορυκτού πλούτου με τη μέθοδο της υδραυλικής ρωγμάτωσης (fracking) η οποία συνδέεται με μεγάλο περιβαλλοντικό κόστος λόγω των τεραστίων ποσοτήτων νερού που απαιτεί αλλά και του σοβαρού κινδύνου μόλυνσης των υπογείων υδάτων (Mongabay Global Forests 2019) αλλά και η προφανής απόρριψη παραγώγων των εξορυκτικών διαδικασιών άνθρακα, νικελίου, πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Η υπερβολική χρήση λιπασμάτων και αγροχημικών στη Κολομβία είναι άλλη μία πηγή περιβαλλοντικής καταστροφής αφού υπολογίζεται ότι 70% του αζώτου που χρησιμοποιείται σπαταλείται και καταλήγει στο έδαφος και το νερό ενώ επιπροσθέτως η ακραία κάλυψη γης για τις ανάγκες κτηνοτροφικών μονάδων κυρίως βοοειδών που υπολογίζεται στο 35% της επικράτειας και συνιστά βασικό μολυντή του ατμοσφαιρικού αέρα όσον αφορά στις GHG ή εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (OECD Environmental Performance Review 2014).

Η βίο – πειρατεία (biopiracy) ή βίο – προοπτική (bioprospecting) είναι η πρακτική κατά την οποία είδη σπόρων, φυτών και ζώων χρησιμοποιούνται ως εμπορικά εκμεταλλεύσιμα αγαθά και ποινικοποιεί τη χρήση τους από τον πληθυσμό της υπαίθρου που ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα προς όφελος μεγάλων πολυεθνικών εκμετάλλευσης της «γνώσης» όπως η Monsanto και η Bayern (Rodriguez, South 2015). Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές των τελευταίων δεκαετιών στη Κολομβία οδήγησαν στην αποδοχή τέτοιων πρακτικών στη χώρα και την υιοθέτηση του νομικού πλαισίου τιμωρίας των παραβατών, συγκεκριμένα του άρθρου 306 του 2006 που απαγορεύει τη φύτευση, εμπορία και μεταφορά προστατευμένων σπόρων χωρίς την άδεια των ιδιοκτητών του πνευματικού τους περιεχομένου, την απόφαση 970 του 2010, τα άρθρα 7, 18 και 21 καθώς και τον νόμο 1518 του 2012 ο οποίος λόγω αντιδράσεων ακόμη δεν έχει εφαρμοστεί (Rodriguez, South 2015). Η υιοθέτηση αυτών των πρακτικών ουσιαστικά παύει την φυσική δημιουργία νέων ειδών, επιβάλλει τη καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων σπόρων αμφιβόλου ποιότητας και προκαλεί φτωχοποίηση των εργαζομένων στον τομέα που σε δεύτερο επίπεδο έχει ως απότοκο την εκμετάλλευση των εκτάσεων αυτών από πολυεθνικές εταιρείες με απόλυτη προτεραιότητα το κέρδος και αμφισβητήσιμη περιβαλλοντική συνείδηση (Rodriguez, South 2015).

Η Κολομβία είναι ιδιαίτερος ευαίσθητη στη κλιματική αλλαγή, σε κίνδυνο από σχετικές με τη κλιματική αλλαγή φυσικές καταστροφές θεωρείται το ένα πέμπτο της επικράτειας που ωστόσο στεγάζει το 85% του πληθυσμού και επιπροσθέτως παράγει το 87% του ΑΕΠ (OECD Environmental Performance Review 2014). Αν και οι κατά κεφαλήν εκπομπές αερίων θερμοκηπίου αντιστοιχούν μόλις στο 0,4% των παγκοσμίων εκπομπών, οι εθνικές εκπομπές είναι πάνω από το μέσο όρο των χωρών μελών του ΟΟΣΑ γεγονός που οφείλεται στον τομέα της γεωργίας – κτηνοτροφίας που ευθύνεται για το 35% των εκπομπών της χώρας σε αντίθεση με το μέσο όρο των

χωρών του ΟΟΣΑ που βρίσκεται μόλις στο 7%, η κατά κεφαλήν παραγωγή απορριμμάτων είναι λιγότερη από τη μισή του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ όμως η συντριπτική πλειοψηφία αυτών καταλήγει σε χωματερές εκ των οποίων μόλις το 30% απαντά βασικά περιβαλλοντικά κριτήρια ενώ απουσία οργανωμένου σχεδίου διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων 55% αυτής της διαδικασίας στον ανεπαρκή βαθμό που εκτελείται προέρχεται από ιδιώτες οι οποίοι πληρώνονται ανά τόνο που παραδίδουν στις κρατικά εγκεκριμένες δομές ανακύκλωσης (OECD Environmental Performance Review 2014).

Η αυξημένη συχνότητα και ένταση ακραίων καιρικών φαινομένων μετεωρολογικής, υδρολογικής και κλιματολογικής φύσης στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής όπως κύματα καύσωνα και παγετού, ξηρασία, πλημμύρες και καταιγίδες οδηγούν σε μειωμένη διαθεσιμότητα πόσιμου νερού, καταστροφή κρατικών υποδομών, απώλεια βιοποικιλότητας, μειωμένη αγροτική παραγωγή, απώλεια τροφικής ασφάλειας, εντείνουν τα φαινόμενα διασποράς επιδημιών μέσω εντόμων και πόσιμου νερού και συχνά προκαλούν ακόμη και την απώλεια ανθρωπίνων ζώων ενώ εμμέσως και σε συνδυασμό με τις κρατικές οργανωτικές ανεπάρκειες τις τελευταίες δεκαετίες ενισχύουν το φαινόμενο αναγκαστικού εκτοπισμού πολιτών, είτε εντός είτε εκτός αυτής (Zuniga, Garrido 2020). Σύμφωνα με τα επίσημα κρατικά στοιχεία για τα έτη 2013 έως 2015 από τα σχετιζόμενα με τη κλιματική αλλαγή φαινόμενα στην ευρύτερη περιοχή 70,7% έπληξαν τη Κολομβία και ανάγκασαν σε εκτοπισμό 125.047 πολίτες (Zuniga, Garrido 2020).

Το φαινόμενο του αναγκαστικού εκτοπισμού πολιτών λόγω φυσικών καταστροφών αλλά κυρίως λόγω της Κολομβιανής Σύγκρουσης διαμέσου της επιστροφής των εκτοπισμένων στους αρχικούς τόπους κατοικίας βάσει της συμφωνίας της Αβάνας ήδη προκαλεί και αναμένεται να προκαλέσει κοινωνικοοικονομικές αλλά και περιβαλλοντικές αλλαγές κυρίως λόγω της μεταβολής χρήσης και κάλυψης γης, γεγονός που σε συνδυασμό με τη πλημμελή πρόβλεψη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στη συμφωνία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική περιβαλλοντική επιβάρυνση (Torres et al. 2019). Χαρακτηριστικά μετά τη συμφωνία το ρυθμιστικό πλαίσιο της χώρας έχει αποτύχει να προστατέψει το περιβάλλον, επιπροσθέτως το Νέο Αναπτυξιακό Πλάνο 2018-2022 θέτει ανεπαρκείς περιβαλλοντικούς στόχους και κάθε άλλο παρά εγγυάται τη περαιτέρω

περιβαλλοντική διατήρηση, χαρακτηριστικά στο κείμενο του κυβερνητικού σχεδίου αφήνεται ανοικτό το ενδεχόμενο μη συμμόρφωσης της χώρας με τη Συμφωνία για τη Κλιματική Αλλαγή των Ηνωμένων Εθνών που υπεγράφη το 2015 καθώς και με τη Συμφωνία Προστασίας του τροπικού δάσους του Αμαζονίου που υπεγράφη με τη Γερμανία, τη Νορβηγία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Eufemia et al. 2020).

Η μη αποδοτική συνεργασία μεταξύ περιβαλλοντικών οργανισμών, η πληθώρα οργάνων και πολιτικών, η περιορισμένη πρόβλεψη περιβαλλοντικών δαπανών στον ετήσιο προϋπολογισμό ήτοι 0,5% του ΑΕΠ το 2014 όπως και η πλημμελής περιβαλλοντική συμμόρφωση συνθέτουν αφιλόξενες συνθήκες για το περιβάλλον και τους πολίτες στη Κολομβία, αξίζει να σημειωθεί ότι το ετήσιο κόστος παροχής υπηρεσιών υγείας που σχετίζεται με φτωχή ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και του πόσιμου νερού ισοδυναμεί με το 2% του ΑΕΠ (OECD Environmental Performance Review 2014).

Τέλος δε πρέπει να παραμελήσουμε τις κοινωνικοπολιτικές εκφάνσεις των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ανάμεσα στους εκατοντάδες κοινωνικούς ηγέτες που δολοφονήθηκαν (Βλ. κεφ. 4.2) έως και το τέλος του 2019 βρίσκονται 41 ακτιβιστές που ανήκουν στις κοινότητες των ιθαγενών και μάχονταν για το δικαίωμα της διαβίωσης σε κλειστές κοινότητες με σεβασμό στο περιβάλλον στις περιοχές που παραδοσιακά κατοικούσαν οι φυλές τους ενώ 53 ακόμη ακτιβιστές έχουν δεχθεί απειλές για τη ζωή τους από τους παράγοντες της Κολομβιανής Σύγκρουσης που κινητοποιήθηκαν στη μετά συμφωνίας εποχή (Mongabay Global Forests 2019).

4.4 Η πανδημία του COVID-19

Η πορεία της πανδημίας παγκοσμίως προκάλεσε παγκόσμια κινητοποίηση σε διεθνές, κρατικό και ατομικό επίπεδο σε πρώτη φάση για την αποφυγή κατάρρευσης των συστημάτων υγείας και την αποφυγή απώλειας ανθρωπίνων ζώων όμως τα μέτρα περιορισμού άγγιζαν σε δεύτερο επίπεδο τους τομείς της οικονομίας και εν γένει παρά τη έκτακτη και παροδική φύση της πανδημίας προκαλούν συνεχείς μεταβολές στη πολιτική γεωγραφία κάθε χώρας αλλά και στους συσχετισμούς των χωρών επηρεάζοντας τελικά τις παγκόσμιες γεωπολιτικές ισορροπίες.

Το πρώτο κρούσμα COVID-19 στη Κολομβία επιβεβαιώθηκε στις 6 Μαρτίου του 2020, η γενική απαγόρευση της κυκλοφορίας ενεργοποιήθηκε στις 24 του ίδιου μήνα η οποία έπειτα από συνεχείς παρατάσεις παρέμεινε ενεργή έως και τις 31 Αυγούστου όταν φειδωλώς η κυβέρνηση Ιβάν Ντούκε ουσιαστικά άρχισε να ενεργοποιεί ξανά ανενεργούς τομείς της οικονομίας όπως της εστίασης και μερικώς των εμπορικών καταστημάτων μη αναγκαίων προϊόντων αλλά και να επιτρέπει μερικώς και με αυστηρά κριτήρια τις διεθνείς μετακινήσεις (Wikipedia COVID-19 Pandemic in Colombia 2020).

Η ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020 ανήλθε στο 1,1% ενώ τον Μάιο ο πληθωρισμός είχε αρνητική τιμή, ο κλάδος των αερομεταφορών δέχθηκε σφοδρό πλήγμα με την μεγαλύτερη αεροπορική εταιρεία της χώρας να προχωρά στη χρεωκοπία αλλά να παραμένει σε λειτουργία διαμέσου κρατικής παρέμβασης ενώ περίπου το ένα τρίτο των καταστημάτων εστίασης κυρίως λόγω αδυναμίας καταβολής ενοικίων εκτιμάται ότι προχώρησε σε οριστική διακοπή των δραστηριοτήτων του (Wikipedia COVID-19 Pandemic in Colombia 2020). Η ανεργία σχεδόν διπλασιάστηκε (The New Humanitarian Conflict 2020) φτάνοντας στο 20% (Justice for Colombia Coronavirus 2020) αφού πρακτικά ένα στους δέκα Κολομβιανούς έχασε τη δουλειά από την έναρξη των περιορισμών της πανδημίας (Colombia Reports News 2020), το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που πλέον απασχολείται στη παράτυπη οικονομία ανέρχεται στο 50% (The New Humanitarian Conflict 2020) ενώ συνολικά η ανάπτυξη υπολείπεται κατά 7,4 % για τους πρώτους οκτώ μήνες του 2020 σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2019 (Justice for Colombia Coronavirus 2020).

Αναβρασμό στις τάξεις του μεγαλύτερου συνδικαλιστικού σωματείου στη χώρα, της Ομοσπονδίας Ενωμένων Εργατών ή CUT (βλ. κεφ. 3.1.9) προκάλεσε η πρόσφατη νομοθετική πράξη της κυβέρνησης που επιτρέπει την ωριαία απασχόληση εργαζομένων με αμοιβή χαμηλότερη του κατώτατου μισθού σε συνδυασμό με τις προσπάθειες εκμετάλλευσης της συγκυρίας από τον πρόεδρο Ντούκε για ιδιωτικοποίηση σημαντικών δημοσίων οργανισμών όπως της ECOPETROL (βλ. κεφ. 3.2.2.2) οι οποίες τερματίστηκαν έπειτα από απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου της χώρας ενώ επανειλημμένες εκκλήσεις διατυπώθηκαν από το σωματείο για την ουσιαστική κρατική στήριξη των απολυμένων για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών αλλά και την αναβολή των διδάκτρων των κρατικών

πανεπιστημίων για την επερχόμενη ακαδημαϊκή χρονιά (Justice for Colombia Coronavirus 2020).

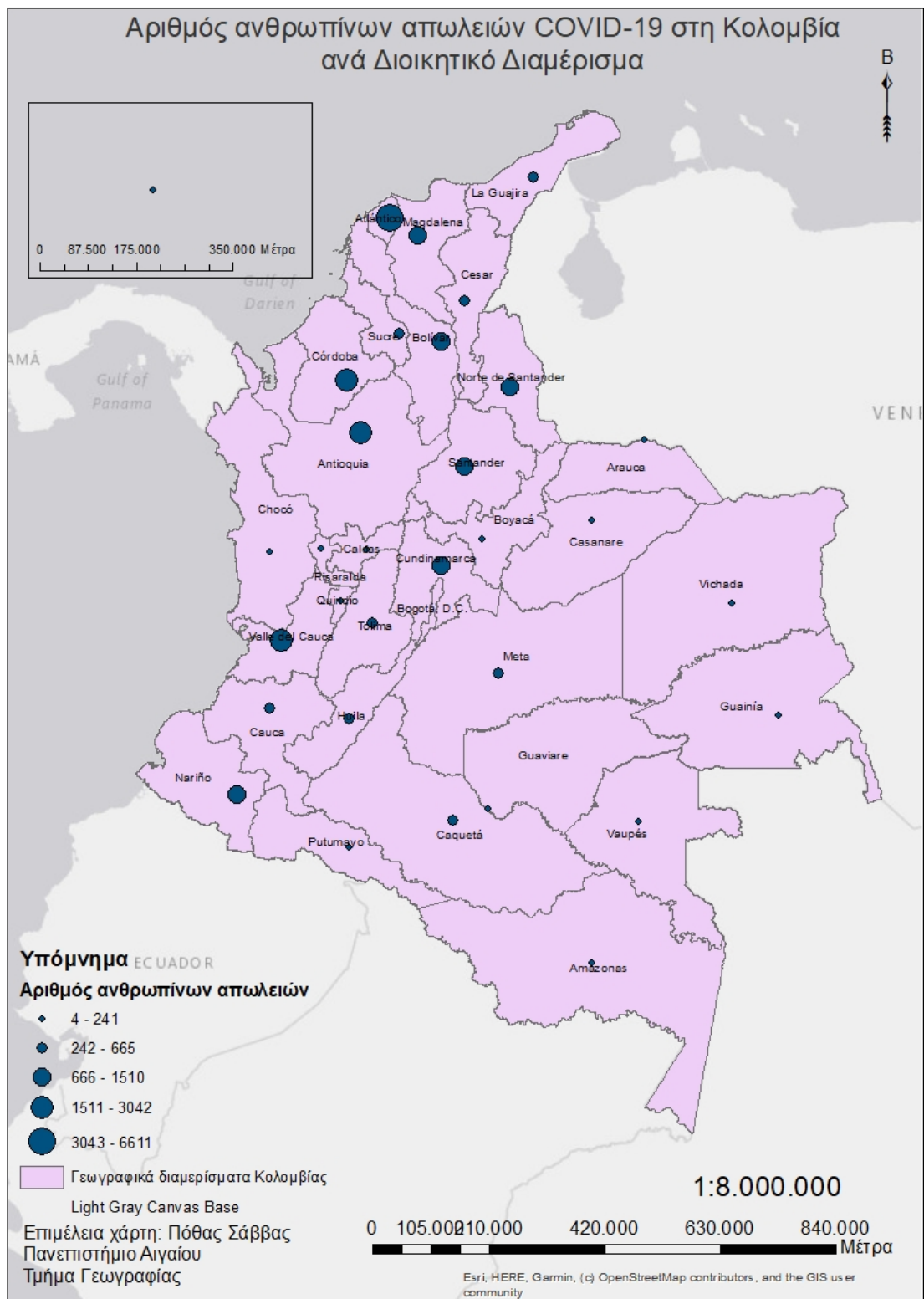
Το σωφρονιστικό σύστημα στη χώρα δέχθηκε ιδιαίτερες πιέσεις κυρίως λόγω υπερπληθυσμού και ανεπαρκών συνθηκών υγιεινής, χαρακτηριστικά υπήρξαν διάφορα επεισόδια όπως βίαιες συμπλοκές μεταξύ κρατουμένων και εξεγέρσεις με τη κυβέρνηση να εκδίδει έκτακτο διάταγμα απελευθέρωσης 5.000 κρατουμένων που ήδη είχαν εκτίσει το σημαντικότερο μέρος της ποινής τους και ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες όπως ανάπηροι και εγκυμονούσες (Wikipedia COVID-19 Pandemic in Colombia 2020), αποσυμφόρηση που βρήκε σύμφωνη τη κοινή γνώμη καθώς η εξάπλωση του ιού ανέρχεται σε 19,7 κρούσματα ανα 1000 φυλακισμένους τη στιγμή που η ίδια μέτρηση για τον γενικό πληθυσμό είναι μόλις 2,7 κρούσματα ανά 1000 πολίτες (Justice for Colombia Coronavirus 2020).

Όσον αφορά στην εφαρμογή της ειρηνευτικής συμφωνίας κυβέρνησης και ανταρτών της FARC και σύμφωνα με το Ινστιτούτο KROC που επιβλέπει τη διαδικασία εφαρμογής, η υλοποίηση ποσοτικοποιείται ως εξής: 25% έχει εφαρμοστεί πλήρως, 15% μερικώς, 34% ελάχιστα και 26% καθόλου ενώ η μείωση σε σχέση με το 2019 των υλοποιητικών δράσεων για τους πρώτους πέντε μήνες του 2020 ήταν 22%, 17%, 44%, 31% και 56% αντίστοιχα με τους εκπροσώπους του επιβλέποντος ινστιτούτου να δηλώνουν πως οι καθυστερήσεις είναι λογικές δεδομένων των περιοριστικών συνθηκών που επιβάλλει η αντιμετώπιση της πανδημίας και πως δε πρέπει να εκλαμβάνονται ως άρνησης συμμόρφωσης των δύο συμβαλλόμενων πλευρών αλλά να υπογραμμίζουν πως διαφαίνεται μία πιθανή ύπαρξη δυσκολιών στο μέλλον όσον αφορά στη κινητοποίηση πολιτών και στην ανεύρεση πόρων (KROC Institute PRIO Paper 2020).

Οι παράγοντες της Κολομβιανής Σύγκρουσης δε θα μπορούσαν να μείνουν εκτός της σφαίρας επιρροής της πανδημίας, παρατηρήθηκε το φαινόμενο μέλη των καρτέλ διακίνησης παράνομων ναρκωτικών, οι αντάρτες του ELN και διαφωνούντες της Συμφωνίας αντάρτες της FARC να επιβάλλουν ίδια περιοριστικά της πανδημίας μέτρα σε περιοχές της χώρας που η κρατική παρουσία είναι ισχνή ή ανύπαρκτη σε τουλάχιστον 11 από τα 33 γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας η παραβίαση των οποίων σε κάποιες περιπτώσεις απέφερε ακόμη και την εν ψυχρώ εκτέλεση πολιτών (Wikipedia COVID-19 Pandemic in Colombia 2020). Επιπροσθέτως σύμφωνα με τα

Ηνωμένα Έθνη το 2019 παρουσιάστηκε αύξηση σε σχέση με το 2017 κατά 73% στη στρατολόγηση ανηλίκων από τους παράγοντες της Σύγκρουσης και ενώ δεν υπάρχουν ακόμη επίσημα στοιχεία εκτιμάται πως η αυξητική τάση εν μέσω πανδημίας συνεχίζεται με το φαινόμενο να συμβαίνει είτε δια της βίας, είτε για λόγους βιοπορισμού είτε βάσει ανυπόστατων υποσχέσεων πλουτισμού (The New Humanitarian Conflict 2020). Για τα παιδιά στη αγροτική ύπαιθρο το σχολείο αποτελεί μία ασπίδα κατά της οικιακής βίας αλλά και απέναντι στο κάλεσμα των εμπόρων ναρκωτικών και ενώ τα σχολεία στη χώρα λειτουργούν μερικώς μέσω διαδικτύου μόλις το 10% των παιδιών αυτών έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή (The New Humanitarian Conflict 2020) ενώ το εργατικό σωματείο δασκάλων και καθηγητών FECODE (βλ. κεφ. 3.1.8) στις αρχές Αυγούστου έβαλε τέλος στα σχέδια της κυβέρνησης για άνοιγμα των σχολείων επικαλούμενο τις επικίνδυνες συνθήκες για μαθητές και καθηγητές (Justice for Colombia Coronavirus 2020).

Ο συνολικός απολογισμός της πανδημίας σήμερα ήτοι έως και τις 24 Σεπτεμβρίου του 2020 ήταν 770.000 κρούσματα και περισσότεροι από 24.000 νεκροί με το ένα τρίτο των περιπτώσεων να καταγράφεται στη πρωτεύουσα Μπογκοτά όπου οι τοπικοί αυτοδιοικητικοί άρχοντες επιβάλλουν αυστηρότερα περιοριστικά μέτρα (Justice for Colombia Coronavirus 2020) όμως η επιδημιολογική εικόνα φαίνεται πλέον να έχει ομαλοποιηθεί και σε συνδυασμό με την ενίσχυση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού και την επέκταση των διαθέσιμων μονάδων εντατικής θεραπείας η κυβέρνηση θεωρεί θετικές τις προοπτικές για τη χώρα ενώ ο πρόεδρος της δημοκρατίας έκανε δηλώσεις μεταρρύθμισης του συστήματος υγείας της χώρας που εκλήφθηκαν με σχετική δυσπιστία από τον κλάδο (Colombia Reports News 2020).

Χάρτης 3 Ανθρώπινες απώλειες COVID-19 ανά διοικητικό διαμέρισμα Πηγή data: ESRI US COVID-19 Review [Πρόσβαση 26/09/2020]

https://coronavirus-resources.esri.com/datasets/bbb2e4f589ba40d692fab712ae37b9ac_2?geometry=118.181%2C-37.779%2C-45.295%2C63.199

Κεφάλαιο 5. Επίλογος – Συζήτηση

Παρουσιάζοντας, κατά το μέτρο που είναι δυνατό για την εκπόνηση μίας διπλωματικής εργασίας, ενδελεχώς την ιστορία της Κολομβίας επιχείρησα να θέσω στη διάθεση του αναγνώστη το κοινωνικό και πολιτικό της υπόβαθρο. Στη συνέχεια παρουσίασα τη πολιτική της γεωγραφία σε τέσσερα διακριτά μέρη, τη κοινωνία και το περιβάλλον που τη διαμορφώνει, την οικονομία, το σύστημα διακυβέρνησης και το πολιτικό του πλαίσιο και τέλος την εθνική ασφάλεια, παρέχοντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα θέασης εναλλακτικών οπτικών της χώρας. Στο τέταρτο μέρος ανέλυσα περαιτέρω τα τέσσερα, κατά τη γνώμη μου, σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες και τους φορείς της Κολομβίας με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της επικρατούσας εν έτει 2020 κατάστασης της χώρας.

Στόχος της παρούσης όπως τέθηκε στο εισαγωγικό κεφάλαιο ήταν η απάντηση στο ερώτημα αν η συνυφασμένη με την διακίνηση ναρκωτικών αντίληψη για την Κολομβία είναι μία περίπτωση φανταστικής γεωγραφίας ή όχι. Οι πηγές που χρησιμοποίησα κατά τη συγγραφή παρατίθενται αναλυτικά στο κομμάτι της βιβλιογραφίας, οι ανάγκες όμως συγκέντρωσης των απαραίτητων πληροφοριών με οδήγησαν στη μελέτη πολλαπλάσιων επιστημονικών άρθρων, βιβλίων και διαδικτυακών πηγών γεγονός που οδήγησε στη δική μου απάντηση και αυτή είναι: ναι μερικώς.

Η ζωή στη Κολομβία είναι συνδεδεμένη με τον κόσμο των ναρκωτικών σε πολλά επίπεδα και με ιδιαίτερος πολύπλοκο τρόπο δεν είναι όμως αυτός ο μοναδικός ή ο κύριος διαμορφωτικός της παράγοντας. Οι 130.000 οικογένειες που διαβιούν από τη καλλιέργεια φυτών που αποτελούν τη βάση για την παραγωγή παράνομων ουσιών για παράδειγμα δεν επέλεξαν αυτή την ενασχόληση αλλά εξαναγκάστηκαν είτε δια της ένοπλης βίας είτε λόγω παντελούς έλλειψης εναλλακτικών επιλογών, ή η ανάληψη του κυβερνητικού ρόλου από τις άρρηκτα συνδεδεμένες με τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών παραστρατιωτικές ομάδες που σε μεγάλο βαθμό έθεσε τις βάσεις για τον εκσυγχρονισμό του Μεντεγίν δεν οφείλεται τόσο στη δική τους ισχύ αλλά περισσότερο στην έλλειψη ισχυρών κρατικών θεσμών και την ευκολία χειραγώγησης τους. Η επίδραση του κόσμου των παράνομων ναρκωτικών όντως υπήρξε και παραμένει καίριας σημασίας και αυτό γιατί οι προϋπάρχουσες συνθήκες πολιτικής

βίας, κρατικής ανυπαρξίας, φτώχειας και περιφερειακών γεωπολιτικών εξελίξεων και σχέσεων την επέτρεψαν και τη διέδρυναν.

Η επιστημονική κοινότητα καλείται να μελετήσει, να εντοπίσει, να θέσει και να δώσει λύσεις στα υπάρχοντα προβλήματα επομένως και η διαθέσιμη επιστημονική βιβλιογραφία είναι ως επί το πλείστον αφιερωμένη σε αυτή την αρνητική πλευρά της χώρας ωστόσο η Κολομβία όπως επανειλημμένα αναφέρω στο κυρίως μέρος είναι μία χώρα αντιθέσεων και κάθε έκφανση της συνδεδεμένη ή όχι με τον κόσμο των ναρκωτικών συνυπάρχει με κάτι άλλο, οι τριτοκοσμικές συνθήκες διαβίωσης στη Κολομβιανή ύπαιθρο συνυπάρχουν με τις σύγχρονες πόλεις της πρωτεύουσας Μπογκοτά και του Μεντεγίν, οι ειδυλλιακές ακτές στη Καραϊβική συνυπάρχουν με τους βαλτότοπους του Νταριέν στα σύνορα με τον Παναμά, η κουλτούρα των ιθαγενών που αποτάσσει σχεδόν καθολικά τη βία συνυπάρχει με την εγκληματική υποκουλτούρα των *bandas criminales*, η μοναδική βιοποικιλότητα συνυπάρχει με τη σημαντικότερη εξορυκτική βιομηχανία άνθρακα στη Λατινική Αμερική, οι ελλείψεις των κρατικών υποδομών συνυπάρχουν με την εκτεταμένη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η φτώχεια συνυπάρχει με πολύ μεγάλα ποσοστά ιδιόκτητων κατοικιών και ο διαβόητος έμπορος ναρκωτικών Πάμπλο Εσκομπάρ της λίστας FORBES συνυπήρχε με τον τιμημένο με NOBEL λογοτεχνίας συγγραφέα Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκεζ.

Η πλήρης εφαρμογή της συμφωνίας της Αβάνας μπορεί να δώσει τέλος στη καθεστώς βίας που τελεί η χώρα για περισσότερα από εβδομήντα χρόνια και να φέρει τη πολυπόθητη ειρήνη και την αναγκαία κοινωνική συνοχή και ολοκλήρωση όμως αυτή σήμερα τέσσερα χρόνια μετά την υπογραφή της βρίσκεται μόλις στο 25% (βλ. κεφ. 4.4). Οι προοπτικές της Κολομβιανής οικονομίας εξαιρουμένου του συγκυριακού παράγοντα της πανδημίας του COVID-19 είναι ιδιαίτερος θετικές, χαρακτηριστικά στην αναφορά της Price Waterhouse Coopers το 2017 όπου τεχνοκρατικά προβλέπονται οι ισχυρότερες οικονομίες του 2050 η Κολομβία αναμένεται να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή κυρίως λόγω του νεανικού της πληθυσμού, της πληθώρας φυσικών πόρων, της συνεχιζόμενης επένδυσης στις κρατικές υποδομές και των μεταρρυθμιστικών της ενεργειών που αντιμετωπίζουν με νοχελικούς ρυθμούς μεν αλλά στοχευμένα δε τις εγγενείς της αδυναμίες (PWC The World in 2050, 2017).

Το αν θα επιβεβαιωθούν οι ανωτέρω προσδοκίες και προβλέψεις είναι πέραν του αντικειμένου της παρούσης και της δικής μου αναλυτικής ικανότητας όμως με βεβαιότητα μπορώ να πω ότι η Κολομβία των αντιθέσεων αδιαμφισβήτητα μπορεί να εξάρει τη περιέργεια και του πιο απαιτητικού μελετητή της ανθρωπογεωγραφίας.

Η Κολομβία κατά τον James Rochlin είναι ίσως το μοναδικό κράτος στο κόσμο που για περισσότερα από εβδομήντα χρόνια δεν έχει ειρήνη ή πόλεμο αλλά ειρήνη και πόλεμο ταυτόχρονα (Rochlin 2019).

Βιβλιογραφία

Abeldaño Zuñiga R.A., Fanta Garrido J. (2020), Internal Displacement Due to Disasters in Latin America and the Caribbean. In: Leal Filho W., Nagy G., Borga M., Chávez Muñoz P., Magnuszewski A. (eds) Climate Change, Hazards and Adaptation Options https://doi.org/10.1007/978-3-030-37425-9_21

Andrea Catalina Torres Rodríguez, Edoardo Binda, José M. Ochoa Quintero, Hernando Garcia, Bibiana Gómez, Carolina Soto, Sindy Martínez, Nicola Clerici(2019), Answering the right questions. Addressing biodiversity conservation in post-conflict Colombia, Environmental Science and Policy, <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2019.11.012>

Angelica Rettberg (2019), Peace-making Amidst an Unfinished Social Contract: The Case of Colombia, Journal of Intervention and Statebuilding, <https://doi.org/10.1080/17502977.2019.1619655>

Ben McKay (2018), Democratising Land Control: towards right, reform and restitution in post-conflict Colombia, Canadian journal of Development Studies, <https://doi.org/10.1080/02255189.2017.1364621>

Bonilla-Tinoco LJ, Aguirre-Lemus M and Fernández-Niño JA. Venezuelan migrant population in Colombia: health indicators in the context of the Sustainable Development Goals [version 1; awaiting peer review]. *F1000Research* 2020, **9**:684 <https://doi.org/10.12688/f1000research.24997.1>

Catherine LeGrand, Luis van Isschot & Pilar Riaño-Alcalá (2017), Land, justice, and memory: challenges for peace in Colombia, Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies <https://doi.org/10.1080/08263663.2017.1378381>

Claval Paul (2010), Les Espaces de la Politique, Armand Colin(Paris)

Dany Bahar, Meagan Dooley, Andrew Selee (2020), Venezuelan Migration, Crime, and Misperceptions, Executive Summary, Issue Brief, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/09/migration-crime-latam-eng-final.pdf>

David Rodríguez Goyes, Nigel South (2015), Land-grabs, Biopiracy and the Inversion of Justice in Colombia, *The British Journal of Criminology*,

<https://doi.org/10.1093/bjc/azv082>

Edward Said (1978). *Orientalism*, Pantheon Books, United States, ISBN 978-0-394-42814-7

Farnsworth & Palacios & Gomez (2017), *The Colombia Reader*, Duke University Press

Frank Safford, Marco Palacios (2002), *Colombia: Fragmented Land, Divided Society*, Oxford University Press

Georges Balandier (1967), *Anthropologie Politique*, PUF (Paris)

Gloria Rodriguez-Lozano (2019). *The Colombian Banking Sector: Analysis from Relative Efficiency, Accounting and Finance - New Perspectives on Banking, Financial Statements and Reporting*, Reza Gharoie Ahangar and Can Öztürk, IntechOpen, DOI: <https://10.5772/intechopen.84585>.

Hernández, José-Manuel Sabucedo-Cameselle, Amalio Blanco-Abarca & Éric Maurice Lair (2019): *Rhetoric, Political Ideology and the Peace Process in Colombia: A Twitter® Analysis*, *Studies in Conflict & Terrorism*, <https://doi.org/10.1080/1057610X.2019.1615256>

James Rochlin (2019), *Colombia and the transformation of warfare: the end of ideology?*, *Global Change, Peace & Security*, <https://doi.org/10.1080/14781158.2019.1650734>

Juan Thomas, Hugo Eduardo Ramirez (2019), *At the Crossroads of Uncertainty: Venezuelan Migration to Colombia*, *Journal of Latin American Geography* (18) 158-164 <https://doi:10.1353/lag.2019.0020>

Julia Zulver & Annette Idler (2020): *Gendering the border effect: the double impact of Colombian insecurity and the Venezuelan refugee crisis*, *Third World Quarterly*, <https://doi.org/10.1080/01436597.2020.1744130>

- Julian Alfredo Fernandez-Nino, Letza Bojorquez-Chapela (2018), Migration Of Venezuelans to Colombia, *The Lancet Correspondance* (10152), 1013-1014, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31828-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31828-2)
- Kelly Shen, Joshua Yang (2020), Ripple Effect: How the Venezuelan Crisis Is Impacting Colombia's Economy and Foreign Relations, *Huntsman Program in International Studies and Business*, University of Pennsylvania <https://huntsman.upenn.edu/news/ripple-effect-how-the-venezuelan-crisis-is-impacting-colombias-economy-and-foreign-relations/>
- Lesley Potter (2020), "Colombia's oil palm development in times of war and 'peace': Myths, enablers and the disparate realities of land control." *Journal of Rural Studies* <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.10.035>
- Luca Eufemia, Michelle Bonatti, Augusto Castro-Nunez, Marcos Lana, Hector Morales, Stefan Sieber (2020), Colombia's Inadequate Environmental Goals, *Science Magazine* <https://doi.org/10.1126/science.aax3494>
- Manuela Nilsson & Lucía González Marín (2019): *Violent Peace: Local*
- María Idaly Barreto-Galeano, Iván Felipe Medina-Arboleda, Sonia Zambrano-McClanahan B, Sanchez Parra T and Brisman A (2019), Conflict, environment and transition: Colombia, ecology and tourism after demobilization. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v8i3.1246>
- Michael Haman (2019), The Colombian Anti-Corruption Referendum: Why It failed?, *Colombia Internacional* (100) 175-199, <https://doi.org/10.7440/colombiaint100.2019.08>
- Michael Humphrey (2018), *The Political Lives of the 'Disappeared' in the*
- OECD (2020) , *OECD Economic Outlook*, Volume 2020 issue 1, OECD Publishing, Paris <https://doi.org/10.1787/0d1d1e2e-en>.
- OECD/ECLAC (2014), *OECD Environmental Performance Reviews: Colombia 2014*, OECD Environmental Performance Reviews, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/9789264208292-en>

Pacheco Oscar, Beltrán Mauricio, Nelson Christina A., Valencia Diana, Tolosa Natalia, Farr Sherry L., Padilla Ana V., Tong Van T., Cuevas Esther L., Espinosa-Bode Andrés, Pardo Lissethe, Rico Angélica, Reefhuis Jennita, González Maritza, Mercado Marcela, Chaparro Pablo, Martínez Duran Mancel, Rao Carol Y., Muñoz María M., Powers Ann M., Cuéllar Claudia, Helfand Rita, Huguett Claudia, Jamieson Denise J., Honein Margaret A., Ospina Martínez, Martha L. New (2016), Zika Virus Disease in Colombia — Preliminary Report, *England Journal Of Medicine*, <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1604037>

Painter & Jeffrey (2009), *An introduction to Space and Power*, 2nd Edition, SAGE Publications

Perceptions of Threat and Insecurity in Post-Conflict Colombia, *International Peacekeeping*, <https://doi.org/10.1080/13533312.2019.1677159>

Rafael Ioris & Antonio Ioris, *Consolidating the Past and Risking the Future: Colombia's Developmental Trajectory and the Prospects for a Lasting Peace in the Wake of the Havana Accord*, *Journal of Global South Studies*, <https://doi.org/10.1353/gss.2018.0008>

Rex Hudson (2010), *Colombia A Country Study*, 5th Edition, Library Of Congress

Rowntree & Lewis & Price & Wyckoff (2008), *Globalization and Diversity*. 2nd Edition, Pearson Education

Sara Koopman (2020), *Building an inclusive peace is an uneven socio-spatial process: Colombia's differential approach*, *Political Geography*, <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102252>

Sara Meger & Julia Sachseder (2020), *Militarized Peace: understanding post-conflict violence in the wake of the peace deal in Colombia*, *Globalizations*, <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1712765>

Steele A, Schubiger L., *Democracy and civil war: The case of Colombia*, *Conflict Management and Peace Science*. 2018;35(6):587-600. <https://doi.org/10.1177%2F0738894218787780>

Stephane Rosiere (2007), *Understanding Political Space*, *L'Espace Politique*, <https://doi.org/10.4000/espacepolitique.223>

Suarez, A., Árias-Arévalo, P.A. & Martínez-Mera, E.(2018), Environmental sustainability in post-conflict countries: insights for rural Colombia. *Environ Dev Sustain* 20, <https://doi.org/10.1007/s10668-017-9925-9>

Thomas Flores & Juan Vargas (2018), Colombia: Democracy, violence, and the peacebuilding challenge, *Conflict Management and Peace Science*, <https://doi:10.1177/0738894218787786>

Transition from Conflict to Peace in Colombia, Politics, Religion & Ideology, <https://doi.org/10.1080/21567689.2018.1538671>

UDLAP (2017), Global Impunity Dimensions, Global Impunity Index, Puebla Mexico, UDLAP Publications, ISBN 978-607-7690-74-0

Viviana Garcia Pinzon (2020), Colombia: Between the Dividends of Peace and the Shadow of Violence, German Institute of Global and Area Studies, SSOAR, <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-66908-5>

Winifred Tate (2018), Paramilitary politics and corruption talk in Colombia, *Culture, Theory and Critique*, <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1712765>

Διαδικτυακές Πηγές

BBC, Latin America, Colombia Timeline <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-19390164> [Πρόσβαση 01/06/2020]

Colombia Reports (2019), Colombia's Drug Trade <https://colombiareports.com/colombia-drug-trafficking/> [Πρόσβαση 01/07/2020]

Colombia Reports 07/08/2019, Colombia Celebrates 200th Anniversary of Crucial Independence Battle <https://colombiareports.com/colombia-celebrates-200th-anniversary-of-battle-that-ensured-independence/> [Πρόσβαση 10/06/2020]

Colombia Reports News, Adrian Alsema (2020), Having killed more than 25.000 Coronavirus in Colombia appears to level out <https://colombiareports.com/having-killed-more-than-25000-coronavirus-in-colombia-appears-to-level-out/> [Πρόσβαση 26/09/2020]

Departamento Administrativo Nacional de Estadística DANE (2018), Population Projections, <https://www.dane.gov.co/index.php/en/statistics-by-topic-1/population-and-demography/population-projections> [Πρόσβαση 20/09/2020]

Deutsche Welle (2020), Colombia: Protests against police brutality leave 13 dead, over 400 injured, <https://www.dw.com/en/colombia-protests-against-police-brutality-leave-13-dead-over-400-injured/a-54902653> [Πρόσβαση 15/09/2020]

ECURED, Bogotazo Archive <https://www.ecured.cu/Archivo:Bogotazo.jpg> [Πρόσβαση 10/06/2020]

ESRI , COVID-19 Overview (2020), https://coronavirus-resources.esri.com/datasets/bbb2e4f589ba40d692fab712ae37b9ac_2/data?geometry=-91.934%2C0.725%2C-56.777%2C8.385 [Πρόσβαση 26/09/2020]

FINANCIAL TIMES (2020), Michael Stott, Gideon Long : Venezuela: refugee crisis tests Colombia's stability, (ARTICLE), <https://www.ft.com/content/bfede7a4-4f44-11ea-95a0-43d18ec715f5> [Πρόσβαση 01/09/20]

Foreign Affairs, Gimena Sanchez-Garzoli (2019), The Slow Death of Colombia's Peace Deal, <https://www.foreignaffairs.com/articles/colombia/2019-10-30/slow-death-colombias-peace-deal> [Πρόσβαση 09/09/2020]

Getty Images, Joseph Fabry Burnt Houses (1964)
<https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/burnt-houses-after-army-ousted-communist-bandits-news-photo/50676807?adppopup=true> [Πρόσβαση 10/06/2020]

Harvard Revista Library, Economic Development in 20th Century Colombia (2003),
<https://revista.drclas.harvard.edu/book/economy-and-history>, [Πρόσβαση 06/01/2020]

iDMC, Colombia <https://www.internal-displacement.org/countries/colombia>
[Πρόσβαση 04/06/2020]

Justice For Colombia, Coronavirus, Coronavirus: what is the impact in Colombia?
<https://justiceforcolombia.org/news/coronavirus-what-is-the-impact-in-colombia/>
[Πρόσβαση 24/09/2020]

KROC Institute for International Peace Studies, PRIO Paper (2020), The effect of COVID-19 on peace agreement implementation
<https://www.prio.org/Publications/Publication/?x=12443> [Πρόσβαση 24/09/2020]

Library Of Congress, Constitution De La Republica De Colombia 1821
<https://www.wdl.org/en/item/16725/> [Πρόσβαση 10/06/2020]

London School of Economics, Latin America and Caribbean Blog, Tobiasz Franz & Andrei Gomez (2019), Why is Colombia striking for change?,
<https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2019/12/16/why-is-colombia-striking-for-change/> [Πρόσβαση 19/09/2020]

Mongabay, Global Forests, Antonio Jose Paz Cardona (2019), For Colombia 2019 was a year of environmental discontent <https://news.mongabay.com/2020/01/for-colombia-2019-was-a-year-of-environmental-discontent/> [Πρόσβαση 09/09/2020]

Munich University Library, RePEc Archive, Paths Of Coffee https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33796/1/The_paths_of_Colombia_coffee.pdf [Πρόσβαση 10/06/2020]

NRC (2020), Covid-19 forces migrants and refugees back to crisis-ridden Venezuela,
<https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/covid-19-forces-migrants-and-refugees-back-crisis-ridden> [Πρόσβαση 01/08/2020]

NY Times (2020), Jorge Castaneda : Colombia Is Dealing With a Terrifying Refugee Crisis. Will Wealthy Nations Step Up To Help? (ARTICLE),

<https://www.nytimes.com/2020/03/10/opinion/international-world/venezuela-colombia-refugees-crisis.html> [Πρόσβαση 01/08/2020]

OAS Case 10738 https://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2012/016.asp
[Πρόσβαση 05/06/2020]

Oxford Research Group, The Legacy Of Plan Colombia (2017)
<https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/blog/the-legacy-of-plan-colombia>
[Πρόσβαση 01/06/2020]

PWC Global (2017), The World in 2050 – How will the global economic order change by 2050 <https://www.pwc.com/gx/en/issues/economy/the-world-in-2050.html>

REUTERS (2020), Colombia offers work permits to hundreds of thousands of Venezuelan migrants, <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-colombia-idUSKBN1ZS2YE> [Πρόσβαση 01/08/2020]

Reuters, 2019, Article “EU to help fund Colombia peace process for additional four years”, <https://www.reuters.com/article/us-colombia-peace/eu-to-help-fund-colombia-peace-process-for-additional-four-years-idUSKBN1X32PT> [Πρόσβαση 01/08/2020]

The New Humanitarian, Conflict, Luke Taylor (2020), How Colombia’s armed groups are exploiting COVID-19 to recruit children
<https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/09/10/Colombia-conflict-armed-groups-child-recruitment> [Πρόσβαση 24/09/2020]

The New Humanitarian, Steven Grattan(2020), Forced displacement and violence fester four years after Colombia peace deal,
<https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/Colombia-forced-displacement-violence-peace-deal> [22/09/2020]

TIME, Latin America, John Otis (2016), How the world’s longest running civil war ended <https://time.com/4380917/colombia-ceasefire-farc-rebels/> [01/07/2020]

Tradingeconomics, Colombian Peso to USD Data Summary,
<https://tradingeconomics.com/colombia/currency> [Πρόσβαση 01/08/2020]

UN 09/2019, Office On Drugs and Crime (UNODC), Survey of Territories Affected by Illegal Crops 2018.

https://www.unodc.org/documents/colombia/2019/Octubre/Survey_of_Territories_Affected_by_Illegal_Crops_2018.pdf [Πρόσβαση 15/07/2020]

UN News (2020), “Significant Strides” towards integrated peace, UN convoy tells Security Council, <https://news.un.org/en/story/2020/01/1055202> {Πρόσβαση 19/09/2020}

UN OCHA (2020), UN – OCHA Colombia administrative level 0-2 boundaries, <https://data.humdata.org/dataset/colombia-high-resolution-population-density-maps-demographic-estimates> [Πρόσβαση 20/09/2020]

UN OCHA reliefweb – IOM -DTM (2020), Implementation results for the DTM in 16 cities in Colombia, <https://reliefweb.int/report/colombia/implementation-results-dtm-16-cities-colombia-april-2020> [Πρόσβαση 01/08/2020]

UN, OCHA, Relief Web Displacement Report (2011) https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Full_Report_1079.pdf [Πρόσβαση 10/06/2020]

UNHCR (2019), Venezuela Situation (Emergencies), <https://www.unhcr.org/venezuela-emergency.html> [Πρόσβαση 01/08/2020]

Wikipedia (2020) , Environmental issues in Colombia https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_issues_in_Colombia#cite_ref-0_3-18 [Πρόσβαση 08/04/2020]

Wikipedia (2020), COVID-19 pandemic in Colombia, https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Colombia {Πρόσβαση 24/09/2020}

Wikipedia, 2018 Colombian Presidential Election, https://en.wikipedia.org/wiki/2018_Colombian_presidential_election, [Πρόσβαση 01/08/2020]

Wikipedia, 21st Century Colombian History Timeline https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_Colombian_history#3rd_millennium [Πρόσβαση 05/06/2020]

Wikipedia, Alvaro Uribe, https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%81lvaro_Uribe, [Πρόσβαση 01/09/2020]

Wikipedia, Bogotazo <https://en.wikipedia.org/wiki/Bogotazo> [Πρόσβαση 01/06/2020]

Wikipedia, Congress Of Colombia,

https://en.wikipedia.org/wiki/Congress_of_Colombia , [Πρόσβαση 01/08/2020]

Wikipedia, Friedrich Ratzel, https://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Ratzel

[Πρόσβαση 06/01/2020]

Wikipedia, Halford Mackinder, https://en.wikipedia.org/wiki/Halford_Mackinder

[Πρόσβαση 06/01/2020]

Wikipedia, La Violencia https://en.wikipedia.org/wiki/La_Violencia [Πρόσβαση

01/06/20]

Wikipedia, Plan Colombia https://en.wikipedia.org/wiki/Plan_Colombia [Πρόσβαση

01/06/2020]

Wikipedia, Political Geography, https://en.wikipedia.org/wiki/Political_geography

[Πρόσβαση 06/01/2020]

Wikipedia. Colombian Protests 2019,

https://en.wikipedia.org/wiki/2019%E2%80%932020_Colombian_protests

[Πρόσβαση 13/01/2020]

World Bank 2012, Gloria Grandolini, News, “Behind The Fiscal Fence”,

<https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2012/10/25/gloria-grandolini-behind-the-fiscal-fence> [Πρόσβαση 01/08/2020]

World Bank, Databank, Colombia Annual GDP Growth 1961-2018

<https://data.worldbank.org/country/CO> [Πρόσβαση 25/05/2020]

World Politics Review, Laura Dixon (2020), “In Many Ways, the Conflict Never Ended”. Ongoing Violence Threatens Colombia’s Peace,

<https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28720/in-colombia-violence-in-rural-areas-threatens-the-farc-peace-deal> [Πρόσβαση 11/05/2020]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

ANDI: Asociacion Nacional de Industriales

ANH: Agencia Nacional de Hidrocarburos

ANUC: Asociacion Nacional de Usuarios Campesinos

APEC: Asia Pacific Economic Cooperation

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

ASOCOLFLORES: Asociacion Colombiana de Exportadores de Flores

AUC: Autodefensas Unidas de Colombia

AUGURA: Asociacion de Bananeros de Colombia

BACRIM: Bandas Criminales

BANCOLDEX: Banco de Comercio

BBC: British Broadcasting Corporation

BBVA Colombia: Banco Bilbao Viscaya Argentaria Colombia

BRICS: Brazil, Russia, India, China, and South Africa.

Cajanal: Caja Nacional de Prevision Social

CARBOCOL: Carbones de Colombia

CGN: Consejo Gremial Nacional

CHG: Green House Gases (Εκπομπές Θερμοκηπίου)

CIA: Central Intelligence Agency

CIAT: International Center for Tropical Agriculture

CINEP: Centro de Investigacion y Educacion Popular

CIVETS: Colombia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey and South Africa

CNA: Coordinador Nacional Agrario

CNC: Consejo Nacional Campesino

CNE: Consejo Nacional Electoral

CODHES: Consultoria para los Derechos Humanos y el Desplazamiento

COP: Colombian Peso

Covid-19: 2019 Novel Coronavirus (SARS-CoV-2)

CRA: Comision de Regulacion de Agua Potable y Saneamiento Basico

CREG: Comision de Regulacion de Energia y Gas

CSJ: Consejo Superior de la Judicatura

CUT: Confederacion Unitaria de Trabajadores

DANE: Departamento Administrativo Nacional de Estadistica

DAS: Departamento Administrativo de Seguridad

Democracia y Desarrollo).

DIJIN: Dirección Central de Policía Judicial e Inteligencia

DNP: Departamento Nacional de Planeacion

ECOPETROL: Empresa Colombiana de Petroleos

ELN: Ejercito de Liberacion Nacional

EMAVI: Escuela Militar de Aviacion Marco Fidel Suarez

ENP: Escuela General Santander de la Policia Nacional

EPL: Ejercito de Liberacion Popular

ESMIC: Escuela Militar de Cadetes Jose Maria Cordova

ENAP: Escuela Naval de Cadetes Almirante Padilla

FARC: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (επαναστατική οργάνωση) ή
Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común (πολιτικό κόμμα)

FBI: Federal Bureau of Investigation

FECODE: Federacion Colombiana de Educadores

FEDECAFE: Federacion Nacional de Cafeteros

FINAGRO: Fondo para el Financiamiento del Sector Agropecuario

FNG: Fondo Nacional del Ganado

G-3 (G3): Grupo de los Tres (Κολομβία, Μεξικό και Βενεζουέλα)

GII: Global Impunity Index

GINI: Corrado Gini Coeficient

GW: Giga-watt (unit of measurement)

HDi: Human Development index

HDr: Human Development report

IACHR: Inter American Commission on Human Rights

iDMC: internal Displacement Monitoring Center

IFI: Instituto de Fomento Industrial

IHME: Institute for Health Metrics and Evaluation

INTERPOL: International Criminal police Commission

IOM: International Organization for Migration (UN)

ISS: Instituto de Seguros Sociales

LSE: London School Of Economics

M-19 ή M19: Movimiento 19 de Abril

MAQL: Movimiento Armado Quintin Lame

MAS: Muerte A Secuestradores

MERCOSUR: Mercado Comun del Sur

NAM: Non-Aligned Movement

NRC: Norwegian Refugee Council

OAS: Organization of American States

OCNP: Oficina del Comisionado Nacional para la Policia

ONIC: Organizacion Nacional Indigena de Colombia

PCDHDD: Plataforma Colombiana de Derechos Humanos, Democracia y Desarrollo

PRIO: Peace Research Institute Oslo

PROCANA: Asociacion Colombiana de Productores y Provedores de Cafia de Azucar

PROEXPO: Fondo para la Promocion de Exportaciones

PWC: Price Waterhouse Coopers (Διεθνής Όμιλος Οικονομικών Υπηρεσιών)

RNC: Radiotelevisora Nacional de Colombia

SIC: Superintendencia de Industria y Comercio

SSPD: Superintendencia de Servicios Publicos Domiciliarios

U: Partido Social de Unidad Nacional

UDLAP: Universidad de las Américas Puebla

UN: United Nations (HE: Ηνωμένα Έθνη)

UNASUR: Union de Naciones Suramericanas

UNDP: United Nations Development Programme

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

UNODCr: United Nations Office on Drugs and Crime report

UN-OHCHR: United Nations – Human Rights Office of the High Commissioner

UNOSSC: United Nations Office for South-South Cooperation

UP: Union Patriotica

UPAC: Unidad de Poder Adquisitivo Constante

USD: United States Dollar

ZIDRES: Zonas de Interes de Desarrollo Rural, Economico y Social

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GDP: Gross Domestic Product)

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΔΕΚΟ: Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF: International Monetary Fund)

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΗΠΑ : Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (USA:United States Of America)

ΗΠΚ: Ηνωμένες Πολιτείες της Κολομβίας

ΛΟΑΤ: Αρκτικόλεξο: Λεσβία, Ομοφυλόφιλος, Αμφιφυλόφιλος, Τράνς (LGTB: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender)

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD: Organization for Economic Cooperation and Development)